

Flere arbeidsplasser for pengene

Innovasjon Norges kundeffektundersøkelse 2016 - Etterundersøkelsen

Flere arbeidsplasser for pengene

Innovasjon Norges kundeffektundersøkelse 2016 –

Etterundersøkelsen

September 2020

Oppdragsgiver

Innovasjon Norge

Team

Tor Borgar Hansen (prosjektleder), Bjørn Brastad,
og Ingeborg Elgersma Hess

Om Oxford Research

Oxford Research dokumenterer og utvikler kunnskap i analyser, evalueringer og utredninger slik at politiske og strategiske aktører kan få et bedre grunnlag for sine beslutninger.

Illustrasjonsfoto

Shutterstock

Sammendrag

Når vi ser resultatene i årets undersøkelse opp mot resultatene fra fjorårets undersøkelse, finner vi en positiv utvikling eller utjevning på de aller fleste hovedindikatorene. For eksempel viser de såkalte myke indikatorne at virksomhetene rapporterer om fortsatt høy grad av samarbeid med andre aktører, vi ser en utjevning i prosjektenes kompetansebidrag, en fortsatt bedring i innovasjonsadferden og en økning i innovasjonsbidrag. Samtidig finner vi et stabilt addisjonalitetsnivå og en fortsatt høy tilfredshet blant kundene med Innovasjon Norges veiledning og oppfølging.

Samtidig registrerer vi en bedring i de fleste indikatorne for økonomisk bærekraft, hvor det sterkeste bidraget er til virksomhetenes overlevelse. Vi ser også at det er skapt og sikret 1,47 arbeidsplasser per prosjekt. Dette er høyere enn i de fire siste årgangene, hvor tallet har variert fra 0,87 til 1,27 arbeidsplasser per prosjekt. Prosjektene bidrag til miljø- og samfunnsutfekter er også økende.

I fjorårets undersøkelse registrerte vi en kraftigere forbedring for samtlige indikatorer, myke så vel som harde, for de etablerte bedriftene enn for gründerbedriftene når vi sammenlignet med 2014-årgangen. Dette er ikke tilfelle når vi sammenligner årets resultater med 2015-årgangen. Dermed er vi tilbake til den mer typiske observasjonen, som tilsier at gründerbedriftene er de som i størst grad bidrar til forbedringen på de fleste indikatorne.

Vi ser i årets undersøkelse at virksomheter i distriktene, og da spesielt mottakere av Bedriftsutviklingstilskudd – distrikt og Risikolån – Distriktsrettede, både skaper og sikrer langt flere arbeidsplasser enn tidligere. Det samme gjelder for gründerbedrifter, da spesielt mottagere av Etablerertilskudd (NFD). Det er disse tjeneste som i størst grad forklarer det sterke sysselsettingsbidraget, både i sentrale og mindre sentrale strøk.

Innhold

1. Summary	9
2. Sammendrag	11
2.1 Hovedfunn fra årets undersøkelse	11
2.2 Resultater fra årets undersøkelse	11
2.3 Resultater sammenholdt med målene for Innovasjon Norge	15
2.4 Eksport – flere støter på barrierer og får hjelp	17
3. Innledning og bakgrunn	19
3.1 Hensikten med undersøkelsen	19
3.2 Innovasjon Norges målsetninger	19
3.3 Vår analysemodell	20
3.4 Tjenester som omfattes av undersøkelsen	20
Del 1: Metode	23
4. Undersøkellesdesign	23
4.1 Bakgrunnsvariabler i undersøkelsen	23
4.2 Populasjon og respondenter som inngår i undersøkelsen	23
4.3 Datainnsamling	24
4.4 Svar og frafall	25
4.5 Vekting av utvalget	26
4.6 Undersøkelsens styrker og svakheter	28
Del 2: Resultater	31
5. Om prosjektet	31
5.1 Bruk av tilsagn	31
5.2 Støtte flere ganger	32
5.3 Veiledning og oppfølging	32
5.4 Innsatsaddisjonalitet	35
6. Samarbeid	39
6.1 Samarbeid etter tjeneste	40
6.2 Samarbeid hos gründere og etablerte bedrifter	42
6.3 Samlet bidrag til samarbeid	42

7.	Bidrag til kompetanseutvikling	45
7.1	Kompetanse etter tjeneste	46
7.2	Kompetanse blant gründere og etablerte bedrifter	48
7.3	Samlet bidrag til økt kompetanse	48
7.4	Kompetansespredning	50
8.	Bidrag til innovasjonsadferd	53
8.1	Atferdsendring etter tjeneste	54
8.2	Atferdsendring etter bedriftstype	56
8.3	Samlet bidrag til atferdsendring	56
9.	Innovasjon	59
9.1	Innovasjon på hovedområder	60
9.2	Bidrag til innovasjon på delområder	62
9.3	Samlet bidrag til innovasjon	63
9.4	Nyhetsverdi	65
9.5	Beskyttelse av immaterielle verdier	68
10.	Økonomisk bærekraft	73
10.1	Bedret konkurranseevne	74
10.2	Bedret lønnsomhet	77
10.3	Bedret overlevelsesmulighet	79
10.4	Økt omsetning	81
10.5	Økt eksport	83
11.	Miljø- og samfunnseffekter	87
11.1	Miljøeffekter	88
11.2	Samfunnseffekter	90
12.	Syssettingseffekter av prosjektene	93
12.1	Syssettingseffekter for bedrifter som er med i Etterundersøkelsen	94
12.2	Estimering av syssettingseffekter for hele populasjonen	97
12.3	Innovasjon Norges kostnader per arbeidsplass	101
13.	Effektrealisering	103
13.1	Effektrealisering etter tjeneste	103
13.2	Effektrealisering etter bedriftstype	104
13.3	Kjennetegn ved prosjekter der fulle effekter ikke er realisert	105
14.	Bedriftenes utviklingsorientering	107
14.1	Resultater av analysen	107
14.2	Kjennetegn ved bedriftene i de tre gruppene	108

15. Eksport	115
15.1 Hvem er bedriftene som inngår i analysen?	115
15.2 Tidligere eksporterfaring	116
15.3 Innovasjon Norges bidrag til å utløse virksomhetenes første eksport	119
15.4 Eksportmarkeder	121
15.5 Eksportbarrierer	123
15.6 Hjelp fra Innovasjon Norge til å håndtere eksportBarrierer	125
15.7 Benytte Innovasjon Norges tjenester igjen	128
16. Kort om hver enkelt tjeneste	131
16.1 Alle tjenester	131
16.2 Bedriftsnettverk	132
16.3 Bedriftsutviklingstilskudd - distrikt	133
16.4 Bioenergiprogrammet	134
16.5 Bioøkonomiordningen	135
16.6 Bygdeutviklingsmidler - Stipend	136
16.7 Bygdeutviklingsmidler - tilleggsnæring	137
16.8 Bygdeutviklingsmidler - tradisjonell	138
16.9 Designrådgivning	139
16.10 Etablerertilskudd – Kommunal og regionaldepartementet	140
16.11 Etablerertilskudd – Nærings- og Handelsdepartementet	141
16.12 FRAM	142
16.13 IFU/OFU	143
16.14 Internasjonal markedsrådgivning	144
16.15 Investeringstilskudd – distrikt	145
16.16 IPR-rådgivning	146
16.17 Lavrisikolån	147
16.18 Lavrisikolån – GFL - flåte	148
16.19 Lavrisikolån - Landbrukslån	149
16.20 Miljøteknologi	150
16.21 Risikolån - Distriktsrettede	151
16.22 Risikolån – Innovasjonslån	152
16.23 Tilskudd - Landsdekkende	153
16.24 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping	154
16.25 Verdiskapingsprogram for kulturnæringen	155
Del 3: Spørreskjema	157

Figurliste

Figur 1: Undersøkelsens analysemodell.....	12
Figur 2: Analysemodell for kundeeffektundersøkelsene.....	20
Figur 3: Om prosjektene.....	31
Figur 4: Har du/dere benyttet tilsagnet (n: 1792).....	31
Figur 5: Andel som har mottatt veiledning og oppfølging etter tilsagn etter tjeneste (n: 1453).....	33
Figur 6: Andel som har mottatt veiledning og oppfølging etter tilsagn etter bedriftstype (n: 1453).....	34
Figur 7: Tilfredshet med den veiledningen og oppfølgingen som er gitt, Etterundersøkelsene 2004-2016. Andel. (n-2016: 726).....	34
Figur 8: Addisjonalitet over tid (n-2015: 1622).....	37
Figur 9: Addisjonalitet fordelt på tjeneste (n: 1536).....	38
Figur 10: Addisjonalitet fordelt på bedriftstype (n: 1536).....	38
Figur 11: Samarbeid og verdiskaping.....	39
Figur 12: Andel prosjekter som har ført til økt samarbeid med ulike aktører over tid (n-2016: 1290).....	40
Figur 13: Antall områder med økt bidrag til samarbeid etter tjeneste (n: 1812).....	43
Figur 14: Antall områder med økt bidrag til samarbeid etter bedriftstype (n: 1812).....	44
Figur 15: Kompetanse og verdiskaping.....	45
Figur 16: Andel prosjekter som har bidratt til kompetanseheving på ulike områder (n: 1791).....	46
Figur 17: Antall områder med økt bidrag til kompetanse etter tjeneste (n: 1791).....	49
Figur 18: Antall områder med økt bidrag til kompetanse etter bedriftstype (n: 1791).....	50
Figur 19: Andel prosjekter som i stor grad bidrar til økt kompetansespredning etter tjeneste (n: 1615).....	51
Figur 20: Andel prosjekter som i stor grad bidrar til økt kompetansespredning etter bedriftstype (n: 1615).....	52
Figur 21: Innovasjonsatferd og verdiskaping.....	53
Figur 22: Andel prosjekter som har bidratt til endring i innovasjonsatferd (n: 1564).....	54
Figur 23: Antall områder med økt bidrag til innovasjonsatferd etter tjeneste (n:1791).....	57
Figur 24: Antall områder med økt bidrag til innovasjonsatferd etter bedriftstype (n: 1791).....	58
Figur 25: Innovasjon og verdiskaping.....	59
Figur 26: Andel prosjekter som har bidratt til endring i innovasjon på hovedområdene (n: 1629).....	60
Figur 27: Andel prosjekter som har bidratt til endring i innovasjon (n: 1538).....	63
Figur 28: Antall områder med økt bidrag til innovasjon etter tjeneste (n: 1791).....	64
Figur 29: Antall områder med økt bidrag til innovasjon etter bedriftsalder (n: 1791).....	65
Figur 30: Nyhetsverdi. Prosent. (n: 839).....	66
Figur 31: Andel utviklinger som er helt nye etter tjeneste (n: 1159).....	67
Figur 32: Andel utviklinger som er helt nye etter bedriftstype (n: 11593).....	68
Figur 33: Andel prosjekter som vil eller har brukt følgende metoder for å beskytte det nye som utvikles i prosjektet (n: 1223).....	69
Figur 34: Prosjektens økonomiske bærekraft.....	73
Figur 35: Prosjektens bidrag til økonomisk bærekraft (n-2016: 1725).....	74
Figur 36: Prosjektets viktighet for bedret konkurranseevne (n-2016: 1542).....	75
Figur 37: Andel prosjekter som i stor grad bidrar til økt konkurranseevne etter tjeneste (n: 1463).....	76
Figur 38: Andel prosjekter som i stor grad bidrar til økt konkurranseevne etter bedriftstype (n: 1542).....	77
Figur 39: Prosjektets viktighet for bedret lønnsomhet (n-2016: 1580).....	77
Figur 40: Andel prosjekter som i stor grad bidrar til økt lønnsomhet etter tjeneste (n: 1504).....	78
Figur 41: Andel prosjekter som i stor grad bidrar til økt lønnsomhet etter bedriftstype (n: 1504).....	79
Figur 42: Prosjektets viktighet for bedret overlevelsesmulighet (n-2016: 1527).....	79
Figur 43: Andel prosjekter som i stor grad bidrar til økt overlevelse etter tjeneste (n: 1527).....	80
Figur 44: Andel prosjekter som i stor grad bidrar til økt overlevelse etter bedriftstype (n: 1610).....	81
Figur 45: Prosjektets viktighet for økt omsetning (n-2016: 1515).....	81
Figur 46: Andel prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning etter tjeneste (n: 1515).....	82
Figur 47: Andel prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning etter bedriftstype (n: 1586).....	83

Figur 48: Prosjektets viktighet for økt eksport (n-2016: 1272).....	83
Figur 49: Andel prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport etter tjeneste (n: 1272).....	84
Figur 50: Andel prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport etter bedriftstype (n: 1272).....	85
Figur 51: Andel prosjekter som har ført til økt bidrag til samfunn- og miljøeffekter (n: 1615).....	88
Figur 52: Andel prosjekter som har ført til økt miljøeffekter etter tjeneste (n: 1264).....	89
Figur 53: Andel prosjekter som har ført til økt miljøeffekter etter bedriftstype (n: 1304).....	90
Figur 54: Andel prosjekter som har ført til økt samfunnseffekter etter tjeneste (n: 1220).....	91
Figur 55: Andel prosjekter som har ført til økt samfunnseffekter etter bedriftstype (n: 1220).....	92
Figur 56: Teoretisk tilnærming til effektmåling.....	93
Figur 57: Sammenhengen mellom prosjektets betydning for sysselsettingsutviklingen og skapte arbeidsplasser i Etterundersøkelsen 2016. Prosjekter med middels og høy addisjonalitet i Førundersøkelsen 2016. Akkumulerte tall.	96
Figur 58: Sammenhengen mellom prosjektenes betydning for overlevelse og sikrede arbeidsplasser i Etterundersøkelsen 2016. Prosjekter med høy addisjonalitet i Førundersøkelsen 2016. Akkumulerte tall.	97
Figur 59: Andel av prosjektene hvor effektene i hovedsak er realisert, etter årgang (n-2016: 1595).....	103
Figur 60: Er de forventede prosjekteffektene realisert? Fordeling etter tjeneste (n: 1595).....	104
Figur 61: Er de forventede prosjekteffektene realisert? Fordeling etter bedriftstype (n: 1595).....	105
Figur 62: Hvor mye av de forventede effektene er ikke realisert? (n: 563).....	105
Figur 63: Hvor mye av de forventede effektene er ikke realisert? Fordeling etter tjeneste (n: 516).....	106
Figur 64: Hvor mye av de forventede effektene er ikke realisert? Fordeling etter bedriftstype (n: 525).....	106
Figur 65: Tjenestefordeling og utviklingsorientering (n: 1812).....	109
Figur 66: Gjennomsnittlig antall beskyttelsesmekanismer, etter utviklingsorientering. (n: 1812).....	113
Figur 67: Eierskap etter utviklingsorientering (n: 1781).....	113
Figur 68: Eksporterfaring etter utviklingsorientering (n: 469).....	114
Figur 69: INs bidrag til at virksomheten kom i gang med internasjonalisering etter utviklingsorientering (n: 443).....	114
Figur 70: Benytte INs tjenester igjen i internasjonale prosjekter etter utviklingsorientering (n: 399).....	114
Figur 71: Andelen virksomheter som har eksportert før prosjektet fikk støtte fra Innovasjon Norge (n-2016: 495)	116
Figur 72: Virksomhetenes eksporterfaring før prosjektet fikk støtte fra Innovasjon Norge, andeler etter tjeneste (n: 495).....	117
Figur 73: Andelen virksomheter som har eksportert før prosjektet fikk støtte fra Innovasjon Norge etter bedriftstype (n-2016: 495).....	118
Figur 74: I hvilken grad bidro tjenesten fra Innovasjon Norge til at virksomheten kom i gang med sin internasjonaliseringsprosess? (n-2015: 495).....	119
Figur 75: I hvilken grad bidro tjenesten fra Innovasjon Norge til at virksomheten kom i gang med sin internasjonaliseringsprosess?.....	120
Figur 76: Andel som eksporterer til ulike markeder etter bedriftstype (n: 495).....	121
Figur 77: Andel som eksporterer til ulike markeder (n-2016: 495).....	122
Figur 78: Andel som har møtt barrierer for eksport (n 2016: 495).....	123
Figur 79: Andel som i stor grad har møtt barrierer for eksport etter bedriftstype (n: 386).....	124
Figur 80: Andel virksomheter som har fått hjelp av Innovasjon Norge til å håndtere følgende barrierer/risikofaktorer (n 2016: 495).....	126
Figur 81: Andel virksomheter som i stor grad har fått hjelp av Innovasjon Norge til å håndtere følgende barrierer/risikofaktorer etter bedriftstype (n: 380).....	127
Figur 82: Bruke Innovasjon Norges tjenester igjen (n-2015: 469).....	129

Tabelliste

Tabell 1: Gründerbedrifter vs. etablerte bedrifter: Støtte og veiledning/oppfølging fra Innovasjon Norge (Etter 2015- esultater i parentes)	15
Tabell 2: Gründerbedrifter vs. etablerte bedrifter: Resultater for myke indikatorer (Etter 2015-resultater i parentes)	15
Tabell 3: Gründerbedrifter vs. etablerte bedrifter: Resultater for harde indikatorer (Etter 2015-esultater i parentes)	16
Tabell 4: Gründerbedrifter vs. etablerte bedrifter: Effektrealisering (Etter 2015-resultater i parentes).....	16
Tabell 5: Tjenester som inngår i undersøkelsen	21
Tabell 6: Utvalg og svar i Førundersøkelsen 2016	24
Tabell 7: Svar og frafall totalt i Etterundersøkelsen 2016	25
Tabell 8; Svar og frafall i Etterundersøkelsen 2016 etter tjeneste.....	26
Tabell 9: Vekting etter tjeneste i Etterundersøkelsen 2016	27
Tabell 10: Addisjonalitet.....	35
Tabell 11: Andel prosjekter som har ført til økt samarbeid etter tjeneste (n: 1290).....	41
Tabell 12: Andel prosjekter som har ført til økt samarbeid etter bedriftstype (n: 1290)	42
Tabell 13: Andel prosjekter som har ført til økt kompetanse etter tjeneste (n: 1654).....	47
Tabell 14: Andel prosjekter som har ført til økt kompetanse etter bedriftstype (n: 1564)	48
Tabell 15: Andel prosjekter som har ført til økt innovasjonsatferd etter tjeneste (n: 1538).....	55
Tabell 16: Andel prosjekter som har ført til økt innovasjonsatferd etter bedriftsalder (n: 1538)	56
Tabell 17: Andel prosjekter som har bidratt til endring i innovasjon etter tjeneste (n: 1159)	61
Tabell 18: Andel prosjekter som har bidratt til endring i innovasjon etter bedriftstype (n: 1159).....	62
Tabell 19: Andel prosjekter som vil eller har brukt følgende metoder for å beskytte det nye som utvikles i prosjektet, etter tjeneste (n: 1223).....	70
Tabell 20: Andel prosjekter som vil eller har brukt følgende metoder for å beskytte det nye som utvikles i prosjektet, etter bedriftstype (n: 1223).....	71
Tabell 21: Netto sysselsettingsøkning 2016, fordelt etter tjeneste.....	95
Tabell 22: Beregning av skapte arbeidsplasser i Etterundersøkelsen 2016. Anslag for hele populasjonen fordelt etter tjeneste	98
Tabell 23: Beregning av sikrede arbeidsplasser i Etterundersøkelsen 2016. Anslag for hele populasjonen fordelt etter tjeneste.	99
Tabell 24: Beregning av skapte og sikrede arbeidsplasser for hele populasjonen i 2016, fordelt etter tjeneste.	100
Tabell 25: Innovasjon Norges kostnader per skapte og sikrede arbeidsplass.	101
Tabell 26: Inndeling av bedriftene i grupper basert på klyngeanalyse. Gjennomsnitt og prosent.	108
Tabell 27: Bedriftstype og utviklingsorientering (n: 1812).....	110
Tabell 28: Størrelsesfordeling etter utviklingsorientering (n: 1668)	110
Tabell 29: Fordeling ut fra distriktpolitisk virkeområde etter utviklingsorientering (n: 1812)	111
Tabell 30: Gjennomsnitt og median av innvilget beløp fra Innovasjon Norge etter utviklingsorientering (n: 736)	111
Tabell 31: Innsatsaddisjonalitet etter utviklingsorientering (n: 1736).....	112
Tabell 32: Prosjektenes bidrag til økonomiske resultater etter utviklingsorientering (n: 1287 - 1614, andel som svarer i stor grad)	112

1. Summary

Oxford Research has conducted this Customer Impact Survey among companies and individual which received support from Innovation Norway in 2019. The Customer Impact Survey consists of a preliminary survey and a post-survey. The preliminary survey is carried out just after the service from Innovation Norway is delivered, while the post-survey is carried out four years later. The present survey is thus a post-survey of the companies that received support from Innovation Norway in 2016. Whereas the preliminary survey measures the customers' expectations of the benefits of the service(s) they have received, the post-survey covers what benefits they themselves believe they have achieved. This study encompasses a substantial part of Innovation Norway's activity, covering both financial services, programs and a variety of advisory services.

Customer impact surveys have been conducted since 1994. This year's survey is based on the same methodological basis as previous post-surveys. The customer impact study will, in relation to the evaluation of Innovation Norway's results, partly represent an analysis that “stands on its own”, and at the same time this study will be included as one of several documentation forms in more comprehensive evaluations.

When we look at the results in this year's survey against the results from last year's survey, we find a positive development or equalization on the majority of the main indicators. For example, the so-called soft indicators show that companies report a continued high degree of collaboration with other actors, we see a levelling out of the projects' competence contributions, a continued improvement in innovation behaviour and an increase in innovation contributions. At the same time, we find a stable level of additionality and a continued high level of satisfaction among customers with Innovation Norway's guidance and follow-up.

At the same time, we register an improvement in most indicators of economic sustainability, where the strongest contribution is to the companies' survival. We also see that 1.47 jobs have been created and secured per project. This is higher than in the last four years, where the number has varied from 0.87 to 1.27 jobs per project. The projects' contribution to environmental and social effects is also increasing.

In last year's survey, we registered a stronger improvement for all indicators, soft as well as hard, for the established companies than for the entrepreneurial companies when we compared with the 2014-survey. This is not the case when we compare this year's results with the 2015-survey. Thus, we return to the more typical observation, which indicates that the entrepreneurial companies are the ones that contribute the most to the improvement on most indicators.

In this year's survey, companies in the districts, and in particular recipients of Bedriftsutviklingsstilskudd – distrikt og Risikolån – Distriktsrettede, both create and secure far more jobs than before. The same applies to entrepreneurial companies, especially recipients of Etablerertilskudd (NFD). It is these services that to the greatest extent explain the strong employment contribution, both in central and less central areas.

2. Sammendrag

2.1 HOVEDFUNN FRA ÅRETS UNDERSØKELSE

Når vi ser resultatene i årets undersøkelse opp mot resultatene fra fjorårets undersøkelse, finner vi en positiv utvikling eller utjevning på de aller fleste hovedindikatorene. For eksempel viser de såkalte myke indikatorne at virksomhetene rapporterer om fortsatt høy grad av samarbeid med andre aktører, vi ser en utjevning i prosjektenes kompetansebidrag, en fortsatt bedring i innovasjonsadferden og en økning i innovasjonsbidrag. Samtidig finner vi et stabilt addisjonalitetsnivå og en fortsatt høy tilfredshet blant kundene med Innovasjon Norges veiledning og oppfølging.

Samtidig registrerer vi en bedring i de fleste indikatorne for økonomisk bærekraft, hvor det sterkeste bidraget er til virksomhetenes overlevelse. Vi ser også at det er skapt og sikret 1,47 arbeidsplasser per prosjekt. Dette er høyere enn i de fire siste årgangene, hvor tallet har variert fra 0,87 til 1,27 arbeidsplasser per prosjekt. Prosjektenes bidrag til miljø- og samfunnseffekter er også økende.

I fjorårets undersøkelse registrerte vi en kraftigere forbedring for samtlige indikatorer, myke så vel som harde, for de etablerte bedriftene enn for gründerbedriftene når vi sammenlignet med 2014-årgangen. Dette er ikke tilfelle når vi sammenligner årets resultater med 2015-årgangen. Dermed er vi tilbake til den mer typiske observasjonen, som tilsier at gründerbedriftene er de som i størst grad bidrar til forbedringen på de fleste indikatorne.

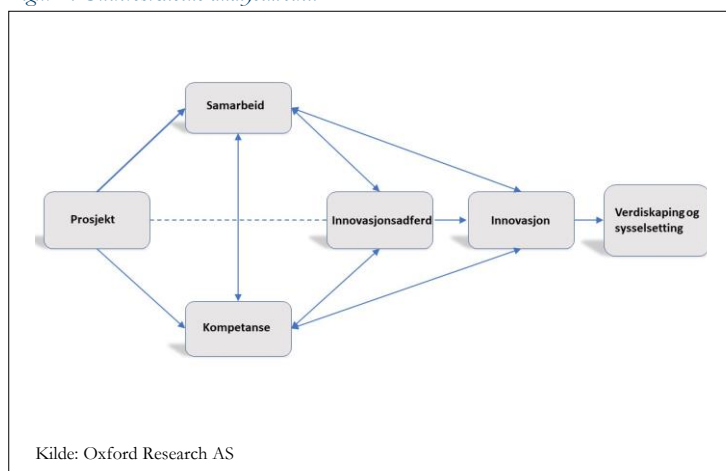
Vi ser i årets undersøkelse at virksomheter i distriktene, og da spesielt mottakere av Bedriftsutviklingstilskudd – distrikt og Risikolån – Distriktsrettede, både skaper og sikrer langt flere arbeidsplasser enn tidligere. Det samme gjelder for gründerbedrifter, da spesielt mottakere av Etablerertilskudd (NFD). Det er disse tjeneste som i størst grad forklarer det sterke sysselsettingsbidraget, både i sentrale og mindre sentrale strøk.

2.2 RESULTATER FRA ÅRETS UNDERSØKELSE

I det følgende oppsummerer vi kort hovedresultatene fra Etterundersøkelsen 2016 i forhold til de ulike hoveddimensjonene i undersøkelsens analysemodell¹ (se figur 1).

¹ For utfyllende beskrivelse av vår analysemodell, se kapittel 2.3.

Figur 1: Undersøkelsens analysemodell

realiserer seg. Tiltak som fokuserer på samarbeid og kompetanseutvikling bidrar primært til verdiskaping gjennom endret innovasjonsadferd samt til ulike innovasjoner. Dette fører til at det vil ta lengre tid å oppnå økt verdiskaping gjennom denne type tiltak. Tiltakene kan imidlertid ha stor betydning for verdiskapingen på sikt.

2.2.1 Prosjekt

Andelen bedrifter som har benyttet seg av tilsagnet fra Innovasjon Norge i 2016, ligger på 88 prosent, noe som er en nedgang på seks prosentpoeng sammenlignet med 2015-kullet.

Rådgivning og veiledning er en viktig oppgave for Innovasjon Norge. I alt har 51 prosent av bedriftene mottatt veiledning og oppfølging etter at de har mottatt tilsagnet (35 prosent i 2010, 42 prosent i 2011, 48 prosent i 2012, 47 prosent i 2013, 47 prosent i 2014 og 47 prosent i 2015), og de aller fleste bedriftene som har ønsket veiledning og oppfølging, har fått dette. Av de som ikke har fått veiledning og oppfølging, er det 21 prosent som har ønsket det, men ikke fått (9 prosent i 2010, 11 prosent i 2011, 12 prosent i 2012, 14 prosent i 2013, 14 prosent i 2014 og 17 prosent i 2015). Etterspørselen etter veiledning og oppfølging har altså økt de siste årene. Andelen som er tilfreds med den veiledningen og oppfølgingen de har fått, har økt gradvis fra 2004 til 2015 (fra 81 prosent til 96 prosent, som er den høyeste verdien noensinne målt). Andelen tilfredse i årets undersøkelse er 94 prosent, som fortsatt er en meget høy verdi.

Stabilt addisjonalitetsnivå

Kundeeffektundersøkelsen dokumenterer at den økonomiske støtten fra Innovasjon Norge bidrar til at det igangsettes en rekke utviklingsaktiviteter og prosjekter. Spørsmålet er om disse ville vært gjennomført uansett. Dette vil i så tilfelle bety at ekstraverdien av Innovasjon Norges bidrag er betydelig mindre. Dette fører til at man nødvendigvis må reise spørsmålet "Hva ville skjedd med prosjektet/aktiviteten dersom Innovasjon Norge ikke hadde gitt støtte?" I hvilken grad prosjektet har en utløsende effekt, måles i denne undersøkelsen ved å se på prosjektets addisjonalitet. Fra Etterundersøkelsen av 2007-årgangen til 2009 årgangen har summen av middels og høy addisjonalitet holdt seg stabil (alle tre 86 prosent), i 2010 økte andelen med fire prosentpoeng og falt noe for 2011 (83 prosent). Fra 2011 til 2012 økte summen av middels og høy addisjonalitet med ett prosentpoeng og summen er den samme i Etterundersøkelsene 2013 og 2014 (84 prosent), mens den økte med ett prosentpoeng til 85 prosent i Etterundersøkelsen 2015. I årets undersøkelse er andelen høy addisjonalitet 69 prosent, og summen av middels og høy addisjonalitet 88 prosent. Dette er de høyeste nivåene som er målt siden Etterundersøkelsen 2010.

2.2.2 Fortsatt mye samarbeid

En viktig faktor for å skape innovasjon i bedrifter, er samarbeid med andre. 80 prosent av prosjektene har ført til økt samarbeid med en eller flere aktører. Dette er en nedgang på tre prosentpoeng sammenlignet med 2015-årgangen, men høyere enn 2014-årgangen, der andelen var på 78 prosent.

I gjennomsnitt har prosjektene ført til økt samarbeid med 3,2 aktører. Det tilsvarende tallet for 2015-årgangen var 3,3 aktører, mens det i 2014-årgangen var på 2,9 aktører, 3,2 aktører i 2013-årgangen og 3,0 aktører for 2012-årgangen. Nivået har altså gått ubetydelig ned i 2015. Å samarbeide med mange aktører innebærer, ut fra en teoretisk betraktning, at virksomhetene styrker sitt ressursgrunnlag. Det vil gi dem bedre muligheter for å oppnå konkurransefortrinn framover.

2.2.3 Fortsatt høyt kompetansebidrag

71 prosent av virksomhetene har fått økt kompetanse på minst ett kompetanseområde i stor grad (skår 4 og 5). Dette er en nedgang på fire prosentpoeng sammenlignet med fjoråret, som var det høyeste nivået for økt kompetanse som er målt de siste åtte årene. I årets undersøkelse er det størst andel virksomheter som i stor grad mener at prosjektet har ført til økt kompetanse på strategiprosesser og veivalg (47 prosent), mens det i de to foregående undersøkelsene var økt kompetanse om prosessutvikling som ble skåret høyest av flest respondenter.

I gjennomsnitt har Innovasjon Norges tjenester bidratt til kompetanseøkning på 3,4 av 12 mulige områder, mens det var 3,3 i fjorårets undersøkelse og 3,0 i 2014. Dermed kan vi registrere en liten økning også for denne indikatoren. Da antall områder som ble målt i de foregående undersøkelsene var 10, kan vi ikke sammenlikne med tidligere års resultater.

2.2.4 Bedring i innovasjonsadferd

65 prosent av virksomhetene har opplevd atferdsendring på minst ett område i stor grad (skår 4 og 5). Dette er samme andel som ble målt i 2015-årgangen. Nivået er dermed høyere enn i 2010-, 2011-, 2012-, 2013- og 2014-årgangene (60, 61, 62, 63 og 61 prosent).

Prosjektene har i gjennomsnitt bidratt til atferdsendringer på 2,4 områder. Dette er en økning sammenlignet både med fjorårets undersøkelse (2,3 områder) og med de tre foregående årgangene (2,1 områder i 2014, og 2,2 områder i 2012- og 2013-årgangene). Nivået er klart høyere enn 2011-undersøkelsen (1,8 områder), mens tilsvarende verdier ble rapportert i Etterundersøkelsene fra 2008 til 2010 (2,1-2,2 områder). I årets undersøkelse finner vi dermed det høyeste nivået på denne indikatoren som er målt de siste ni årene.

2.2.5 Svært høyt innovasjonsbidrag

Som i fjorårets undersøkelse er det flest prosjekter som har ført til utvikling av varer (64 prosent, 61 prosent i 2015), etterfulgt av tjenesteutvikling (55 prosent, 49 prosent i 2015), markedsutvikling (53 prosent, 47 prosent i 2015), prosessutvikling (48 prosent, 52 prosent i 2015) og organisasjonsutvikling (27 prosent, 20 prosent i 2015). Vi finner altså en positiv utvikling på fire av de fem indikatorene som måler innovasjon på hovedområder.

Sammenlignet med de tre foregående årgangene er det verdt å merke seg at prosjektene i større grad har bidratt til radikale innovasjoner. Andelen prosjekter som har ført til utvikling av helt ny vare har økt med hele syv prosentpoeng, andelen som har ført til utvikling av helt ny tjeneste har

økt med ett prosentpoeng og andelen som har ført til helt nye produksjonsprosesser har økt med seks prosentpoeng.

64 prosent av prosjektene har bidrag til økt innovasjon i stor grad (skår 4 og 5) på ett eller flere områder. Dette er en nedgang på to prosentpoeng sammenlignet med fjorårets undersøkelse og på samme nivå som i 2014-årgangen. I gjennomsnitt har prosjektene bidratt til innovasjon i stor grad (skår 4 og 5) innen 3,0 av 17 områder. Dette er en økning på 0,3 områder sammenlignet med fjorårets undersøkelse og en økning på 0,5 områder sammenlignet med de tre foregående årgangene (alle 2,5 områder) og vesentlig høyere enn tallene fra 2011 (2,0 områder). Dermed måler vi også for denne indikatoren rekordhøye nivåer.

2.2.6 Økonomiske, samfunns- og miljøeffekter

Gjennom de prosjektene som får støtte, skal Innovasjon Norge bidra til både økonomiske, samfunns- og miljøeffekter.

Bedring i økonomisk bærekraft – sterkest bidrag til overlevelse

Innovasjon Norges bidrag til bedriftenes økonomiske bærekraft måles gjennom prosjektenes bidrag til bedriftenes konkurransevne, lønnsomhetsutvikling og overlevelse. For 2016-årgangen har to av indikatorene økt, til dels betydelig, og den tredje jevnet seg ut sammenlignet med fjorårets kull.

Andelen prosjekter som har vært viktige (skår 4-5) for konkurransevnen og overlevelse har begge økt, med henholdsvis fem og to prosentpoeng, og ligger nå på 46 prosent og 56 prosent henholdsvis. Prosjektene bidrag til lønnsomhetsutviklingen har gått tilbake med ett prosentpoeng sammenlignet med 2015- og 2014-årgangene og ligger nå på 36 prosent.

Prosjektene har i stor grad ført til økt omsetning i 40 prosent av bedriftene, som er tre prosentpoeng lavere sammenlignet med 2015-årgangen. 12 prosent av prosjektene har i stor grad ført til økt eksport i bedriftene (samme andel som i 2015- og 2014-kullet).

Skapte og sikrede arbeidsplasser for hele populasjonen

Med de forutsetningene som er lagt til grunn, er det skapt og sikret 9388 arbeidsplasser blant de virksomhetene som fikk tilsagn fra Innovasjon Norge i 2016. Dette innebærer at det er skapt og sikret 1,47 arbeidsplasser per prosjekt. Dette er høyere enn i de fire siste årgangene, hvor tallet har variert fra 0,87 til 1,27 arbeidsplasser per prosjekt.

Økt vekt på miljø- og samfunns effekter

Vi har analysert prosjektenes samfunnsmessige og miljømessige effekter. Indikatorene som måler disse dimensjonene, er endret og dermed ikke sammenlignbare med foregående undersøkelser. Likevel ser vi igjen et gjennomgående trekk som har blitt observert i alle Etterundersøkelsene, som er at prosjektene i mindre grad bidrar til miljø- og samfunns effekter enn til økonomisk bærekraft. Resultatene viser også at den samfunnsmessige dimensjonen vektlegges noe sterkere enn den miljømessige, som er en endring sammenlignet med foregående undersøkelser. Dette henger sannsynligvis sammen med den nye måten å måle indikatorene på.

2.3 RESULTATER SAMMENHOLDT MED MÅLENE FOR INNOVASJON NORGE

I dette avsnittet ser vi på resultatene i Etterundersøkelsen i lys av Innovasjon Norges hovedmål og delmål som ble implementert sommeren 2012.²

Hovedmål og delmål for Innovasjon Norge

Hovedmål:

Innovasjon Norge skal utløse bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling, og utløse regionenes næringsmessige muligheter.

Delmål:

1. Flere gode gründere
2. Flere vekstkraftige bedrifter
3. Flere innovative næringsmiljøer

Våre analyser viser at gründerbedriftene gjennom sine prosjekter oppgir vesentlig større bidrag til både samarbeid, kompetanse og innovasjon enn hva som er tilfelle for de etablerte bedriftene. Det er grunn til å tro at dette først og fremst skyldes at gründerbedriftene har kommet kortere i utviklingsprosessen, og som følge av det har et større utviklingsbehov. Da vil det trolig være lettere for Innovasjon Norge å bidra overfor disse. Dette er imidlertid ikke ensbetydende med at støtten fra Innovasjon Norge ikke bidrar til utvikling hos de etablerte bedriftene.

I det videre benyttes noen av resultatene for å indikere Innovasjon Norges måloppnåelse knyttet til de to delmålene som Etterundersøkelsen er i stand til å belyse; flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter. Dette gjør vi ved å se på forskjellene i resultatene oppgitt av gründerbedrifter og etablerte bedrifter, og vi vil her kun fremheve utvalgte indikatorer der vi finner statistisk signifikante forskjeller. Vi starter med å se på støtten og oppfølgingen bedriftene har fått fra Innovasjon Norge.

Tabell 1: Gründerbedrifter vs. etablerte bedrifter: Støtte og veiledning/oppfølging fra Innovasjon Norge (Etter 2015- resultater i parentes)

Indikator	Gründerbedrifter	Etablerte bedrifter	Signifikans
Støtte til prosjektet mer enn en gang fra Innovasjon Norge	34 % (30 %)	19 % (19 %)	0,00 (0,00)
Veiledning/oppfølging fra Innovasjon Norge etter tilsagn	54 % (53 %)	48 % (43 %)	0,00 (0,00)
Andel som ønsket veiledning/oppfølging, men ikke fikk dette	32 % (24 %)	14 % (10 %)	0,00 (0,00)

Kilde: Oxford Research AS

Resultatene i tabellen over tyder etter vår mening på at gründerbedriftene fortsatt har større behov for bistand fra Innovasjon Norge enn de etablerte bedriftene har og at behovet er økende for begge.

Tabell 2: Gründerbedrifter vs. etablerte bedrifter: Resultater for myke indikatorer (Etter 2015- resultater i parentes)

Indikator	Gründerbedrifter	Etablerte bedrifter	Signifikans
Samlet bidrag til samarbeid	3,7 (3,7)	2,8 (3,0)	0,00 (0,00)
Samlet bidrag til kompetanse	4,2 (3,9)	2,8 (3,0)	0,00 (0,00)
Samlet bidrag til atferdsendring	3,0 (2,7)	2,0 (2,1)	0,00 (0,00)
Samlet bidrag til innovasjon	3,7 (3,3)	2,4 (2,4)	0,00 (0,00)

Kilde: Oxford Research AS

² Meld. St. 22 (2011–2012). *Verktøy for vekst – om Innovasjon Norge og SIVA SF.*

Resultatene i tabellen over viser at gründerbedriftene evner å få mer ut av sine prosjekter i form av at de samarbeider med flere ulike aktørtyper, de får større utbytte kompetansemessig på flere områder, de endrer sin adferd og oppnår innovasjon på flere områder. Dette mener vi i hovedsak skyldes at gründerbedriftene har et svakere ressursgrunnlag for utvikling av sine virksomheter. Ser vi derimot på indikatorene for hovedområder for innovasjon, er det slik at de etablerte bedriftenes prosjekter i større grad fører til utvikling av nye produksjonsprosesser eller effektivisering/forbedring av eksisterende produksjonsprosesser, altså prosessinnovasjon, enn hva tilfellet er for gründerbedriftene. Dette samsvarer med funnene i fjorårets undersøkelse.

Et interessant trekk ved resultatene for de myke indikatorene, er at vi på samtlige indikatorer registrerer en kraftigere forbedring for gründerbedriftene enn for de etablerte bedriftene når vi sammenligner med fjorårets resultater. I fjorårets undersøkelse observerte vi den motsatte utviklingen. Dermed er det i årets undersøkelse gründerbedriftene som i størst grad bidrar til den sterke forbedringen på disse indikatorene. Spørsmålet er da om den samme utviklingen gjør seg gjeldende for de såkalte harde indikatorene. Dette er vist i tabellen under.

Tabell 3: Gründerbedrifter vs. etablerte bedrifter: Resultater for harde indikatorer (Etter 2015-resultater i parentes)

Indikator (i hvilken grad har prosjektet ført til...)	Gründer- bedrifter	Etablerte bedrifter	Signifi- kans
Økt eksport (andel som svarer skår 4 eller 5)	16 % (15 %)	9 % (11 %)	0,00 (0,00)
Økt omsetning (andel som svarer skår 4 eller 5)	42 % (38 %)	39 % (46 %)	0,00 (0,00)
Bedret konkurranseevne (andel som svarer skår 4 eller 5)	48 % (45 %)	44 % (40 %)	0,00 (0,00)
Bedret lønnsomhet (andel som svarer skår 4 eller 5)	37 % (34 %)	35 % (39 %)	0,00 (0,00)
Bedret overlevelsesmulighet (andel som svarer skår 4 eller 5)	58 % (53 %)	54 % (55 %)	0,00 (0,00)

Kilde: Oxford Research AS
 Note: I tabellen vises andelen for skår 4 eller 5, kalt «Høy» i rapporten. Det er imidlertid ikke alltid denne verdien som fører til statistisk signifikante forskjeller. Dette kan også skyldes fordelingen av skår 1 og 2 (lav) og 3 (middels)

For de harde indikatorene finner vi den samme trenden som for de myke indikatorene når vi ser på utviklingen over tid. Gründerbedriftene har forbedret seg, til dels kraftig, på alle indikatorene, mens vi registrerer en tilbakegang for de etablerte virksomhetene på de samme indikatorene, med unntak av Bedret konkurranseevne. Og det er fortsatt forskjeller med hensyn til hva bedriftene oppnår av økonomiske resultater fra sine prosjekter i og med at gründerbedriftene skårer høyere enn de etablerte bedriftene på alle indikatorer. Dette skyldes trolig også at bedriftene har et ressursmessig ulikt utgangspunkt. Vi merker oss at forskjellene i alle indikatorene igjen er statistisk signifikante.

Tabell 4: Gründerbedrifter vs. etablerte bedrifter: Effektrealisering (Etter 2015-resultater i parentes)

Indikator	Gründer- bedrifter	Etablerte bedrifter	Signifikans
Ja, effektene er i hovedsak realisert	44 % (48 %)	64 % (65 %)	0,00 (0,00)
Nei, forventer effektene først innen 2 år fra nå	33 % (28 %)	20 % (20 %)	
Nei, forventer effektene først etter 2 år eller mer	14 % (16 %)	11 % (10 %)	
Nei, forventer ikke vesentlige effekter	10 % (8 %)	6 % (5 %)	

Kilde: Oxford Research AS

Vi ser at gründerbedriftene – som i fjorårets undersøkelse - i mindre grad enn de etablerte bedriftene har hentet ut effektene av sine prosjekter, som igjen trolig skyldes at de har et generelt dårligere ressursgrunnlag.

Både de etablerte (68 prosent, 66 prosent i 2015) og gründerbedriftene (71 prosent, 64 prosent i 2015) har store andeler høy addisjonalitet. Det innebærer at Innovasjon Norge spiller en viktig rolle for å utløse bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling for begge gruppene.

2.4 EKSPORT – FLERE STØTER PÅ BARRIERER OG FÅR HJELP

For å øke kunnskapen om Innovasjon Norges bidrag til økt eksport i virksomhetene, har vi i årets undersøkelse stilt dem de samme spørsmålene som i fjorårets undersøkelse. Disse er:

- Hvorvidt virksomhetene har eksportert tidligere
- I hvilken grad Innovasjon Norges tjenester bidrar til at virksomhetene har kommet i gang med sin internasjonaliseringsprosess
- Hvilke markeder virksomhetene har eksportert til
- I hvilken grad virksomhetene har støtt på ulike barrierer i sine internasjonaliseringsprosesser
- I hvilken grad virksomhetene har fått hjelp fra Innovasjon Norge til å overkomme de ulike barrierene de har støtt på i sine internasjonaliseringsprosesser
- Hvorvidt virksomheten vil benytte Innovasjon Norges tjenester igjen i fremtidige internasjonaliseringsprosesser

495 virksomheter har besvart disse spørsmålene, og det er en nokså jevn fordeling mellom gründerbedrifter (47 prosent, 45 i 2015) og etablerte bedrifter (53 prosent, 55 prosent i 2015) som inngår i analysen. Tre næringer dominerer; faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting (22 prosent, 24 prosent i 2015), industri (20 prosent, 19 prosent i 2015) samt Informasjon og kommunikasjon (IKT, 20 prosent, 17 prosent i 2015). Bedriftene er nokså jevnt fordelt med hensyn til hvorvidt de har adresse innenfor det distriktpolitiske virkeområdet (44 prosent, 45 prosent i 2015) eller utenfor (56 prosent, 55 prosent i 2015).

47 prosent av virksomhetene har eksporterfaring fra før, det vil si før de fikk støtte til prosjektet de er spurt om i denne Etterundersøkelsen. Dette er åtte prosentpoeng høyere enn i Etterundersøkelsen 2015. Tilsvarende finner vi en andel på 45 prosent av virksomhetene som ikke har tidligere eksporterfaring (51 prosent i 2015), og som ikke tilskriver Innovasjon Norge-støtten deres første eksport. Dermed gjenstår det en andel på åtte prosent av virksomhetene som oppgir at det støtteste prosjektet utløste deres første eksport. Som forventet har de etablerte bedriftene i langt - og statistisk signifikant – større grad tidligere eksporterfaring (71 prosent, 53 prosent i 2015 og 66 prosent i 2014) sammenlignet med gründerbedriftene (20 prosent, 20 prosent i 2015 og 28 prosent i 2014).

Når vi ser nærmere på i hvilken grad tjenesten fra Innovasjon Norge har bidratt til at virksomheten kom i gang med sin internasjonaliseringsprosess, svarer 37 prosent av virksomhetene at tjenesten fra Innovasjon Norge i stor grad har bidratt til dette (32 prosent i 2015 og 33 prosent i 2014). Ikke uventet er det en høyere andel gründervirksomheter (45 prosent, mot 35 prosent i 2015 og 41 prosent i 2014) som svarer dette. For de etablerte virksomhetene gjelder dette 29 prosent (31 prosent i 2015, 26 prosent i 2014).

61 prosent av virksomhetene oppgir at de har støtt på en eller flere eksportbarrierer i stor grad (58 prosent i 2015 og 60 prosent i 2014), og at de i snitt har møtt på 2,2 av i alt 12 mulige barrierer (2,0 i 2015 og 1,9 i 2014). De tre mest utbredte barrierene er nøyaktig de samme som ble funnet i fjorårets undersøkelse, nemlig:

- Tilgang til finansiering av internasjonaliseringsarbeidet
- Finne strategisk samarbeidspartner lokalt i markedet
- Bedriftsintern kompetanse/kapasitet til internasjonaliseringsprosessen.

Andelen virksomheter som oppgitt å ha opplevd disse barrierene i stor grad er økt med to til tre prosentpoeng.

De aller største forskjellene knyttet til eksportbarrierer finner vi når vi ser på virksomhetenes utviklingsorientering og hvorvidt virksomhetene har beskyttet sin IPR eller ikke.

Når vi ser samlet sett på eksportbarrierene, finner vi ingen store endringer sammenlignet med fjorårets undersøkelse. Det er de samme barrierene som går igjen som de mest fremtredende, og det er også disse barrierene vi finner størst og flest statistisk signifikante forskjeller mellom de bakgrunnsvariablene som inngår i analysen. Det foreligger nå tre årganger med observasjoner og dermed fremstår resultatene som robuste og de gir indikasjoner til Innovasjon Norge om hvilke områder kundene trenger hjelp på. Flere indikatorer peker på at eksportbarrierer oppleves av stadig flere virksomheter. Samtidig tyder resultatene på at det er virksomhetene som satser hardest på innovasjon og eksport som også støter på flest barrierer i sin internasjonaliseringsprosess.

35 prosent av virksomhetene oppgir at de har fått hjelp av Innovasjon Norge til å håndtere eksportbarrierer i stor grad (31 prosent i 2015, 33 prosent i 2014), og at de i snitt har fått hjelp til å overkomme 1,1 av i alt 12 mulige barrierer (0,78 i 2015, 0,75 i 2014). Blant de virksomhetene som oppgir å ha fått hjelp fra Innovasjon Norge, er det mer eller mindre de samme barrierene som i størst grad er opplevd av bedriftene (se avsnittet over), som de har fått hjelp av Innovasjon Norge til å håndtere. De mest aktuelle barrierene de har fått hjelp til å håndtere er:

- Tilgang til finansiering av internasjonaliseringsarbeidet
- Relevant markedsinformasjon for valg av marked
- Finne strategisk samarbeidspartner lokalt i markedet

Når vi ser samlet sett på hjelp til å overkomme eksportbarrierene, finner vi ingen store endringer sammenlignet med fjorårets undersøkelse. Det er de samme barrierene man har fått hjelp med som går igjen som de mest fremtredende og det er de største barrierene for eksport (se forrige avsnitt) som virksomhetene har fått hjelp fra Innovasjon Norge til å overkomme. Flere indikatorer peker på at stadig flere virksomheter får hjelp av Innovasjon Norge til å håndtere eksportbarrierer. Resultatene tyder på at det er de mest hardtsatsende virksomhetene som i størst grad får denne hjelpen, uavhengig av hvor de kommer fra i landet eller hvilken næring tilhører.

Tilfredsheten med Innovasjon Norges bistand til internasjonalisering er fortsatt høy. Kun to prosent av virksomhetene svarer at de ikke vil benytte Innovasjon Norges tjenester i internasjonale prosjekter i fremtiden (fire prosent i 2015 og tre prosent i 2014).

3. Innledning og bakgrunn

Oxford Research har gjennomført denne Kundeffektundersøkelsen blant bedrifter som fikk støtte fra Innovasjon Norge i 2016. Kundeffektundersøkelsene består av en førundersøkelse og en etterundersøkelse. Frem til 2014 ble Førundersøkelsen gjennomført året etter støtten fra Innovasjon Norge ble gitt, mens den fra og med 2015 blir gjennomført i det samme året som støtten blir gitt. Etterundersøkelsen gjennomføres fire år etter. Denne undersøkelsen er dermed en etterundersøkelse av de virksomhetene som fikk tilsagn fra Innovasjon Norge i 2016. Førundersøkelsen ble gjennomført av Oxford Research AS i 2016 og dels i 2017.

Etterundersøkelsen 2016 bygger på data fra 1792 bedrifter. Disse er intervjuet ved hjelp av et webbasert spørreskjema eller per telefon i perioden mars til juni 2020. Denne Etterundersøkelsen følger opp Førundersøkelsen av alle bedrifter som i 2016 mottok støtte fra Innovasjon Norge. Gjennom Førundersøkelsen kan en si noe om bedriftenes forventninger til effekter samt de kortsiktige effektene av Innovasjon Norges innsats, mens en gjennom Etterundersøkelsen vil være i stand til å si noe mer om de effektene som har blitt realisert i løpet av den fireårsperioden som er gått fra tilsagnet ble gitt.

3.1 HENSIKTEN MED UNDERSØKELSEN

Det er gjennomført kundeffektundersøkelser siden 1994, i starten i regi av SND. Undersøkelsen bygger på det samme metodiske grunnlaget som tidligere etterundersøkelser. Denne Etterundersøkelsen omfatter store deler av Innovasjon Norges aktivitet, inkludert en rekke av programsatsingene.

Kundeffektundersøkelsen av Innovasjon Norges engasjementer har to hovedformål:

- Et internt som gjelder forbedring og videreutvikling av Innovasjon Norges virksomhet overfor kundene.
- Et eksternt som dreier seg om å dokumentere overfor omverdenen om at man har fått noe igjen for de pengene som er investert i Innovasjon Norges aktiviteter.

Innovasjon Norge har et mål- og resultatsystem som består både av et omfattende opplegg for rapportering av aktiviteter (ved bruk av aktivitetsindikatorer ved registrering av saker når de kommer inn) og et opplegg for måling av effekter, herunder kundeffektundersøkelser generelt og evalueringer mer spesielt.

Kundeffektundersøkelsen vil i forhold til evaluering av Innovasjon Norges resultater dels representere en analyse som ”står på egne ben”, samtidig vil denne undersøkelsen inngå som en av flere dokumentasjonsformer i mer omfattende evalueringer.

3.2 INNOVASJON NORGES MÅLSETNINGER

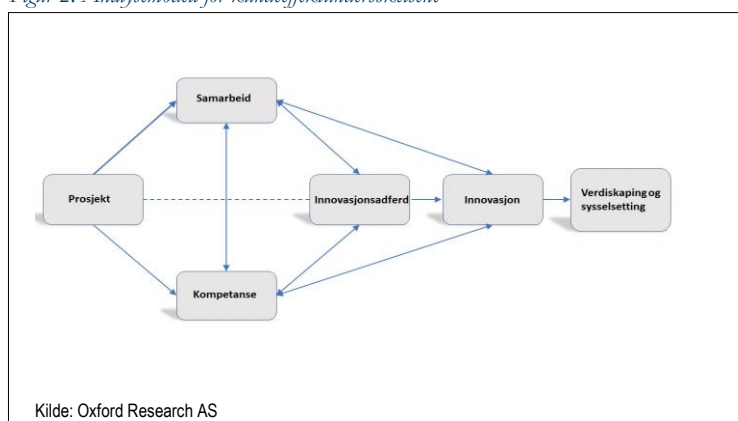
I juni 2012 ble det vedtatt nye mål for Innovasjon Norge i forbindelse med Stortingets behandling av Meld. St. 22 (2011-2012), se side 16. Disse er lagt til grunn i denne Etterundersøkelsen.

3.3 VÅR ANALYSEMODELL

Førundersøkelsene har tidligere vist at egenskaper og kjennetegn ved prosjektene (finansiell støtte, rådgivning, kompetansetilførsel og annen tilrettelegging) og bedriftene kan ha stor betydning for hvilke effekter man kan forvente.

Både samarbeid, kompetanse, innovasjonsadferd og innovasjon representerer mellomliggende variabler som igjen kan ha stor betydning for prosjektenes økonomiske og sysselsettingsmessige effekter, samt verdiskaping på sikt. Disse forholdene kan samtidig påvirke hverandre og derigjennom forsterke effektene på lengre sikt. Det vil variere fra tiltakstype til tiltakstype hvor lang tid det vil ta før effektene materialiserer seg. Tiltak som fokuserer på samarbeid og kompetanseutvikling bidrar primært til verdiskaping gjennom endret innovasjonsadferd samt til ulike innovasjoner. Dette fører til at det vil ta lengre tid å oppnå økt verdiskaping gjennom denne type tiltak. Tiltakene kan imidlertid ha stor betydning for verdiskapingen på sikt. For Innovasjon Norges del blir det dermed om å gjøre å finne en fornuftig avveining mellom hva som gir langsiktige bidrag og hva som bidrar på kort sikt.³

Figur 2: Analysemodell for kundeffektundersøkelsene

På tross av en relativt enkel modell kan det ofte være vanskelig å påvise disse sammenhengene i og med at det er svært mange forhold som har betydning for prosjektenes resultater og bedriftenes utvikling. Tankegangen er imidlertid at økt fokus på kompetanse og samarbeid gjør bedriftene bedre rustet til å møte fremtidige utfordringer og bli i stand til videreutvikling.

I det videre vil den skisserte modellen benyttes for å strukturere analysen av resultatene.

3.4 TJENESTER SOM OMFATTES AV UNDERSØKELSEN

Innovasjon Norge forvalter og tilbyr en rekke ulike former for bidrag til bedrifter og gründere. En fellesbetegnelse for dette er tjenester. I tabellen under presenteres de tjenestene som er med i Etterundersøkelsen for 2016-årgangen.⁴ Tildelt beløp per tjeneste i 2016 er angitt i kroner.

³ For en dypere diskusjon av Innovasjon Norges bidrag til bedrifters verdiskaping, viser vi til rapporten: Hurtigvirkende kur - Kundeffektundersøkelse blant bedrifter som mottok støtte i 2009. Rapporten kan lastes ned her: <http://www.oxford.no/>

⁴ Tjenestene Business Matchmaking Programme og NOREPS er utelatt grunnet få svar og liten populasjon i Førundersøkelsen 2016.

Tabell 5: Tjenester som inngår i undersøkelsen

Tjenester	2016 i kroner	2015 i kroner	2014 i kroner
Bedriftsnettverk	-	-	-
Bedriftsutviklingsstilskudd - distrikt	212 876 998	328 100 000	382 000 000
Bioenergiprogrammet	62 338 200	67 500 000	64 600 000
Bioøkonomiordningen*	41 600 750	18 600 000	22 300 000
Bygdeutviklingsmidler - Stipend	13 902 500	16 200 000	15 800 000
Bygdeutviklingsmidler - tilleggsnæring	72 933 149	153 900 000	149 400 000
Bygdeutviklingsmidler - tradisjonell	466 181 050	1 668 600 000	1 303 500 000
Designrådgivning	4 623 000		
Etablererstipend (KMD)	73 288 950	120 900 000	114 600 000
Etablererstipend (NFD)	293 530 897	248 600 000	133 000 000
FRAM**	-	-	-
IFU/OFU	297 299 800	367 900 000	362 200 000
Internasjonal markedsrådgivning	-	-	-
Investeringsstilskudd – distrikt	119 389 750	-	-
IPR-rådgivning	-	-	-
Lavrisikolån	609 868 461	738 900 000	609 100 000
Lavrisikolån - GFL-flåte	1 493 088 876	653 200 000	1 060 300 000
Lavrisikolån - Landbrukslån	473 720 000	469 400 000	650 500 000
Miljøteknologi	480 341 000	326 300 000	191 500 000
Risikolån - Distriktsrettede	293 835 770	380 300 000	276 700 000
Risikolån - Innovasjonslån	711 710 250	578 500 000	296 900 000
Tilskudd - Landsdekkende	51 076 225	18 600 000	20 600 000
Utviklingsprogrammet for landbruks- og rein-driftsbasert vekst og verdiskaping	90 345 000	63 600 000	29 100 000
Verdiskapingsprogram for kulturnæringen	13 559 500	7 400 000	-
Total	5 875 510 126	6 226 500 000	5 682 100 000

Kilde: Oxford Research AS

Noter: * Består av tjenestene Bioraffineringsprogrammet og Trebasert innovasjonsprogram, ** For rådgivnings- og kompetansetjenestene er det ikke registrert tildelt beløp til kundene

Summen av midler som vi har undersøkt effekten av, er om lag kr. 5,9 milliarder. Til sammen ble det gitt tilsagn om i underkant av kr. 6,2 milliarder i 2016.⁵ Dette betyr at undersøkelsen omfatter 95 prosent av samlede tilsagn fra Innovasjon Norge i 2016. De tjenestene som ikke er med i undersøkelsen er i hovedsak knyttet til profilering og ulike kompetanse- og rådgivningstjenester, garantier samt kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift. I tillegg er Regional omstilling, Arena, NCE og GCEer utelatt fra undersøkelsen. Grunnen til at disse tjenestene holdes utenfor, er primært at undersøkelsesopplegget i mindre grad passer for disse tjenestene, og at man har egne effektmålinger for dem.

⁵ <https://www.innovasjon norge.no/globalassets/0-innovasjon norge.no/om-innovasjon-norge/organisering-og-tall/arsrapport/masterutgave---2016---endelig-002.pdf>, side 455

Del 1: Metode

4. Undersøkelsesdesign

I dette kapitlet vil vi presentere metoden og undersøkelsesdesignet som ligger til grunn for Etterundersøkelsen av 2016-årgangen.

Kundeffektundersøkelsene gjennomføres som nevnt ved at bedrifter som får et tilsagn fra Innovasjon Norge, blir spurt to ganger; første gang året tilsagnet ble gitt (førundersøkelse) og andre gang fire år etter (etterundersøkelse).

4.1 BAKGRUNNSVARIABLER I UNDERSØKELSEN

Følgende bakgrunnsvariabler benyttes gjennomgående i analysene:

- Navn på tjeneste som har støttet prosjektet
- Bedriftstype (gründer- eller etablert bedrift)

Bedriftstype ble innført som bakgrunnsvariabel i Etterundersøkelsen 2009. Den skiller mellom bedrifter som er yngre enn tre år i året de søkte om støtte fra Innovasjon Norge (gründere) og de som er eldre enn tre år i søknadsåret (etablerte bedrifter).

I tillegg til tjeneste og bedriftstype, analyserer vi datamaterialet ut ifra en rekke andre bakgrunnsvariabler der hvor dette er interessant og relevant. Disse variablene dreier seg i hovedsak om nærings-tilhørighet og geografi, og da spesielt distriktspolitisk virkeområde (DPV). I enkelte analyser er også bedriftsstørrelse, målt gjennom antall årsverk, benyttet som bakgrunnsvariabel.

4.2 POPULASJON OG RESPONDENTER SOM INNGÅR I UNDERSØKELSEN

Alle enhetene som inngår i undersøkelsens problemstillinger, utgjør undersøkelsens populasjon. Populasjonen er altså de bedriftene vi ønsker å si noe om, det vil si alle de bedriftene som har mottatt tjenester fra Innovasjon Norge i 2016 som omfattes av Kundeffektundersøkelsen.

Bedrifter som har mottatt flere typer tilsagn i løpet av 2016, inngår kun i undersøkelsen for ett av disse tilsagnene. Bedriften blir beholdt i tilknytning til den tjenesten eller programmet som har færrest tilsagnsmottakere for å sikre et akseptabelt antall svar innen disse ”små” tjenestene.

Totalt inngikk 6251 tilsagn fordelt på 4998 bedrifter i førundersøkelsen for 2016 og vi fikk inn 2956 svar (svarene som ble samlet inn for tjenestene Business Matchmaking Programme og NO-REPS er ikke inkludert). Disse fordelte seg som vist i tabellen under.

Tabell 6: Utvalg og svar i Førundersøkelsen 2016

Tjenester	Utvalg Førundersøkelsen 2016	Svar Førundersøkelsen 2016
Bedriftsnettverk	37	22
Bedriftsutviklingstilskudd - distrikt	435	243
Bioenergiprogrammet	118	73
Bioøkonomiordningen	50	28
Bygdeutviklingsmidler - Stipend	100	70
Bygdeutviklingsmidler - tilleggsnæring	213	149
Bygdeutviklingsmidler - tradisjonell	676	457
Designrådgivning	125	73
Etablerertilskudd (KMD)	213	159
Etablerertilskudd (NFD)	879	655
FRAM	197	97
IFU/OFU	187	111
Internasjonal markedsrådgivning	324	107
Investeringstilskudd - distrikt	87	53
IPR-rådgivning	411	184
Lavrisikolån	28	17
Lavrisikolån - GFL-flåte	64	35
Lavrisikolån - Landbrukslån	141	99
Miljøteknologi	166	94
Risikolån - Distriktsrettede	88	53
Risikolån - Innovasjonslån	145	86
Tilskudd - Landsdekkende	32	21
Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping	82	55
Verdiskapingsprogram for kulturnæringen	20	15
Total	4818	2956
Kilde: Oxford Research AS		

Medregnet en besvarelse som kom inn etter at rapporteringen for Førundersøkelsen 2016 var ferdig, består det totale utvalget for Etterundersøkelsen 2016 dermed av 2957 saker.

4.3 DATAINNSAMLING

Opplegget for datainnsamling for årets undersøkelse er det samme som i forrige års etterundersøkelse. Oxford Research har selv stått ansvarlig for den web-baserte spørreundersøkelsen og har benyttet Polarfakta til datainnsamling ved hjelp av telefonpurring. Datainnsamlingen ble igangsatt i mars 2020, men ble stoppet etter kort tid grunnet den spesielle situasjonen med koronapandemi våren 2020. Datainnsamlingen ble gjenopptatt i mai og ble avsluttet i juni 2020.

Spørreskjemaet ble sendt ut i e-posts form til alle bedrifter og personer som inngikk i undersøkelsen. Som beskrevet over, var dette i utgangspunktet alle bedrifter og personer som besvarte Førundersøkelsen for 2016-årgangen, altså 2957 bedrifter og personer. Selv om flere av disse ble identifiserte som ikke aktive foretak i forkant av utsendelse av undersøkelsen, valgte Oxford Research – som i fjorårets undersøkelse, til tross for at kontaktpersonene i større grad vil være vanskelige å

nå - å sende undersøkelsen også til disse. Årsaken til dette er at slike virksomheter, som i mange tilfeller vil bli betraktet som mislykkede, også vil kunne gi interessant informasjon om hva Innovasjon Norge og deres tjenester har bidratt med i disse virksomhetenes utvikling.

4.3.1 Purrerutiner

Alle bedrifter som ikke hadde svart på den webbaserte spørreundersøkelsen innen angitt frist, ble purret to ganger via e-post etter fristens utløp. Ved svarfristens utløp overtok Polarfakta datainnsamlingen ved hjelp av oppringing, og respondentene ble forsøkt kontaktet inntil 10 ganger over flere dager før numrene ble erklært ubrukelige/inaktive.

Alle kunder som sa at de skulle svare på undersøkelsen, og der det ble gjort avtaler, ble fulgt opp kontinuerlig til de enten avga svar eller nektet å delta. Denne oppfølgingen skjedde gjennom både fasttelefon, mobiltelefon, og e-post. Intervjuerne har også forsøkt å nå aktuelle respondenter på kveldstid, der dette har vært hensiktsmessig. Dette gjelder spesielt respondenter innenfor primærnæringene. Der Polarfakta fant feil telefonnummer på intervjuobjektet, ble det benyttet alternative kilder for å spore opp nye nummer; internett og diverse nummeropplysningstjenester.

4.4 SVAR OG FRAFALL

Utvalget var som nevnt på 2957 bedrifter (2767 i 2015, 1978 i 2014, 2202 i 2013, 2392 i 2012, 3449 i 2011, 2741 i 2010, 2650 i 2009, 2365 i 2008 og 1465 i 2007). Av disse var det 344 bedrifter/personer det ikke var mulig å oppnå kontakt med fordi kontaktpersonen hadde sluttet, fordi bedriften var blitt solgt eller at det – til tross for flere forsøk – ikke var mulig å finne rett telefonnummer. Videre var det 316 tilfeller hvor det i etterkant av utsendelse av spørreskjemaet ble avdekket at bedriften var konkurs, slettet, oppløst, oppløst for fusjon eller under avvikling.

Dersom man ser bort fra de som ikke var mulig å komme i kontakt med, gir det et potensial for 2297 intervjuer. Tabellen under viser at det totalt ble gjennomført 1784 intervjuer. Dette gir en svarprosent på 78,0 prosent (74,3 i 2015, 81,8 i 2014, 77,8 i 2013, 73,0 i 2012, 40,7 i 2011, 77,8 i 2010, 69,5 i 2009, 73,2 i 2008, 79,1 i 2007).

Tabell 7: Svar og frafall totalt i Etterundersøkelsen 2016

	Antall	Prosent
Utvalg	2957	
Konkurs/ slettet/ oppløst/ oppløst for fusjon/ inaktivt/under avvikling	316	
Kontaktperson sluttet, syk, i permisjon/bedrift solgt/feil tlf.nr	344	
Potensielle intervjuer	2297	100 %
Utførte intervju	1792	78,0 %
Nekt	13	
Ufullstendige besvarelser	17	
Ikke svar	475	
Kilde: Oxford Research AS		

Tabellen under viser svar og frafall per tjeneste i Etterundersøkelsen for 2016-årgangen.

Tabell 8; Svar og frafall i Etterundersøkelsen 2016 etter tjeneste

Tjeneste	Utvalg	Konkurs/ sluttet/ opp- løst/ oppløst for fusjon	Kontaktperson død, /bedrift solgt/feil tlf.nr	Potensielle intervju	Utførte intervju	Andel utførte intervju	Nekt	Ikke svar/ufullstendige svar
Bedriftsnettverk	22	2	1	19	13	68,4 %	0	6
Bedriftsutviklingsstilskudd - distrikt	243	18	15	210	156	74,3 %	0	54
Bioenergiprogrammet	73	1	11	61	49	80,3 %	0	12
Bioøkonomiordningen	28	1	1	26	22	84,6 %	0	4
Bygdeutviklingsmidler - Stipend	70	0	8	62	52	83,9 %	0	10
Bygdeutviklingsmidler - tilleggsnæring	149	4	18	127	99	78,0 %	3	25
Bygdeutviklingsmidler - tradisjonell	457	10	67	380	286	75,3 %	1	93
Designrådgivning	73	7	2	64	46	71,9 %	0	18
Etablerertilskudd (KMD)	159	32	8	119	96	80,7 %	0	23
Etablerertilskudd (NFD)	656	127	120	409	333	81,4 %	1	75
FRAM	97	6	15	76	59	77,6 %	0	17
IFU/OFU	111	10	2	99	80	80,8 %	0	19
Internasjonal markedsrådgivning	107	13	12	82	63	76,8 %	2	17
Investeringstilskudd - distrikt	53	3	7	43	34	79,1 %	0	9
IPR-rådgivning	184	37	16	131	95	72,5 %	4	32
Lavrisikolån	17	0	1	16	11	68,8 %	0	5
Lavrisikolån - GFL-flåte	35	2	7	26	22	84,6 %	0	4
Lavrisikolån - Landbrukslån	99	2	15	82	71	86,6 %	1	10
Miljøteknologi	94	10	5	79	65	82,3 %	0	14
Risikolån - Distriktsrettede	53	11	1	41	30	73,2 %	0	11
Risikolån - Innovasjonslån	86	7	3	76	56	73,7 %	0	20
Tilskudd - Landsdekkende	21	6	0	15	11	73,3 %	0	4
Utviklingsprogrammet for landbruks- og	55	5	9	41	32	78,0 %	1	8
Verdiskapingsprogram for kulturnæringen	15	2	0	13	11	84,6 %	0	2
Total	2957	316	344	2297	1792	78,0 %	13	492

Kilde: Oxford Research AS

Som tabellen over viser, er det en forskjell i andelen utførte intervjuer mellom de ulike tjenestene. Den laveste andelen ble oppnådd for Bedriftsnettverk (68 prosent), mens vi klarte å nå 85 prosent av mottagerne av Lavrisikolån – Landbrukslån. Alt i alt betrakter vi svarprosentene som svært tilfredsstillende.

4.5 VEKTING AV UTVALGET

Utvalget ble i Førundersøkelsen trukket disproporsjonalt, det vil si at vi ikke har tatt hensyn til de ulike tilsagnenes andel av populasjonen. Vi har derimot trukket utvalget med hensyn på hver enkelt tjeneste. Med andre ord er utvalget skjevt med hensyn til fordelingen mellom tjenestene. I grove

trekk kan man si at de tjenestene med relativt få tildelinger er overrepresentert, mens de store tjenestene målt i antall tildelinger er underrepresentert.

Når vi skal analysere dataene, må vi foreta en vekting av utvalgsresultatene for å korrigere for disse skjevhetene. Vektingen vil redusere feilene som skjevheten i svarene innebærer. Vi oppnår dermed å fjerne utvalgsfeilene som skyldes underrepresentasjon av store tjenester, og overrepresentasjon av små. Denne vektingen har kun innvirkning på fordelingen av svarene totalt sett i undersøkelsen og påvirker ikke fordelingen mellom tjenestene. Vektingen er vist i tabellen under.

Tabell 9: Vekting etter tjeneste i Etterundersøkelsen 2016

Tjeneste	Populasjon	Fordeling av populasjon	Svar	Fordeling av svar	Vekt
Bedriftsnettverk	42	0,68 %	13	0,73 %	0,9364
Bedriftsutviklingstilskudd - distrikt	569	9,20 %	156	8,71 %	1,0571
Bioenergiprogrammet	131	2,12 %	49	2,73 %	0,7748
Bioøkonomiordningen	67	1,08 %	22	1,23 %	0,8827
Bygdeutviklingsmidler - Stipend	114	1,84 %	52	2,90 %	0,6354
Bygdeutviklingsmidler - tilleggsnæring	277	4,48 %	99	5,52 %	0,8109
Bygdeutviklingsmidler - tradisjonell	804	13,00 %	286	15,96 %	0,8148
Designrådgivning	170	2,75 %	46	2,57 %	1,0711
Etablerertilskudd (KMD)	266	4,30 %	96	5,36 %	0,8031
Etablerertilskudd (NFD)	1097	17,74 %	333	18,58 %	0,9548
FRAM	221	3,57 %	59	3,29 %	1,0856
IFU/OFU	222	3,59 %	80	4,46 %	0,8043
IPR-rådgivning	524	8,47 %	95	5,30 %	1,5986
Internasjonal markedsrådgivning	391	6,32 %	63	3,52 %	1,7988
Investeringstilskudd - distrikt	150	2,43 %	34	1,90 %	1,2786
Lavrisikolån	65	1,05 %	11	0,61 %	1,7126
Lavrisikolån - GFL-flåte	183	2,96 %	22	1,23 %	2,4108
Lavrisikolån - Landbrukslån	213	3,44 %	71	3,96 %	0,8695
Miljøteknologi	186	3,01 %	65	3,63 %	0,8294
Risikolån - Distriktsrettede	138	2,23 %	30	1,67 %	1,3332
Risikolån - Innovasjonslån	191	3,09 %	56	3,13 %	0,9885
Tilskudd - Landsdekkende	42	0,68 %	11	0,61 %	1,1066
Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping	98	1,58 %	32	1,79 %	0,8876
Verdiskapingsprogram for kulturnæringen	22	0,36 %	11	0,61 %	0,5797
Total	6183	100 %	1792	100 %	1,0000

Kilde: Oxford Research AS

For å beregne vektene for den enkelte tjeneste, må en kjenne fordelingen mellom disse i populasjonen og i utvalget. For hver av tjenestene beregnes det en vekt som tilordnes alle de enhetene som tilhører den aktuelle tjenesten eller det aktuelle programmet. Når det for eksempel gjelder Lavrisikolån - GFL-flåte, ser vi av tabellen over at denne tjenesten står for 2,93 prosent av tiltakene i populasjonen, men bare 1,23 prosent av svarene. Dermed blir vekten $2,93/1,23 = 2,4108$. Er vekten over 1 innebærer dette at tiltaket er underrepresentert. Tilsvarende får deltakerne i Verdiskapingsprogram for kulturnæringen, som er overrepresentert i svarene, vekten 0,5797. På denne måten beregnes en vekt for alle tjenestene i undersøkelsen.

4.6 UNDERSØKELSENS STYRKER OG SVAKHETER

Denne Etterundersøkelsen dekker i alt 24 ulike tjenester, og omfatter store deler av organisasjonens ressursbruk. Innovasjon Norges tjenester spenner imidlertid vidt hva gjelder bl.a. målgrupper, formål og geografisk nedslagsfelt. Hver enkelt tjeneste har sin egen innretning på disse og flere andre områder. I forhold til i hvilken grad kundeeffektundersøkelsen er egnet til å vurdere Innovasjon Norges aktivitet, kan det argumenteres langs to dimensjoner:

- Innovasjon Norge har et hovedmål fastsatt av Stortinget og Regjeringen. Målet søkes realisert gjennom å tilby et antall forskjellige tjenester til kundene. Hver for seg kan tjenestene ha ulike prioriteringer, men summen av disse vil være et godt grunnlag for å vurdere hvorvidt Innovasjon Norge som helhet når sitt mål. Helhetsbetraktninger basert på kundeeffektundersøkelsen er derfor relevante, selv om tall på totalnivå tilslører naturlige og til dels ønskede ulikheter mellom tjenestene.
- Innovasjon Norges tjenester er så ulike at aggregerte betraktninger ikke blir relevante. Analysene av kundeeffektundersøkelsen må primært gjøres på tjenestenivå fordi gjennomsnittstallene tilslører en naturlig variasjon mellom tjenestene.

Etter vår oppfatning inneholder begge disse resonnementene gode poenger. Analysen av kundeeffektundersøkelsen er derfor søkt balansert slik at gjennomsnittbetraktninger er brukt der de oppfattes å være relevante, mens mye av omtalen er konsentrert om den enkelte tjenesten. Dette medfører imidlertid ikke at vi anser kundeeffektundersøkelsen som irrelevant for å vurdere måloppnåelsen for Innovasjon Norge som helhet. Så lenge aktiviteten gjennomføres i form av et antall tjenester, vil det jo i stor grad være summen av resultatene fra disse som bestemmer graden av måloppnåelse. Helhetsbetraktninger på tvers av tjenestene vil derfor være relevante, men det er naturligvis viktig å gjenta at en fullstendig evaluering av Innovasjon Norge må basere seg på en mer omfattende undersøkelsesdesign enn det kundeeffektundersøkelsen gjør.

Tilfredshet kan ses på som forskjellen mellom forventning og resultat. I forhold til resultatene fra kundeeffektundersøkelsen, baseres våre vurderinger av hva som er bra og hva som er dårlig i stor grad på en tolkning av formålet og målene for Innovasjon Norge. Undersøkelsesopplegget rommer ikke mulighet til å analysere resultatene i forhold til målene for den enkelte tjeneste og det enkelte programmet som omfattes.

Undersøkelsen baserer seg på subjektive vurderinger. Dette medfører at datamaterialet er utsatt både for strategisk svargivning og for svar som ikke er eksakte. Dette tas det hensyn til i tolkning og i analysen av datamaterialet. I tillegg fokuseres det sterkt på utviklingen i resultater over tid, det er kanskje det viktigste. Om man antar at feilkildene er stabile, vil disse trendene gi et konsistent resultat.

4.6.1 Vurdering av datamaterialet og analyse

Feilmarginen for et utvalg er et intervall som legges til/trekkes fra et utvalgsresultat som man med en spesifisert grad av sikkerhet kan regne med inneholder det riktige resultatet for hele populasjonen.

Feilmarginen for utvalget som helhet i denne Etterundersøkelsen, er maksimalt +/- 2,0 prosentpoeng med et sikkerhetsnivå på 95 prosent (1,9 prosentpoeng i 2015, 2,2 prosentpoeng i 2014, 2,1 prosentpoeng i 2013 og 2012, 2,5 prosentpoeng i 2011, 1,9 prosentpoeng i 2010, 2,1 prosentpoeng i 2009- og 2008-undersøkelsene og 2,8 prosentpoeng feilmargin i 2007-undersøkelsen). Dette er som ventet noe høyere enn i Førundersøkelsen, noe som skyldes at antall svar i Førundersøkelsen

alltid er større enn antall svar som ligger til grunn for en Etterundersøkelse. Med færre svar øker feilmarginen.

Antall gjennomførte intervju er lavt innenfor enkelte tjenester. Dette påvirker presisjonen i dataene, og da særlig i de tilfeller der antall svar er lavt samtidig som populasjonen er liten. Det resulterer i høy feilmargin. Derfor bør man behandle resultatene for følgende tjenester med varsomhet:

- Lavrisikolån
- Tilskudd - Landsdekkende
- Verdiskapingsprogram for kulturnæringen
- Bedriftsnettverk

Innenfor disse tjenestene må man være forsiktig med å trekke bastante konklusjoner, og fortrinnsvis benytte data til å indikere eventuelle funn. For alle disse tjenestene var det få bedrifter i utvalget, det vil si svært få bedrifter som svarte på Førundersøkelsen i 2016.

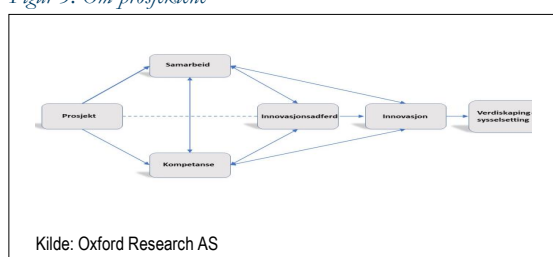
Del 2: Resultater

5. Om prosjektet

- 88 prosent av personene/bedriftene har benyttet tilsagnet de fikk fra Innovasjon Norge, som er en nedgang på seks prosentpoeng sammenlignet med 2015-årgangen.
- 51 prosent av bedriftene har mottatt veiledning og oppfølging etter at de har mottatt tilsagnet (46 prosent i 2015) og 94 prosent av bedriftene er fornøyd med mottatt veiledning og oppfølging.
- Andelen høy addisjonalitet er på 69 prosent, som er en økning på fem prosentpoeng fra Etterundersøkelsen 2015. Andelen høy og middels addisjonalitet er 88 prosent, som er en økning på tre prosentpoeng fra Etterundersøkelsen 2015.

I dette kapittelet vil vi belyse overordnede kjennetegn ved prosjektene. Dette inkluderer blant annet bruk av tilsagn, hvorvidt prosjektene har mottatt støtte flere ganger, vurderinger av veiledning og oppfølging fra Innovasjon Norges side samt addisjonalitet.

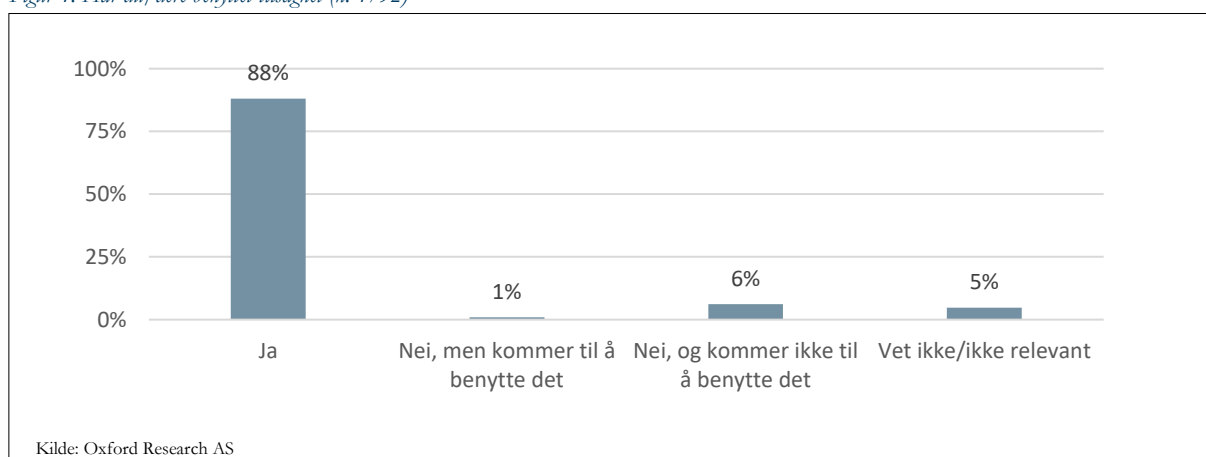
Figur 3: Om prosjektene

5.1 BRUK AV TILSAGN

Totalt fikk 1792 personer/bedrifter spørsmål om hvorvidt de har brukt tilsagnet de fikk fra Innovasjon Norge i 2016. Av disse har 88 prosent brukt dette tilsagnet. Dette representerer en nedgang fra 2015- årgangen, der andelen var på 94 prosent.

Figur 4: Har du/ dere benyttet tilsagnet (n: 1792)

5.2 STØTTE FLERE GANGER

Totalt har 74 prosent av bedriftene mottatt støtte til prosjektet én gang (76 i 2015, 75 prosent i 2014, 78 prosent i 2013- og 2012-årgangen, 77 prosent i 2011- og 2010-årgangene), mens 26 prosent har fått støtte til prosjektet flere ganger. For de som har mottatt støtte til prosjektet flere ganger, er gjennomsnittlig antall ganger 2,6 (2,8 i 2015, 2,6 i 2014, 3,0 i 2013, 2,7 ganger i 2012 og 2,9 ganger i 2011). Bedriften som oppgir flest, har fått støtte til prosjektet 21 ganger fra Innovasjon Norge.

At bedriftene har mottatt støtte flere ganger kan ha konsekvenser for hvordan de svarer på undersøkelsen. Det er ikke alltid like lett for bedriftene å skille hvilken av de gangene de har mottatt støtte som har påvirket prosjektet mest, eller om det er totaliteten som forårsaker resultatene. Det er også en rekke bedrifter som har mottatt flere former for støtte fra Innovasjon Norge i tidsperioden mellom tilsagnet vi her spør etter og frem til undersøkelsen blir gjennomført fire år senere. Det kan være vanskelig for kunden å skille mellom påvirkningen fra de ulike støttetidspunktene.

5.3 VEILEDNING OG OPPFØLGING

En av Innovasjon Norges viktigste oppgaver er å veilede og gi råd til sine kunder. Viktigheten av at kundebehandlerne har tilstrekkelig kunnskap og kompetanse til å drive denne virksomheten overfor bedriftene, er derfor stor. Etter hvert som tiden går og man får prøvd ut de råd som gis av kundebehandlerne, kan imidlertid oppfatningen knyttet til kompetansen til Innovasjon Norges kundebehandlere endre seg. Bedriftene er derfor spurt om tilgangen til veiledning og oppfølging etter at de har mottatt tilsagnet.

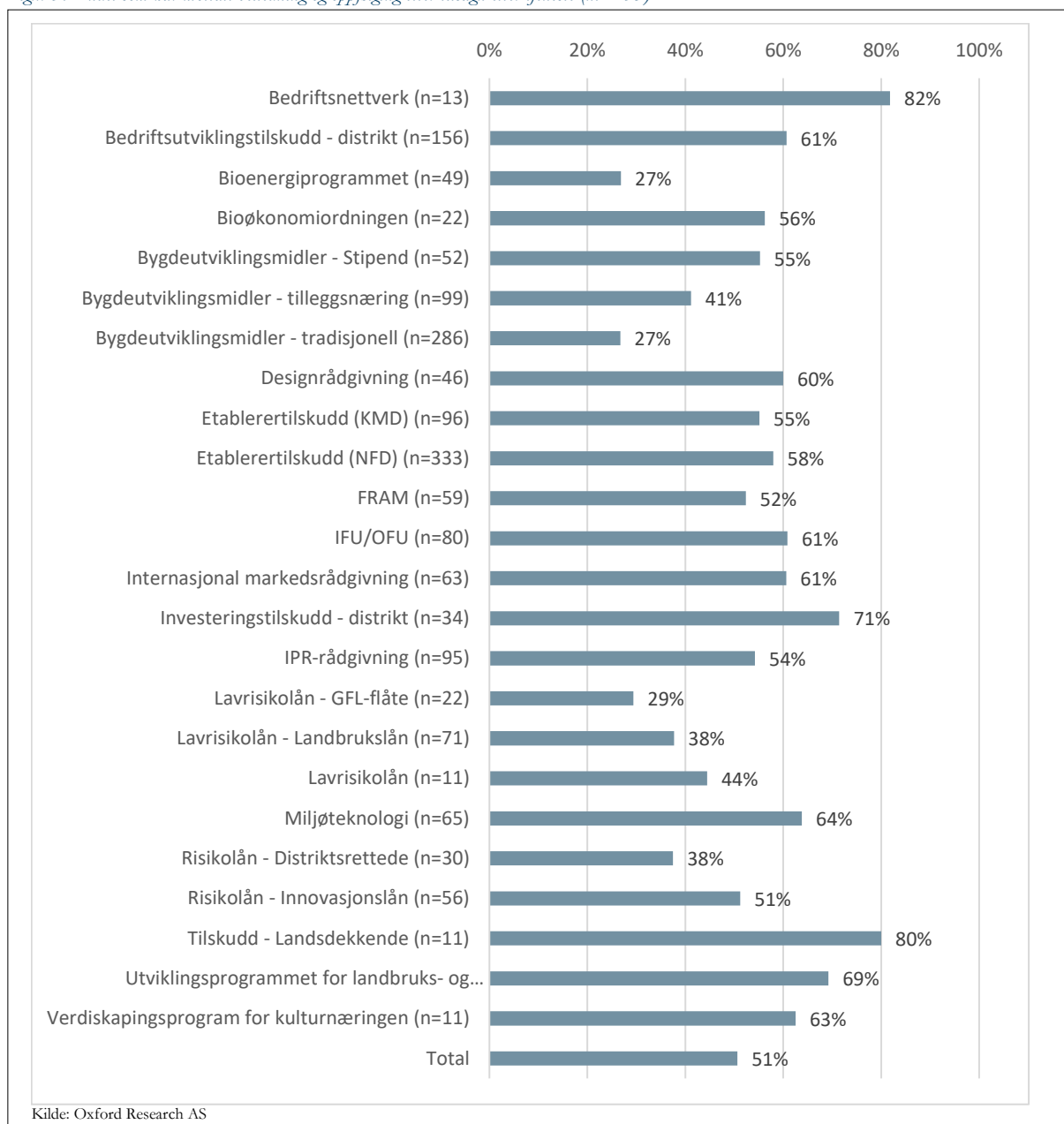
5.3.1 Omfang av veiledning og oppfølging

51 prosent av bedriftene har fått veiledning og oppfølging etter at de har mottatt tilsagnet. Dette er en relativt kraftig økning sammenlignet med tidligere årganger (46 prosent i 2015, 47 prosent i 2014, 47 prosent i 2013, 48 prosent i 2012 og 42 prosent i 2011). Omfanget av veiledning og oppfølging har altså økt de senere årene.

Figuren under viser tjenestefordelingen med hensyn til veiledning og oppfølging. Den viser at tjenestene med høyest andel kunder som mottok veiledning og oppfølging er Investeringstilskudd - Distrikt (71 prosent), Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping (69 prosent) og Miljøteknologi (64 prosent), mens kunder som har fått Bygdeutviklingsmidler - tradisjonell (27 prosent), Bioenergiprogrammet (27 prosent) og Lavrisikolån - GFL-flåte (29 prosent) i minst grad er blitt fulgt opp. Det er noe mindre variasjoner sammenlignet med fjorårets undersøkelse, som tyder på at det er ganske jevnt mellom ulike tjenester hvorvidt kundene følges opp. Samtidig ser vi at tjenester som støtter realinvesteringer gjennomgående har lavere nivå av oppfølging og veiledning.

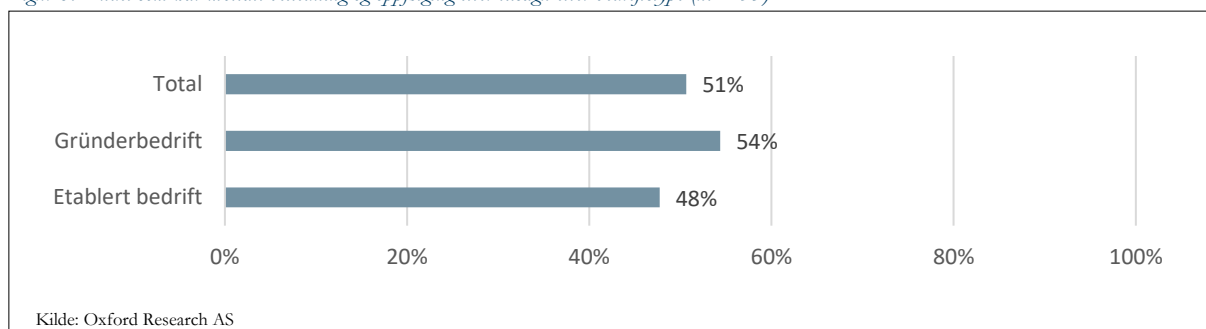
Av de kundene som ikke har mottatt veiledning eller oppfølging, var det 79 prosent som ikke hadde behov eller ønsket oppfølging. Dette betyr at det gjenstår 21 prosent (17 prosent i 2015 og 14 prosent i 2014) som ikke mottok veiledning eller oppfølging, men som gjerne skulle hatt det. Dette tilsvarer 149 respondenter. Tjenestefordelingen på de som gjerne skulle mottatt veiledning, men som ikke fikk det, finnes i tabellene bak i rapporten.

Figur 5: Andel som har mottatt veiledning og oppfølging etter tilsagn etter tjeneste (n: 1453)

Som i tidligere undersøkelser, er det en klar sammenheng mellom bedriftenes alder ved søknadstidspunktet og veiledning og oppfølging fra Innovasjon Norge. Gründerne har i høyere grad mer veiledning (54 prosent), som er en økning på ett prosentpoeng fra Etterundersøkelsen 2015 (55 prosent i 2014 og 52 prosent i 2013, 2012 og 2011). De etablerte bedriftene har noe lavere grad av veiledning og oppfølging med 48 prosent (43 prosent i 2015, 42 prosent i 2014, 48 prosent i 2013 og 2012, og 39 prosent i 2011).

Figur 6: Andel som har mottatt veiledning og oppfølging etter tilsagn etter bedriftstype (n: 1453)

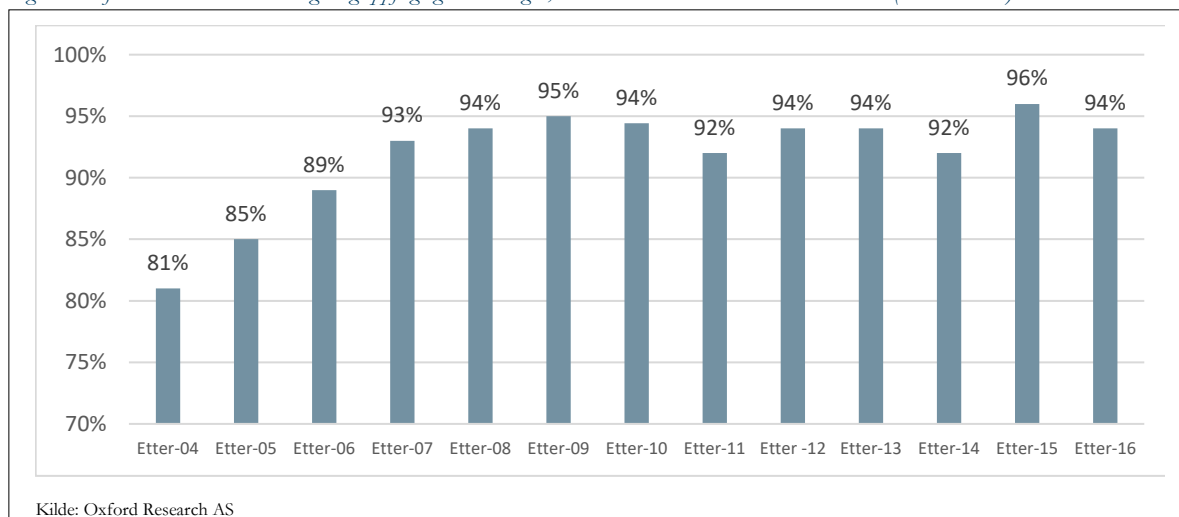

En totalvurdering er at Innovasjon Norge i stor grad følger opp de kundene som har behov og ønske om det. Forbedringspotensialet ligger i de 149 tilfellene som ikke fikk oppfølging, men som hadde behov for det.

5.3.2 Tilfredshet med veiledningen og oppfølgingen

Innovasjon Norges kunder er jevnt over tilfredse med den veiledningen og oppfølgingen som er gitt. I årets undersøkelse registrerer vi en nedgang på to prosentpoeng sammenlignet med fjorårets undersøkelse. Som vi ser i neste figur, som viser utviklingen på denne indikatoren over tid, var tilfredshetsnivået i fjorårets undersøkelse det høyeste som noen gang har blitt målt i Etterundersøkelsene.

Figur 7: Tilfredshet med den veiledningen og oppfølgingen som er gitt, Etterundersøkelsene 2004-2016. Andel. (n-2016: 726)

Det er imidlertid ikke alle respondenter som er like tilfredse, og i motsetning til fjorårets undersøkelse, finner vi statistisk signifikante forskjeller i tilfredsheten med veiledningen mellom en rekke ulike variabler. For det første finner vi forskjeller mellom ulike tjenestene. Kunder som har mottatt Lavrisikolån - GFL-flåte (17 prosent), Internasjonal markedsrådgivning (14 prosent) og Etablerertilskudd (NFD) (11 prosent) er mindre tilfredse enn de øvrige kundene.

Det er også en signifikant forskjell i tilfredshet mellom gründere og etablerte bedrifter. Det er åtte prosent av gründerne som ikke er tilfredse. Dette er en økning på to prosentpoeng fra fjorårets undersøkelse. For etablerte bedrifter har nivået vært stabilt på seks prosent de siste tre årene, mens

nivået i fjorårets undersøkelse falt til to prosent. I årets undersøkelse måler vi fire prosent. Videre finner vi at virksomhetene som har beskyttet sin IPR har høyere andeler som ikke er tilfredse.

5.4 INNSATSADDISJONALITET

Addisjonaltetsbegrepet brukes til å si noe om hvor nødvendig bruken av offentlige virkemidler er, det vil si hvilken forskjell har midlene utgjort? De tre vanligste formene for addisjonaltet er innsats- (input), resultat- (output) og adferds- (behavioural) addisjonaltet. Addisjonalteten viser ikke bare i hvilken grad Innovasjon Norge kan legitimere sin ressursbruk ut fra et markedssviktsperspektiv, men det benyttes også til å beregne effekter av støtten, spesielt i forhold til sysselsetting (se kapittel 12).

For å sikre effektiv bruk av samfunnets ressurser, er det et fokus i det norske virkemiddelapparatet på å måle effekter av ulike programmer og tiltak. Den mest ideelle effektmålingen vil være å måle forskjellen mellom en bedrift som fikk tilsagn og den samme bedriften uten tilsagnet på samme tid. Å måle slike kontrafaktiske hendelser er dessverre ikke mulig, men det finnes likevel en rekke metoder for å forsøke å svare på dette spørsmålet. En metode, for å få et inntrykk av den kontrafaktiske hendelsen, er å spørre. Dette er en type addisjonaltetsmål, og spørsmålet i dagens undersøkelse er:

”Hva ville skjedd med prosjektet/aktiviteten dersom IN ikke hadde gitt deg/bedriften dette tilbudet/støtten?”

Tabell 10: Addisjonaltet

Addisjonaltet	Hva ville skjedd med prosjektet dersom IN ikke hadde gitt støtte?
Lav	1. Gjennomført prosjektet/aktiviteten uten endringer, samme skala og tidsskjema
Middels	2. Gjennomført prosjektet/aktiviteten i samme skala, men på et senere tidspunkt
Middels	3. Gjennomført prosjektet/aktiviteten i en mer begrenset skala, men med samme tidsskjema
Høy	4. Gjennomført prosjektet/aktiviteten på et senere tidspunkt og i en mer begrenset skala
Høy	5. Prosjektet/aktiviteten ville ikke bli gjennomført
	Vet ikke
Kilde: Oxford Research AS	

Svar 1 kategoriseres som lav addisjonaltet, svar 2 og 3 som middels addisjonaltet og svar 4 og 5 kategoriseres som høy addisjonaltet.

Addisjonaltet er en mer sentral indikator i Førundersøkelsen enn i Etterundersøkelsen. Den måles imidlertid i begge undersøkelsene. Addisjonaltet er en mer sentral indikator i Førundersøkelsen enn i Etterundersøkelsen, fordi dette spørsmålet kan tolkes annerledes når det stilles i retrospekt. Hvor tilfreds kunden er med utfallet av prosjektet kan påvirke hva de svarer i Etterundersøkelsen.

Innsatsaddisjonaltet⁶ gir svar på om de som mottar et virkemiddel eller deltar i en offentlig initiert satsing virkelig har bruk for det, eller om det er slik at dette ville blitt gjennomført uansett. Høy innsatsaddisjonaltet forutsetter imidlertid ikke nødvendigvis at det subsidierte prosjektet eller tiltaket er vellykket, da man fokuserer på ”input” og ikke på ”output” eller en atferdsdimensjon. Denne formen på addisjonaltet er imidlertid ofte viktig for å legitimere offentlig virkemiddelbruk.

⁶ For en diskusjon av input-addisjonaltet og innovasjon, se Georghiou og Clarysse (2006). En diskusjon av input-addisjonalteten i måling av innsats mot bedrifter i Norge finnes bl.a. i Alsos et al. (2006).

Virkemidler er til for å korrigere en markedssvikt, altså hvor det er etterspørsel etter å gjennomføre noe, men ikke et tilbud.

I evalueringsstudier som legger **resultataddisjonalitet** til grunn, er det imidlertid viktig å avdekke hvorvidt offentlige intervensjoner stimulerer mottakerbedriftene til å realisere vellykkede prosjekter, nye varer, tjenester, prosesser og innovasjoner, som uten offentlig støtte ikke hadde blitt utviklet. Resultataddisjonalitet prøver med andre ord å beskrive tilleggseffekten på tjenester eller varer som kan tilskrives en offentlig satsing; altså: Hva er kommet ut av deltakelse i programmet, som ellers ikke ville blitt realisert. De økonomiske indikatorene vi beskriver i kapittel 10 er indikatorer på resultataddisjonalitet. Kapittel 9 om innovasjon gir delvis indikasjon på resultataddisjonalitet (for eksempel om det er utviklet nye varer).

Adferdsaddisjonalitet er et mer komplekst begrep som ble introdusert delvis for å komplettere de to foregående addisjonalitetsbegrepene, og handler om i hvilken grad det oppstår forskjeller og endringer i bedriftens adferd som kan tilskrives en offentlig intervensjon⁷. Adferdsaddisjonalitet handler om de kvalitative endringene som oppstår når bedrifter mottar offentlig støtte/deltar i offentlig støttede programmer. Dette kan for eksempel inkludere påvirkning/endring av strategisk adferd (eksempelvis i forbindelse med bedriftssamarbeid) eller forbedringer med hensyn til ledelse av utviklings- og innovasjonsprosesser eller lignende. Fokus rettes mot de mer langsiktige endringene av bedriftenes atferd. Et hovedpoeng i denne forbindelse er at offentlige intervensjoner vil ha langvarige effekter på innsats først når mottakerbedriftene endrer sin adferd som for eksempel sine innovasjonsstrategier og markedsorientering. Å måle atferdsendring er imidlertid krevende, da det blant annet vil ta tid å endre/påvirke bedriftene. I tillegg vil det selvfølgelig alltid være måleproblemer med hensyn til hva som er effekten av hva. Kapitelene 6-8 gir gode indikatorer på adferdsaddisjonalitet, selv om vi her bare måler adferden som kan tilskrives prosjektet og ikke hvilke ettervirkninger disse atferdsendringene har for bedriften.

Det første spørsmålet vi skal se på er innsatsaddisjonalitet. Innsatsaddisjonalitet sier altså noe om hvorvidt støtteordningen har ført til realisering av prosjekter som ellers ikke ville blitt realisert (se Waagø et. al. 1993 og Fossen og Waagø, 1994). Det er altså et begrep med en klar kontrafaktisk dimensjon. Forutsetningen legger til grunn at det som faktisk har skjedd, likevel ikke finner sted. Det er denne forutsetningen som knytter markedssvikt og addisjonalitet sammen. I kundeeffektundersøkelsene er det innsatsaddisjonalitet som først og fremst blir analysert, men denne blir også brukt for å vurdere hvor mye av resultater og effekter som tilskrives Innovasjon Norges tjenester.

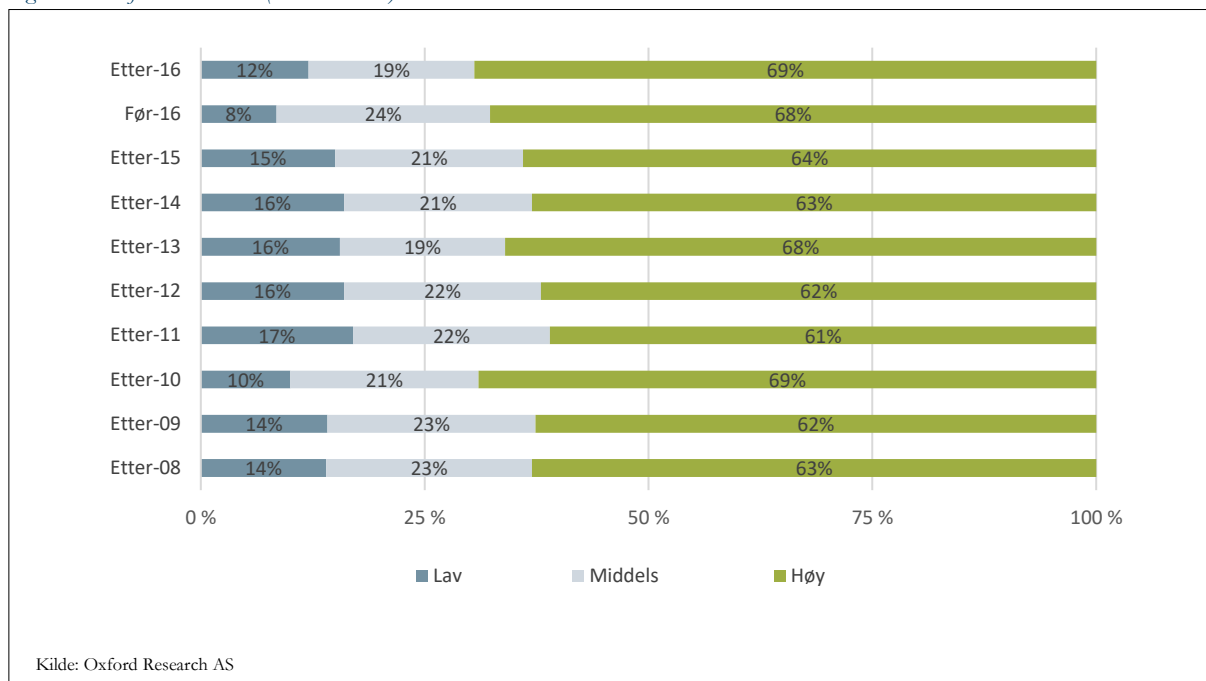
En potensiell måte å måle addisjonalitet på er å ”endre historien” gjennom å se nærmere på de bedriftene/ideene som ikke fikk støtte og derigjennom anta at de er like og oppfører seg likt som de som har mottatt støtte fra Innovasjon Norge. Problemet med denne tilnærmingen er at det forhåpentligvis er en god grunn for at denne ideen eller bedriften ikke har fått støtte fra Innovasjon Norge og den andre har. Dermed er antagelsen uholdbar og bedriftene eller ideene sannsynligvis ikke sammenlignbare på sentrale parametere. Dette gjør addisjonalitet vanskelig å måle og å etterprøve. Gjennom kundeeffektundersøkelsene har vi likevel gjort forsøk på det.

Neste figur viser addisjonaliteten i Før- og Etterundersøkelsene for 2016, samt Etterundersøkelsene for 2008- til 2016-årgangene. Resultatene viser at andelen høy addisjonalitet – i motsetning til alle tidligere årganger - har økt fra Før- til Etterundersøkelsen, mens andelen middels addisjonalitet

⁷ Forutsetningen som ligger til grunn for dette, er at adferden endres i en fordelaktig retning, selv om en i evalueringssammenheng også må være oppmerksom på mulige negative effekter (OECD, 2005).

har gått ned og andelen lav addisjonalitet har gått opp. Det er viktig å understreke at det mest rendyrkede addisjonalitetsmålet fås gjennom Førundersøkelsen. I Etterundersøkelsen er addisjonalitetsmålet vel så mye en parameter på prosjektets suksess og kompleksitet. Dette innebærer at det trolig er en betydelig grad av etterrasjonalisering inne i kundenes vurderinger.

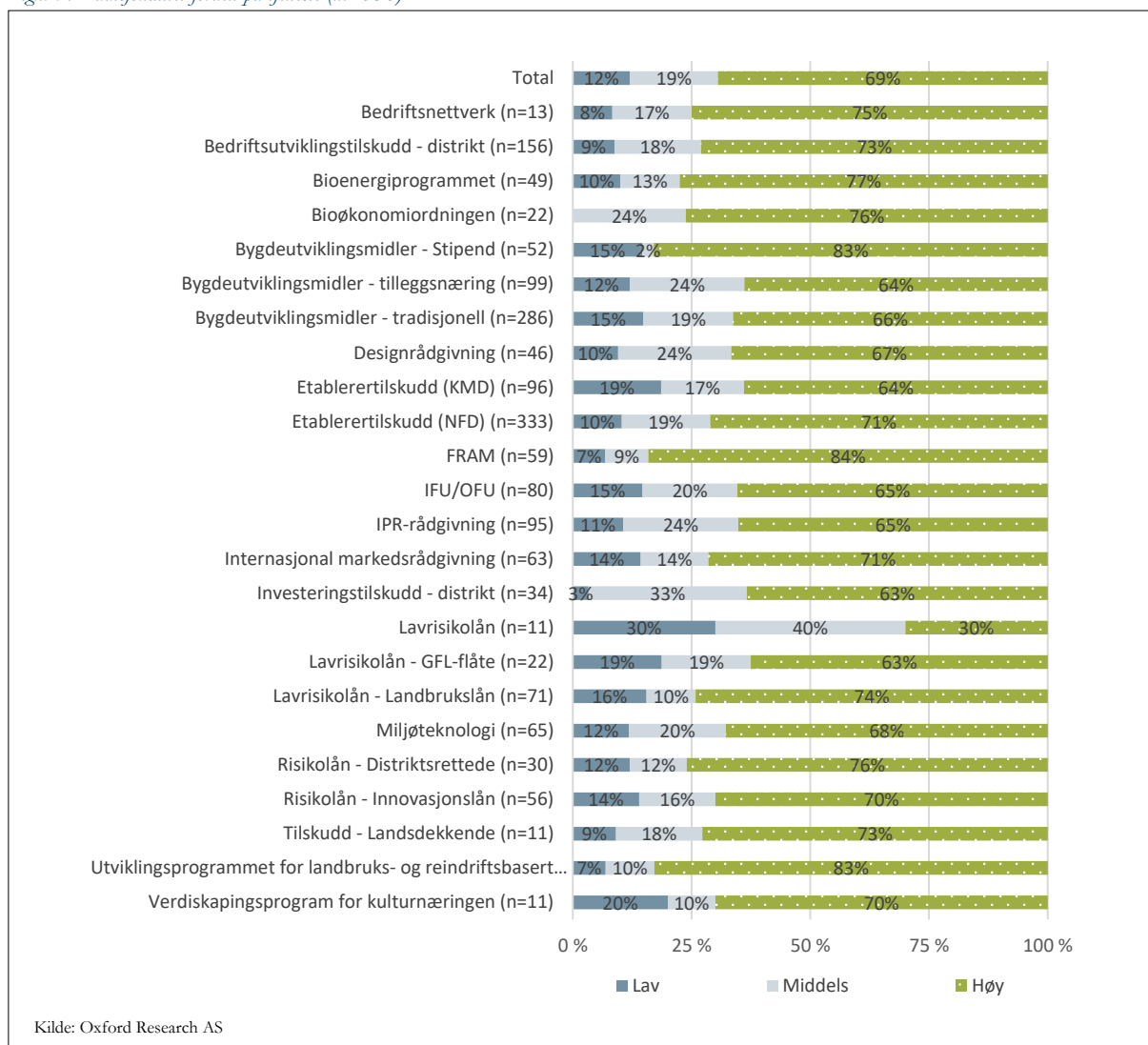
Figur 8: Addisjonalitet over tid (n-2015: 1622)

5.4.1 Addisjonalitet etter tjeneste

Dersom vi ser på ulike nivåer på addisjonalitet mellom tjeneste, er det tjenestene FRAM, Utviklingsprogram for reindriftsbasert vekst og verdiskaping og Bygdeutviklingsmidler – stipend som har de høyeste andelen høy addisjonalitet (alle høyere enn 83 % prosent). Dette representerer enn økning fra 2015, der tjenestene med høyest andel høy addisjonalitet var Risikolån – Innovasjonslån, Bioenergiprogrammet og Miljøteknologi (alle 74 prosent). Av de med topplassering i fjorårets undersøkelse har Bioenergiprogrammet økt andelen som svarer at tjenesten har høy addisjonalitet til 77 prosent.

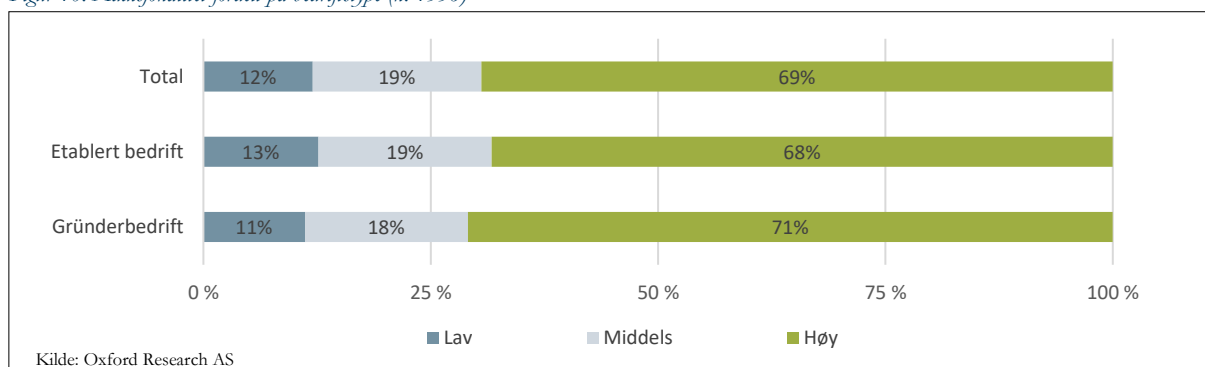
Figur 9: Addisjonalitet fordelt på tjeneste (n: 1536)

5.4.2 Addisjonalitet etter bedriftstype

Når vi analyserer addisjonalitet ut fra bedriftenes alder på søknadstidspunktet, finner vi – som i undersøkelsene av de fire foregående årgangene - at det er små forskjeller mellom gründerne og de etablerte bedriftene når vi betrakter andelen som har oppgitt høy addisjonalitet.

Figur 10: Addisjonalitet fordelt på bedriftstype (n: 1536)

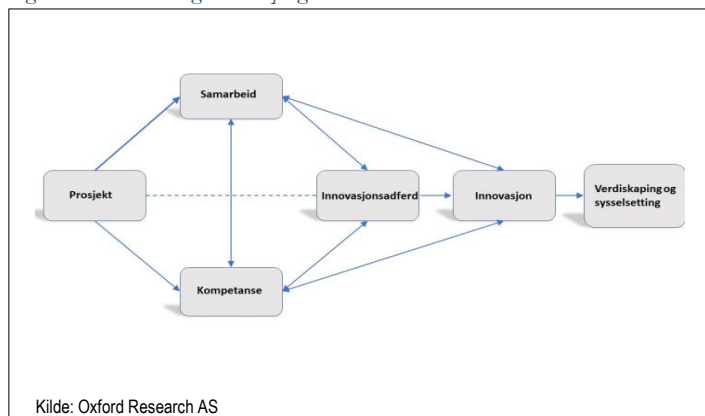
6. Samarbeid

- 80 prosent av prosjektene har ført til økt samarbeid med ulike aktører. Dette er en nedgang på tre prosentpoeng sammenlignet med 2013-årgangen.
- I gjennomsnitt har prosjektene ført til samarbeid med 3,2 aktører. Det tilsvarende tallet for 2015-årgangen var på 3,3 aktører, mens det for 2014-årgangen var på 2,9 aktører, for 2013-årgangen var på 3,2 aktører og for 2012-årgangen 3,0 aktører.

Innovasjon Norge legger stor vekt på at prosjektene skal bidra til samarbeid, kompetanseheving og innovasjon. I de påfølgende kapitlene ser vi nærmere på hvilke ”myke” effekter virksomhetene har oppnådd gjennom prosjektene. Samarbeid er hovedfokus i dette kapitlet, mens vi i de etterfølgende går nærmere inn på prosjektenes bidrag til kompetanse, ulike atferdsendringer og innovasjon.

Samarbeid med andre aktører er viktig av flere grunner. For det første kan det bidra til at bedriftene får tilgang på ressurser som de ellers ikke ville ha vært i stand til, og gjennom det blir mer konkurransedyktige. For det andre er samarbeid med andre en viktig faktor for å skape innovasjon. Gjennom samarbeid med andre kan bedriftene få nye impulser som gjør at de endrer atferd og ikke ”låser seg inn” i vante måter å gjøre ting på. Indikasjoner på at prosjektene fører til økt samarbeid er derfor en side ved Innovasjon Norges engasjement som det er grunn til å se nærmere på.

Figur 11: Samarbeid og verdiskaping

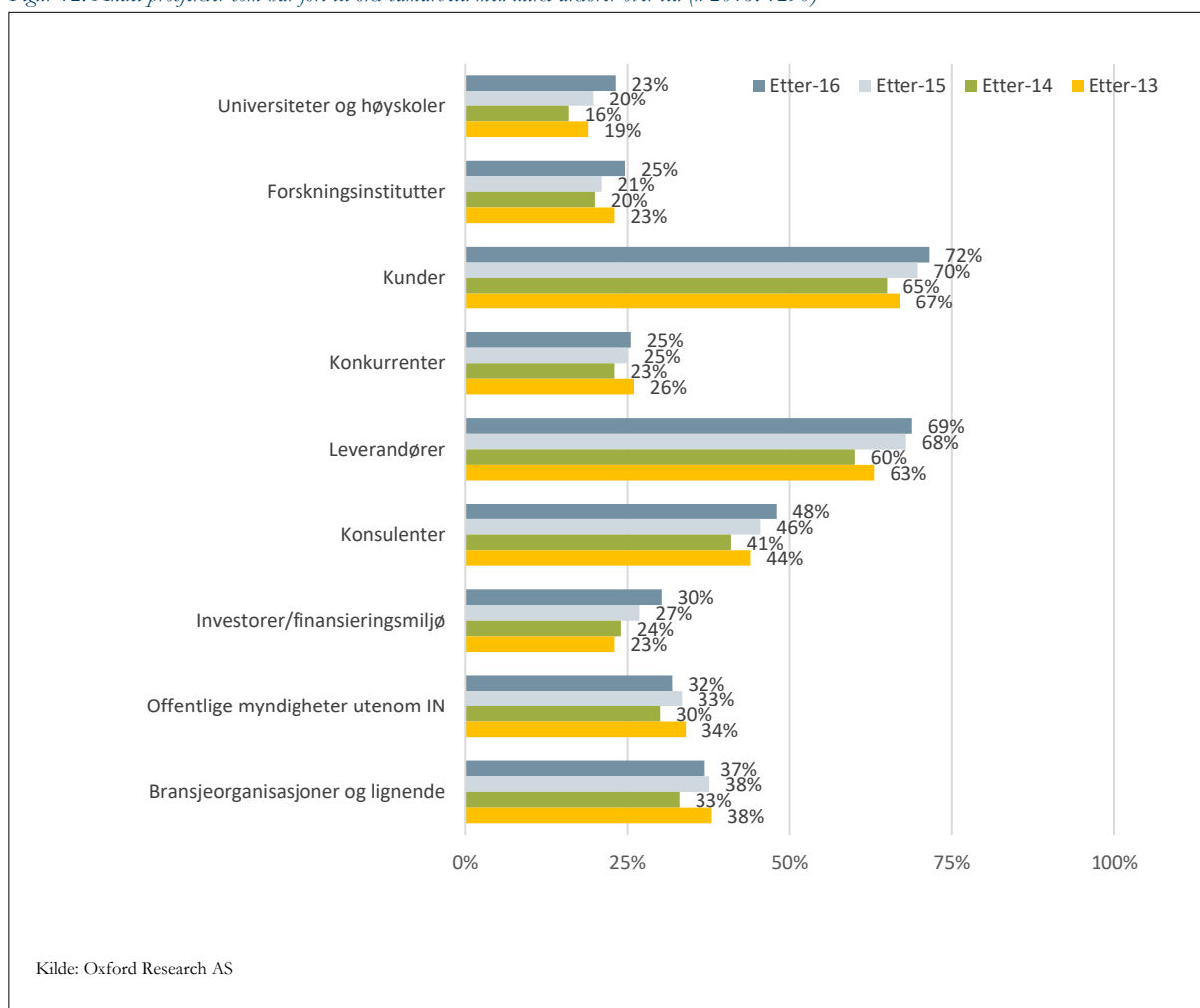
For å kartlegge prosjektenes samarbeidsbidrag er bedriftene spurt om prosjektet har ført til økt samarbeid med følgende aktører:

- Universitet og høyskole
- Forskningsinstitutt
- Kunder
- Konkurrenter
- Leverandører
- Konsulenter
- Investorer/finansieringsmiljø
- Offentlige myndigheter utenom Innovasjon Norge
- Bransjeorganisasjoner og lignende

Som i tidligere etterundersøkelser har prosjektene i størst grad ført til økt samarbeid med kunder (72 prosent) og leverandører (69 prosent). Dersom en ser resultatene samlet, er det er 80 prosent av virksomhetene som oppgir at prosjektene har ført til økt samarbeid med ulike aktører. Dette er en betydelig økning fra nivået i forrige etterundersøkelse (83 prosent), men indikatoren ligger fortsatt på et høyt nivå sammenlignet med tidligere årsganger.

Vi har sett nærmere på utviklingen av samarbeid med ulike aktørgrupper fra 2013- til 2016-årgangene. Som neste figur viser, har resultatene jevnt over hatt en nedgang fra 2013 til 2014 og deretter økt i 2015. Sammenligner en 2016-årgangen med 2015-årgangen, ser vi en økning i samarbeid for syv av de ni aktørene. Økningen er størst for bidraget til samarbeid med forskningsinstitutter (fire prosentpoeng), universiteter og høyskoler samt investorer/finansieringsmiljø (begge tre prosentpoeng). Dette betyr at vi for disse syv aktørtypene finner de høyeste indikatorverdiene som er målt i de sist fire Etterundersøkelsene.

Figur 12: Andel prosjekter som har ført til økt samarbeid med ulike aktører over tid (n-2016: 1290)

6.1 SAMARBEID ETTER TJENESTE

Neste tabell gir en oversikt over andelen som samarbeider med de ulike aktørene etter tjeneste. Som det fremgår av tabellen, varierer samarbeidsbidraget sterkt mellom de ulike tjenestene. Det er

stort sett de samme tjenestene som skårer gjennomgående høyt på samarbeid med de ulike aktørgruppene. Det samlede samarbeidsbidraget er høyest for Tilskudd – Landsdekkende, Bedriftsutviklingstilskudd – distrikt og Miljøteknologi.

Tabell 11: Andel prosjekter som har ført til økt samarbeid etter tjeneste (n: 1290)

	UoH	Forskningsinstitutt	Kunder	Konkurrenter	Leverandører	Konsulenter	Investorer/ finansieringsmiljø	Offentlige myndigheter utenom IN	Bransjeorganisasjoner og lignede
Bedriftsnettverk (n=13)	18 %	33 %	92 %	82 %	75 %	60 %	10 %	27 %	67 %
Bedriftsutviklingstilskudd - distrikt (n=156)	42 %	43 %	88 %	43 %	86 %	66 %	32 %	51 %	57 %
Bioenergiprogrammet (n=49)	7 %	17 %	58 %	13 %	83 %	50 %	17 %	13 %	23 %
Bioøkonomiordningen (n=22)	56 %	78 %	74 %	24 %	84 %	70 %	28 %	26 %	29 %
Bygdeutviklingsmidler - Stipend (n=52)	29 %	33 %	85 %	55 %	69 %	64 %	20 %	63 %	61 %
Bygdeutviklingsmidler - tilleggsnæring (n=99)	7 %	18 %	87 %	55 %	67 %	46 %	9 %	48 %	55 %
Bygdeutviklingsmidler - tradisjonell (n=286)	6 %	16 %	61 %	25 %	79 %	52 %	29 %	35 %	43 %
Designrådgivning (n=46)	27 %	27 %	91 %	41 %	79 %	65 %	24 %	41 %	48 %
Etablerertilskudd (KMD) (n=96)	34 %	32 %	83 %	38 %	69 %	56 %	34 %	40 %	46 %
Etablerertilskudd (NFD) (n=333)	42 %	37 %	84 %	25 %	78 %	66 %	57 %	41 %	46 %
FRAM (n=59)	13 %	13 %	81 %	43 %	61 %	38 %	32 %	22 %	40 %
IFU/OFU (n=80)	32 %	40 %	88 %	16 %	70 %	53 %	41 %	40 %	38 %
IPR-rådgivning (n=95)	39 %	36 %	85 %	22 %	74 %	61 %	45 %	35 %	39 %
Internasjonal markedsrådgivning (n=63)	29 %	19 %	67 %	17 %	56 %	36 %	10 %	29 %	19 %
Investeringstilskudd - distrikt (n=34)	30 %	11 %	93 %	42 %	70 %	54 %	33 %	30 %	33 %
Lavrisikolån (n=11)	0 %	0 %	100 %	50 %	100 %	33 %	25 %	25 %	57 %
Lavrisikolån - GFL-flåte (n=22)	0 %	24 %	64 %	38 %	82 %	47 %	39 %	35 %	47 %
Lavrisikolån - Landbrukslån (n=71)	7 %	7 %	67 %	17 %	64 %	51 %	17 %	31 %	45 %
Miljøteknologi (n=65)	60 %	60 %	83 %	22 %	81 %	60 %	43 %	39 %	52 %
Risikolån - Distriktsrettede (n=30)	17 %	36 %	71 %	33 %	92 %	40 %	33 %	30 %	32 %
Risikolån - Innovasjonslån (n=56)	25 %	27 %	94 %	20 %	74 %	44 %	52 %	30 %	35 %
Tilskudd - Landsdekkende (n=11)	75 %	75 %	88 %	50 %	78 %	50 %	38 %	60 %	82 %
Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping (n=32)	30 %	31 %	93 %	54 %	69 %	39 %	11 %	56 %	59 %
Verdiskapingsprogram for kulturnæringen (n=11)	33 %	0 %	80 %	70 %	50 %	50 %	44 %	25 %	60 %
Total	29 %	31 %	81 %	32 %	76 %	56 %	36 %	38 %	45 %

Kilde: Oxford Research AS

6.2 SAMARBEID HOS GRÜNDERE OG ETABLERTE BEDRIFTER

Når vi analyserer samarbeid ut fra bedriftenes alder, er det et tydelig skille mellom gründerne og etablerte bedrifter. Prosjektene har i større grad ført til økt samarbeid for gründerne. Forskjellen i samarbeidsbidrag er aller størst for samarbeid med investorer og finansieringsmiljø, 22 prosentpoeng. Denne forskjellen har økt fra 15 prosentpoeng i 2015-undersøkelsen.

En medvirkende årsak til dette kan være at de etablerte bedriftene i større grad har etablert finansiering av sine prosjekter, mens gründerbedrifter er mer avhengige av å komme i kontakt med investorer for å finansiere sine prosjekter i en vekstfase.

Universiteter og høyskoler er det samarbeidsfeltet med nest størst forskjell på gründerne og etablerte bedrifter (15 prosentpoeng). En årsakene til det kan være at gründerbedrifters i større grad oppsøker forskning og utviklingsmiljøer for å utløse innovasjon.

I absolutt score så fører prosjekter til samarbeid i størst grad med kunder og leverandører. Dette gjelder både gründerbedrifter og de etablerte bedriftene. Grunnen til det kan være at kunder og leverandører er kritiske i verdikjedene til både etablerte og gründerbedrifter.

Tabell 12: Andel prosjekter som har ført til økt samarbeid etter bedriftstype (n: 1290)

	UoH	Forskningsinstitutt	Kunder	Konkurrenter	Leverandører	Konsulenter	Investorer / finansieringsmiljø	Offentlige myndigheter utenom IN	Bransjeorganisasjoner og lignende
Gründerbedrift	37 %	36 %	83 %	30 %	79 %	60 %	48 %	42 %	47 %
Etablert bedrift	22 %	26 %	79 %	33 %	74 %	52 %	26 %	35 %	43 %
Total	29 %	31 %	80 %	32 %	76 %	56 %	36 %	38 %	45 %

Kilde: Oxford Research AS

6.3 SAMLET BIDRAG TIL SAMARBEID

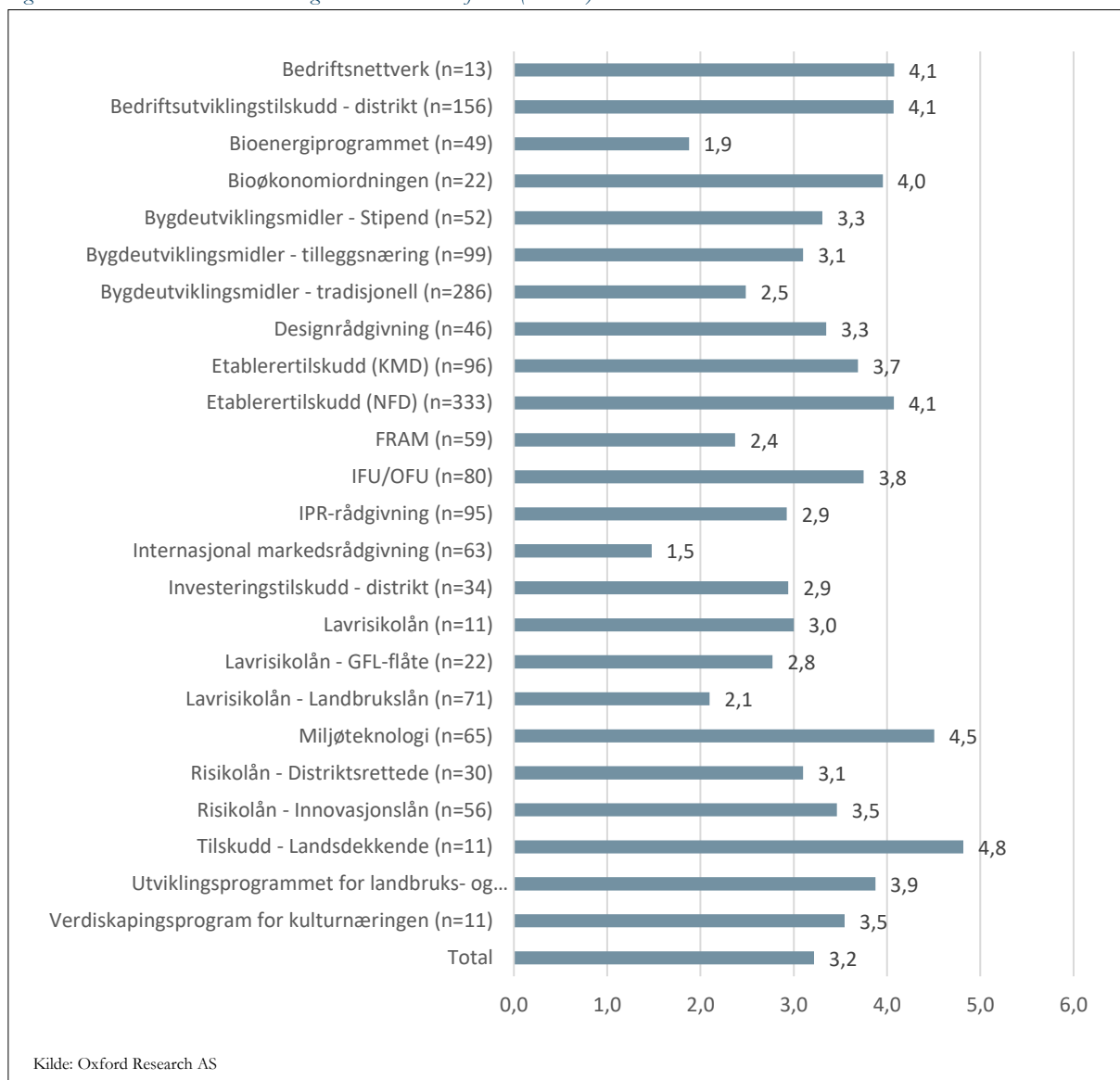
I det foregående har vi sett nærmere på om prosjektene har ført til økt samarbeid med ulike aktører. I det videre vil vi se nærmere på prosjektenes samlede bidrag til samarbeid, det vil si i hvilken grad de ulike prosjektene har bidratt til økt samarbeid med flere aktører. Figurene 13 og 14 illustrerer dette nærmere.

6.3.1 Samlet samarbeidsbidrag etter tjeneste

Totalt har prosjektene ført til økt samarbeid med gjennomsnittlig 3,2 aktører i 2016-undersøkelsen. Det er en nedgang med 0,1 prosentpoeng fra 2015-undersøkelsen. Det er imidlertid en klar oppgang fra 2014-årgangen, hvor det tilsvarende tallet lå på 2,9 aktører og er det samme som for 2013-kullet, da bidraget lå på 3,2 aktører.

Dersom en går inn på de ulike tjenestene, viser figuren under at det samlede samarbeidsbidraget er høyest for Landsdekkende tilskudd (4,8 aktører). Samarbeidsbidraget er også høyt for Miljøteknologi (4,5) og Etablerertilskudd NHD, Bedriftsnettverk og Bedriftsutviklingstilskudd – distrikt (alle 4,1 aktører). Dette er alle tjenester som har anselig fokus på utvikling og innovasjon. Det totale bidraget til samarbeid er lavest for Internasjonal markedsrådgiving (1,5 aktører), Bioenergiprogrammet (1,9 aktører) og Lavrisiko - Landbrukslån (2,1). Forskjellene mellom tjenestene har økt fra 2015-undersøkelsen.

Figur 13: Antall områder med økt bidrag til samarbeid etter tjeneste (n: 1812)

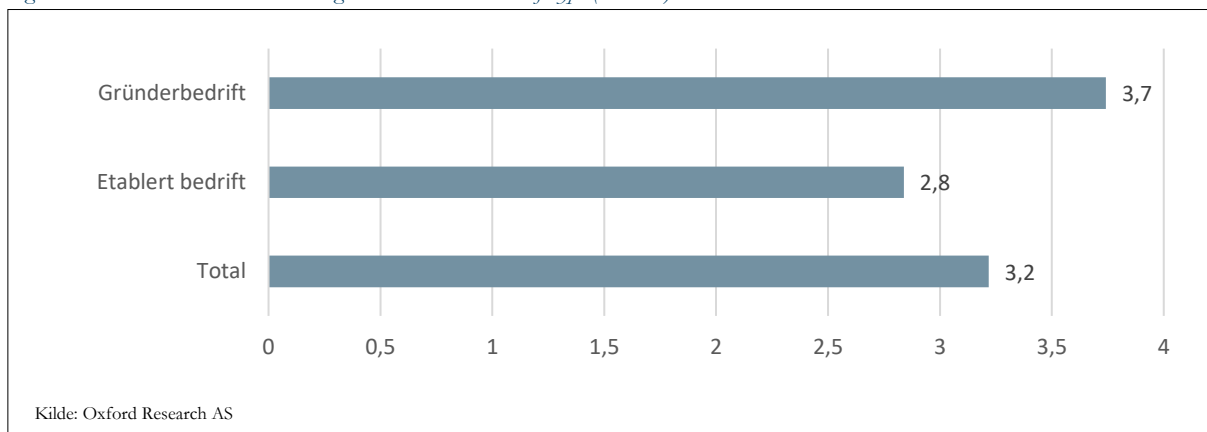

6.3.2 Samlet samarbeidsbidrag for gründere og etablerte bedrifter

Vi har også sett nærmere på hvorvidt det er forskjeller i prosjektenes samarbeidsbidrag ut fra bedriftstype. De unge bedriftenes prosjekter (gründere) har et betydelig høyere samarbeidsbidrag enn de etablerte bedriftenes. Nivået for gründere ligger i snitt på 3,7 aktører, mens samarbeidsbidraget

for etablerte bedrifter ligger på 2,8 aktører. Vi ser nok en gang at bidragene utløser mer samarbeid for gründerbedriftene. Sammenlignet med 2015-årgangen har antall samarbeidsbidrag minket med 0,2 aktører for etablerte bedrifter, mens tallet for gründerbedrifter er konstant.

Figur 14: Antall områder med økt bidrag til samarbeid etter bedriftstype (n: 1812)

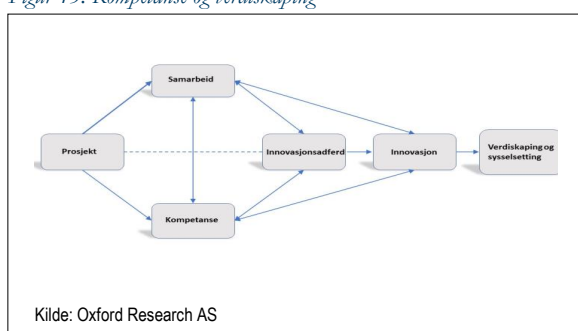

7. Bidrag til kompetanseutvikling

- Overordnet svarer 71 prosent at de har fått økt kompetanse på minst ett kompetanseområde i stor grad (skår 4 og 5). Dette er en nedgang på fire prosentpoeng sammenlignet med 2015-årgangen, som har det høyeste nivået for økt kompetanse de siste seks årene.
- I gjennomsnitt fører prosjektene/aktivitetene til kompetanseøkning på 3,4 av 12 mulige områder. Den tilsvarende verdien målt i Etterundersøkelsen 2015 var 3,3.

At prosjektene skal føre til kompetanseutvikling i bedriftene er ett av Innovasjon Norges mål. Kompetanseheving kan bidra til innovasjon og dermed verdiskaping på sikt, som illustrert i figuren nedenfor.

Figur 15: Kompetanse og verdiskaping

For å kartlegge i hvilken grad Innovasjon Norge når dette målet, har vi i Etterundersøkelsen med spørsmål om kompetanseeffekter. Bedriftene ble spurt om i hvilken grad prosjektet har ført til økt kompetanse på følgende områder:

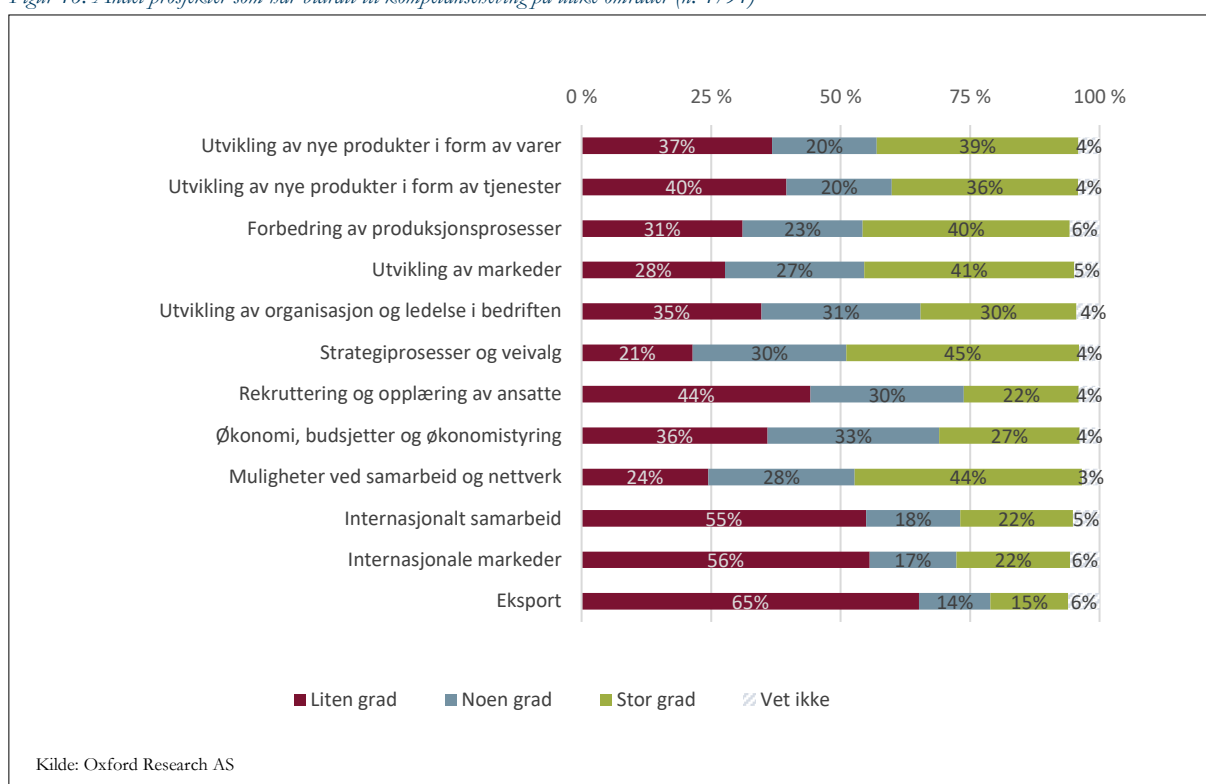
- Vareutvikling
- Tjenesteutvikling
- Prosessutvikling
- Utvikling av markeder
- Organisasjon og ledelse
- Strategiprosesser og veivalg
- Rekruttering og opplæring av ansatte
- Økonomi, budsjetter og økonomistyring
- Muligheter ved samarbeid og nettverk
- Internasjonalt samarbeid
- Internasjonale markeder
- Eksport

Andelen prosjekter som i stor grad har ført til økt kompetanse på minst ett kompetanseområde (skår 4 og 5) er 71 prosent. Dette er en nedgang på fire prosentpoeng fra Etterundersøkelsen 2015, som var det høyeste nivået for økt kompetanse som er målt de siste seks årene.

Neste figur viser hvilken betydning prosjektene har hatt for de tolv ulike kompetanseområdene. Sammenlignet med 2015-årgangen, finner vi en forbedring på samtlige kompetanseområder unntatt forbedring av produksjonsprosesser. Det er flere som i stor grad har hatt en økning på bare ett område, mens færre har i stor grad hatt kompetanseøkning på flere områder. Kategoriene med størst grad av kompetanseutvikling er i 2016-årgangen strategiprosesser og veivalg (45 prosent), muligheter ved samarbeid og nettverk (44 prosent) og utvikling av markeder (41 prosent). Den sistnevnte kategorien har økt med 5 prosentpoeng sammenlignet med 2015-årgangen.

I likhet med de foregående årgangene er det kompetanseutvikling knyttet til internasjonalisering og eksport som har lavest andel kompetanseheving. Begge områder har imidlertid økt andelen som mener det har bidratt i stor grad.

Figur 16: Andel prosjekter som har bidratt til kompetansebeving på ulike områder (n: 1791)

7.1 KOMPETANSE ETTER TJENESTE

I neste tabell har vi kartlagt andelen prosjekter som i stor grad (skår 4 og 5) har ført til økt kompetanse på de ulike områdene fordelt på de forskjellige tjenestene. Det overordnede bildet er at det er store forskjeller mellom de ulike tjenestene. Tjenestene med lavest antall respondenter får store svingninger i resultatene, og må behandles med varsomhet. De to tjenestene som har meget høyt nivå på tvers av kompetanseområdene er Risikolån – Innovasjonslån og Etablerertilskudd (NFD). De fire tjenestene som skårer jevnt over lavest her er Bioenergiprogrammet, Bygdeutviklingsmidler – Tradisjonell, Lavrisikolån - GFL-flåte og Lavrisiko - Landbrukslån.

Tabell 13: Andel prosjekter som har ført til økt kompetanse etter tjeneste (n: 1654)

	Utvikling av nye produkter i form av varer	Utvikling av nye produkter i form av tjenester	Forbedring av produksjonsprosesser	Utvikling av markeder	Utvikling av organisasjon og ledelse i bedriften	Strategiprosesser og verivalg	Rekruttering og opplæring av ansatte	Økonomi, budsjetter og økonomistyring	Muligheter ved samarbeid og nettverk	Internasjonalt samarbeid	Internasjonale markeder	Eksport
Bedriftsnettverk (n=13)	25 %	33 %	36 %	75 %	33 %	58 %	25 %	0 %	75 %	33 %	33 %	17 %
Bedriftsutviklingstilskudd - distrikt (n=156)	46 %	42 %	47 %	56 %	37 %	55 %	33 %	34 %	54 %	25 %	23 %	15 %
Bioenergiprogrammet (n=49)	12 %	10 %	35 %	5 %	5 %	8 %	5 %	18 %	22 %	3 %	0 %	0 %
Bioøkonomiordningen (n=22)	53 %	42 %	70 %	43 %	40 %	43 %	35 %	24 %	50 %	30 %	30 %	15 %
Bygdeutviklingsmidler - Stipend (n=52)	43 %	41 %	36 %	52 %	30 %	48 %	16 %	36 %	52 %	5 %	2 %	0 %
Bygdeutviklingsmidler - tilleggsnæring (n=99)	37 %	38 %	40 %	46 %	23 %	30 %	24 %	26 %	44 %	3 %	5 %	1 %
Bygdeutviklingsmidler - tradisjonell (n=286)	11 %	7 %	58 %	10 %	20 %	33 %	16 %	29 %	22 %	1 %	0 %	0 %
Designrådgivning (n=46)	38 %	32 %	36 %	40 %	43 %	50 %	20 %	25 %	36 %	20 %	22 %	17 %
Etablerertilskudd (KMD) (n=96)	46 %	53 %	38 %	52 %	34 %	49 %	15 %	26 %	59 %	27 %	27 %	17 %
Etablerertilskudd (NFD) (n=333)	61 %	55 %	36 %	52 %	38 %	58 %	23 %	31 %	54 %	34 %	35 %	23 %
FRAM (n=59)	28 %	30 %	26 %	40 %	33 %	50 %	20 %	27 %	49 %	23 %	25 %	13 %
IFU/OFU (n=80)	51 %	52 %	31 %	49 %	32 %	50 %	26 %	20 %	55 %	38 %	36 %	24 %
IPR-rådgivning (n=95)	59 %	44 %	44 %	54 %	30 %	49 %	21 %	25 %	50 %	32 %	34 %	26 %
Internasjonal markedsrådgivning (n=63)	34 %	34 %	24 %	46 %	38 %	47 %	18 %	12 %	45 %	35 %	41 %	35 %
Investeringstilskudd - distrikt (n=34)	35 %	57 %	57 %	45 %	30 %	55 %	35 %	29 %	52 %	26 %	26 %	7 %
Lavrisikolån (n=11)	20 %	45 %	27 %	50 %	27 %	50 %	9 %	18 %	45 %	20 %	20 %	0 %
Lavrisikolån - GFL-flåte (n=22)	12 %	0 %	22 %	12 %	26 %	21 %	37 %	37 %	26 %	0 %	6 %	6 %
Lavrisikolån - Landbrukslån (n=71)	14 %	5 %	46 %	11 %	19 %	34 %	13 %	23 %	19 %	3 %	3 %	0 %
Miljøteknologi (n=65)	56 %	43 %	36 %	46 %	24 %	44 %	30 %	22 %	63 %	42 %	34 %	27 %
Risikolån - Distriktsrettede (n=30)	48 %	46 %	67 %	38 %	42 %	46 %	27 %	42 %	38 %	25 %	28 %	33 %
Risikolån - Innovasjonslån (n=56)	58 %	46 %	49 %	69 %	39 %	56 %	33 %	43 %	61 %	47 %	53 %	46 %
Tilskudd - Landsdekkende (n=11)	36 %	73 %	36 %	82 %	30 %	80 %	20 %	20 %	64 %	40 %	50 %	30 %
Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping (n=32)	38 %	24 %	64 %	59 %	41 %	59 %	34 %	38 %	41 %	14 %	7 %	4 %
Verdiskapingsprogram for kulturnæringen (n=11)	27 %	55 %	45 %	55 %	55 %	64 %	27 %	27 %	36 %	45 %	45 %	36 %
Total	41 %	37 %	42 %	43 %	32 %	47 %	23 %	28 %	45 %	23 %	23 %	16 %

Kilde: Oxford Research AS

7.2 KOMPETANSE BLANT GRÜNDERE OG ETABLERTE BEDRIFTER

I den neste tabellen viser vi prosjektenes kompetansebidrag fordelt på bedriftstype. Gründerprosjekter har gjennomgående høyere kompetansebidrag enn prosjektene i de etablerte bedriftene i alle kategorier. En mulig tolkning er et etablerte bedrifter allerede har den nødvendige kompetansen og interne kompetansehevingsstrategier.

Tabell 14: Andel prosjekter som har ført til økt kompetanse etter bedriftstype (n: 1564)

	Utvikling av nye produkter i form av varer	Utvikling av nye produkter i form av tjenester	Forbedring av produktionsprosesser	Utvikling av markeder	Utvikling av organisasjon og ledelse i bedriften	Strategiprosesser og valg	Rekruttering og opplæring av ansatte	Økonomi, budsjetter og økonomisyring	Muligheter ved samarbeid og nettverk	Internasjonalt samarbeid	Internasjonale markeder	Eksport
Gründerbedrift	51 %	49 %	43 %	50 %	37 %	53 %	24 %	33 %	52 %	30 %	31 %	22 %
Etablert bedrift	33 %	28 %	42 %	37 %	27 %	42 %	23 %	25 %	40 %	17 %	17 %	11 %
Total	41 %	37 %	42 %	43 %	32 %	47 %	23 %	28 %	45 %	23 %	23 %	16 %

Kilde: Oxford Research AS

7.3 SAMLET BIDRAG TIL ØKT KOMPETANSE

I dette kapittelet har vi frem til nå sett på i hvilken grad prosjektene som Innovasjon Norge har medfinansiert, har ført til økt kompetanse på enkeltområder. Ut fra et innovasjonssystemperspektiv er det imidlertid også interessant å kartlegge i hvilken grad prosjektene har bidratt til økt kompetanse i stor grad (skår 4 og 5) på flere områder. Et høyt antall områder med kompetansebidrag peker på at prosjektet kan være av en mer sammensatt og kompleks natur. Det gjør at bidraget blir vanskeligere å kopiere, noe som vil gi et bedre grunnlag for å skape mer vedvarende konkurransefortrinn for bedriftene.

I det følgende vil vi se nærmere på det samlede kompetansebidraget ut fra bakgrunnsvariablene tjeneste og bedriftstype.

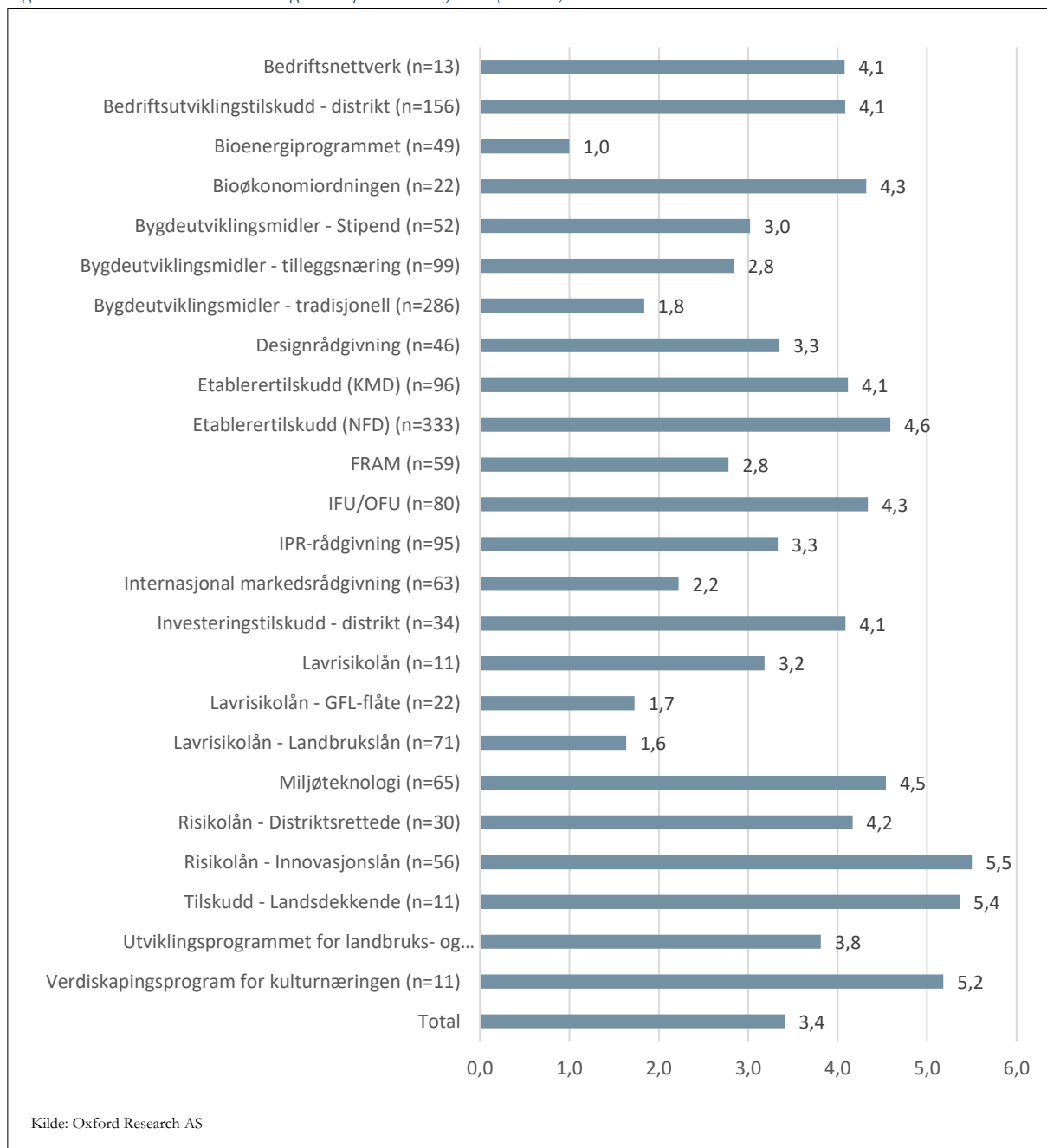
7.3.1 Samlet kompetansebidrag etter tjeneste

I den neste figuren gis det en oversikt over antall kompetanseområder de ulike tjenestene i stor grad (skår 4 og 5) har ført til økt kompetanse på. Totalt fører prosjektene til kompetanseøkning på 3,4 av tolv mulige områder. Dette er en økning på 0,1 fra fjorårets undersøkelse

Dersom en ser nærmere på kompetansebidraget for de ulike tjenestene, er det stor variasjon mellom dem. De programmene med høyest kompetansebidrag er Risikolån - Innovasjonslån (5,5 områder), Tilskudd – Landsdekkende (5,4 områder) og Verdiskapningsprogram for kulturnæringen (5,2 områder).

De to tjenestene som skårer lavest på kompetansebidrag er Bioenergiprogrammet (1,0 områder), og Lavrisikolån (Landbrukslån med 1,6 områder og GFL-flåte med 1,7 områder).

Figur 17: Antall områder med økt bidrag til kompetanse etter tjeneste (n: 1791)

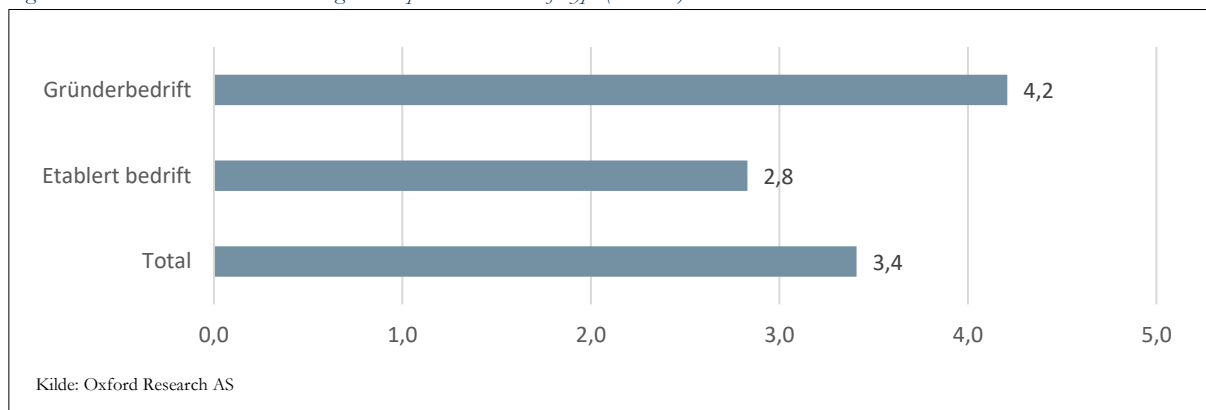

7.3.2 Samlet kompetansebidrag etter bedriftstype

Det er de yngre bedriftene som i størst grad får utbytte av kompetanseheving fra leveransene fra Innovasjon Norge. Dette har nok sammenheng med at yngre bedrifter med mindre erfaring har større behov for kompetanseheving i utviklingen av sin bedrift. Av neste figur fremgår det tydelig

at gründerne (4,2 områder) i større grad enn de etablerte (2,8 områder) får et større kompetansebidrag. Forskjellen mellom etablerte bedrifter og gründerbedrifter har økt med 0,5 områder sammenliknet med 2015-undersøkelsen.

Figur 18: Antall områder med økt bidrag til kompetanse etter bedriftstype (n: 1791)

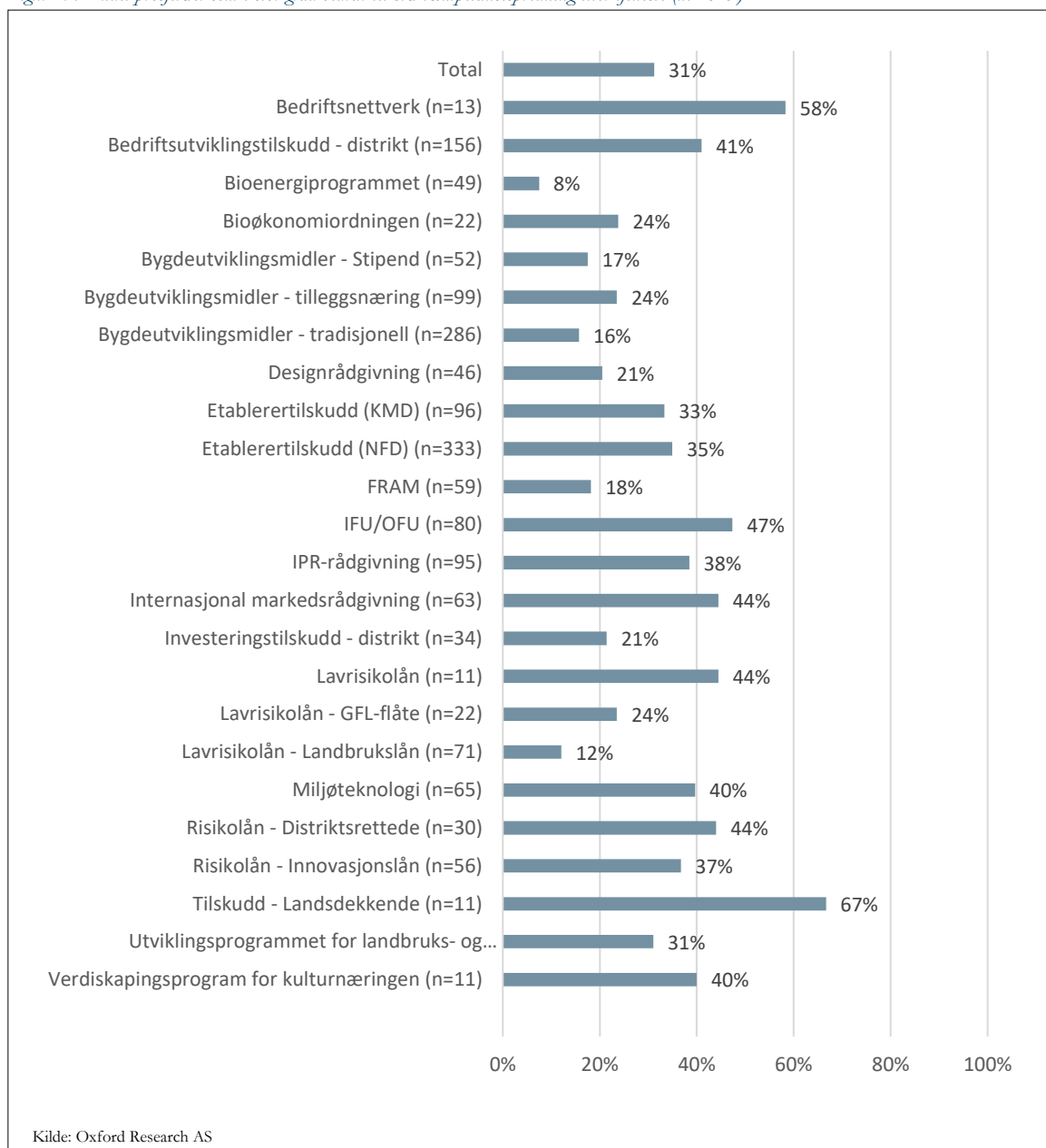
7.4 KOMPETANSESPREDNING

Dette delkapittelet handler om i hvilken grad den kompetansen som er opparbeidet gjennom prosjektet har blitt spredd utenfor egen bedrift. Samlet har 31 prosent av prosjektene ført til kompetansespredning i stor grad. Dette er en økning på tre prosentpoeng sammenliknet med 2015-årgangen og åtte prosentpoeng når vi sammenligner med Etterundersøkelsen 2014.

7.4.1 Kompetansespredning etter tjeneste

I figuren under vises kompetansespredningen for de ulike tjenestene. Kompetanse har i størst grad blitt spredd utenfor bedriften for mottakerne av IFU/OFU (47 prosent) samt Internasjonal markedsrådgivning og Risikolån - Distriktsrettede (begge 44 prosent). De som skårer lavest her er Lavrisiko - Landbrukslån (12 prosent) og Bioenergiprogrammet (8 prosent).

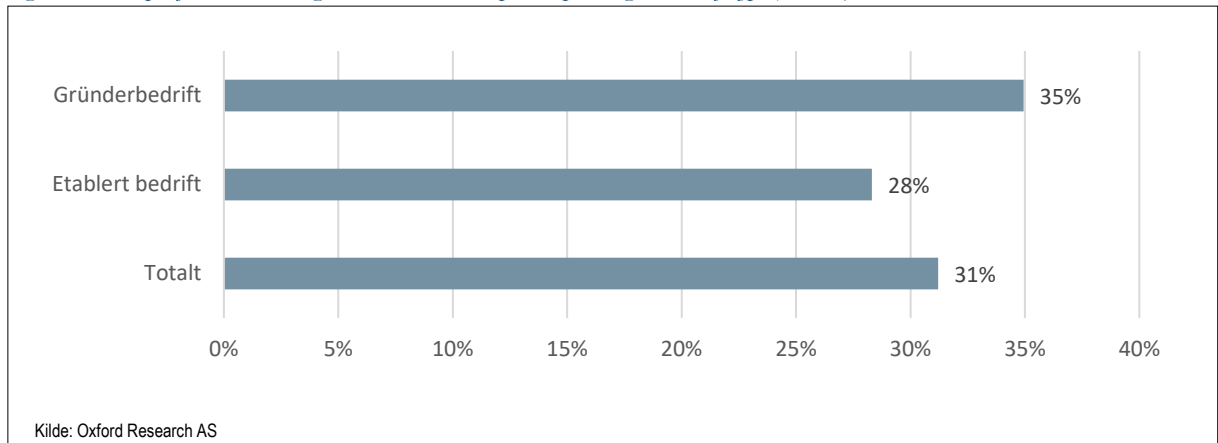
Figur 19: Andel prosjekter som i stor grad bidrar til økt kompetansespredning etter tjeneste (n: 1615)

7.4.2 Kompetansespredning etter bedriftstype

Vi har også sett nærmere på i hvilken grad det er forskjeller i kompetansespredning mellom gründerne og etablerte bedrifter. Som i generelle bidrag til kompetanse, er det også gründerne (35 prosent, 32 prosent i 2015) som har størst kompetansespredning som følge av leveransen fra Innovasjon Norge. Men også de etablerte bedriftene har bedret seg på denne indikatoren. I årets undersøkelse oppgir 28 prosent av dem at prosjektet deres har bidratt til kompetansespredning, mot 26 prosent i fjorårets undersøkelse.

Figur 20: Andel prosjekter som i stor grad bidrar til økt kompetansespredning etter bedriftstype (n: 1615)

8. Bidrag til innovasjonsadferd

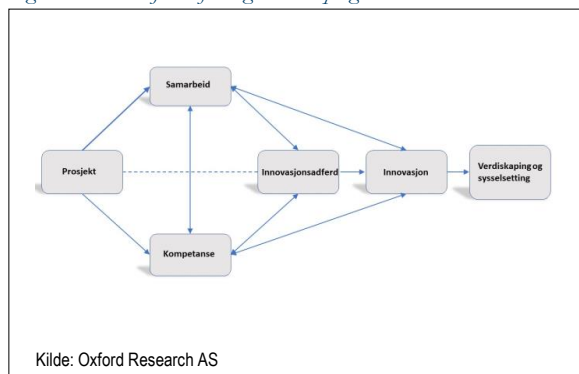
- Prosjektene har i gjennomsnitt bidratt til atferdsendringer på 2,4 områder, som er en økning sammenlignet med 2015- (2,3 områder) 2014- (2,1 områder) og 2013 og 2012-årgangene (2,2 områder). Nivået er klart høyere enn 2011-undersøkelsen (1,8 områder), mens tilsvarende verdier ble rapportert i Etterundersøkelsene fra 2008 til 2010 (2,1-2,2 områder).
- 65 prosent av bedriftene har opplevd atferdsendring på ett eller flere områder, noe som er klar økning sammenlignet med 2010-, 2011- 2012- 2013- og 2014-årgangene (60,61, 62 , 63 og 61 prosent) og det samme som for 2015-årgangen.
- Gründerbedriftenes prosjekter bidrar til atferdsendring på 3,0 områder, en økning på 0,3 områder sammenlignet med 2015-undersøkelsen. De etablerte bedriftene kan vise til atferdsendring på 2,0 områder, noe utgjør en nedgang på 0,1 områder sammenlignet med forrige undersøkelse.

Ulike aspekter ved bedriftenes atferd har betydning for deres konkurransefortrinn og hvilke resultater de oppnår. Gjennom kundeffektundersøkelsen kartlegger vi også ulike dimensjoner koblet opp mot adferdsaddisjonalitet (se kapittel 5). Atferdsmessige endringer som studeres gjennom Kundeffektundersøkelsen, er blant annet knyttet til virksomhetenes strategi, kompetanseutvikling, samarbeids- og nettverksutvikling samt måten bedriftene jobber med innovasjon på. Tankegangen er at bedriftene vil stå bedre rustet ovenfor fremtidige utfordringer om det fokuseres ytterligere på disse områdene.

Atferdsendringene er knyttet til følgende faktorer:

- Økt fokus på utvikling og innovasjon
- Økt fokus på utviklings- og endringsprosesser i bedriften
- Bedre utnyttelse av kunnskap
- Større kunnskap om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres
- Ansettelse av nye medarbeidere
- Kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne
- Å se nye muligheter i internasjonalt samarbeid
- Utvikling av samarbeid/nettverk

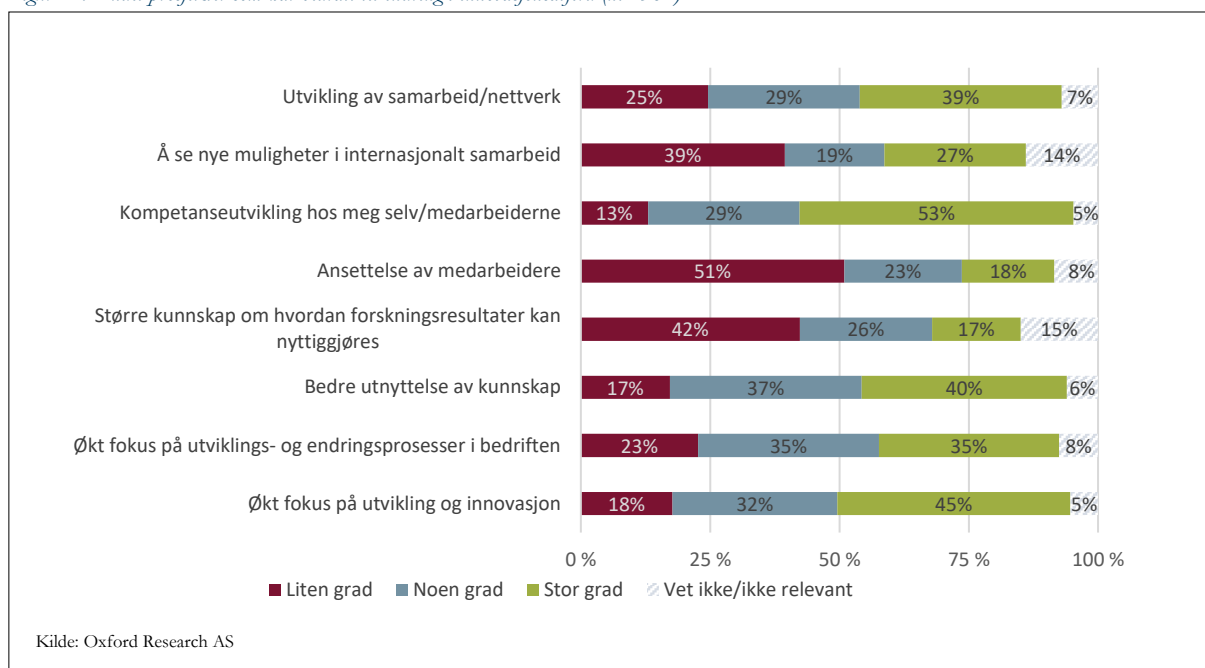
Figur 21: Innovasjonsatferd og verdiskaping

Neste figur viser i hvilken grad prosjektene har påvirket bedriftenes innovasjonsatferd. Når vi ser på andelen som svarer i stor grad og sammenligner med Etterundersøkelsen 2015, ser vi at andelen har økt for samtlige indikatorer. Områdene hvor prosjektene har hatt størst betydning for innovasjonsadferden er – som i fjorårets undersøkelse - kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne (53 prosent, 50 prosent i 2015), økt fokus på utvikling og innovasjon (45 prosent, 39 prosent i 2015), bedre utnyttelse av kunnskap (40 prosent, 37 prosent i 2015), utvikling av samarbeid/nettverk (40 prosent, 36 prosent i 2015). Dette er om lag de samme områdene hvor prosjektene hadde det største bidraget for 2015-årgangen.

Som i fjorårets undersøkelse har prosjektene har hatt minst betydning for ansettelse av nye medarbeidere (18 prosent, 15 prosent i 2015) og større kunnskap om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres (17 prosent, 16 prosent i 2014). Dette var de to indikatorene som skåret lavest også for 2014-årgangen.

Figur 22: Andel prosjekter som har bidratt til endring i innovasjonsatferd (n: 1564)

Overordnet har 65 prosent av bedriftene opplevd atferdsendring på ett eller flere områder. Dette er på nivå med 2010-, 2011-, 2012-, 2013-, og 2014-årgangene (60, 61, 62, 63 og 61prosent), mens andelen for 2015-årgangen var 65 prosent. I årets undersøkelse finner vi dermed det høyeste nivået på denne indikatoren som er målt de siste ni årene.

8.1 ATFERDSENDRING ETTER TJENESTE

I den neste tabellen vises prosjektenes bidrag til atferdsendringer i stor grad (skår 4 og 5) fordelt etter tjeneste. Som tabellen viser, er bidraget til atferdsendring svært ulikt mellom tjenestene. IFU/OFU, Bioøkonomiordningen, Etablerertilskudd (NHD og KMD) og Risikolån - Innovasjonslån skårer høyt her. Miljøteknologi beholder den høye scoren på atferdsendring og fra 2015-undersøkelsen. En forklaring kan være en større generell satsning på «grønt skifte».

Dersom en ser bort fra de fire tjenestene som har svært få respondenter, er bidraget til atferdsendringer gjennomgående lavest for Bioenergiprogrammet, Lavrisikolån – Landbrukslån, Lavrisikolån – GFL-flåte og Bygdeutviklingsmidler – tradisjonell. Disse tjenestene i hovedsak støtter ulike investeringer i utstyr til produksjon- og ikke humankapital.

Tabell 15: Andel prosjekter som har ført til økt innovasjonsatferd etter tjeneste (n: 1538)

	Økt fokus på utvikling og innovasjon	Økt fokus på utviklings- og endringsprosesser i bedriften	Bedre utnyttelse av kunnskap	Større kunnskap om hvordan forskningsresultater kan nyttegjøres	Ansettelse av nye medarbeidere	Kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne	Å se nye muligheter i internasjonalt samarbeid	Utvikling av samarbeid/netverk
Bedriftsnettverk (n=13)	42 %	42 %	58 %	27 %	18 %	58 %	64 %	67 %
Bedriftsutviklingsstilskudd - distrikt (n=156)	55 %	44 %	45 %	18 %	25 %	58 %	35 %	52 %
Bioenergiprogrammet (n=49)	15 %	18 %	21 %	3 %	0 %	32 %	3 %	16 %
Bioøkonomiordningen (n=22)	57 %	55 %	57 %	50 %	11 %	81 %	42 %	50 %
Bygdeutviklingsmidler - Stipend (n=52)	31 %	36 %	45 %	3 %	5 %	44 %	6 %	41 %
Bygdeutviklingsmidler - tilleggsnæring (n=99)	32 %	31 %	37 %	7 %	13 %	45 %	10 %	35 %
Bygdeutviklingsmidler - tradisjonell (n=286)	23 %	28 %	33 %	10 %	6 %	42 %	0 %	18 %
Designrådgivning (n=46)	37 %	32 %	30 %	8 %	21 %	51 %	31 %	22 %
Etablerertilskudd (KMD) (n=96)	49 %	38 %	47 %	22 %	15 %	68 %	44 %	56 %
Etablerertilskudd (NFD) (n=333)	66 %	42 %	49 %	33 %	22 %	66 %	47 %	57 %
FRAM (n=59)	28 %	28 %	26 %	9 %	9 %	43 %	21 %	33 %
IFU/OFU (n=80)	54 %	38 %	44 %	28 %	31 %	61 %	40 %	48 %
IPR-rådgivning (n=95)	64 %	46 %	53 %	33 %	17 %	62 %	44 %	47 %
Internasjonal markedsrådgivning (n=63)	47 %	43 %	43 %	19 %	12 %	62 %	51 %	47 %
Investeringstilskudd - distrikt (n=34)	68 %	47 %	50 %	8 %	23 %	50 %	14 %	37 %
Lavrisikolån (n=11)	40 %	30 %	50 %	14 %	20 %	30 %	20 %	30 %
Lavrisikolån - GFL-flåte (n=22)	6 %	19 %	18 %	7 %	44 %	39 %	0 %	13 %
Lavrisikolån - Landbrukslån (n=71)	18 %	26 %	25 %	2 %	5 %	33 %	2 %	14 %
Miljøteknologi (n=65)	63 %	39 %	48 %	31 %	28 %	66 %	44 %	53 %
Risikolån - Distriktsrettede (n=30)	58 %	50 %	44 %	25 %	44 %	56 %	39 %	40 %
Risikolån - Innovasjonslån (n=56)	63 %	45 %	53 %	28 %	47 %	68 %	57 %	54 %
Tilskudd - Landsdekkende (n=11)	70 %	40 %	45 %	11 %	22 %	80 %	44 %	64 %
Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping (n=32)	54 %	44 %	46 %	13 %	31 %	55 %	12 %	41 %
Verdiskapingsprogram for kulturnæringen (n=11)	45 %	45 %	36 %	20 %	10 %	64 %	27 %	45 %
Total	48 %	38 %	42 %	20 %	20 %	56 %	32 %	42 %

Kilde: Oxford Research AS

8.2 ATFERDSENDRING ETTER BEDRIFTSTYPE

Som for de fleste andre indikatorene vi måler, har gründere flere prosjekter som har medført større grad av endring i innovasjonsatferd enn de etablerte bedriftene. Dette gjelder for alle områdene, men forskjellen i bidrag er – nøyaktig som i de fire foregående årenes undersøkelser - særlig stor for økt fokus på utvikling og innovasjon, utvikling av samarbeid/nettverk, kompetanseutvikling hos meg selv og medarbeiderne samt å se nye muligheter i internasjonalt samarbeid. Her skårer gründerne fra 13 til 19 prosentpoeng høyere. Det er større forskjell mellom gründere og de etablerte bedriftene i 2016-årgangen enn i 2015-undersøkelsen. Gründerne vil ofte ha et ressursmessig svakere utgangspunkt enn de etablerte bedriftene og resultatene vi finner innebærer at Innovasjon Norge gjennom prosjektene er med på å gi dem en mer solid utviklingsplattform.

Tabell 16: Andel prosjekter som har ført til økt innovasjonsatferd etter bedriftsalder (n: 1538)

	Økt fokus på utvikling og innovasjon	Økt fokus på utviklings- og endringsprosesser i bedriften	Bedre utnyttelse av kunnskap	Større kunnskap om hvordan forskningsresultater kan nyttegjøres	Ansettelse av medarbeidere	Kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne	Å se nye muligheter i internasjonalt samarbeid	Utvikling av samarbeid/nettverk
Etablert bedrift	41 %	36 %	38 %	15 %	18 %	50 %	23 %	34 %
Gründerbedrift	56 %	40 %	47 %	27 %	22 %	63 %	42 %	52 %
Total	48 %	38 %	42 %	20 %	20 %	56 %	32 %	42 %

Kilde: Oxford Research AS

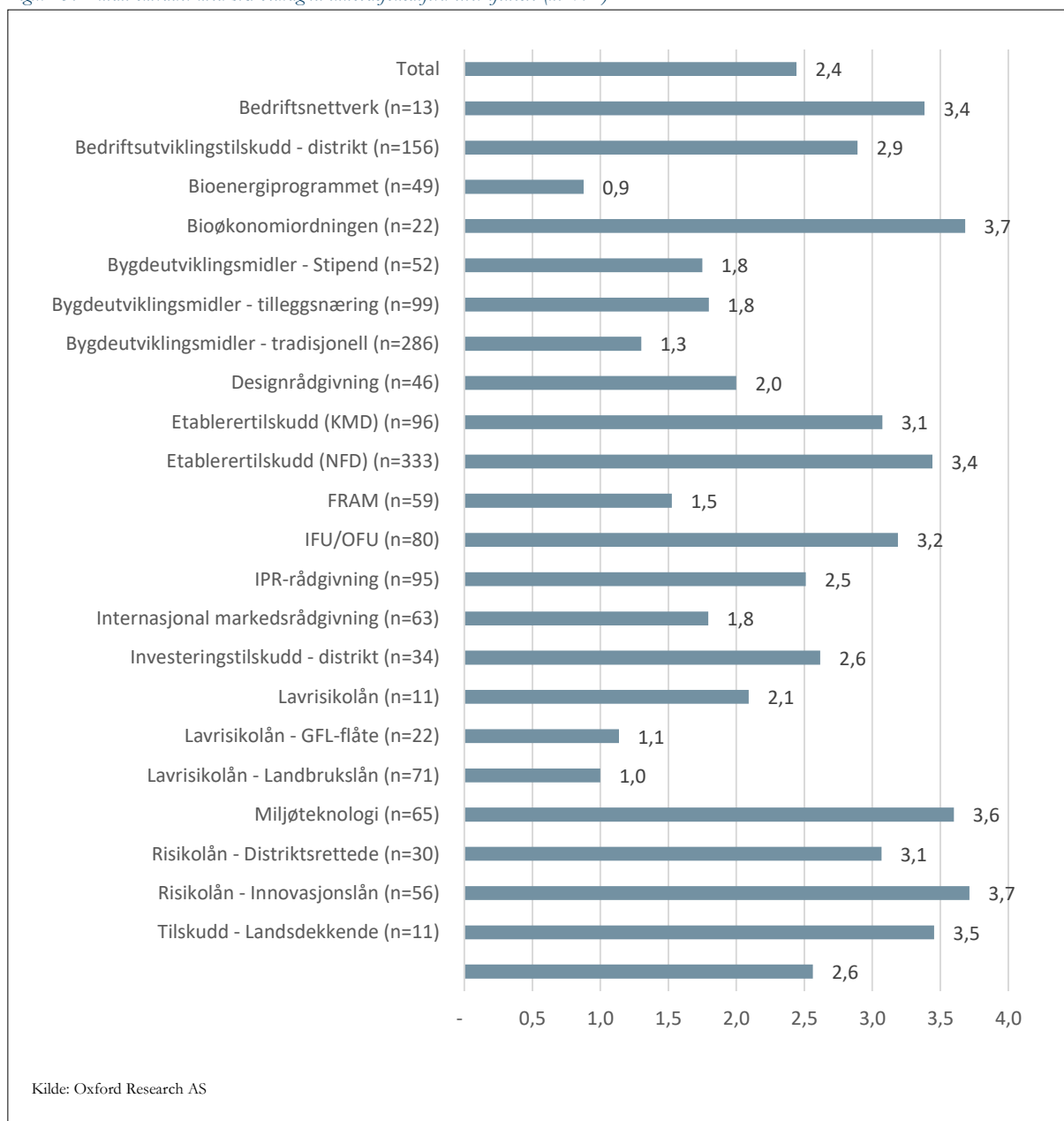
8.3 SAMLET BIDRAG TIL ATFERDSENDRING

Den neste figuren viser antall områder som prosjektet i stor grad (skår 4 og 5) har ført til atferdsendring på etter tjeneste. Totalt har prosjektene i gjennomsnitt bidratt til atferdsendringer på 2,4 områder. Dette er omtrent det samme som i Etterundersøkelsen 2015. Det innebærer en stabil økning fra 2011-undersøkelsen (1,8 områder).

8.3.1 Samlet bidrag til atferdsendring etter tjeneste

Også for det samlede bidraget til atferdsendringer er det stor variasjon i resultatene mellom de ulike tjenestene. Det høyeste nivået finner vi for Bioøkonomiordningen, Risikolån - Innovasjonslån (3,7 områder) og Miljøteknologi (3,6 områder). Blant de tre tjenestene som bidrar mest til adferdsendring er det kun Risikolån – Innovasjonslån som også skåret blant de høyeste i 2016-undersøkelsen. Tjenester som hovedsakelig finansierer realkapital, som Lavrisikolån - Landbrukslån (1,0 områder), Lavrisikolån – GFL-flåte (1,1 områder), Bygdeutviklingsmidler - tradisjonell (1,3 områder) og Bioenergiprogrammet (0,9 områder), medfører i minst grad atferdsendring. Dette er i tråd med tidligere etterundersøkelser.

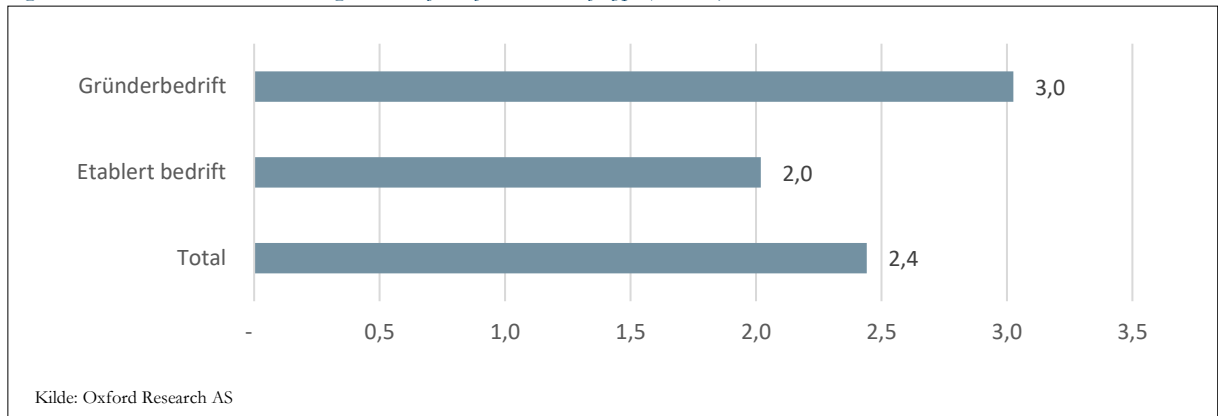
Figur 23: Antall områder med økt bidrag til innovasjonsatferd etter tjeneste (n:1791)

8.3.2 Samlet bidrag til atferdsendring etter bedriftstype

Vi har også kartlagt i hvilken grad det er forskjeller i det samlede bidraget til atferdsendring ut fra bedriftstype. Som for både samarbeid og kompetanse er det slik at bidraget til adferdsendring er størst for gründere (3,0 områder). For de etablerte bedriftene har prosjektene i gjennomsnitt bidratt til atferdsendringer på 2,0 områder. En mulig forklaring på dette er at etablerte virksomheter i større grad enn gründerbedrifter har innarbeidede rutiner og handlingsmønstre som er vanskeligere, eller tar lengre tid å endre.

Figur 24: Antall områder med økt bidrag til innovasjonsatferd etter bedriftstype (n: 1791)

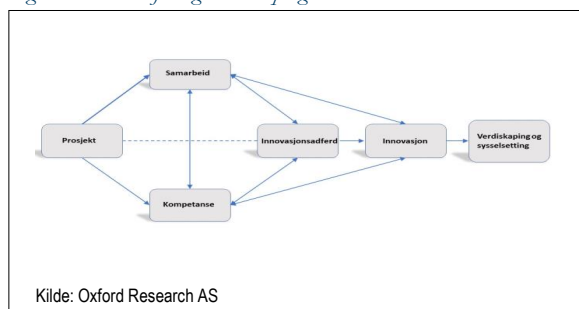

9. Innovasjon

- Flest prosjekter har ført til utvikling og forbedring av varer (64 prosent), mens færrest har bidratt til organisasjonsutvikling (27 prosent). Sammenlignet med resultatene for 2015-årgangen har innovasjonsbidraget økt for fire av fem hovedindikatorer, med mellom tre og syv prosentpoeng.
- I gjennomsnitt bidrar prosjektene til innovasjon i stor grad (skår 4 og 5) på 3,0 av 17 områder. Dette er det høyeste nivået for alle årganger helt tilbake til 2010, og 0,3 områder høyere enn for 2015-undersøkelsen (2,7 områder).
- Av de som har utviklet nye varer, representerer 47 prosent av dem noe helt nytt, mens andelen helt nye tjenester og produksjonsprosesser ligger på 36 og 25 prosent. Andelen helt nye varer og prosesser har økt med henholdsvis syv og seks prosentpoeng fra 2014-kullet.

Økt grad av samarbeid, kompetanseutvikling og endringer i måten bedriftene jobber på, kan føre til at bedriftene utvikler nye varer, tjenester, produksjonsprosesser eller endrer måten de tilnærmer seg eksisterende og nye markeder på (markedsinnovasjon). Det kan også føre til endringer i måten bedriftene organiserer sine aktiviteter på (organisatorisk innovasjon). Prosjektene bidrag til ulike typer innovasjon er en svært sentral målsetting for Innovasjon Norge.

Figur 25: Innovasjon og verdiskaping

I det videre ser vi nærmere på prosjektene medvirkning til innovasjon. Følgende dimensjoner inngår i operasjonaliseringen av innovasjon⁸:

A. Utvikling og forbedring av varer

- Utvikling av helt ny vare
- Forbedring av design, egenskap og/eller kvalitet på eksisterende vare

B. Utvikling og forbedring av tjenester

- Utvikling av en helt ny tjeneste
- Forbedring av design, egenskap og/eller kvalitet på eksisterende tjeneste

C. Utvikling og forbedring av produksjonsprosesser

- Utvikling av helt nye produksjonsprosesser
- Effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser
- Utvikling av metoder for lagring, levering og/eller distribusjon

⁸ Operasjonaliseringen er gjort slik at spørsmålene i størst mulig grad skal være i samsvar med Community Innovation Survey (CIS).

D. Markedsutvikling og/eller endret markedsføring

- Anvendelse av nye salgskanaler eller markedsføringsmetoder
- Introduksjon av varer/tjenester til nye geografiske markeder
- Lansering av varer/tjenester på en ny måte (f.eks. ny design eller innpakning)
- Identifisering av nye behov hos eksisterende eller nye kunder

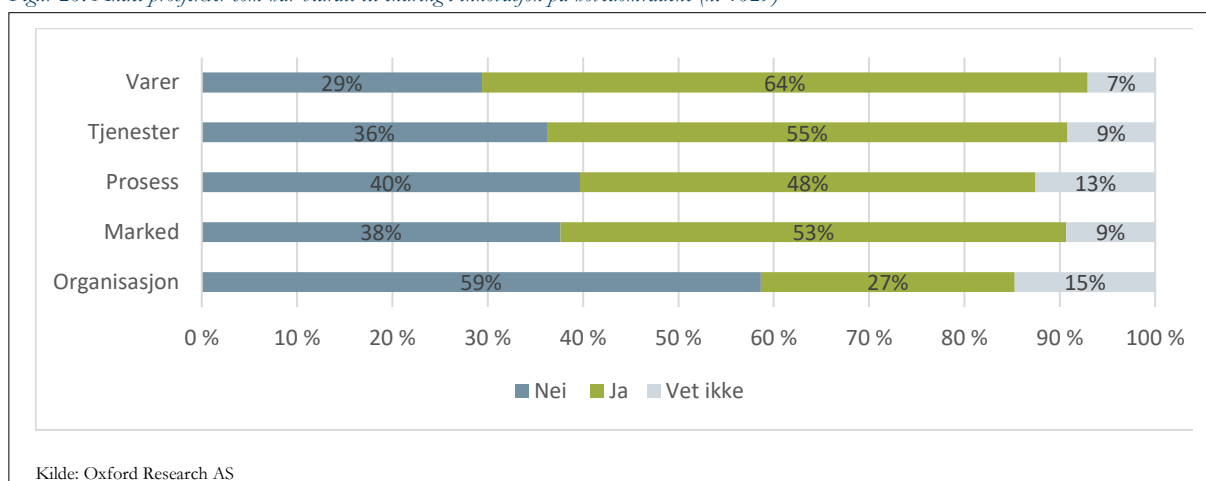
E. Organisasjonsutvikling

- Nye ledelsesfunksjoner og/eller strukturer
- Ny forretningsmodell
- Nye opplæringsystemer, arbeidsprosedyrer eller kvalitetsstyring
- Nye metoder for organisering av arbeidsansvar og beslutningsprosedyrer
- Nye metoder for organisering av relasjoner til andre virksomheter eller offentlige institusjoner
- Nye prosesser/metoder for å identifisere kundebehov

9.1 INNOVASJON PÅ HOVEDOMRÅDER

I neste figur vises det i hvilken grad prosjektene har bidratt til innovasjon på de fem hovedområdene vare, tjeneste, prosess, marked og organisasjon. Det er flest prosjekter som har ført til utvikling av varer (64 prosent, mot 61 prosent i 2015), etterfulgt av tjenesteutvikling (55 prosent, 49 prosent i 2015), markedsutvikling (53 prosent, 47 prosent i 2015), prosessutvikling (48 prosent, 51 prosent i 2015), og organisasjonsutvikling (27 prosent, 20 prosent i 2015). Sammenlignet med resultatene for 2015-årgangen har bidragene til tjenesteutvikling og markedsutvikling økt med seks prosentpoeng, og organisasjonsutvikling har økt med hele syv prosentpoeng. Bidraget til vareutvikling har økt med tre prosentpoeng. Det er bare for prosessutvikling at vi finner en negativ utvikling, med en nedgang på tre prosentpoeng. Totalt sett er utviklingen positiv.

Figur 26: Andel prosjekter som har bidratt til endring i innovasjon på hovedområdene (n: 1629)

9.1.1 Bidrag til innovasjon etter tjeneste

I tabellen under har vi undersøkt om det er forskjeller i bidraget til innovasjon ut fra hvilken tjeneste virksomhetene har fått. Fokuset på innovasjon varierer mye mellom de ulike tjenestene, og dette slår som forventet ut i form av sterk variasjon i resultatene.

På tvers av hovedområdene for innovasjon, er bidraget størst for Investeringstilskudd – distrikt, Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping samt Risikolån - Innovasjonslån. Innovasjonsbidraget er lavest for Bioenergiprogrammet og Lavrisikolån - GFL-flåte.

Tabell 17: Andel prosjekter som har bidratt til endring i innovasjon etter tjeneste (n: 1159)

	Vare	Tjeneste	Prosess	Marked	Organisasjon
Bedriftsnettverk (n=13)	75 %	75 %	25 %	100 %	33 %
Bedriftsutviklingstilskudd - distrikt (n=156)	64 %	61 %	47 %	69 %	31 %
Bioenergiprogrammet (n=49)	42 %	47 %	60 %	2 %	12 %
Bioøkonomiordningen (n=22)	67 %	48 %	67 %	52 %	33 %
Bygdeutviklingsmidler - Stipend (n=52)	69 %	64 %	42 %	71 %	36 %
Bygdeutviklingsmidler - tilleggsnæring (n=99)	71 %	58 %	48 %	70 %	18 %
Bygdeutviklingsmidler - tradisjonell (n=286)	56 %	32 %	71 %	16 %	12 %
Designrådgivning (n=46)	63 %	63 %	44 %	84 %	37 %
Etablerertilskudd (KMD) (n=96)	66 %	68 %	40 %	69 %	28 %
Etablerertilskudd (NFD) (n=333)	67 %	58 %	32 %	58 %	27 %
FRAM (n=59)	66 %	55 %	30 %	57 %	23 %
IFU/OFU (n=80)	67 %	68 %	47 %	64 %	45 %
IPR-rådgivning (n=95)	72 %	46 %	40 %	47 %	32 %
Internasjonal markedsrådgivning (n=63)	51 %	57 %	46 %	68 %	30 %
Investeringstilskudd - distrikt (n=34)	81 %	81 %	61 %	74 %	39 %
Lavrisikolån (n=11)	64 %	82 %	64 %	55 %	45 %
Lavrisikolån - GFL-flåte (n=22)	26 %	42 %	21 %	16 %	21 %
Lavrisikolån - Landbrukslån (n=71)	47 %	35 %	62 %	26 %	14 %
Miljøteknologi (n=65)	67 %	53 %	44 %	55 %	25 %
Risikolån - Distriktsrettede (n=30)	78 %	63 %	70 %	63 %	19 %
Risikolån - Innovasjonslån (n=56)	83 %	62 %	69 %	67 %	37 %
Tilskudd - Landsdekkende (n=11)	55 %	64 %	45 %	73 %	27 %
Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping (n=32)	83 %	72 %	59 %	72 %	45 %
Verdiskapingsprogram for kulturnæringen (n=11)	36 %	64 %	36 %	55 %	55 %
Total	64 %	55 %	48 %	53 %	27 %

Kilde: Oxford Research AS

9.1.2 Bidrag til innovasjon etter bedriftstype

I neste tabell har vi kartlagt andelen prosjekter som har ført til innovasjon innen de fem hovedområdene etter bedriftstype. Resultatene viser at det er tydelige forskjeller mellom gründere og etablerte bedrifter når det gjelder prosjektenes bidrag til innovasjon. Gründerne bidrar i større grad til vare-, tjeneste- markedsmessig- og organisatorisk innovasjon. Forskjellen i innovasjonsbidrag mellom gründerne og de etablerte bedriftene er aller størst for markedsinnovasjoner. Forskjellen har imidlertid minnet litt i forhold til 2015-undersøkelsen, da forskjellen var på 14 prosentpoeng (nå på 7 prosentpoeng). Dette er ikke unaturlig i og med at gründerbedriftene i større grad starter på scratch når det gjelder markeder og markedsutvikling.

Når det gjelder prosessinnovasjon, finner vi at prosjektene til de etablerte bedriftene i større grad bidrar til dette enn hva som er tilfellet for gründerne. Dette er akkurat det samme bildet som ble avdekket for de fem forutgående årgangene. En medvirkende årsak til dette, er at mange etablerte bedrifter innen primærnæringene har fått bidrag til prosessinnovasjoner gjennom prosjektet.

Tabell 18: Andel prosjekter som har bidratt til endring i innovasjon etter bedriftstype (n: 1159)

	Vare	Tjeneste	Prosess	Marked	Organisasjon
Etablert bedrift	62 %	53 %	53 %	50 %	25 %
Gründerbedrift	65 %	57 %	42 %	57 %	29 %
Total	64 %	55 %	48 %	53 %	27 %

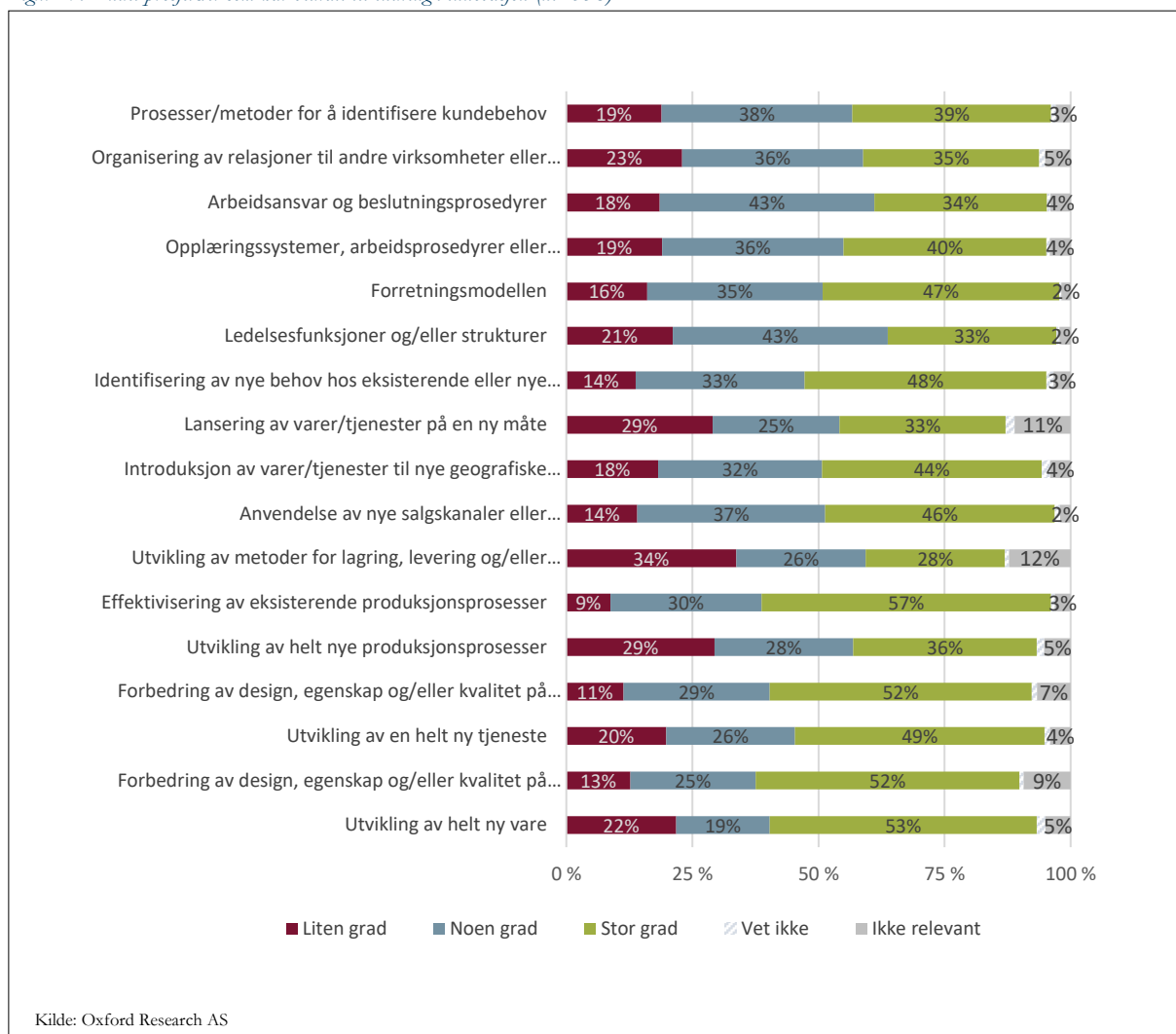
Kilde: Oxford Research AS

9.2 BIDRAG TIL INNOVASJON PÅ DELOMRÅDER

De fem hovedområdene av innovasjoner som er omtalt ovenfor, er delt opp i en rekke underspørsmål som ble stilt bedriftene for å utdype hva slags type utvikling prosjektene har bidratt til. I neste figur har vi sett nærmere på hvilke områder prosjektene først og fremst bidrar. Resultatene viser at det er flest prosjekter som i stor grad (skår 4 og 5) har bidratt til effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser (57 prosent), utvikling av helt ny vare (53 prosent), forbedring av design, egenskap og/eller kvalitet på eksisterende tjeneste eller vare (52 prosent), utvikling av helt ny tjeneste (49 prosent) og identifisering av nye behov hos eksisterende eller nye kunder (48 prosent). Dette er de samme innovasjonsområdene som skåret høyest i 2015-årgangen, men med mindre endringer i indikatorverdiene. Bidraget til innovasjon har gått opp for de fleste delområdene.

Sammenlignet med i fjor, der man allerede så en økning fra foregående årganger, er det verdt å merke seg at prosjektene i noe større grad har bidratt til radikale innovasjoner. Andelen prosjekter som har ført til utvikling av helt ny vare har økt med åtte prosentpoeng, andelen som har ført til utvikling av helt ny tjeneste har økt med fem prosentpoeng og andelen som har ført til helt nye produksjonsprosesser har økt med fire prosentpoeng sammenlignet med 2015-årgangen.

Figur 27: Andel prosjekter som har bidratt til endring i innovasjon (n: 1538)

9.3 SAMLET BIDRAG TIL INNOVASJON

Prosjektene kan spille en vesentlig rolle for bedriftene gjennom at de bidrar sterkt til innovasjon på et enkelt område, men de kan også bidra gjennom at de fører til innovasjon på et bredt spekter av områder og slik sett bidra til å gi virksomhetene konkurransefortrinn. I det følgende vil vi se nærmere på prosjektenes samlede bidrag til innovasjon ut ifra tjeneste og bedriftstype.

9.3.1 Samlet innovasjonsbidrag etter tjeneste

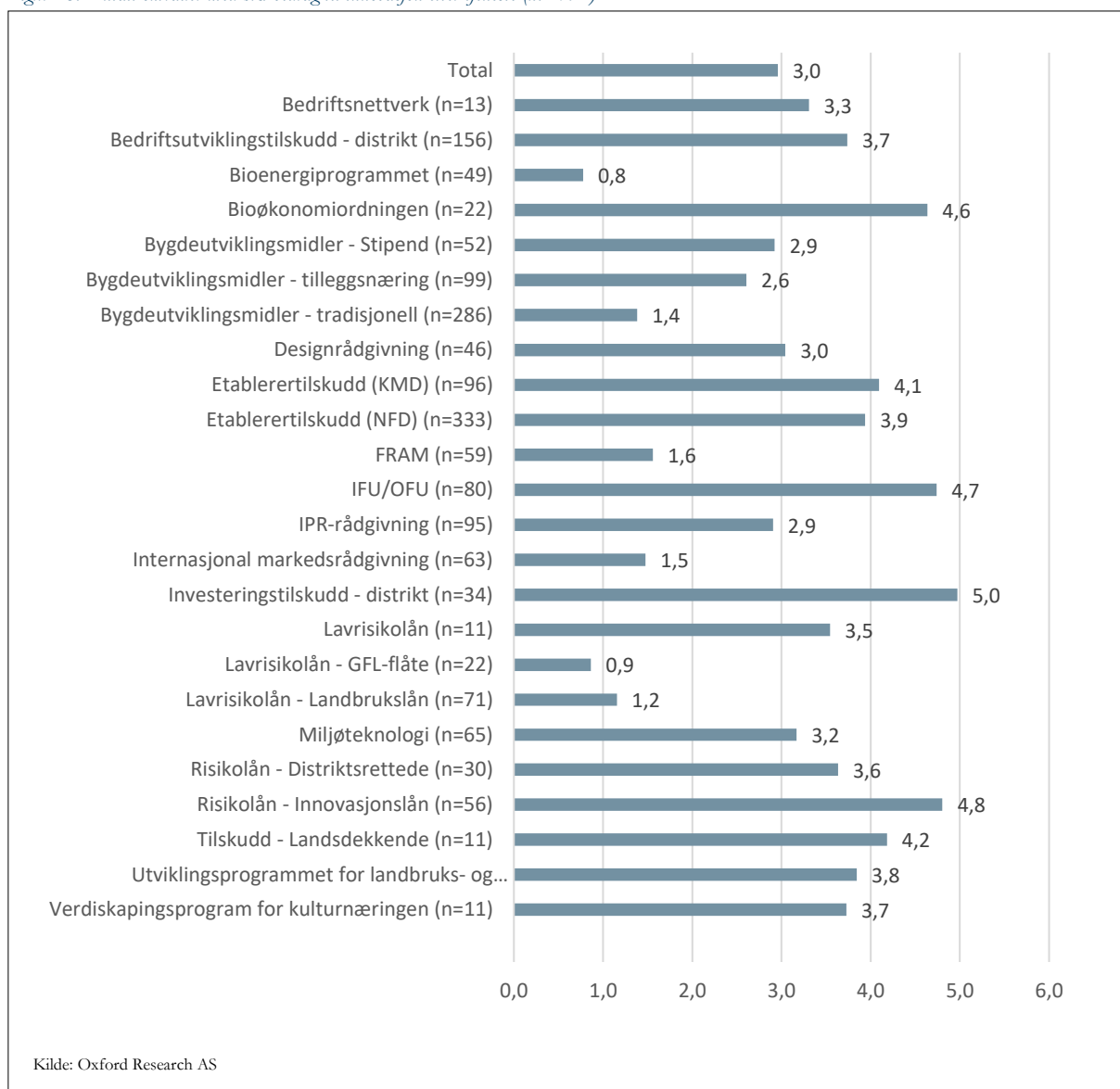
I gjennomsnitt har prosjektene bidratt til innovasjon i stor grad (skår 4 og 5) på 3,0 av 17 områder. Dette er en klar økning sammenlignet med 2015-årgangen (2,7 områder) og 2012-, 2013- og 2014-årgangene (2,5 områder), som i sin tur var klart høyere enn for både 2011-årgangen (2,0 områder) og 2010-årgangen (2,2 områder). Som figuren under viser, er det imidlertid stor variasjon i resultatene mellom de ulike tjenestene.

Prosjektene har i størst grad bidratt til innovasjon for Investeringstilskudd- distrikt (5,0 områder) Risikolån - Innovasjonslån (4,7 områder), IFU/OFU (4,7 områder) og Bioøkonomiordningen (4,6

områder). Av disse er IFU/OFU, Risikolån – Innovasjonslån og Risikolån - Innovasjonslån blant de som skåret høyest for 2015-kullet.

Gjennomgående er det samlede innovasjonsbidraget lavest for de tjenestene som i stor grad fokuserer på investeringer i realkapital innen primærnæringene. Dette er – som i fjorårets undersøkelse Bioenergiprogrammet (0,8 områder), Lavrisikolån - GFL-flåte (0,9 områder), Lavrisikolån - Landbrukslån (1,2 områder) og Bygdeutviklingsmidler - tradisjonell (1,4 områder). Disse tjenestene fokuserer mest på å bidra til fysiske investeringer, og gjennom det skape en mer effektiv og lønnsom produksjon.

Figur 28: Antall områder med økt bidrag til innovasjon etter tjeneste (n: 1791)

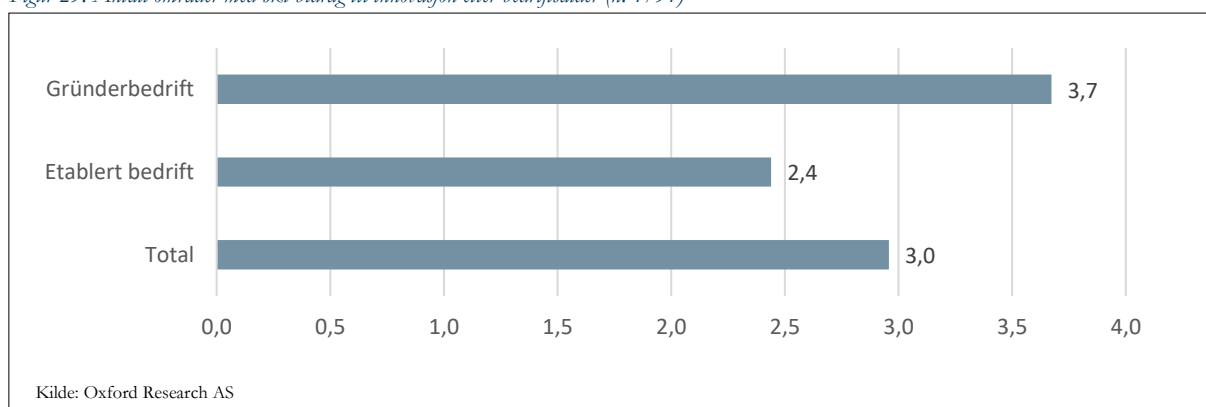

9.3.2 Samlet innovasjonsbidrag etter bedriftstype

Den gjennomførte analysen viser at det er klare forskjeller mellom prosjekter som er gjennomført av gründere og de som er gjennomført av etablerte bedrifter. Som neste figur viser, fører gründernes prosjekter til innovasjon på 3,7 områder (3,3 områder i 2015 og 2014), mens det tilsvarende tallet for de etablerte bedriftene ligger på 2,4 områder (2,4 områder i 2015 og 2,1 områder i 2014). En medvirkende årsak til dette er den underliggende tjenestefordelingen. Det er en større andel av tjenestene rettet mot primærnæringene blant de etablerte bedriftene. Disse skårer typisk lavt når det gjelder innovasjonsbidrag. En annen mulig årsak til forskjellen, er at gründerbedriftene har kommet kortere i prosessen og som følge av det har et større utviklingsbehov. Da vil det trolig være lettere å oppnå innovasjonsbidrag gjennom prosjektet. En tredje mulighet er at gründerbedriftene i gjennomsnitt faktisk har prosjekter som er mer innovative og at dette er nødvendig for at de skal komme seg inn på markedet og være i stand til å konkurrere med de etablerte bedriftene.

Gjennom at gründernes prosjekter har økt sine innovasjonsbidrag betydelig, har forskjellen i samlet innovasjonsbidrag også økt kraftig sammenlignet med 2015-årgangen.

Figur 29: Antall områder med økt bidrag til innovasjon etter bedriftsalder (n: 1791)

9.4 NYHETSVERDI

Utviklingen/innovasjonen som skjer i bedriftene, er av ulik karakter og har ulik ”nyhetsverdi”. Noe er bare nytt for bedriften og velkjent ellers, mens andre utviklinger/innovasjoner kan være helt nye. I Etterundersøkelsen for 2016-årgangen har vi kartlagt nyhetsverdien knyttet til både vare, tjeneste og prosess.

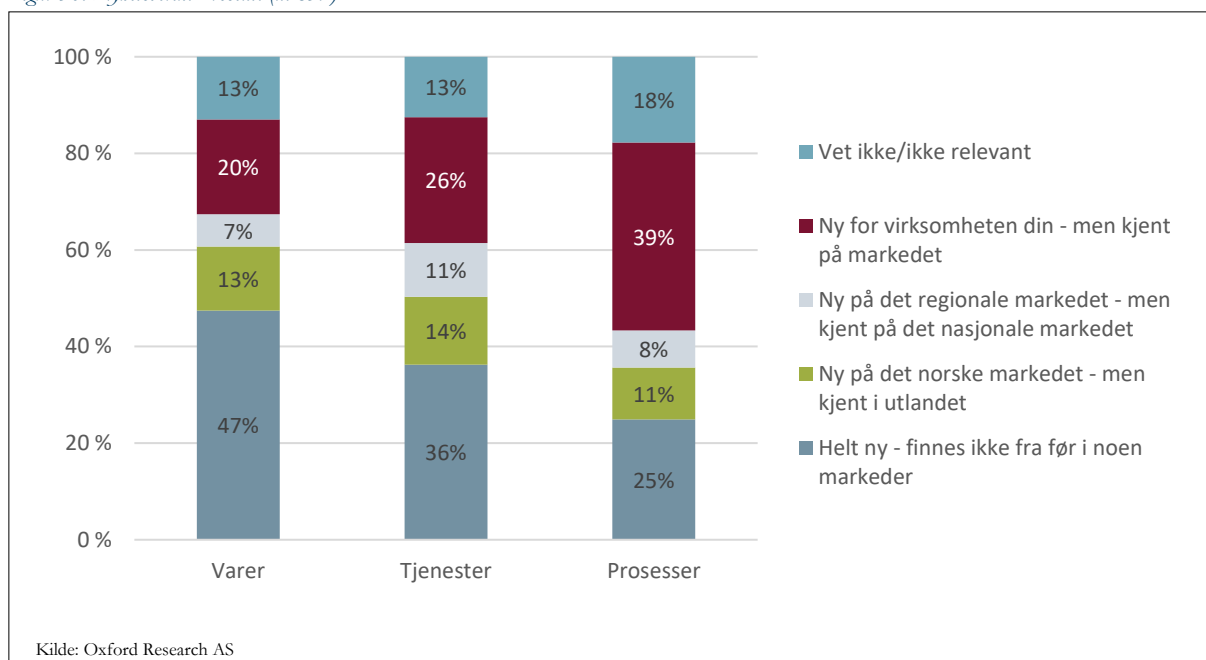
Som figuren under viser, er nyhetsverdien for **varer** gjennomgående høyere enn hva som er tilfelle for tjenester og prosesser. 47 prosent av prosjektene har ført til utvikling av helt nye varer (mot 40 prosent i 2015), mens 13 prosent av prosjektene har ført til utvikling av varer som er nye på det norske markedet, men kjent internasjonalt (11 prosent 2015-årgangen). Sammenlignet med 2015-årgangen er resultatet altså noe høyere for utvikling av helt nye varer og utvikling av varer som er nye på det norske markedet og kjent internasjonalt.

Også for **tjenester** har vi registrert høyere nyhetsverdier enn hva er tilfelle for prosesser. 36 prosent av prosjektene har bidratt til utvikling av helt nye tjenester. 14 prosent av prosjektene har introdusert en helt ny tjeneste på det norske markedet. For begge kategorier er dette ett prosentpoeng

høyere enn for 2015-undersøkelse. Som for 2015-undersøkelsen har 11 prosent har innført en helt ny tjeneste i det regionale markedet.

Når det gjelder nyhetsverdien for **prosesser** har 25 prosent av prosjektene bidratt med noe som er helt nytt. Dette er 6 prosentpoeng høyere enn 2012-, 2013-, 2014-, og 2015-årgangen og representerer derfor et stort hopp i tidsserien.

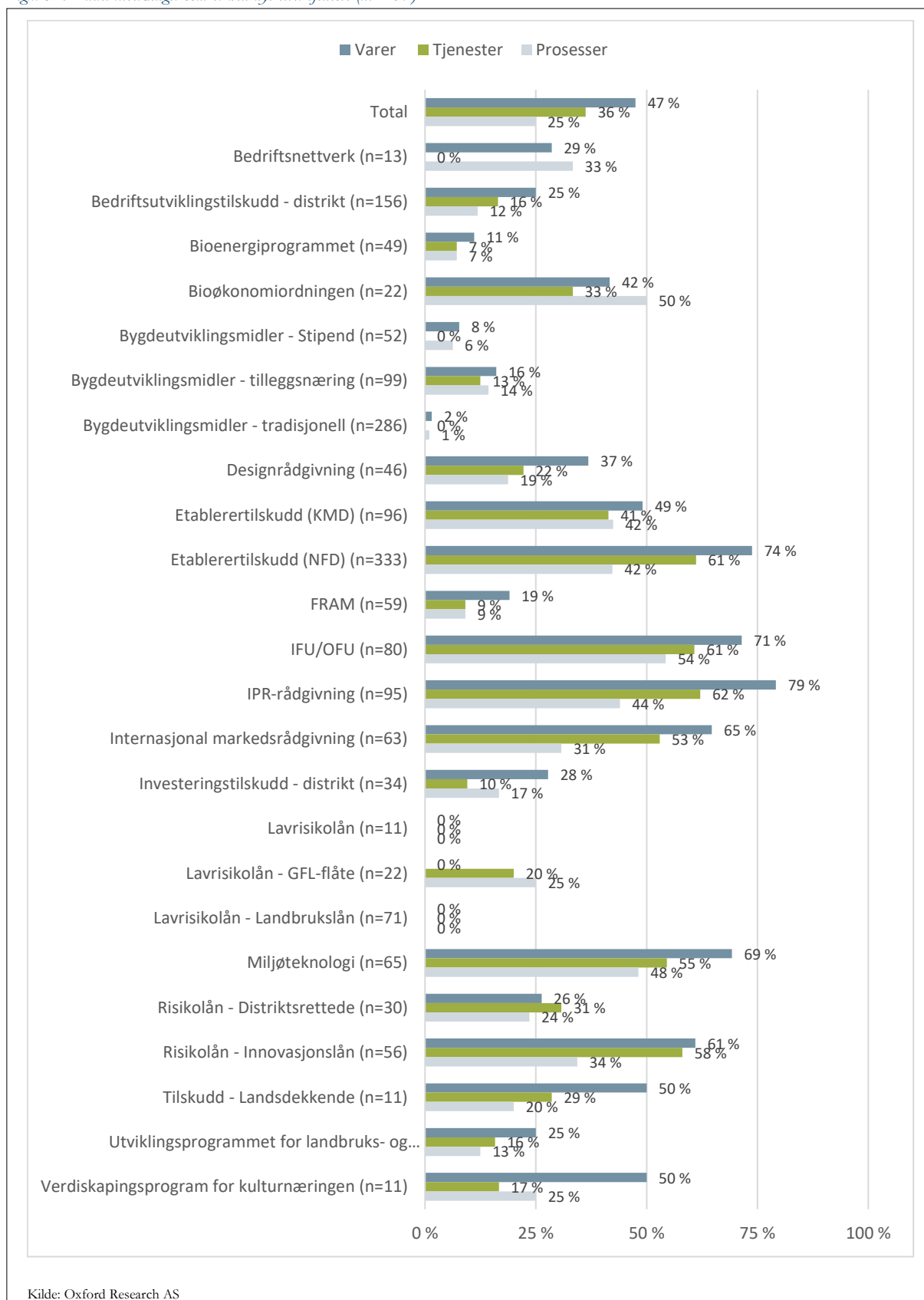
Figur 30: Nyhetsverdi. Prosent. (n: 839)

9.4.1 Nyhetsverdi etter tjeneste

I og med at tjenestene har svært ulik innretning, er det interessant å se nærmere på nyhetsverdien ut fra denne dimensjonen. Dette er vist i figuren under. Det er stort sett de samme tjenestene som har høyest andel utviklinger som er helt nye, enten det gjelder varer, tjenester eller prosesser. De tjenestene som kommer høyest ut er IFU/OFU, IPR-rådgivning, Risikolån – Innovasjonslån, Etablerertilskudd (NHD) og Miljøteknologi. Alle disse tjenestene var blant de som skåret høyest også i 2014- og 2015-årgangene.

Figur 31: Andel utviklinger som er helt nye etter tjeneste (n: 1159)

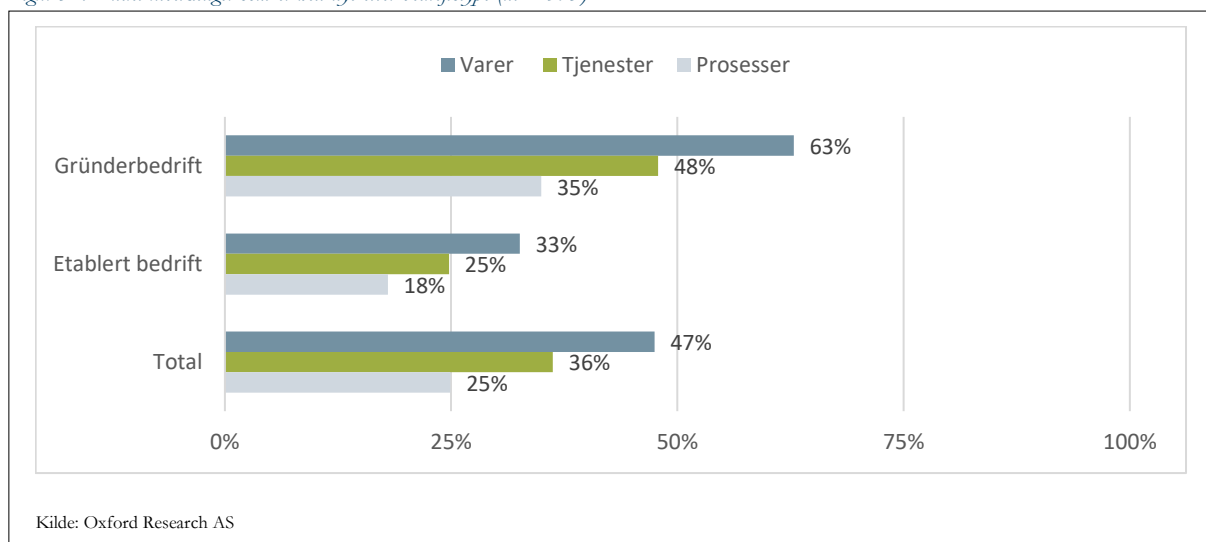

9.4.2 Nyhetsverdi etter bedriftstype

Neste figur viser andel utviklinger som er helt nye etter bedriftstype. Prosjektene har i større grad bidratt til noe helt nytt for gründerne, både for vare, tjeneste og prosess. Forskjellen er aller størst når det gjelder helt nye varer. Her ligger skåren 33 prosentpoeng høyere for gründerne (14 prosentpoeng i 2015 og 29 prosentpoeng forskjell i 2014). Også for helt nye tjenester (23 prosentpoeng høyere, 14 prosentpoeng høyere i 2015 og 22 prosentpoeng forskjell i 2014) er forskjellen betydelig. Det samme gjelder produksjonsprosesser (17 prosentpoeng forskjell, 3 prosentpoeng forskjell i 2015 og 16 prosentpoeng forskjell i 2014). Forskjellene i nyhetsverdi har altså økt en del i forhold til 2015-årgangen, og representerer dermed retur til hva som var tilfelle for 2014-årgangen.

En mulig årsak til disse forskjellene, kan være at gründerbedrifter i gjennomsnitt i større grad jobber med nyutvikling enn etablerte bedrifter. En annen mulighet kan være at gründerne som følge av mindre erfaring med markedet i større grad overvurderer nyhetsverdien. En tredje mulighet kan være at det er relativt mange bedrifter fra primærnæringene blant de etablerte bedriftene. Disse er blant de som kommer dårligst ut når det gjelder bidrag til innovasjon.

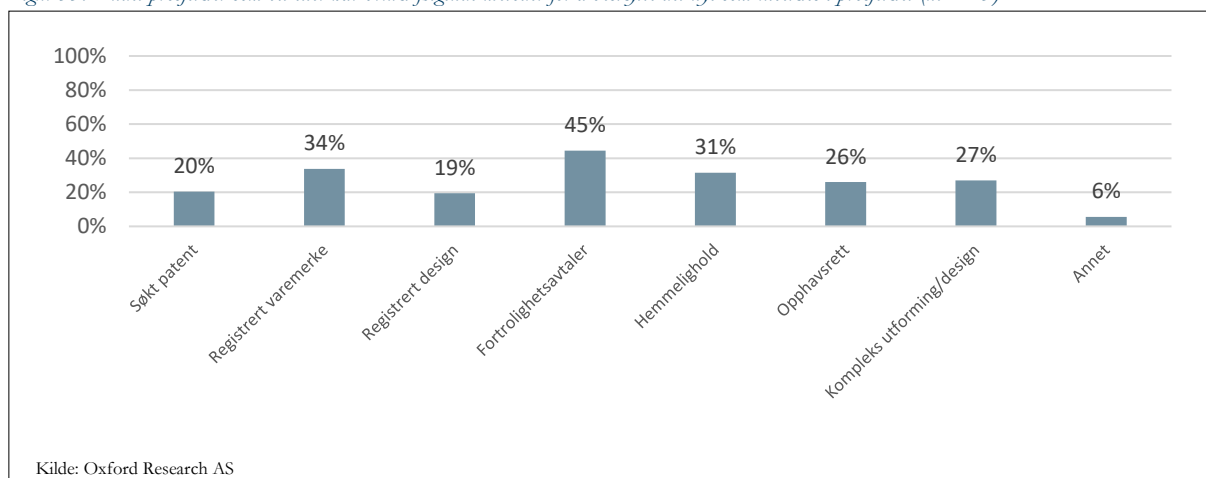
Figur 32: Andel utviklinger som er helt nye etter bedriftstype (n: 11593)

9.5 BESKYTTELSE AV IMMATERIELLE VERDIER

Gjennom Etterundersøkelsen ble bedriftene spurt om de har brukt ulike metoder for å beskytte det nye som utvikles i prosjektet. Dette kan oppnås gjennom patenter, registrering av varemerker, registrering av design, fortrolighetsavtaler, hemmelighold, opphavsrett/copyright, kompleks utforming/design eller andre måter. Spørsmålet er kun stilt til de respondentene som oppgir at de har utviklet en helt ny vare, tjeneste eller produksjonsprosess.

Figur 33: Andel prosjekter som vil eller har brukt følgende metoder for å beskytte det nye som utvikles i prosjektet (n: 1223)

Av de bedriftene som har beskyttet sine varer/tjenester/prosesser, er det fortrolighetsavtaler (45 prosent, 36 prosent i 2015) og registrering av varemerke (34 prosent, 28 prosent i 2015) som flest har benyttet seg av. Dette er de samme mekanismene som er hyppigst nevnt i 2012-, 2013-, 2014- og 2015-årgangene, og som vi ser, har skåren på dem økt relativt kraftig. Andelen som har søkt patent har økt med 3 prosentpoeng fra 2015-årgangen, og ligger nå på 20 prosent. Vi finner en økning for samtlige mekanismer, sammenlignet med 2015-kullet.

9.5.1 Beskyttelse av immaterielle verdier etter tjeneste

For å få et nærmere innblikk i bruken av beskyttelsesmekanismer, har vi sett nærmere på hvordan den varierer mellom ulike tjenester. Hovedbildet er at det er store forskjeller. Beskyttelse av immaterielle rettigheter er mest utbredt blant mottakere av IFU/OFU, Miljøteknologi, Risikolån – Innovasjonslån, Etablerertilskudd (NFD) samt Etablerertilskudd (KMD). Dette er i stor grad de samme tjenestene som i foregående årganger.

Videre analyser som tar utgangspunkt i en totalindikator for bruk av IPR-mekanismer viser flere interessante, og kanskje ikke uventede sammenhenger. Vi finner for det første at det er en sterk sammenheng mellom prosjektenes nyhetsverdi og bruk av beskyttelsesmekanismer. De kundene som rapporterer høyest nyhetsverdi for både varer, tjenester og prosesser er de samme som i størst grad har tatt i bruk de ulike beskyttelsesmekanismene. Vi finner en like sterk sammenheng mellom bruk av IPR-mekanismer og Innovasjon Norges kunderådgivere sine vurderinger av prosjektenes innovasjonshøyde. Denne måles med omtrent samme skala som kundene benytter for egenvurdering av nyhetsverdi.

Dette samsvarer med det vi finner når vi ser på virksomhetenes, eller næringene de befinner seg i, sin kompetanseintensitet. Jo mer kompetanseintensive virksomhetene eller næringene er, jo høyere er tilbøyeligheten til å benytte seg av flere ulike mekanismer for å beskytte sin IPR.

I tillegg ser vi at virksomheter og prosjekter som av Innovasjon Norge blir vurdert til å ha et høyt vekstpotensial, i langt større grad enn de som blir vurdert til å ha et lavt vekstpotensial benytter seg av IPR-mekanismer.

Videre forskjeller finner vi når vi ser på virksomhetenes eierskap. Virksomheter som ikke er rent norskeide tar i langt større grad enn rent norskeide i bruk flere IPR-mekanismer. Det samme gjelder for virksomheter utenfor det distriktpolitiske virkeområdet (sentrale strøk) sammenlignet med virksomheter i mindre sentrale strøk, det vil si de som befinner seg innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Det samme mønsteret finner vi igjen når vi ser på SSB sin sentralitetsindikator fra 2018; jo mer sentralt beliggende i landet virksomhetene er, jo mer benytter de seg av IPR-mekanismer.

Tabell 19: Andel prosjekter som vil eller har brukt følgende metoder for å beskytte det nye som utvikles i prosjektet, etter tjeneste (n: 1223)

	Søkt patent	Registrert varemerke	Registrert design	Forrolighets-avtaler	Hemmelighold	Opphavsrett/copyright	Kompleks utforming/design	Annnet
Bedriftsnettverk (n=13)	13 %	13 %	14 %	25 %	25 %	25 %	14 %	29 %
Bedriftsutviklingsstilskudd - distrikt (n=156)	11 %	26 %	16 %	48 %	26 %	30 %	29 %	6 %
Bioenergiprogrammet (n=49)	0 %	0 %	9 %	18 %	23 %	17 %	8 %	11 %
Bioøkonomiordningen (n=22)	50 %	55 %	45 %	77 %	67 %	60 %	44 %	33 %
Bygdeutviklingsmidler - Stipend (n=52)	13 %	79 %	62 %	50 %	18 %	33 %	40 %	23 %
Bygdeutviklingsmidler - tilleggsnæring (n=99)	4 %	27 %	21 %	21 %	14 %	12 %	14 %	8 %
Bygdeutviklingsmidler - tradisjonell (n=286)	0 %	18 %	13 %	8 %	5 %	1 %	1 %	0 %
Designrådgivning (n=46)	29 %	52 %	25 %	41 %	29 %	41 %	30 %	10 %
Etablerertilskudd (KMD) (n=96)	30 %	62 %	39 %	55 %	41 %	48 %	47 %	18 %
Etablerertilskudd (NFD) (n=333)	41 %	59 %	37 %	78 %	60 %	55 %	52 %	19 %
FRAM (n=59)	14 %	29 %	11 %	27 %	35 %	26 %	15 %	11 %
IFU/OFU (n=80)	34 %	49 %	15 %	71 %	55 %	54 %	64 %	16 %
IPR-rådgivning (n=95)	61 %	77 %	49 %	80 %	64 %	44 %	47 %	9 %
Internasjonal markedsrådgivning (n=63)	25 %	36 %	21 %	70 %	40 %	48 %	45 %	8 %
Investeringsstilskudd - distrikt (n=34)	0 %	17 %	13 %	41 %	29 %	6 %	6 %	7 %
Lavrisikolån (n=11)	0 %	14 %	0 %	0 %	0 %	0 %	29 %	0 %
Lavrisikolån - GFL-flåte (n=22)	17 %	17 %	0 %	0 %	17 %	0 %	0 %	0 %
Lavrisikolån - Landbrukslån (n=71)	8 %	13 %	8 %	9 %	4 %	4 %	4 %	0 %
Miljøteknologi (n=65)	40 %	23 %	18 %	76 %	52 %	29 %	51 %	12 %
Risikolån - Distriktsrettede (n=30)	0 %	45 %	18 %	67 %	59 %	22 %	22 %	9 %
Risikolån - Innovasjonslån (n=56)	30 %	53 %	32 %	71 %	46 %	35 %	66 %	5 %
Tilskudd - Landsdekkende (n=11)	17 %	33 %	17 %	71 %	17 %	33 %	17 %	14 %
Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping (n=32)	6 %	35 %	33 %	28 %	24 %	25 %	13 %	8 %
Verdiskapingsprogram for kulturnæringen (n=11)	0 %	50 %	14 %	71 %	50 %	71 %	60 %	67 %
Total	26 %	43 %	26 %	56 %	41 %	35 %	37 %	11 %

Kilde: Oxford Research AS

9.5.2 Beskyttelse av immaterielle verdier etter bedriftstype

Vi har også sett nærmere på hvorvidt det er forskjeller i beskyttelse av immaterielle verdier mellom gründerbedrifter og etablerte bedrifter. Som det illustreres i tabellen under, er det slik at gründerbedriftene skårer høyere på bruk av alle mekanismene (med unntak av annet) enn de etablerte bedriftene. Dette henger sammen med at gründerbedriftene i større grad har utviklet noe helt nytt gjennom prosjektene sine (se kapittel 8.4.2). Spesielt for fortrolighetsavtaler, varemerkeregistrering og opphavsrett/copyright er forskjellene store mellom utbredelsen blant gründerne og de etablerte bedriftene.

Tabell 20: Andel prosjekter som vil eller har brukt følgende metoder for å beskytte det nye som utvikles i prosjektet, etter bedriftstype (n: 1223)

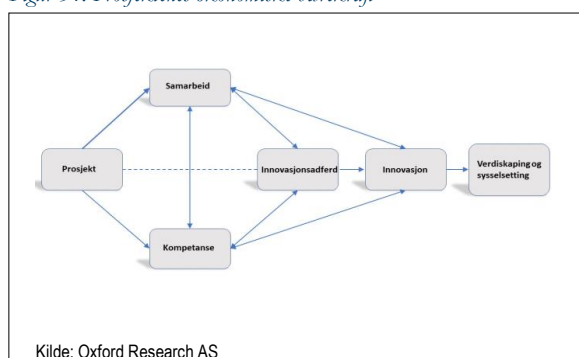
	Søkt patent	Registrert varemerke	Registrert design	Fortrolighetsavtaler	Hemmelighold	Opphavsrett/copyright	Kompleks utforming/design	Annet
Etablert bedrift	17 %	31 %	18 %	42 %	30 %	23 %	28 %	10 %
Gründerbedrift	36 %	56 %	34 %	70 %	51 %	48 %	46 %	12 %
Total	26 %	43 %	26 %	56 %	41 %	35 %	37 %	11 %

Kilde: Oxford Research AS

10. Økonomisk bærekraft

- Det har vært en ulik utvikling i de fem økonomiske indikatorene sammenlignet med Etterundersøkelsen 2015.
- Andelen prosjekter som har vært viktige (skår 4-5) for konkurranseevnen, har økt fra 41 til 46 prosent.
- Prosjektene viktighet for bedret lønnsomhet har gått noe tilbake fra 37 til 36 prosent.
- Prosjektene bidrag til overlevelse har økt fra 54 til 56 prosent.
- Prosjektene har i stor grad ført til økt omsetning i 40 prosent av bedriftene, som er en nedgang på tre prosentpoeng.
- 12 prosent av prosjektene har i stor grad ført til økt eksport i bedriftene, som er samme andel som i Etterundersøkelsene i 2015 og 2014.
- For gründerbedriftene finner vi en økning i alle de fem økonomiske indikatorene, mens de etablerte bedriftene har en tilbakegang på fire av de fem.

Figur 34: Prosjektene økonomiske bærekraft

Den økonomiske dimensjonen i bærekraftbegrepet til Innovasjon Norge er definert som følger:

- Økonomisk dimensjon - Ved å stimulere til prosjekter som gir økt innovasjonsgrad og økonomisk bæreevne i næringslivet over hele landet.

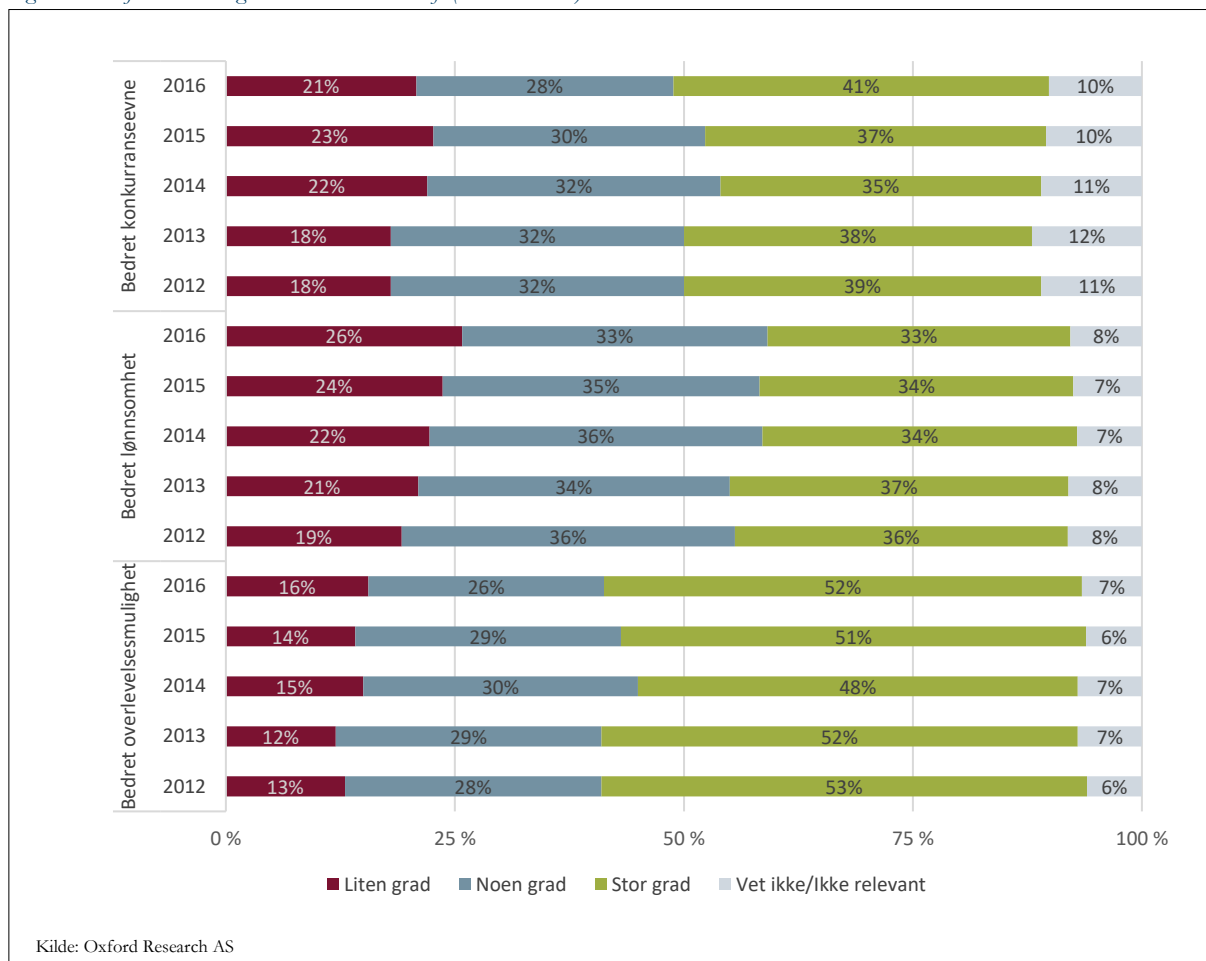
Den økonomiske bærekraften måles i denne undersøkelsen i form av prosjektene viktighet for bedriftenes konkurranseevne, lønnsomhet, overlevelse, omsetning og eksport. Vi har også undersøkt en rekke andre kjennetegn ved bedriftene som har mottatt støtte. Vi vil rapportere resultater på et utvalg av disse kjennetegnene i alle delkapitlene. Alle verdiene som omtales er statistisk signifikante om ikke annet er nevnt.

Sett over tid har det generelt vært nokså lite variasjon i de økonomiske resultatene, men i 2014-årgangen registrerte vi en nedgang i de fleste økonomiske indikatorene, sammenlignet med 2013- og 2012-årgangene. I fjorårets undersøkelse registrerte vi en oppbremsing av denne trenden, og vi fant høyere verdier for indikatorene Bedret konkurranseevne, Bedret overlevelsesmulighet og Økt omsetning. For indikatorene Bedret lønnsomhet og Økt eksport lå verdiene på samme nivå som for 2014-årgangen.

I årets undersøkelse ser vi en litt annen og mer ujevn utvikling, når vi ser samlet på indikatorene. Bedret konkurranseevne har økt fra 41 til 46 prosent, som er det høyeste nivået målt de siste fem årene, mens Bedret lønnsomhet har gått noe tilbake fra 37 til 36 prosent. Prosjektene bidrag til

overlevelse har økt fra 54 til 56 prosent, som er blant de høyeste verdiene målt de siste fem årene. Økt omsetning har gått tilbake fra 43 til 40 prosent av bedriftene, som er den laveste verdien målt de siste fem årene. 12 prosent av prosjektene har i stor grad ført til økt eksport i bedriftene, som er samme andel som i Etterundersøkelsene i 2015 og 2014.

Figur 35: Prosjektene bidrag til økonomisk bærekraft (n-2016: 1725)

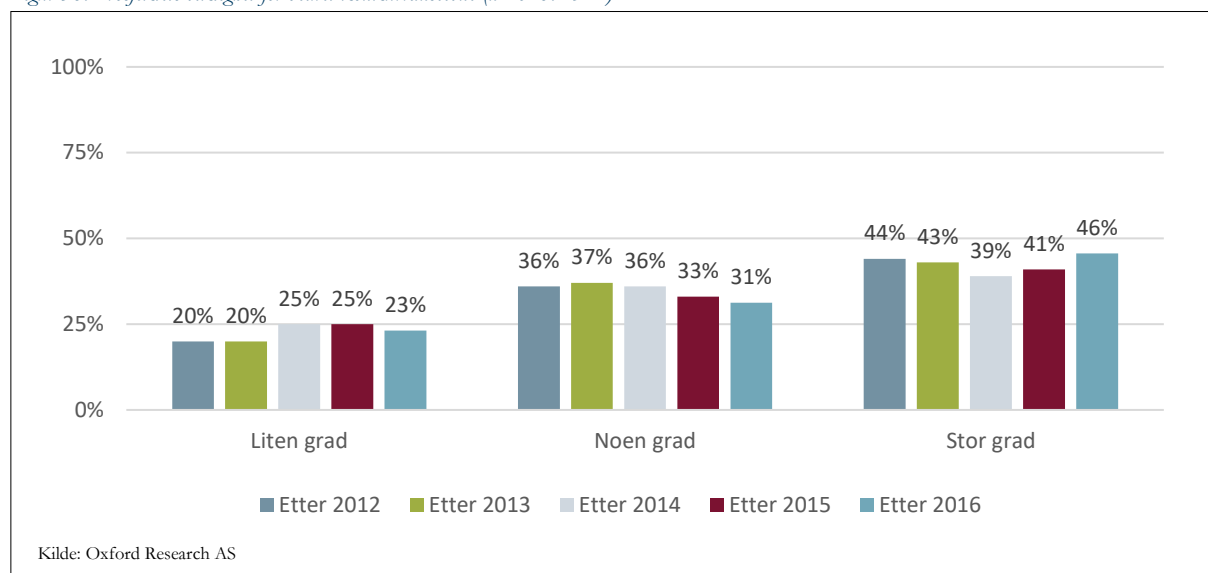
Vi vil i det følgende studere de ulike indikatorene i den økonomiske bærekraften noe mer i detalj, og starter med å se nærmere på prosjektene bidrag til bedret konkurransevne for bedriftene.

10.1 BEDRET KONKURRANSEEVNE

Konkurransevne kan ses på som en mellomliggende variabel i forhold til lønnsomhet, og det er derfor interessant å se nærmere på i hvilken grad de prosjektene Innovasjon Norge har støttet, har hatt betydning for dette. I Etterundersøkelsen ble bedriftene spurt om hvor viktig prosjektet har vært for deres konkurransevne. I neste figur angis det hvor stor andel som mener prosjektet har vært henholdsvis lite viktig (skår 1-2), noe viktig (skår 3) og viktig (skår 4-5) for konkurransevnen.

46 prosent av virksomhetene fremhever at prosjektet i stor grad har vært viktig for konkurransevnenene, mens 31 prosent sier det i noen grad har vært viktig og 23 prosent sier at det har i liten grad har vært viktig. Andelen som svarer i stor grad, er nå på nivå med 2012- og 2013-årgangen.

Figur 36: Prosjektets viktighet for bedret konkurransevne (n-2016: 1542)

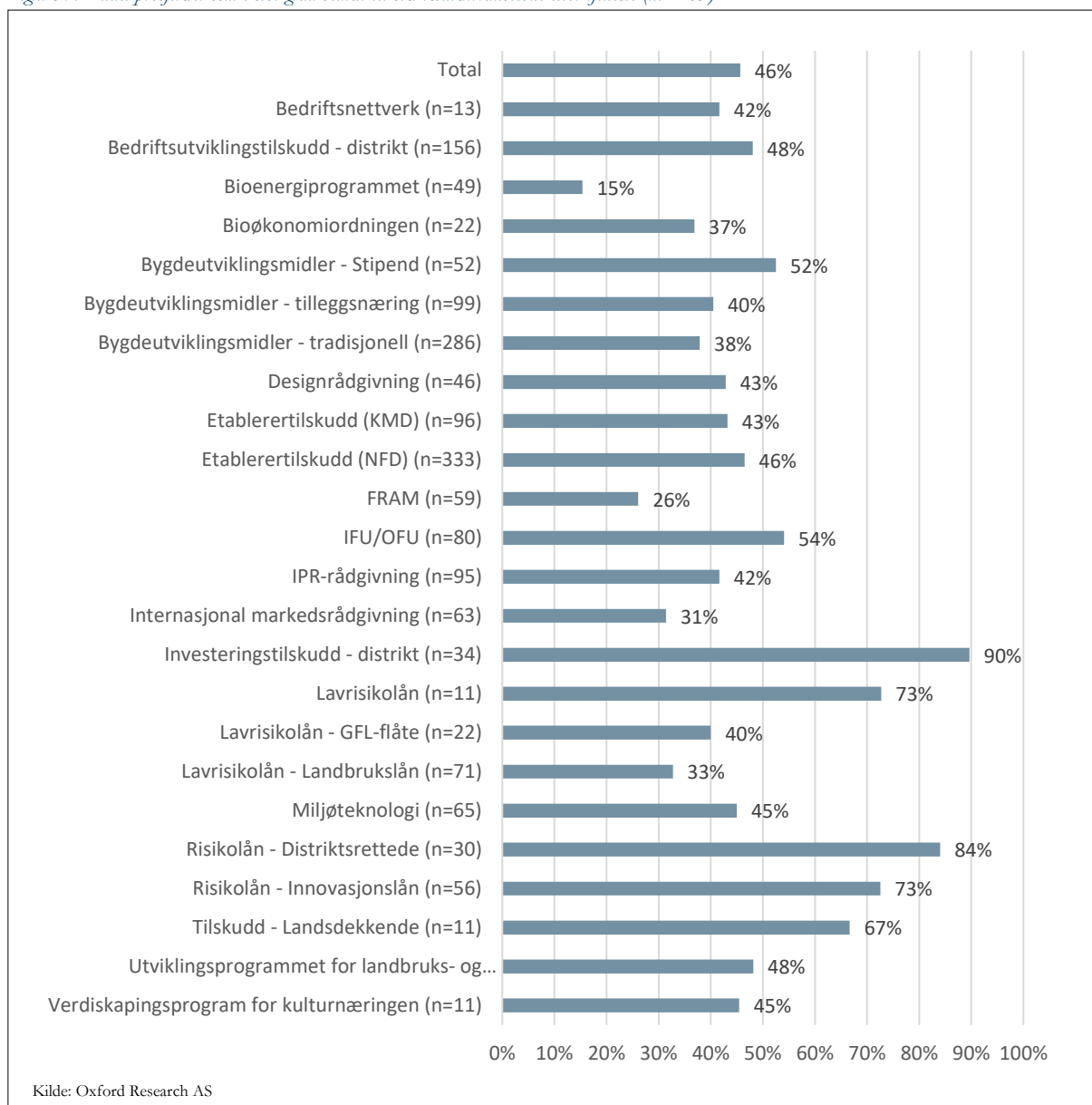
10.1.1 Betydningen for konkurransevne etter tjeneste

I neste figur vises det hvor stor andel av bedriftene innen de ulike tjenestene som mener at prosjektet har vært viktig (skår 4-5) for deres konkurransevne.

Andelen prosjekter som har vært viktig for konkurransevnen, varierer mellom 26 og 90 prosent (2015: 13 og 73 prosent). Det er altså jevnt over en økning i andelen prosjekter som har hatt stor betydning for konkurransevnen.

Tjeneste som har hatt størst betydning for konkurransevnen er Investeringstilskudd – distrikt (90 prosent), Risikolån – Distriktsrettede (84 prosent) og Risikolån – Innovasjonslån (73 prosent). Risikolån – Innovasjon beholder topplasseringen fra fjorårets undersøkelse. Betydningen for konkurransevnen er minst for prosjektene i Bioenergiprogrammet (15 prosent), FRAM (26 prosent) og Internasjonal markedsrådgivning (31 prosent). Verdiskapningsprogram for kulturnæring er en av tjenestene som rapporterer at betydningen for konkurransevne har økt mest (fra 22 prosent i fjorårets undersøkelse til 45 prosent i 2016-undersøkelsen).

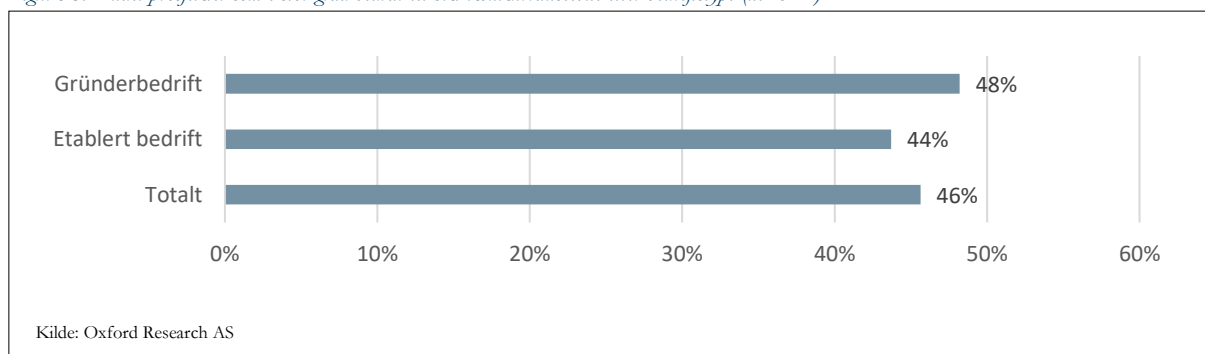
Figur 37: Andel prosjekter som i stor grad bidrar til økt konkurransevne etter tjeneste (n: 1463)

10.1.2 Betydningen for konkurransevne etter bedriftstype

Figuren under viser at gründernes prosjekter (48 prosent, 44 prosent i 2015, 46 prosent i 2014, 47 prosent i 2013 og 46 prosent i 2012) har noe større betydning for konkurransevnen enn de etablerte bedriftenes prosjekter (44 prosent, 40 prosent i 2015, 35 prosent i 2014, 42 prosent i 2013, 39 prosent i 2012).

Figur 38: Andel prosjekter som i stor grad bidrar til økt konkurransevne etter bedriftstype (n: 1542)

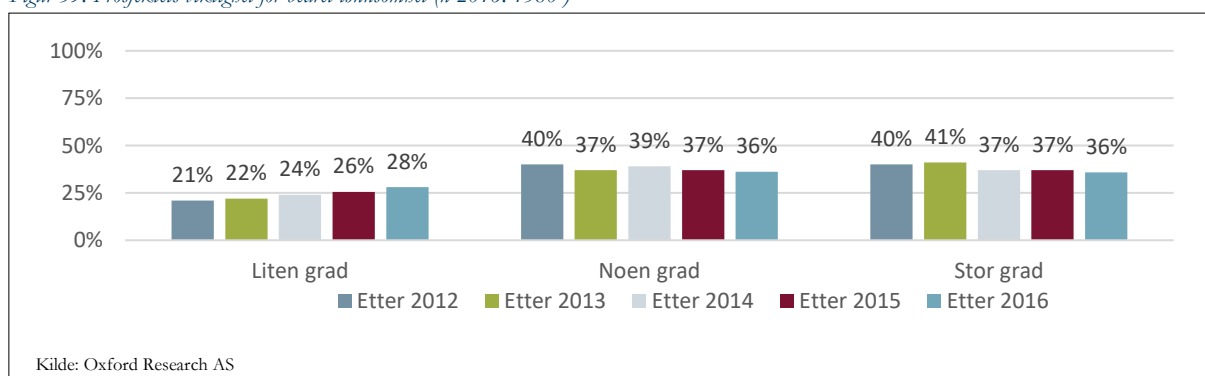
10.2 BEDRET LØNNSOMHET

I Lov om Innovasjon Norge § 1. Selskapets formål (per 2012) står det at ”Innovasjon Norge skal fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet, og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering”.

Helt sentralt står dermed spørsmålet om prosjektene bidrar til virksomhetenes lønnsomhet. I Etterundersøkelsen ble bedriftene spurt om hvor viktig prosjektet har vært for deres lønnsomhetsutvikling. I figuren under angis det hvor stor andel som mener prosjektet har vært henholdsvis lite viktig (skår 1-2), noe viktig (skår 3) og viktig (skår 4-5) for lønnsomhetsutviklingen.

36 prosent av bedriftene påpeker at prosjektet i stor grad har vært viktig for lønnsomhetsutviklingen i deres virksomhet, mens 36 prosent sier det har vært noe viktig og 28 prosent mener det i liten grad har vært viktig. Sett under ett, er dette en marginal nedgang sammenlignet med 2014-årgangen.

Figur 39: Prosjektets viktighet for bedret lønnsomhet (n-2016: 1580)

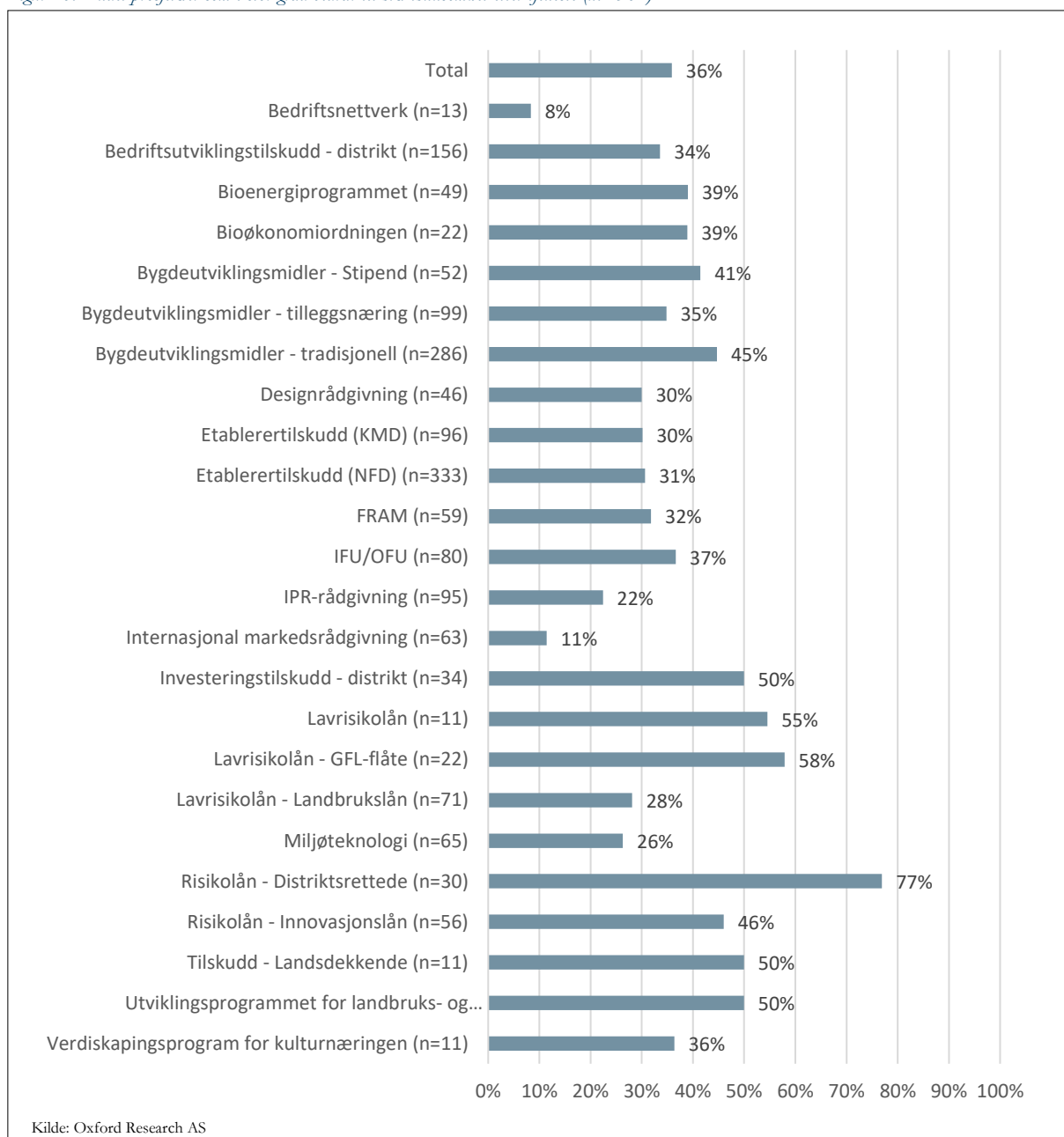
10.2.1 Betydningen for lønnsomhet etter tjeneste

I neste figur illustreres det hvor stor andel av virksomhetene innen de ulike tjenestene som mener at prosjektet har vært viktig (skår 4-5) for deres lønnsomhetsutvikling. Selv om vi ser bort fra tjenestene med veldig små populasjoner og dermed få svar, er det en viss variasjon i prosjektene betydning for lønnsomhet mellom de fleste tjenestene (mellom 11 og 77 prosent, mellom 7 og 65 prosent i 2015).

De tjenestene hvor betydningen for lønnsomhet er størst, er tjenestene Risikolån – Distriktsrettede (77 prosent), Lavrisikolån – GFL-flåte (58 prosent) og Lavrisikolån (55 prosent). Kun Lavrisikolån – GFL-flåte hadde en topplassering ved fjorårets undersøkelse (da 65 prosent). Det er viktig å merke seg at de tjenestene som har høyest betydning for lønnsomhet, også er blant de tjenestene som mottar de største beløpene, selv om de er i låneform.

I den andre enden av skalaen finner vi Bedriftsnettverk (8 prosent), Internasjonal markedsrådgivning (11 prosent) og IPR-rådgivning (22 prosent). Ingen av disse tjenestene var representert i denne kategorien i fjorårets undersøkelse.

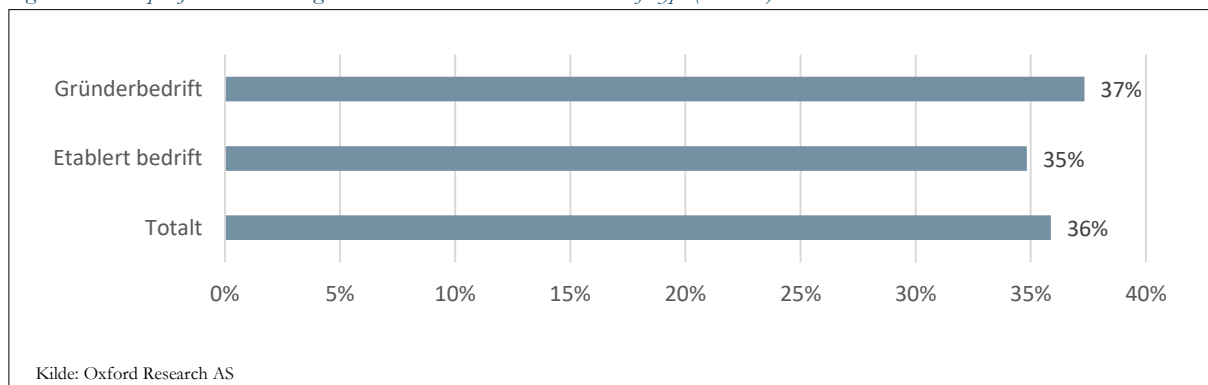
Figur 40: Andel prosjekter som i stor grad bidrar til økt lønnsomhet etter tjeneste (n: 1504)

10.2.2 Betydning for lønnsomhetsutvikling etter bedriftstype

Prosjektets betydning for bedriftens lønnsomhet har gått ned med ett prosentpoeng sammenlignet med Etterundersøkelsen 2015. Dette skyldes utviklingen til etablerte bedrifter, som rapporterer at prosjektets betydning for lønnsomhet i stor grad har betydning i 35 prosent av tilfellene (39 prosent i 2015). For gründerbedriftene har prosjektets betydning for lønnsomhet i stor grad økt fra 34 prosent av tilfellene til 37 prosent i 2016.

Figur 41: Andel prosjekter som i stor grad bidrar til økt lønnsomhet etter bedriftstype (n: 1504)

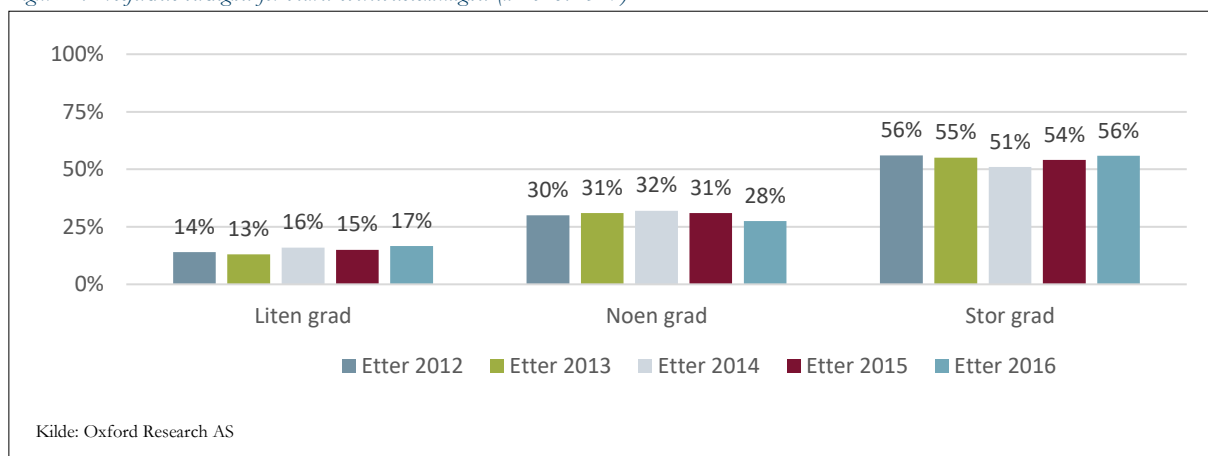

10.3 BEDRET OVERLEVELSESMULIGHET

Innovasjon Norges mål per 2012 sier blant annet at organisasjonen skal bidra til å skape mer robuste bedrifter. Slike robuste bedrifter overlever, derfor er prosjektenes betydning for bedriftenes overlevelse en god indikator på om Innovasjon Norge velger de rette prosjektene og når sine mål.

I Etterundersøkelsen 2016 har det også vært en økning i andelen bedrifter som sier at prosjektet har bidratt til overlevelse. Overlevelse er fremdeles den indikatoren som flest bedrifter rapporterer stort bidrag til, og den har økt med to prosentpoeng siden forrige periode til 56 prosent.

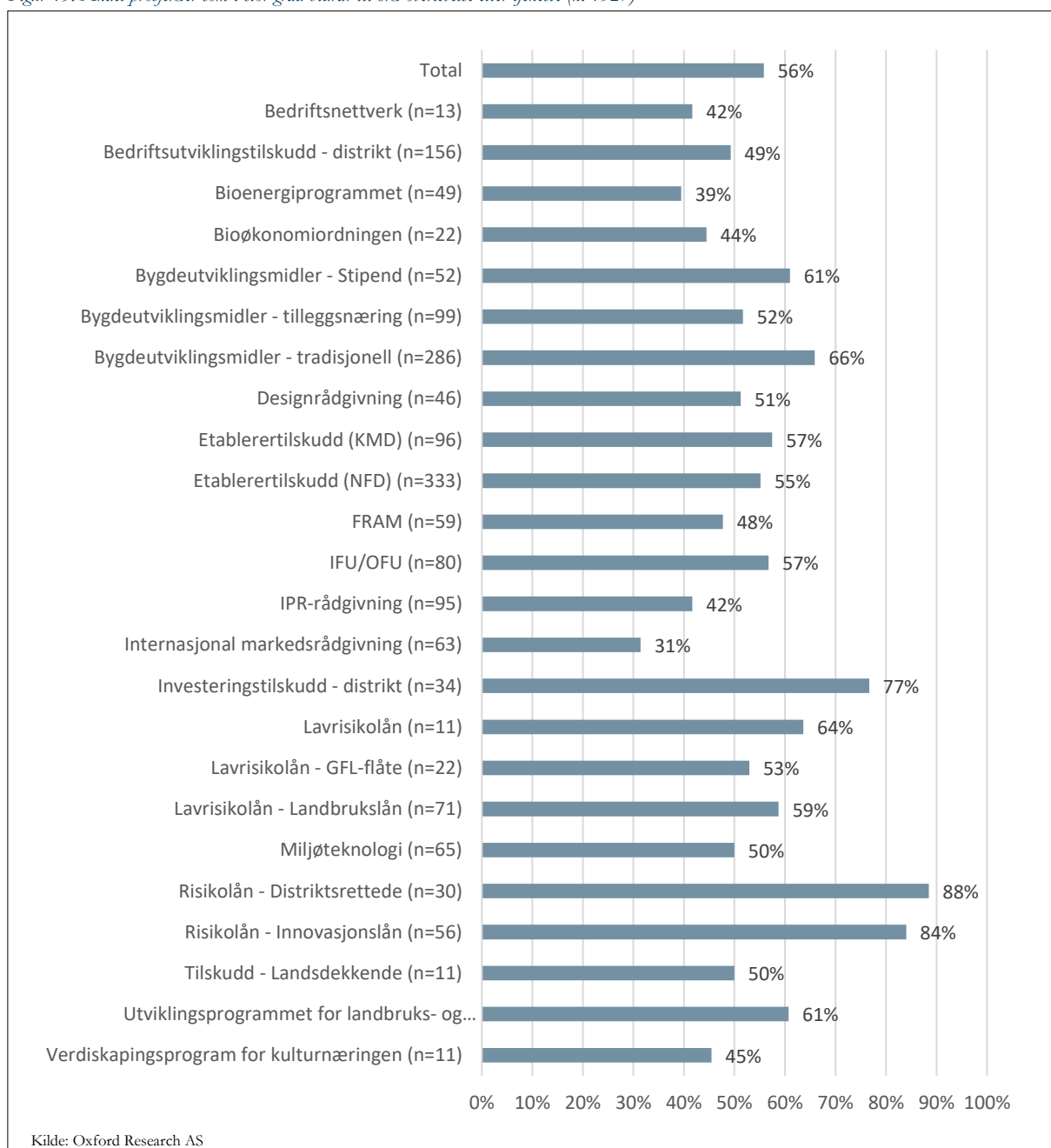
Figur 42: Prosjektets viktighet for bedret overlevelsesmulighet (n-2016: 1527)

10.3.1 Betydningen for overlevelse etter tjeneste

I neste figur vises det hvor stor andel av bedriftene innen de ulike tjenestene som mener at prosjektet har vært viktig (skår 4-5) for deres overlevelse. Resultatene viser som forventet at det er store forskjeller i vurderingene mellom tjenestene. Det er bedrifter som har mottatt risikolån som rapporterer høyest bidrag til overlevelse, det vil si Risikolån - Innovasjonslån (84 prosent) og Risikolån – Distriktsrettede (88 prosent). 77 prosent av kundene som har mottatt tjenesten Investeringstilskudd – Distrikt mener at prosjektet har vært viktig for deres overlevelse. De som har lavest bidrag til overlevelse fra prosjektet er Internasjonal markedsrådgivning (31 prosent) og Bioenergi-programmet (39 prosent). Sistnevnte hadde samme plassering ved fjorårets undersøkelse (28 prosent).

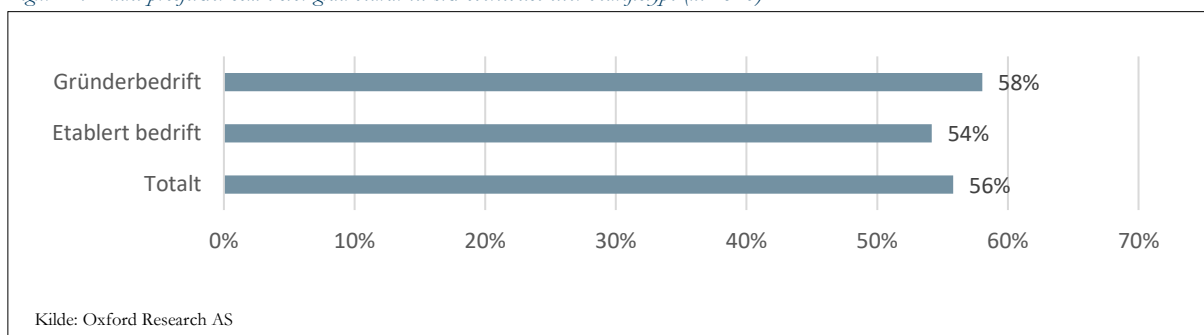
Figur 43: Andel prosjekter som i stor grad bidrar til økt overlevelse etter tjeneste (n: 1527)

10.3.2 Betydning for overlevelse etter bedriftstype

I fjorårets undersøkelse fant vi en utvikling vi ikke hadde sett tidligere med hensyn til prosjektenes betydning for bedriftenes overlevelse. I 2015 var det de etablerte bedriftene som rapporterte størst bidrag. I årets undersøkelse er vi tilbake til det normale forholdet der gründerbedriften skårer høyest på denne indikatoren. Sammenlignet med fjorårets undersøkelse registrerer vi en reduksjon i indikatoren på fem prosentpoeng for gründerne (fra 53 prosent i 2015 til 58 prosent i årets undersøkelse) og en nedgang på ett prosentpoeng for de etablerte bedriftene (fra 55 prosent i 2015 til 54 prosent i årets undersøkelse).

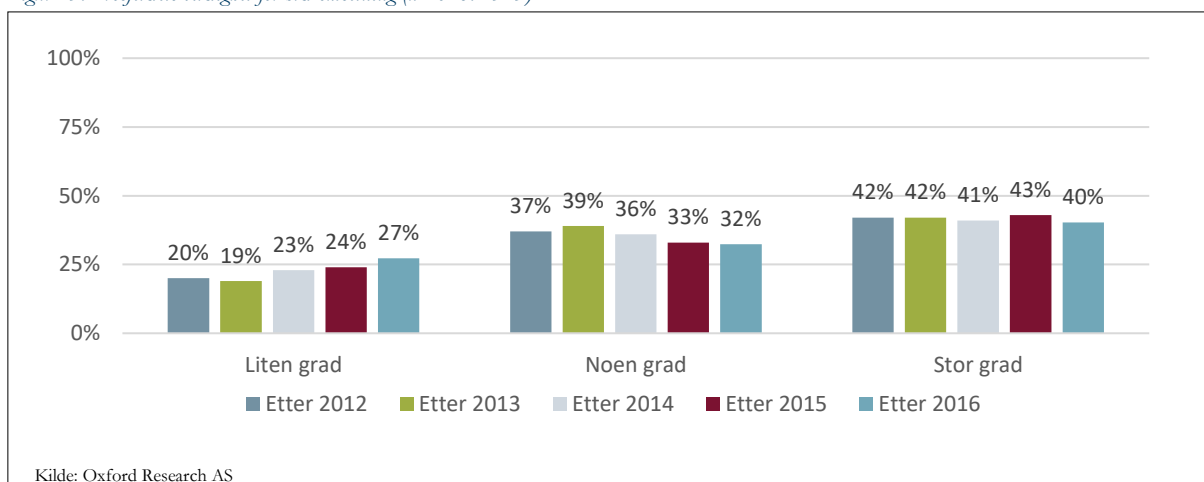
Figur 44: Andel prosjekter som i stor grad bidrar til økt overlevelse etter bedriftstype (n: 1610)

10.4 ØKT OMSETNING

Ut fra et teoretisk perspektiv kan en hevde at økt konkurransevne påvirker markedsutviklingen og derigjennom omsetningen og lønnsomheten i bedriftene. Disse forholdene er i sin tur avgjørende for bedriftens overlevelse. For å kartlegge hvordan prosjektene som har fått støtte fra Innovasjon Norge har bidratt til bedriftenes omsetning, har bedriftene blitt spurt om: "I hvilken grad har prosjektet ført til økt omsetning for virksomheten?". Prosjektets betydning for omsetning har minket med tre prosentpoeng. Totalt er det nå 40 prosent av bedriftene som rapporterer at prosjektet i stor grad har hatt betydning for omsetningen, mens 32 prosent rapporterer at det i noen grad har hatt betydning og 27 prosent at det i liten grad har hatt betydning for omsetningen. Neste figur viser betydningen av prosjektet for omsetning de siste fire årene.

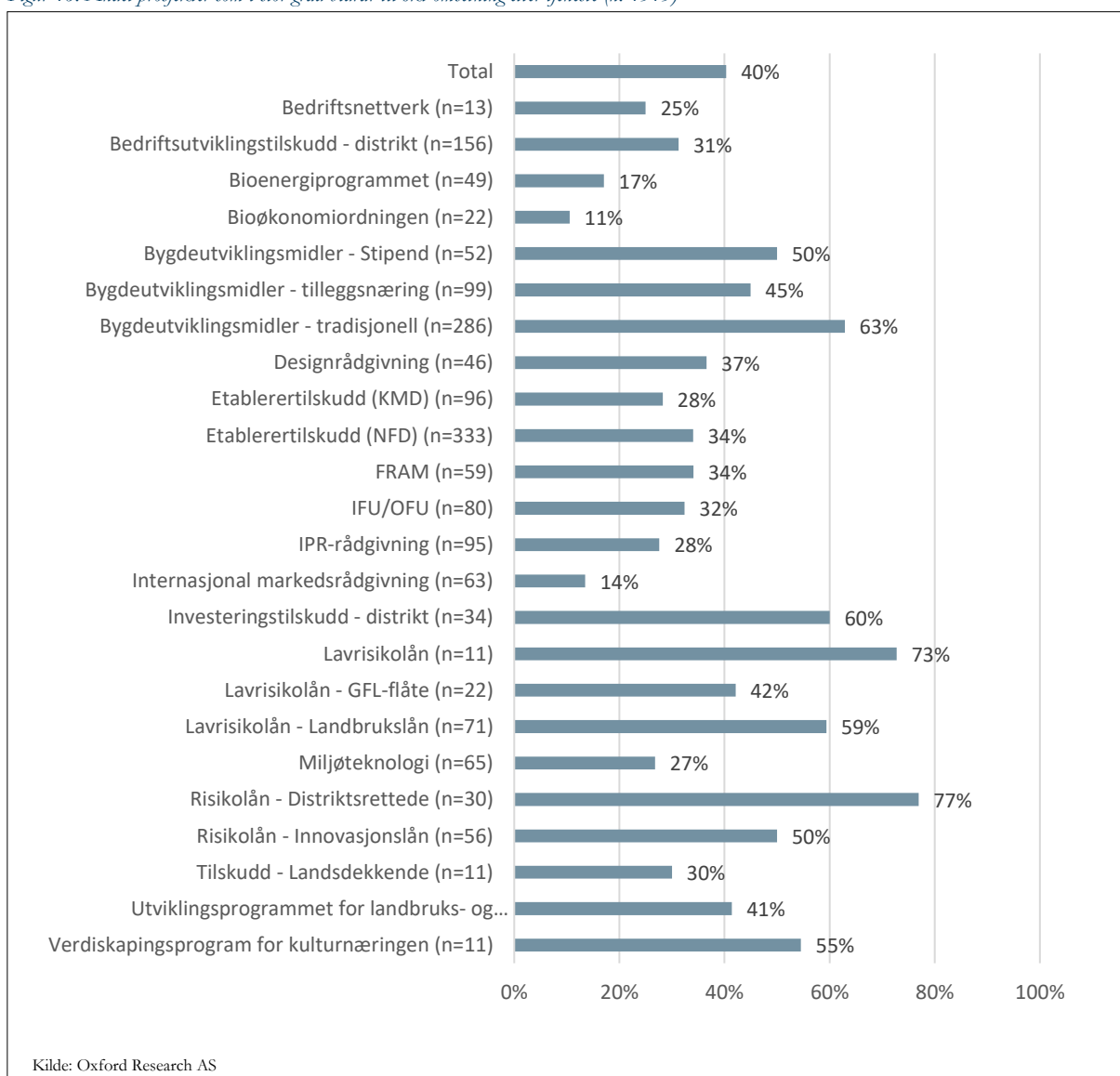
Figur 45: Prosjektets viktighet for økt omsetning (n-2016: 1515)

10.4.1 Omsetning etter tjeneste

I neste figur illustreres det i hvilken grad prosjektene har ført til økt omsetning blant de ulike tjenestene. Resultatene viser at det er store forskjeller i bidrag mellom de ulike tjenestene. Prosjektene har bidratt mest til omsetningsøkning blant tjenestene Risikolån – Distriktsrettede (77 prosent), Lavrisikolån (73 prosent) og Bygdeutviklingsmidler – tradisjonell (63 prosent). Funnene er i tråd med forgående undersøkelser, der tjenestene har mottatt ulike former for risikolån og investerings-tilskudd scorer høyt på denne indikatoren. De som har lavest bidrag til omsetning er Bioøkonomiordningen (11 prosent), Internasjonal markedsrådgivning (14 prosent) og Bioenergiprogrammet (17 prosent, samme plassering som i fjor).

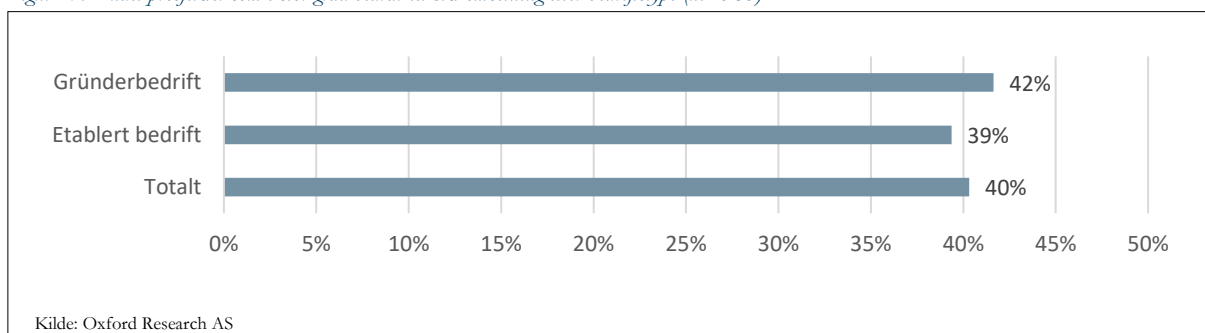
Figur 46: Andel prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning etter tjeneste (n: 1515)

10.4.2 Omsetning etter bedriftstype

Neste figur viser betydningen av prosjektene på økt omsetning for de ulike bedriftstypene. Også for denne indikatoren fant vi i fjorårets undersøkelse at bidraget var større for de etablerte bedriftene enn for gründerne. Dette er nå endret. Sammenlignet med fjorårets undersøkelse finner vi en redusert betydning for de etablerte bedriftene på syv prosentpoeng (fra 46 prosent i 2015 til 39 prosent i årets undersøkelse), mens vi registrerer en økt betydning for gründerbedriftene på fire prosentpoeng (fra 38 prosent i 2015 til 42 prosent i årets undersøkelse).

Figur 47: Andel prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning etter bedriftstype (n: 1586)

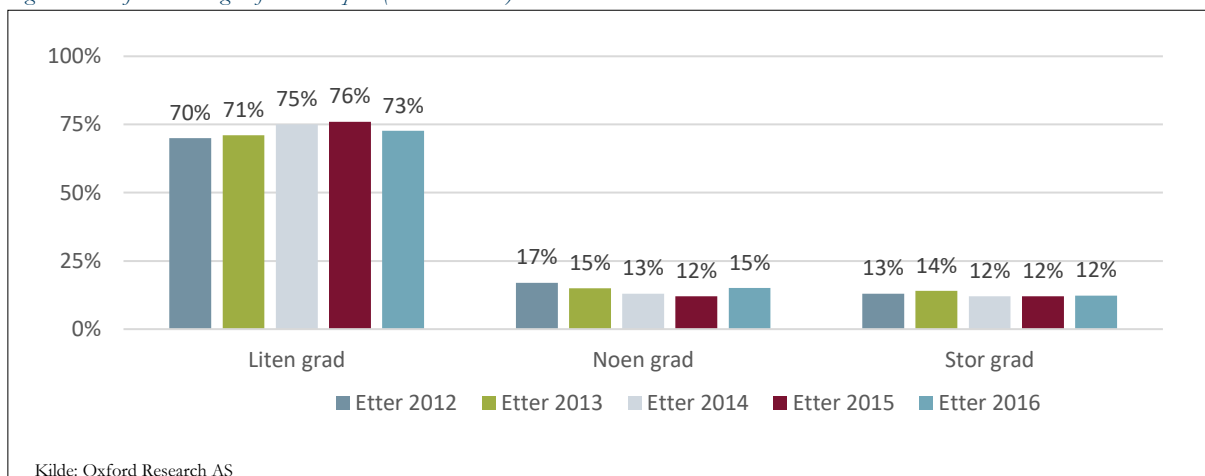

10.5 ØKT EKSPORT

Innovasjon Norge legger stor vekt på internasjonalisering. En slik vektlegging kan komme til uttrykk på flere måter, men en interessant indikator er i hvilken grad prosjektene har bidratt til økt eksport. For å kartlegge hvordan prosjektene som har fått støtte fra Innovasjon Norge bidrar til bedriftenes eksport, har bedriftene blitt spurt om: "I hvilken grad har prosjektet ført til økt eksport for virksomheten?".

Som det illustreres i neste figur, er det nå 12 prosent av prosjektene som har ført til økt eksport. Dette er samme andel som i Etterundersøkelsen 2015 og 2014, men fortsatt to prosentpoeng lavere enn Etterundersøkelsen i 2013. Hovedtyngden av prosjektene fortsatt er rettet inn mot det nasjonale markedet. Senere i denne rapporten blir spørsmålet om eksport utdypet, og vi ser blant annet på hvilke eksportbarrierer bedriftene møter når de skal ut i det internasjonale markedet.

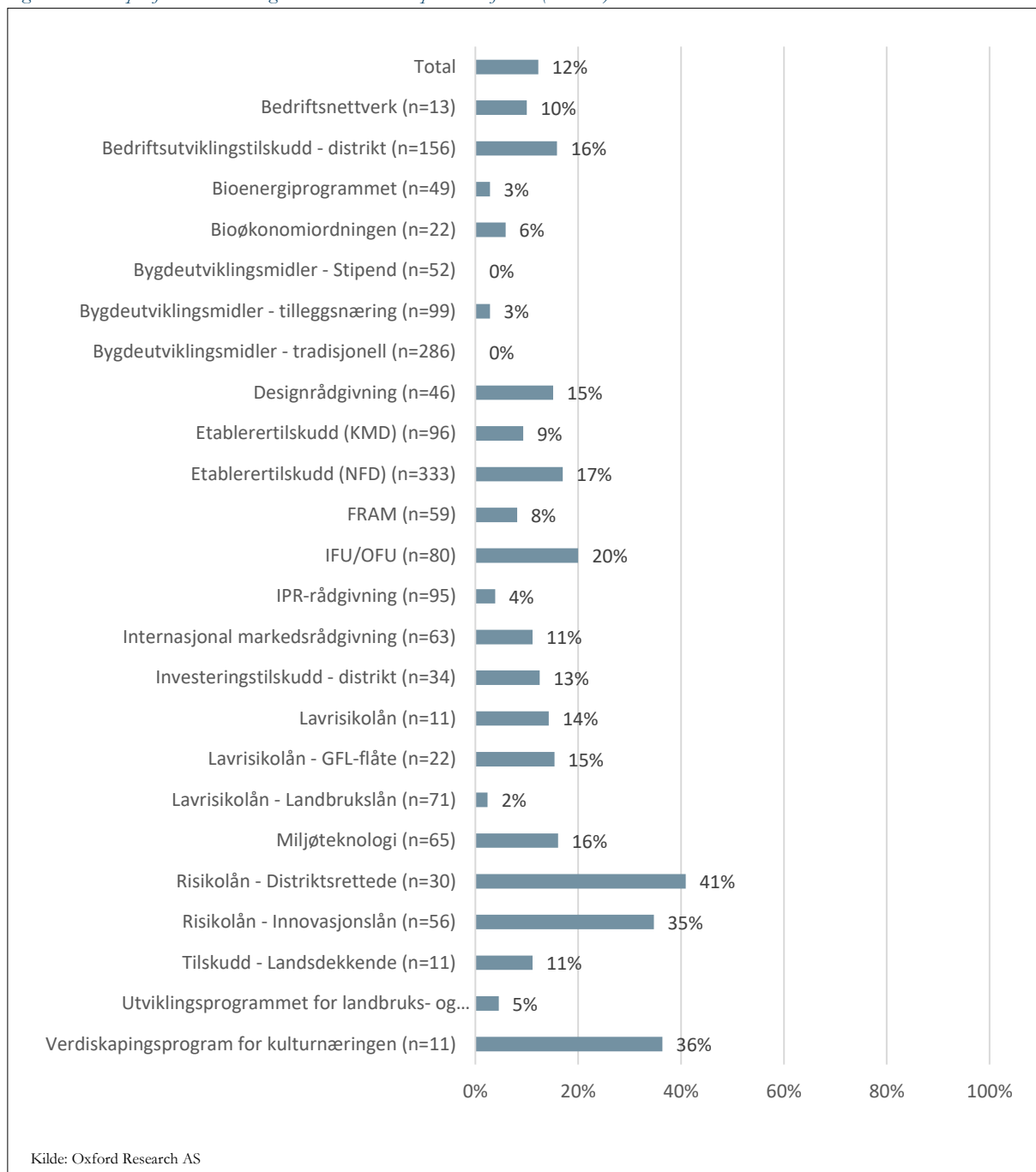
Figur 48: Prosjektets viktighet for økt eksport (n-2016: 1272)

10.5.1 Eksport etter tjeneste

Neste figur viser betydningen av prosjektet på eksport fordelt mellom de ulike tjenestekategoriene. Som vanlig er det små bidrag for de tjenestene som hovedsakelig støtter et hjemmemarked, som ulike landbrukstjenester. De tjenestene som i størst grad har bidratt til økt eksport er Risikolån – Distriktsrettede (41 prosent), Verdiskapingsprogram for kulturnæringen (36 prosent), Risikolån – Innovasjonslån (35 prosent) og IFO/OFU (20 prosent).

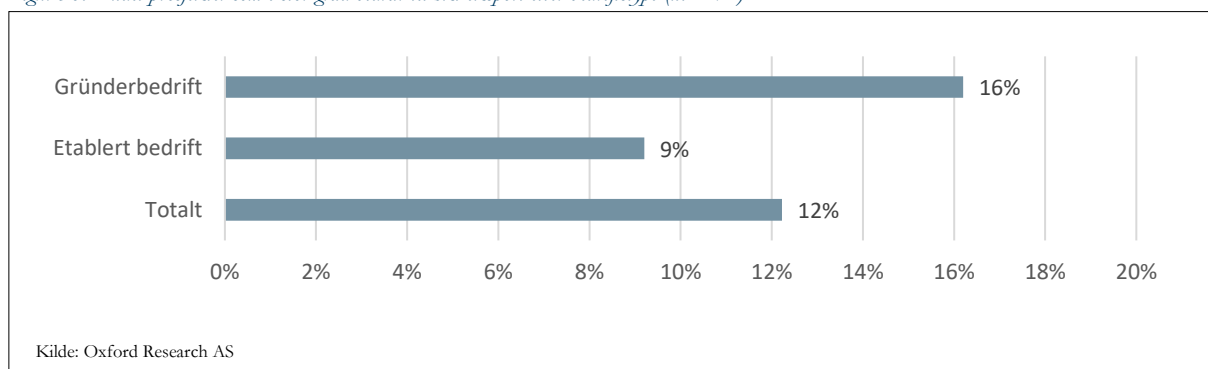
Figur 49: Andel prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport etter tjeneste (n: 1272)

10.5.2 Eksport etter bedriftstype

Dersom vi undersøker prosjektenes betydning etter bedriftstype, kan vi se at prosjektene har ført til mer eksport for gründerne (16 prosent, 15 prosent i 2015). For de etablerte bedriftene finner vi at en lavere andel av bedriftene rapporterer at prosjektene i stor grad bidrar til økt eksport (9 prosent, 11 prosent i 2015).

Figur 50: Andel prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport etter bedriftstype (n: 1272)

11. Miljø- og samfunnseffekter

- Prosjektene bidrar – som i foregående års undersøkelser - i mindre grad til miljø- og samfunnseffekter enn til økonomiske effekter i virksomhetene.
- Samlet sett bidrar prosjektene mer til samfunns- enn til miljøeffekter. Dette er en endring sammenlignet med tidligere års undersøkelser og henger trolig sammen med en endring i spørsmålene som inngår i de to dimensjonene.
- Prosjektene bidrar mest til bedre helse og velferd og minst til økt mangfold i næringslivet.

Innovasjon Norge skal bidra til å utvikle et mer allsidig og bærekraftig norsk næringsliv som kan løse store felles samfunnsutfordringer. Innovasjon Norge skal arbeide for at behovene til dagens generasjon sikres uten å sette til side kommende generasjoners mulighet til å imøtekomme sine behov. Dette er et mål for alle Innovasjon Norges aktiviteter. Prosjekter som Innovasjon Norge støtter skal derfor vurderes ut fra potensiell positiv miljø- og samfunnseffekt:

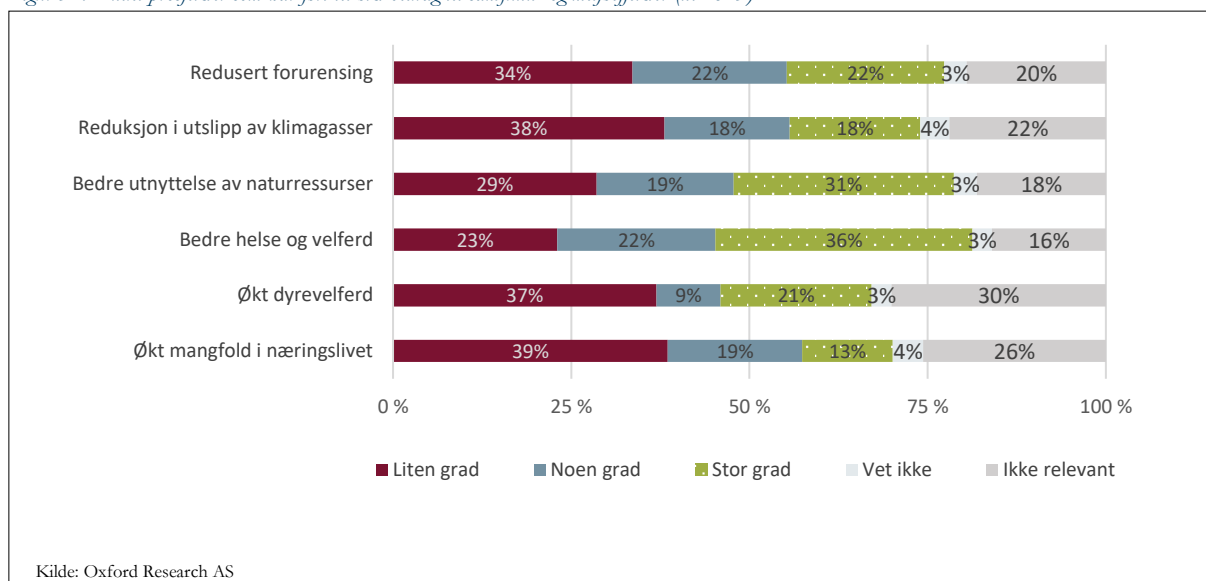
- Prosjektet har positiv miljøeffekt dersom det bidrar til redusert forurensning, reduksjon i utslipp av klimagasser og bedre ressursutnyttelse. Dette kan være gjennom tiltak i egen bedrift eller i varer/tjenester som bedriften leverer.
- Prosjektet har positiv samfunnseffekt dersom det bidrar til å løse konkrete samfunnsutfordringer – eksempelvis knyttet til helse og velferd, dyrevelferd, mangfold i næringslivet. Dette kan være gjennom tiltak i egen bedrift eller i varer og tjenester som bedriften leverer.

Det er foretatt større endringer i spørsmålene som måler disse effektene i årets undersøkelse. Et av spørsmålene som måler miljøeffekter er endret, mens to av spørsmålene som måler samfunns-effekter er helt nye.

De første tre spørsmålene i figuren under måler prosjektenes miljøeffekter. De største bidragene er i tilknytning til bedre utnyttelse av naturressurser. Det er her 31 prosent av prosjektene som i stor grad har ført til økt bidrag. Andel prosjekter som i stor grad har økt bidrag til redusert forurensning og reduksjon i utslipp av klimagasser er henholdsvis 22 og 18 prosent (14 og 10 prosent i 2015). Det vil si at det er en økning på åtte prosentpoeng på begge disse indikatorene sammenlignet med fjorårets undersøkelse.

De tre siste spørsmålene måler samfunnseffekter. Her er det høyest andel bedrifter som svarer at prosjektene i stor grad har bidratt til «bedre helse og velferd» (36 prosent). Videre sier 21 prosent at prosjektene i stor grad har bidratt til «økt dyrevelferd». Det er 13 prosent som svarer at prosjektet i stor grad har påvirket økt mangfold i næringslivet (7 prosent i 2015).

Figur 51: Andel prosjekter som har ført til økt bidrag til samfunn- og miljøeffekter (n: 1615)

I det følgende vil disse dimensjonene i bærekraftbegrepet bli analysert ut fra bakgrunnsvariablene tjeneste og bedriftstype.

11.1 MILJØEFFEKTER

11.1.1 Miljøeffekter etter tjeneste

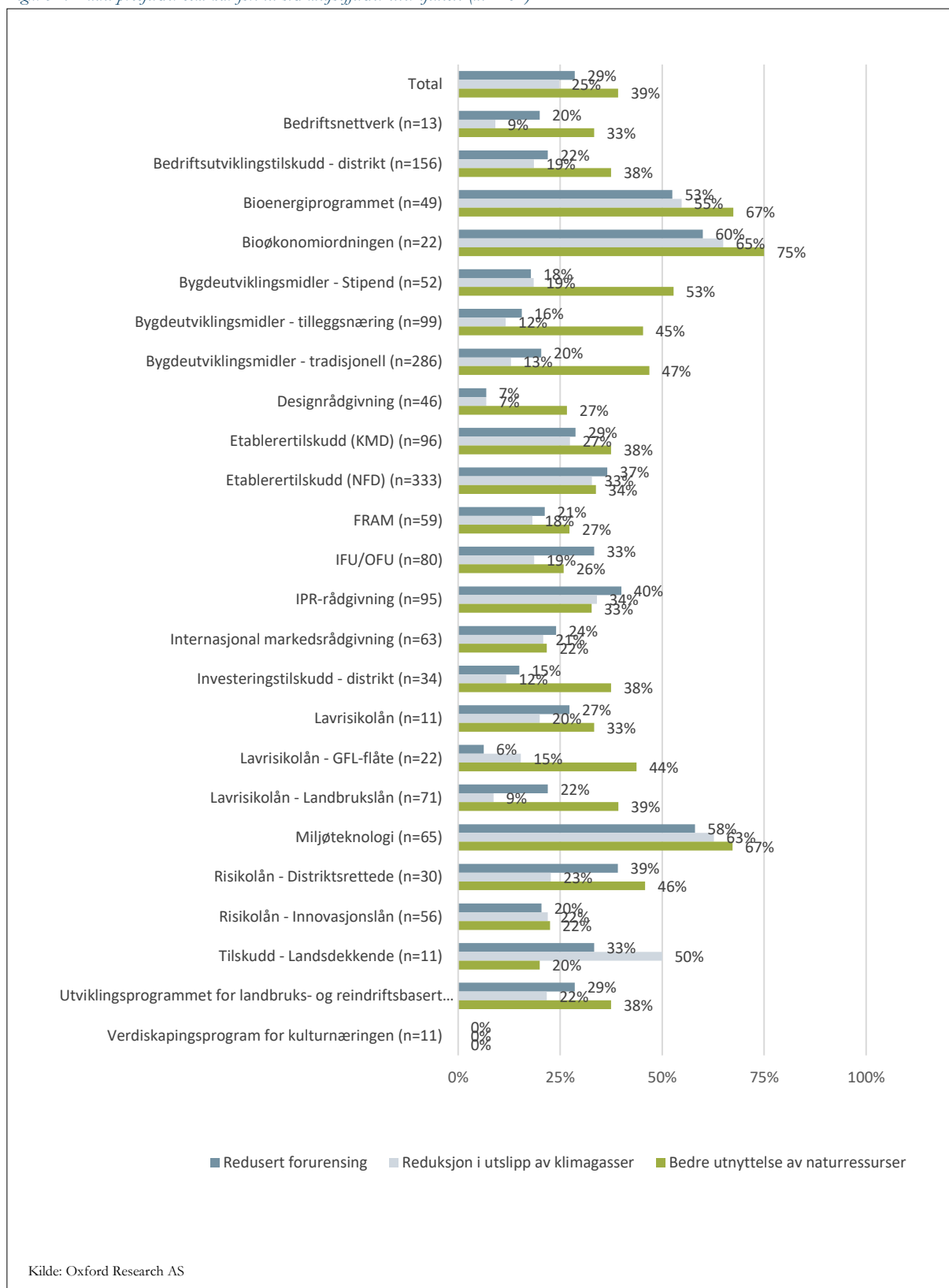
Når vi ser på miljøeffekter, er det noen tjenester som utmerker seg spesielt. Dette er Miljøteknologiordningen, Bioøkonomiordningen og Bioenergiprogrammet. Disse tjenestene har et sterkt miljømessig fokus, og alle tre skårer høyt på de tre miljøkategoriene.

For **redusert forurensning** er det Bioøkonomiordningen (60 prosent), Miljøteknologiordningen (58 prosent) og Bioenergiprogrammet (53 prosent) som har størst bidrag. Videre ser vi at tjenesten IPR-rådgiving (40 prosent) skårer relativt høyt på denne indikatoren.

Den andre miljødimensjonen som måles, er prosjektenes bidrag til **reduksjon i utslipp av klimagasser**. Vi finner at det er de samme tjenestene som bidrar til redusert forurensning som har høye bidrag til denne indikatoren, nemlig Miljøteknologiordningen, (63 prosent), Bioøkonomiordningen (65 prosent), og Bioenergiprogrammet (53 prosent).

Den tredje og siste dimensjonen som måler den miljømessige bærekraften, er **bedre utnyttelse av biologiske ressurser**. Høyest bidrag til denne finner vi for virksomheter som har deltatt i Bioøkonomiordningen (75 prosent), Bioenergiprogrammet (67 prosent) og Miljøteknologiordningen (67 prosent). Videre ser vi at også at Bygdeutviklingsmidler scorer høyt på denne indikatoren (stipend 53 prosent, tradisjonell 47 prosent og tilleggsnæring 45 prosent), scorer høyt på denne indikatoren. Det er flere tjenester som har bidrag til bedre utnyttelse av biologiske ressurser, noe som bidrar til at dette er den indikatoren, som i tidligere undersøkelser, som har de høyeste verdiene.

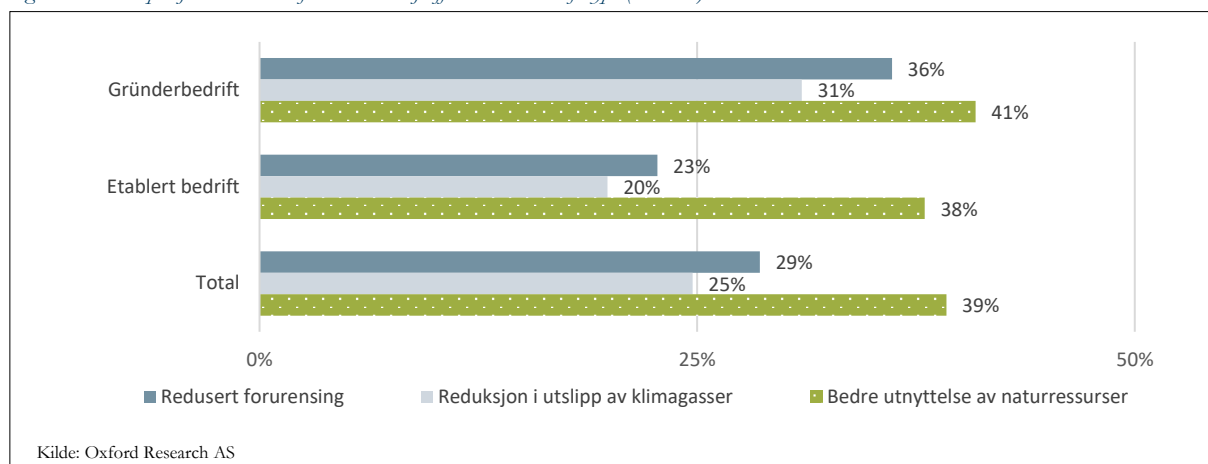
Figur 52: Andel prosjekter som har ført til økt miljøeffekter etter tjeneste (n: 1264)

11.1.2 Miljøeffekter etter bedriftstype

Som figuren under viser, er det nokså stor variasjon mellom bidragene til miljøeffekter mellom gründere og etablerte bedrifter. Den største variasjonen finner vi for indikatoren **redusert forurensing**. Her er bidraget 13 prosentpoeng høyere fra gründerbedriftene sammenlignet med de etablerte bedriftene.

Figur 53: Andel prosjekter som har ført til økt miljøeffekter etter bedriftstype (n: 1304)

11.2 SAMFUNNSEFFEKTER

11.2.1 Samfunnseffekter etter tjeneste

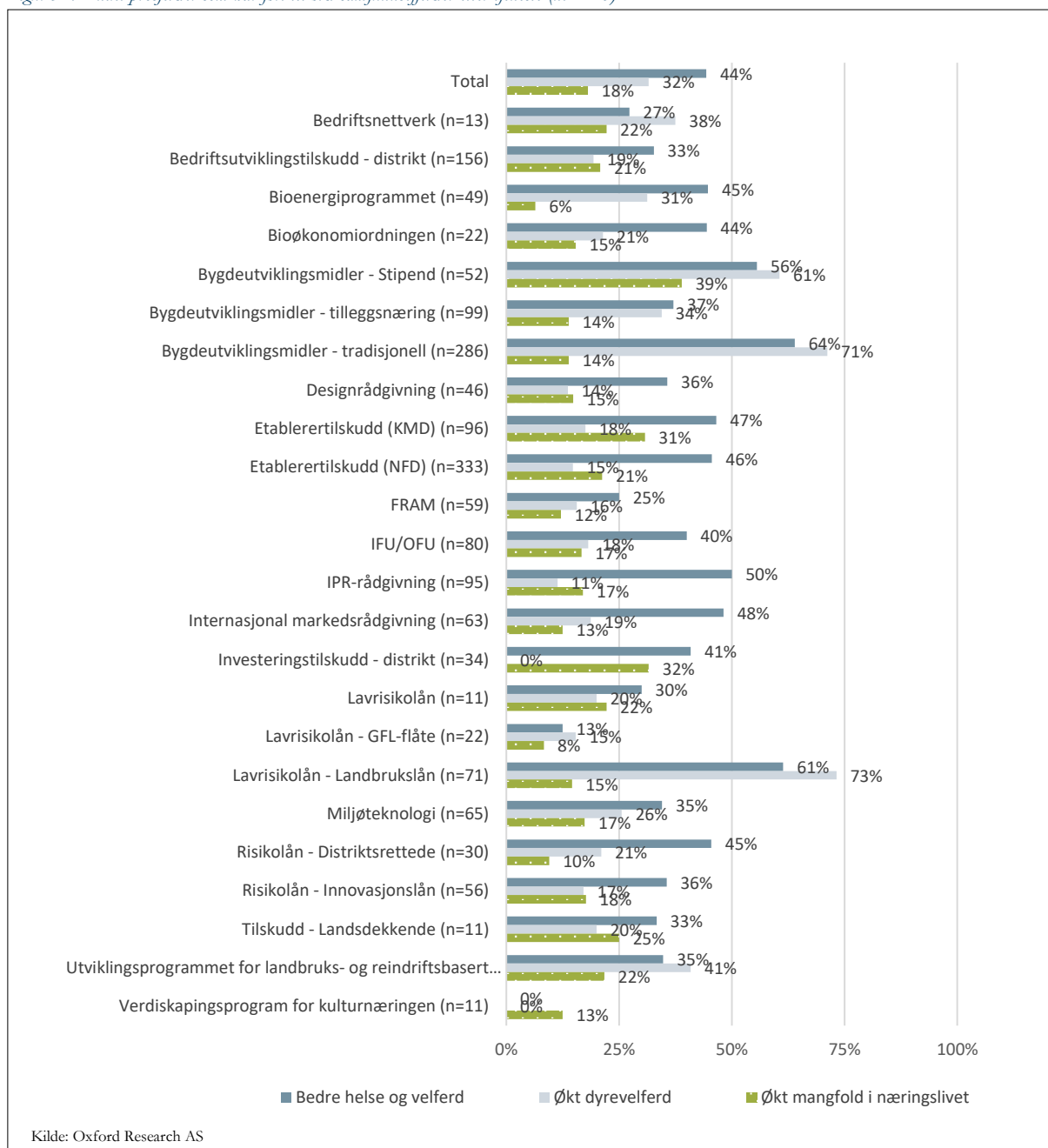
Når det gjelder prosjektenes bidrag til **samfunnsmessige effekter**, er det også for denne dimensjonen tre tjenester som peker seg ut. Bygdeutviklingsmidler – Stipend, Lavrisikolån - Landbrukslån og Bygdeutviklingsmidler - tradisjonell skårer alle gjennomgående høyt.

Når vi ser mer detaljert på de ulike indikatorene, finner vi at de tre nevnte tjenestene skårer høyst på **Bedre helse og velferd**, mens tjenestene FRAM og Lavrisikolån - GFL-flåte har lavest bidrag.

For **Økt dyrevelferd** skiller Bygdeutviklingsmidler – Stipend, Lavrisikolån - Landbrukslån og Bygdeutviklingsmidler - tradisjonell seg positivt ut, mens Designrådgivning, IPR-rådgivning og Investeringstilskudd - distrikt skårer lavest.

Når det gjelder **økt mangfold i næringslivet**, er det færre virksomheter og tjenester som i stor grad bidrar til dette. De høyeste bidragene finner vi for Bygdeutviklingsmidler – Stipend, Investeringstilskudd - distrikt og Etablerertilskudd (KMD). For tjenestene Risikolån – Distriktsrettede, Lavrisikolån - GFL-flåte og Bioenergiprogrammet har alle under 10 prosent bidrag i stor grad.

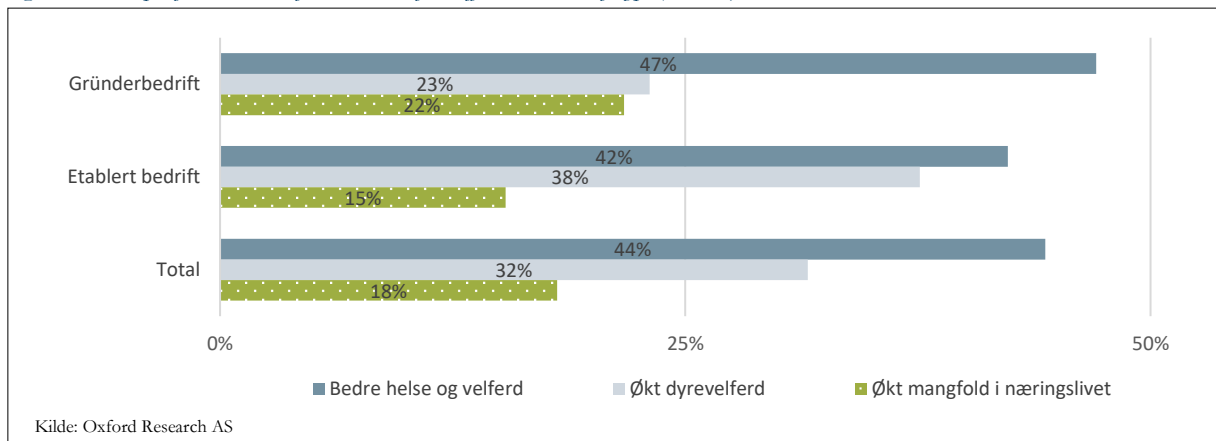
Figur 54: Andel prosjekter som har ført til økt samfunnseffekter etter tjeneste (n: 1220)

11.2.2 Samfunnseffekter etter bedriftstype

Som figuren under viser, er det mindre variasjon mellom bidragene til samfunnseffekter mellom gründere og etablerte bedrifter enn for miljøeffekter. Det er liten forskjell mellom bedriftstypene når det gjelder **bedre helse og velferd** samt **økt mangfold i næringslivet**, hvor bidragene til gründerbedriftene er henholdsvis fem og syv prosentpoeng høyere enn for de etablerte bedriftene. Det er en noe større variasjon når det kommer til **økt dyrevelferd**. Her skårer de etablerte bedriftene 15 prosentpoeng høyere enn gründerbedriftene. Det er grunn til å anta at virksomheter innen primærnæringene bidrar til denne store forskjellen.

Figur 55: Andel prosjekter som har ført til økt samfunns effekter etter bedriftstype (n: 1220)

12. Sysselsettingseffekter av prosjektene

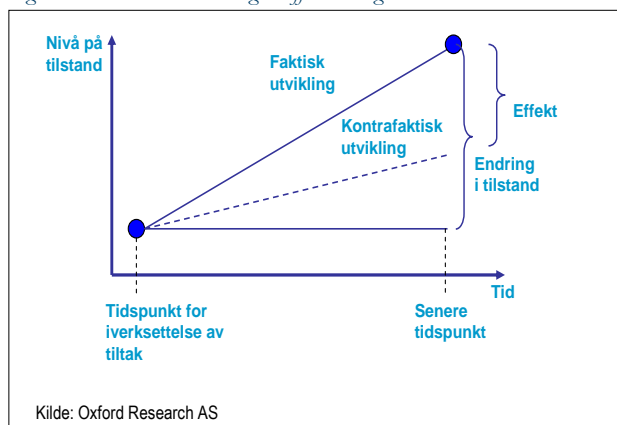
Innovasjon Norge skal bidra til å utvikle og skape robuste og lønnsomme bedrifter. Bidragene som de støttede prosjektene har til innovasjon, kompetanse- og samarbeid er kun et virkemiddel for å oppnå dette, jfr. vår modell. Videre i dette kapitlet vil vi se på prosjektenes betydning for bedriftens sysselsettingsutvikling. Hvor mange arbeidsplasser har blitt skapt og sikret som følge av Innovasjon Norges bistand, og hvor mye koster arbeidsplassene?

Utgangspunktet for enhver vurdering av resultat og effekt er en endring av en tilstand. Spørsmålet blir dermed: ”I hvilken grad skyldes endringen innsatsen?”. Svært ofte stilles ikke dette spørsmålet i evalueringer, og hele endringen tilskrives da innsatsen. En kjenner den faktiske sysselsettingsutviklingen i bedriftene, men ikke hvor mye av den som skyldes de prosjektene som Innovasjon Norge har vært med på å finansiere eller hva som ville skjedd hvis virksomhetene ikke hadde fått tilsagn fra Innovasjon Norge. Det er avgjørende å kunne si noe om dette for å kunne belyse hva som er effekten av tilsagnene. I prinsippet kan effekten av Innovasjon Norges tilsagn både være større eller mindre enn den observerte endringen i tilstand. Det mest sannsynlige er imidlertid at den vil være mindre.

Det finnes flere metodiske alternativer som kan brukes for å estimere effekter av et tiltak. En kunne tilnærmet seg dette gjennom å benytte kontrollgrupper, hvor forskjellen mellom dem utelukkende er knyttet til tilstedeværelsen av innsatsen. Slike analyser gjennomføres av Samfunnsøkonomisk Analyse AS i et arbeid som er relatert til Innovasjon Norges MRS-system. Samfunnsøkonomisk Analyse AS sine estimater dekker imidlertid ikke alle tjenester, de omfatter kun virksomheter med tilgjengelig foretaks- og regnskapsinformasjon. Estimatenes måles videre på bedriftsnivå, det vil si utviklingen i bedriftene måles på et overordnet nivå, og ikke bare med tanke på prosjektstøtten fra Innovasjon Norge.

For å være i stand til å dekke hele tjenestespekteret til Innovasjon Norge, har vi i den foreliggende Etterundersøkelsen benyttet en tilnærming som kombinerer prosjektresultater og addisjonalitet. Begrepet addisjonalitet bygger på oppfatningen av hvor mye av innsats, resultater og effekter som er tilført som følge av særskilte handlinger. Begrepet baserer seg på et spørsmål om hva som ville skjedd ”dersom ikke...”, derav den kontrafaktiske dimensjonen. Dermed kan man estimere en endring i tilstand i tilfeller hvor innsatsen ikke hadde blitt realisert. Differansen mellom den faktiske utviklingen og den estimerte kontrafaktiske utviklingen, vil da være effekten av tiltaket. Figuren under illustrerer disse forholdene.

Figur 56: Teoretisk tilnærming til effektmåling.

Den kontrafaktiske utviklingen er imidlertid vanskelig å måle, nettopp fordi det representerer en utvikling som faktisk ikke har skjedd. Vi vil derfor understreke at det alltid vil være stor usikkerhet knyttet til slike beregninger. Treffsikkerheten i anslagene vil blant annet avhenge av utvalgsusikkerhet og presisjonsproblemer knyttet til de subjektivt graderte svaralternativene som brukes for å beregne sysselsettingseffektene. Her kan blant annet strategisk svargivning være en utfordring. Det kan tenkes at bedriftene vil kunne ha incentiver til å overvurdere betydningen av støtten. Sannsynligheten for at tilbudet vil bli opprettholdt i framtiden øker da, noe som gjør at virksomhetene også vil kunne søke om støtte i framtiden.

Videre i dette kapitlet beregnes først sysselsettingseffektene i de virksomhetene som er med i denne Etterundersøkelsen. Disse tallene brukes så til å beregne sysselsettingseffektene for alle bedriftene, det vil si hele populasjonen som fikk tilsagn fra Innovasjon Norge i 2016. Til slutt anvendes sysselsettingseffektene for hele populasjonen til å estimere Innovasjon Norges kostnad per skapte og sikrede arbeidsplass.

12.1 SYSSELSETTINGSEFFEKTER FOR BEDRIFTER SOM ER MED I ETTERUNDERSØKELSEN

Sysselsettingen kan i prinsippet ha økt, holdt seg konstant eller blitt redusert i de virksomhetene som fikk tilsagn fra Innovasjon Norge i 2016. I det videre ser vi nærmere på netto sysselsettingsøkning i bedriftene. For å ta hensyn til at resultatene kan bli påvirket av noen få, store ”outliere”, har vi valgt å ekskludere den ene prosenten av bedriftene som har hatt den største sysselsettingsreduksjonen og sysselsettingsøkningen i perioden. Dette er ofte bedrifter som har gjennomgått organisatoriske endringer i form av oppkjøp eller salg av hele eller deler av virksomheten.

12.1.1 Netto sysselsettingsøkning

Blant de virksomhetene som har svart på Etterundersøkelsen 2016, har det vært en brutto sysselsettingsøkning på 4055 arbeidsplasser. Det har imidlertid også vært en sysselsettingsnedgang i noen bedrifter (totalt på -1745). Dette innebærer at det har vært en samlet netto sysselsettingsøkning på 2310 arbeidsplasser i perioden. Av sysselsettingsøkningen er 835 arbeidsplasser kommet innenfor det distriktpolitiske virkeområdet og 1475 utenfor.

Resultatene på overordnet nivå avdekker ikke hvorvidt det er variasjoner mellom støttemottakerne ut fra tjeneste når det gjelder netto sysselsettingsøkning samlet og per prosjekt. Vi har imidlertid sett nærmere på dette i tabellen under. Det er relativt stor variasjon mellom de ulike tjeneste- og programmene både når det gjelder netto sysselsettingsøkning totalt og per prosjekt. Netto sysselsettingsøkning er størst blant de som har fått Etablererstipend (NFD), Risikolån – Innovasjonslån, Miljøteknologi og IFU/OFU, mens den er minst blant de som har mottatt Bioenergiprogrammet, Designrådgivning og Lavrisikolån – Landbrukslån, som alle har en netto sysselsettingsnedgang.

Dersom en ser på tallene per prosjekt, er bildet annerledes. Netto sysselsettingsøkning per prosjekt er høyest for Bioøkonomiordningen, Risikolån - Innovasjonslån, Miljøteknologi og Risikolån – Distriktsrettede. Sammenlignet med 2015-årgangen, er netto sysselsettingsøkning per prosjekt noe lavere. I årets undersøkelse ligger gjennomsnittet på 1,3 arbeidsplasser per prosjekt, mens det for 2015-årgangen lå på 1,4. I 2014- og 2013-årgangene fant vi henholdsvis 0,9 og 1,1 arbeidsplasser per prosjekt.

Tabell 21: Netto sysselsettingsøkning 2016, fordelt etter tjeneste.

Tjeneste	Netto sysselsettingsøkning	
	Per prosjekt Etter 2016	Sum Etter 2016
Bedriftsnettverk (n=13)	-0,4	-5
Bedriftsutviklingstilskudd - distrikt (n=156)	1,3	191
Bioenergiprogrammet (n=49)	-1,0	-48
Bioøkonomiordningen (n=22)	7,7	169
Bygdeutviklingsmidler - Stipend (n=52)	1,0	53
Bygdeutviklingsmidler - tilleggsnæring (n=99)	0,1	14
Bygdeutviklingsmidler - tradisjonell (n=286)	0,2	54
Designrådgivning (n=46)	-0,5	-22
Etablerertilskudd (KMD) (n=96)	1,4	135
Etablerertilskudd (NFD) (n=333)	1,8	589
FRAM (n=59)	0,8	45
IFU/OFU (n=80)	2,5	196
Internasjonal markedsrådgivning (n=63)	2,1	112
Investeringsstilskudd - distrikt (n=34)	0,2	7
IPR-rådgivning (n=95)	1,9	178
Lavrisikolån - GFL-flåte (n=22)	0,0	0
Lavrisikolån - Landbrukslån (n=71)	0,0	-3
Lavrisikolån (n=11)	-0,4	-4
Miljøteknologi (n=65)	3,4	203
Risikolån - Distriktsrettede (n=30)	2,9	87
Risikolån - Innovasjonslån (n=56)	5,3	273
Tilskudd - Landsdekkende (n=11)	1,9	19
Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping (n=32)	1,5	49
Verdiskapingsprogram for kulturnæringen (n=11)	1,6	18
Totalt	1,3	2310

Kilde: Oxford Research

12.1.2 Skaping av arbeidsplasser

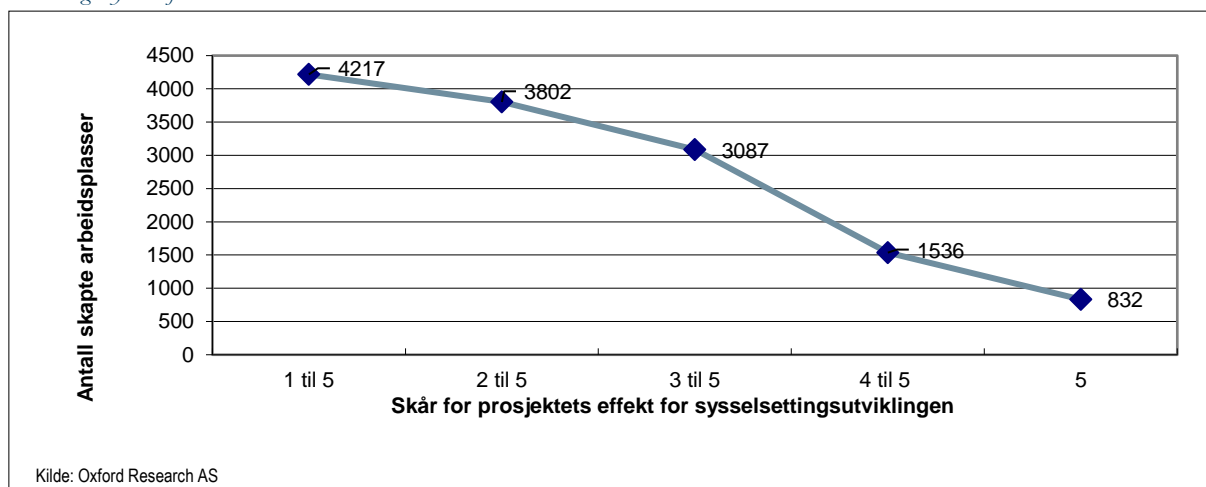
De skapte arbeidsplassene vi nettopp har sett på, kan ha kommet som et resultat av Innovasjon Norges medvirkning. Imidlertid kan det også være slik at de helt eller delvis ville kommet uavhengig av Innovasjon Norges bidrag. For å kunne anslå Innovasjon Norges betydning for antall skapte arbeidsplasser, er det nødvendig å ha en beregningsmodell. Den benyttede modellen tar utgangspunkt i et sett av forutsetninger. Disse er knyttet til virksomhetenes oppfatninger av prosjektets betydning for sysselsettingsutviklingen og Innovasjon Norges betydning for realiseringen av prosjektet (addisjonalitet). Modellen baserer seg på tre steg:

- For at prosjektet skal kunne sies å ha betydning for sysselsettingsutviklingen, må virksomhetene oppgi en skår på 4 til 5 på spørsmålet om prosjektet har hatt effekt på sysselsettingsutviklingen.
- Prosjektet må ha middels eller høy addisjonalitet i Førundersøkelsen for 2016-årgangen. Det vil si at Innovasjon Norge må ha betydning for realiseringen av prosjektet.
- Sysselsettingsveksten i perioden 31.12.2016 til 31.12.2019 er utgangspunktet for beregningen.

Beregningen av antall skapte arbeidsplasser er følsomme for hvilke forutsetninger som legges til grunn. I neste figur illustreres endringene i anslagene ut fra hvilken betydning prosjektet har hatt for sysselsettingsutviklingen. Stadig ligger forutsetningene om middels eller høy addisjonalitet til grunn. Det samme gjør kravet til positiv sysselsettingsutvikling.

Figuren under viser at Innovasjon Norge har bidratt til realisering av 1536 arbeidsplasser (skår 4-5 på betydning for sysselsettingsvekst). Dette er noe lavere enn 2015-årgangens 1649 arbeidsplasser.

Figur 57: Sammenhengen mellom prosjektets betydning for sysselsettingsutviklingen og skapte arbeidsplasser i Etterundersøkelsen 2016. Prosjekter med middels og høy addisjonalitet i Førundersøkelsen 2016. Akkumulerte tall.

Innovasjon Norge skal bidra til næringsutvikling i hele landet. De bedriftene som er med i Etterundersøkelsen, har skapt 483 arbeidsplasser innenfor det distriktpolitiske virkeområdet og 1053 utenfor. Det innebærer at 31 prosent av de skapte arbeidsplassene har kommet innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Det er 12 prosentpoeng lavere sammenlignet med 2015-årgangen.

12.1.3 Sikring av arbeidsplasser

Som tidligere nevnt, kan sysselsettingen ikke bare øke, men også være stabil eller synke. I tillegg til å bidra til sysselsettingsvekst, er det også slik at de Innovasjon Norge finansierte prosjektene kan bidra til at eksisterende arbeidsplasser sikres. Prosjektene kan forhindre at det blir nødvendig å redusere arbeidsstokken eller de kan begrense reduksjonen av den. Eventuelt kan de også motvirke at virksomheten blir nedlagt eller går konkurs.

Omfanget av sikring av arbeidsplasser beregnes gjennom å ta utgangspunkt i hvordan bedriftene vurderer prosjektets viktighet for overlevelse samt deres vurdering av hvilken betydning Innovasjon Norge har hatt for realiseringen av prosjektene (addisjonalitet). Også for denne beregningen ligger det tre forutsetninger til grunn:

- For at prosjektet skal kunne sies å ha vært viktig for virksomhetenes overlevelse, må de ha svart 5 på dette spørsmålet.
- Prosjektet må ha høy addisjonalitet i Førundersøkelsen for 2016, det vil si at det ville blitt gjennomført på et senere tidspunkt og i en mer begrenset skala eller ikke gjennomført i det hele tatt.
- Sysselsettingen per 31.12.2016 er utgangspunktet for beregningen.

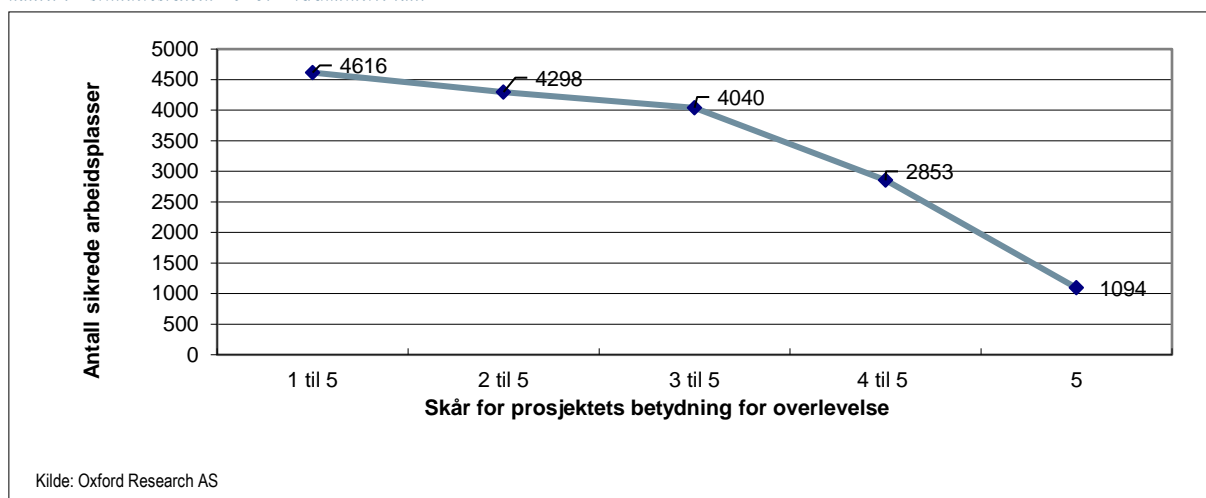
Som i tidligere undersøkelser er ikke de fem prosent største bedriftene med i beregningen. Om disse bedriftene tas med, risikerer man at en ved oppskalering får resultater som i liten grad er representative for populasjonen.

Som for skapte arbeidsplasser er også anslaget for sikrede arbeidsplasser følsomt for variasjon i forutsetningene som legges til grunn. I figuren under vises sammenhengen mellom prosjektene

betydning for overlevelse og sikring av arbeidsplasser. Det framgår at Innovasjon Norge har bidratt til å sikre 1094 arbeidsplasser. Dette innebærer at tilsagnene i utvalget har en del større betydning for skaping av nye enn sikring av eksisterende arbeidsplasser.

Fordelt etter distriktspolitisk virkeområde har Innovasjon Norge medvirket til å sikre 644 arbeidsplasser innenfor det distriktspolitiske virkeområdet og 450 utenfor. Dette innebærer at 59 prosent av de sikrede arbeidsplassene har kommet i det distriktspolitiske virkeområdet. Dette er noe høyere enn for 2015-årgangen (52 prosent), men endringen skyldes primært noen få, store bedrifter.

Figur 58: Sammenhengen mellom prosjektenes betydning for overlevelse og sikrede arbeidsplasser i Etterundersøkelsen 2016. Prosjekter med høy addisjonalitet i Førundersøkelsen 2016. Akkumulerte tall.

12.2 ESTIMERING AV SYSSELSETTINGSEFFEKTER FOR HELE POPULASJONEN

Ved å bruke de beregningene som er gjort for sysselsettingseffekter for de prosjektene som inngår i Etterundersøkelsen for 2016-kullet, kan en estimere sysselsettingseffekter for hele populasjonen som fikk tilsagn fra Innovasjon Norge i dette året (6183 prosjekter). Disse effektene estimeres gjennom å anslå effekter for både skapte og sikrede arbeidsplasser. På begge disse to områdene tar beregningen utgangspunkt i hvordan resultatene fra prosjektene som inngår i Etterundersøkelsen fordeler seg på de ulike tjenestene. Beregningsmåten er beskrevet inngående i forrige delkapittel.

12.2.1 Skapte arbeidsplasser for hele populasjonen

Beregningen av skapte arbeidsplasser for hele populasjonen tar utgangspunkt i andelen prosjekter for hver enkelt tjeneste som har middels eller høy addisjonalitet i Førundersøkelsen og der virksomhetene oppgir en skår på 4 til 5 på spørsmålet om prosjektets effekt på sysselsettingsutviklingen. Denne andelen multipliseres så med den gjennomsnittlige sysselsettingsøkningen for hver enkelt tjeneste i Etterundersøkelsen. Dette gir uttrykk for hvor mange arbeidsplasser som har blitt skapt per tilsagn. For å finne hvor mange arbeidsplasser som har blitt skapt for hele populasjonen, multipliseres gjennomsnittlig antall arbeidsplasser per tilsagn med antall tilsagn for de ulike tjenestene. Resultatene av disse beregningene vises i tabellen under.

Tabell 22: Beregning av skapte arbeidsplasser i Etterundersøkelsen 2016. Anslag for hele populasjonen fordelt etter tjeneste

Tjeneste	Populasjon	Betsys >=4	Gj.arb. pl.	Arb.pl. per prosj.	Tot. arb.pl.
Bedriftsnettverk (n=13)	42	0,08	0,00	0,00	0
Bedriftsutviklingstilskudd - distrikt (n=156)	569	0,15	18,35	2,71	1539
Bioenergiprogrammet (n=49)	131	0,04	0,50	0,02	3
Bioøkonomiordningen (n=22)	67	0,18	6,25	1,14	76
Bygdeutviklingsmidler - Stipend (n=52)	114	0,29	1,60	0,46	53
Bygdeutviklingsmidler - tilleggsnæring (n=99)	277	0,17	1,53	0,26	73
Bygdeutviklingsmidler - tradisjonell (n=286)	804	0,09	2,78	0,26	211
Designrådgivning (n=46)	170	0,11	3,20	0,35	59
Etablerertilskudd (KMD) (n=96)	266	0,23	2,14	0,49	130
Etablerertilskudd (NFD) (n=333)	1097	0,21	5,41	1,14	1249
FRAM (n=59)	221	0,07	2,25	0,15	34
IFU/OFU (n=80)	222	0,16	6,69	1,09	241
Internasjonal markedsrådgivning (n=63)	524	0,02	40,00	0,84	441
Investeringstilskudd - distrikt (n=34)	391	0,08	0,60	0,05	19
IPR-rådgivning (n=95)	150	0,29	3,40	1,00	150
Lavrisikolån - GFL-flåte (n=22)	65	0,36	4,25	1,55	100
Lavrisikolån - Landbrukslån (n=71)	183	0,23	0,60	0,14	25
Lavrisikolån (n=11)	213	0,00	0,00	0,00	0
Miljøteknologi (n=65)	186	0,15	8,10	1,25	232
Risikolån - Distriktsrettede (n=30)	138	0,37	7,55	2,77	382
Risikolån - Innovasjonslån (n=56)	191	0,21	5,42	1,16	222
Tilskudd - Landsdekkende (n=11)	42	0,45	2,40	1,09	46
Utviklingsprogrammet for landbruks- og rein- driiftsbasert vekst og verdiskaping (n=32)	98	0,28	4,33	1,22	119
Verdiskapingsprogram for kulturæringen (n=11)	22	0,18	4,00	0,73	16
Totalt	6183			0,86	5420

Kilde: Oxford Research
 Populasjon= alle INs prosjekter i 2016, Betsys = andelen prosjekter som har effekt på sysselsettingsutviklingen, Gj.arb.pl = gjennomsnittlig antall skapte arbeidsplasser i de bedriftene hvor prosjektet har hatt effekt på sysselsettingsutviklingen, Arb.pl. per prosj. = antall skapte arbeidsplasser per prosjekt for hele populasjonen, Tot.arb.pl = totalt antall skapte arbeidsplasser.

Skapte arbeidsplasser totalt og per prosjekt

For hele populasjonen er det skapt 5420 (4249 i 2015) nye arbeidsplasser. Uten å ta hensyn til antall prosjekter, er det blitt skapt klart flest arbeidsplasser gjennom prosjekter som har fått Bedriftsutviklingstilskudd – distrikt, Etablerertilskudd (NFD), Internasjonal markedsrådgivning og Risikolån – Distriktsrettede. Også for 2015-årgangen var det slik at de to førstnevnte bidro mest her.

Som vist i tidligere Etterundersøkelser er det betydelig variasjon mellom tjenestene når det gjelder hvor mange arbeidsplasser som har blitt skapt per prosjekt. Det har blitt skapt flest arbeidsplasser per prosjekt blant mottakerne av Risikolån – Distriktsrettede, Bedriftsutviklingstilskudd – distrikt, Lavrisikolån - GFL-flåte og Miljøteknologi, mens det for Lavrisikolån - Landbrukslån, Investeringstilskudd - distrikt og Bioenergiprogrammet har blitt skapt færrest.

For hele populasjonen er det i gjennomsnitt skapt 0,86 arbeidsplasser per prosjekt (0,74 i 2015). Økningen skyldes først og fremst at det for 2016-kullet skapes vesentlig flere arbeidsplasser blant de som har fått tilsagn om Bedriftsutviklingstilskudd – distrikt og Etablerertilskudd (NFD).

Skapte arbeidsplasser etter distriktpolitisk virkeområde

Vi har også beregnet antall skapte arbeidsplasser fordelt etter distriktpolitisk virkeområde. Prosjektene i 2016-årgangen har skapt 2705 nye arbeidsplasser utenfor det distriktpolitiske virkeområdet (2367 i 2015), mens 2715 arbeidsplasser har blitt generert innenfor sonene (1882 i 2015). Halvparten av arbeidsplassene har dermed oppstått innenfor det distriktpolitiske virkeområdet.

12.2.2 Sikrede arbeidsplasser for hele populasjonen

Den videre estimeringen av antall sikrede arbeidsplasser tar utgangspunkt i andelen prosjekter for hver enkelt tjeneste som har høy addisjonalitet i Førundersøkelsen og der virksomhetene oppgir en skår på 5 på spørsmålet om hvor viktig prosjektet er for deres overlevelse. Denne andelen multipliseres så med det gjennomsnittlige antall sikrede arbeidsplasser for hver enkelt tjeneste i Etterundersøkelsen. Dette gir uttrykk for hvor mange arbeidsplasser som har blitt sikret per tilsagn. For å finne hvor mange arbeidsplasser som har blitt sikret for hele populasjonen, multipliseres antall sikrede arbeidsplasser per tilsagn med antall tilsagn for de ulike tjenestene. Resultatene fra beregningene er vist i tabellen nedenfor.

Tabell 23: Beregning av sikrede arbeidsplasser i Etterundersøkelsen 2016. Anslag for hele populasjonen fordelt etter tjeneste.

Tjeneste	Populasjon	Betov.= 5	Gj.arb.pl.	Arb.pl. per prosj.	Tot. arb.pl.
Bedriftsnettverk (n=13)	42	0,00	0,00	0,00	0
Bedriftsutviklingstilskudd - distrikt (n=156)	569	0,13	12,25	1,57	894
Bioenergiprogrammet (n=49)	131	0,08	1,50	0,12	16
Bioøkonomiordningen (n=22)	67	0,09	5,50	0,50	34
Bygdeutviklingsmidler - Stipend (n=52)	114	0,17	1,00	0,17	20
Bygdeutviklingsmidler - tilleggsnæring (n=99)	277	0,07	6,86	0,48	134
Bygdeutviklingsmidler - tradisjonell (n=286)	804	0,12	2,09	0,24	194
Designrådgivning (n=46)	170	0,17	12,50	2,17	370
Etablerertilskudd (KMD) (n=96)	266	0,14	2,46	0,33	89
Etablerertilskudd (NFD) (n=333)	1097	0,23	0,94	0,22	240
FRAM (n=59)	221	0,08	9,80	0,83	184
IFU/OFU (n=80)	222	0,19	7,27	1,36	302
Internasjonal markedsrådgivning (n=63)	524	0,02	9,00	0,19	99
Investeringstilskudd - distrikt (n=34)	391	0,14	7,00	1,00	391
IPR-rådgivning (n=95)	150	0,29	2,40	0,71	106
Lavrisikolån - GFL-flåte (n=22)	65	0,18	3,00	0,55	35
Lavrisikolån - Landbrukslån (n=71)	183	0,50	1,73	0,86	158
Lavrisikolån (n=11)	213	0,00	0,00	0,00	0
Miljøteknologi (n=65)	186	0,17	6,36	1,08	200
Risikolån - Distriktsrettede (n=30)	138	0,23	6,14	1,43	198
Risikolån - Innovasjonslån (n=56)	191	0,13	9,00	1,13	215
Tilskudd - Landsdekkende (n=11)	42	0,00	0,00	0,00	0
Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping (n=32)	98	0,09	4,67	0,44	43
Verdiskapingsprogram for kulturnæringen (n=11)	22	0,18	11,50	2,09	46
Totalt	6183			0,61	3968

Kilde: Oxford Research
 Populasjon= alle INs prosjekter i 2016, Betov. = andelen prosjekter som har betydning for overlevelsen, Gj.arb.pl = gjennomsnittlig antall sikrede arbeidsplasser i de bedriftene hvor prosjektet har hatt betydning for overlevelsen, Arb.pl. per prosj. = sikrede arbeidsplasser per prosjekt for hele populasjonen, Tot.arb.pl = totalt antall sikrede arbeidsplasser.

Sikrede arbeidsplasser totalt og per prosjekt

For hele populasjonen fra 2016 er det sikret 3968 arbeidsplasser (3033 i 2015). Om en ser bort fra antall tilsagn, har det høyeste antallet arbeidsplasser – som i fjorårets undersøkelse - blitt sikret gjennom prosjekter som har fått tilsagn om Bedriftsutviklingstilskudd – distrikt. Deretter følger Investeringstilskudd - distrikt, Designrådgivning og IFU/OFU.

Om en foretar en fordeling ut fra hvor mange arbeidsplasser som har blitt sikret per prosjekt, gir det en annen rekkefølge på tjenestene. Flest arbeidsplasser per prosjekt har blitt sikret blant motakerne av Designrådgivning, Bedriftsutviklingstilskudd – distrikt, Risikolån – Distriktsrettede og IFU/OFU.

For hele populasjonen er det i gjennomsnitt sikret 0,61 arbeidsplasser per prosjekt (0,53 i 2015). Dette er høyere enn estimatene for 2014-årgangen (0,4 arbeidsplasser per prosjekt) og 2013-årgangen (0,6 arbeidsplasser per prosjekt).

Sikrede arbeidsplasser etter distriktpolitisk virkeområde

Fordelt etter distriktpolitisk virkeområde har 1521 arbeidsplasser blitt sikret utenfor det distriktpolitiske virkeområdet (1175 i 2015), mens 2447 arbeidsplasser har blitt sikret innenfor sonene (1858 i 2015). Samlet innebærer det at 62 prosent av de sikrede arbeidsplassene er å finne innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Dette er 12 prosentpoeng høyere enn hva andelen prosjekter innen det distriktpolitiske virkeområdet tilsier (50 prosent).

12.2.3 Skapte og sikrede arbeidsplasser for hele populasjonen

I tabellen under gis det en oversikt over skapte og sikrede arbeidsplasser for hele populasjonen. Med de forutsetningene som er lagt til grunn, er det skapt og sikret 9388 arbeidsplasser blant de bedriftene som fikk tilsagn fra Innovasjon Norge i 2016 (7282 i 2015). Dette innebærer at det er skapt og sikret 1,47 arbeidsplasser per prosjekt (1,27 i 2015). Dette er høyere enn i de fem siste årgangene, hvor tallet har variert fra 0,87 til 1,27 arbeidsplasser per prosjekt.

Tabell 24: Beregning av skapte og sikrede arbeidsplasser for hele populasjonen i 2016, fordelt etter tjeneste.

Tjeneste	Populasjon (prosjekt)	Per prosjekt	Totalt
Bedriftsnettverk (n=13)	42	0,00	0
Bedriftsutviklingstilskudd - distrikt (n=156)	569	4,28	2433
Bioenergiprogrammet (n=49)	131	0,14	19
Bioøkonomiordningen (n=22)	67	1,64	110
Bygdeutviklingsmidler - Stipend (n=52)	114	0,63	72
Bygdeutviklingsmidler - tilleggsnæring (n=99)	277	0,75	207
Bygdeutviklingsmidler - tradisjonell (n=286)	804	0,50	405
Designrådgivning (n=46)	170	2,52	429
Etablerertilskudd (KMD) (n=96)	266	0,82	219
Etablerertilskudd (NFD) (n=333)	1097	1,36	1489
FRAM (n=59)	221	0,98	217
IFU/OFU (n=80)	222	2,45	544
Internasjonal markedsrådgivning (n=63)	524	1,03	541
Investeringstilskudd - distrikt (n=34)	391	1,05	410
IPR-rådgivning (n=95)	150	1,71	256
Lavrisikolån - GFL-flåte (n=22)	65	2,09	136
Lavrisikolån - Landbrukslån (n=71)	183	1,00	183
Lavrisikolån (n=11)	213	0,00	0
Miljøteknologi (n=65)	186	2,32	432
Risikolån - Distriktsrettede (n=30)	138	4,20	580
Risikolån - Innovasjonslån (n=56)	191	2,29	437
Tilskudd - Landsdekkende (n=11)	42	1,09	46
Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping (n=32)	98	1,66	162
Verdiskapingsprogram for kultur næringen (n=11)	22	2,82	62
Totalt	6183	1,47	9388

Kilde: Oxford Research

Skapte og sikrede arbeidsplasser etter distriktpolitisk virkeområde

Fordelt etter distriktpolitisk virkeområde ligger antall skapte og sikrede arbeidsplasser på 4071 utenfor det distriktpolitiske virkeområdet (3542 i 2015) og på 5317 arbeidsplasser innenfor sonene (3740 i 2015). Dette innebærer at 57 prosent av de skapte og sikrede arbeidsplassene er kommet

innenfor det distriktspolitiske virkeområdet (51 prosent i 2015). Det er dermed skapt og sikret syv prosentpoeng flere arbeidsplasser innenfor det distriktspolitiske virkeområdet enn antall prosjekter tilsier (50 prosent).

12.3 INNOVASJON NORGES KOSTNADER PER ARBEIDSPASS

Anslaget for støtteelementet per arbeidsplass som er skapt eller sikret tar utgangspunkt i de oppskalerte sysselsettingstallene som er beregnet foran samt samlet støtteelement for bevilgningene i 2016. Utgangspunkt her er tall for hele populasjonen.

I beregningene ser vi bort fra de samfunnsøkonomiske kostnadene som er knyttet til å kreve inn skatter. Vi ser også bort fra administrasjonskostnadene for ordningene ettersom disse ikke er kjent. I tabellen vises beregninger for 2016-årgangen hvor alle tjenestene er tatt med.

Anslagene for kostnader per arbeidsplass er beregnet på grunnlag av samlet støtteelement i de årlige bevilgningene til tjenestene. Her har vi satt Innovasjon Norges kostnader lik summen av de ulike tilskuddsordningene tillagt tapsavsetningen for risikolåneordningene. Det totale støtteelementet er så dividert med sysselsettingsanslaget. Metoden må betraktes som en forenkling, da det som nevnt tidligere verken tas hensyn til administrasjonskostnadene eller gjøres korrigeringer i forhold til faktiske tap. Anslagene for kostnader per arbeidsplass er vist i tabellen nedenfor.

Tabell 25: Innovasjon Norges kostnader per skapte og sikrede arbeidsplass.

Årskull	Skapte og sikrede arbeidsplasser		Kostnader per arbeidsplass (i 1000 kr)	
	Høyt anslag	Lavt anslag	Høyt anslag	Lavt anslag
2016*		9388		239
2015*		7282		304
2014*		5546		358
2013*		6688		370
2012*		5011		387
2011*		4400		374
2010*		7975		225
2009*		5625		353
2008	9598	7341	174	227
2007	10176	7554	139	187
2006	7271	5054	199	286
2005	9808	6031	165	243
2004	8118	5885	185	255
2003	6227	4120	171	259

Kilde: Oxford Research
 Note: * Høyt og lavt anslag ikke beregnet. Dette skyldes at måleskalaen har blitt endret fra en 7-delt til en 5-delt måleskala.

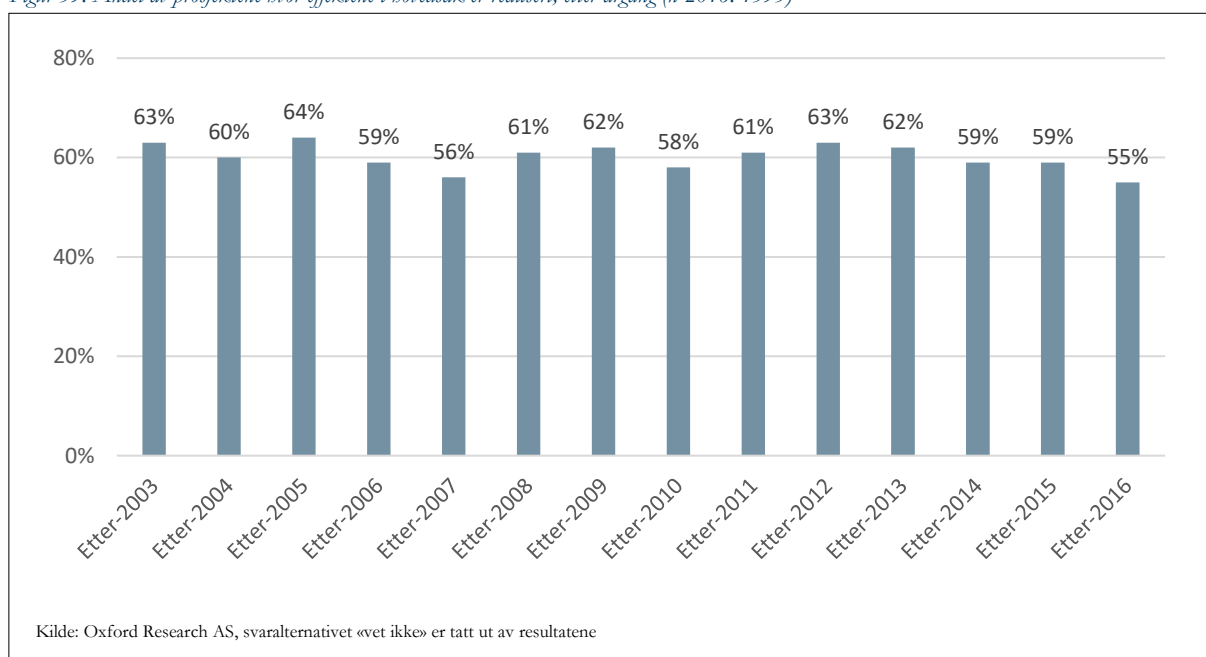
For de tjenestene som inngår i 2016-årgangen, er Innovasjon Norges samlede kostnader på ca. 2 245 millioner kr, noe som gir totale kostnader per arbeidsplass på 239 000 kr. Dette er det laveste estimatet siden Etterundersøkelsen 2010.

13. Effektrealisering

Effektrealisering handler om bedriftenes opplevelse av at effektene av prosjektene hovedsakelig er oppnådd, eller om det er slik at en kan forvente at effektene inntreffer i framtiden.

I figuren under vises andelen som har svart at effektene av prosjektet i hovedsak er realisert. Figuren viser denne indikatoren siden Etterundersøkelsen for 2003-kullet. Dette har vært en nokså stabil indikator, årets undersøkelse ser imidlertid en ganske stor nedgang i andelen som har svart at effektene av prosjektet er realisert. Andelen er i denne undersøkelsen på 55 prosent, som er den laveste andelen som er målt siden Etterundersøkelsen 2003.

Figur 59: Andel av prosjektene hvor effektene i hovedsak er realisert, etter årgang (n-2016: 1595)

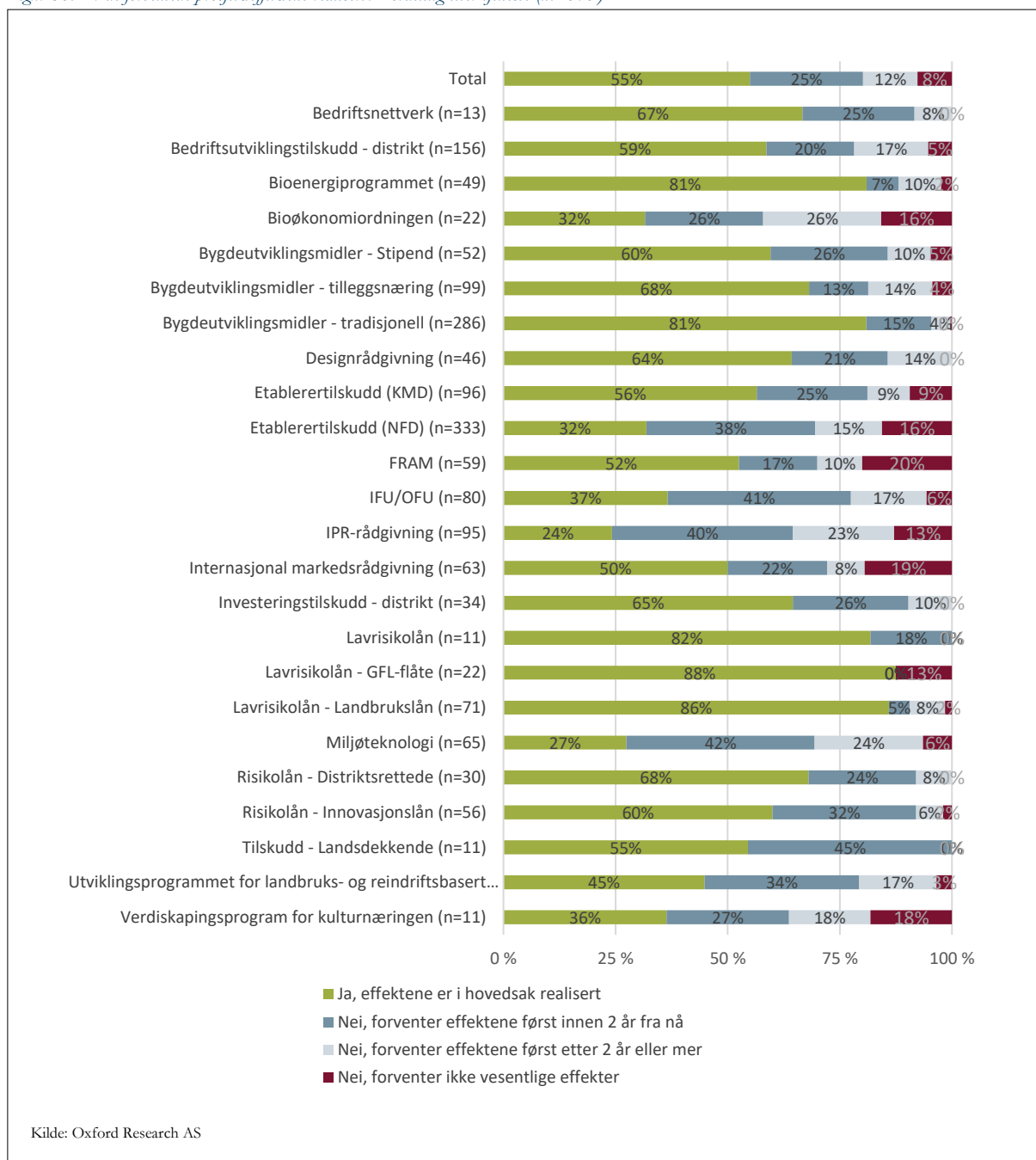

På et overordnet nivå innebærer det at det fortsatt er et urealisert potensial i litt under halvparten av prosjektene. Av disse er det 37 prosent som forventer at effektene blir realisert på et senere tidspunkt, og 8 prosent som ikke forventer effekter av prosjektet. For å kunne si noe nærmere om hva en kan forvente seg, er det særlig nødvendig å se mer inngående på hvordan de ulike tjenestene skårer og hvorvidt det er forskjeller mellom gründere og etablerte bedrifter med hensyn til effektrealisering. Dette undersøkes nærmere i dette kapittelet.

13.1 EFFEKTRREALISERING ETTER TJENESTE

Figuren under viser at det er store forskjeller mellom tjenestene knyttet til om prosjekteffektene er realisert. De tjenestene som i størst grad har realisert effektene, er Lavrisikolån – GFL-flåte (88 prosent), Lavrisikolån – Landbrukslån (86 prosent), Lavrisikolån (82 prosent), Bygdeutviklingsmidler – tradisjonell (81 prosent) og Bioenergiprogrammet (81 prosent). De virksomhetene som i minst grad mener at prosjekteffektene allerede er realisert har mottatt IPR-rådgivning (24 prosent) eller Miljøteknologi (27 prosent).

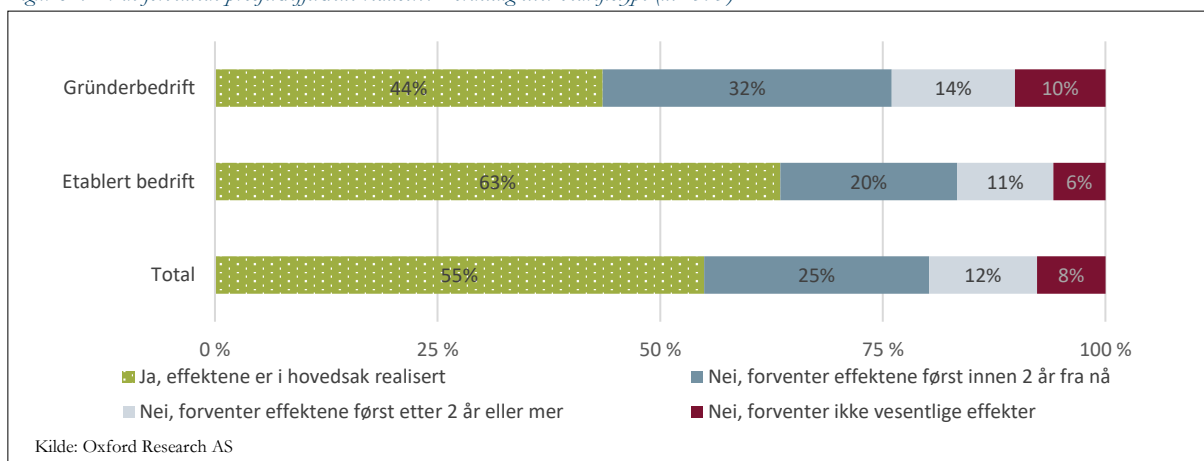
Figur 60: Er de forventede prosjekteffektene realisert? Fordeling etter tjeneste (n: 1595)

13.2 EFFEKTREALISERING ETTER BEDRIFTSTYPE

Vi har også undersøkt om det er forskjeller i effektrealisering når vi sammenligner prosjektene til etablerte og gründerbedrifter. Effektene av prosjektene er i størst grad realisert i de etablerte bedriftene (63 prosent, 65 prosent i 2015), mens de i minst grad er det for gründernes prosjekter (44 prosent, 47 prosent i 2015). For begge kategorier har andelen minket noe fra fjorårets undersøkelse. Det er en høyere andel av gründerne som ikke forventer vesentlige effekter av prosjektet (10 prosent) sammenlignet med de etablerte bedriftene (6 prosent).

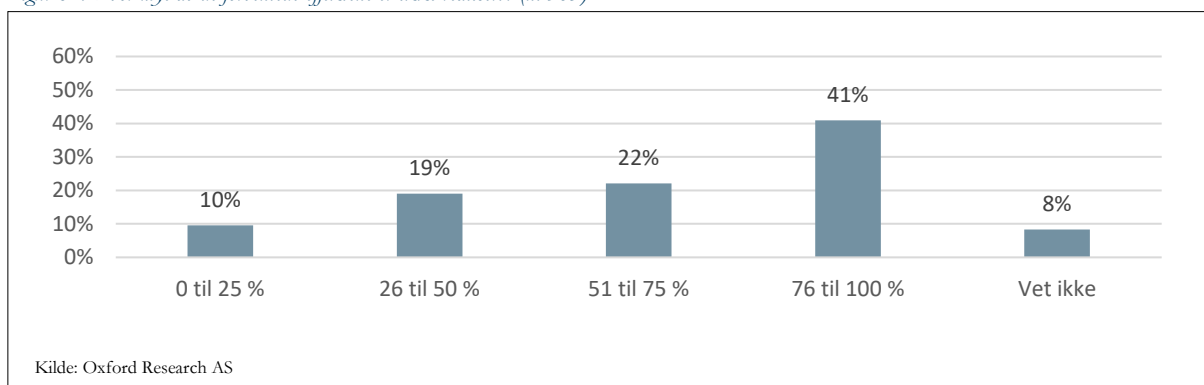
Figur 61: Er de forventede prosjekteffektene realisert? Fordeling etter bedriftstype (n: 1595)

13.3 KJENNETEGN VED PROSJEKTER DER FULLE EFFEKTER IKKE ER REALISERT

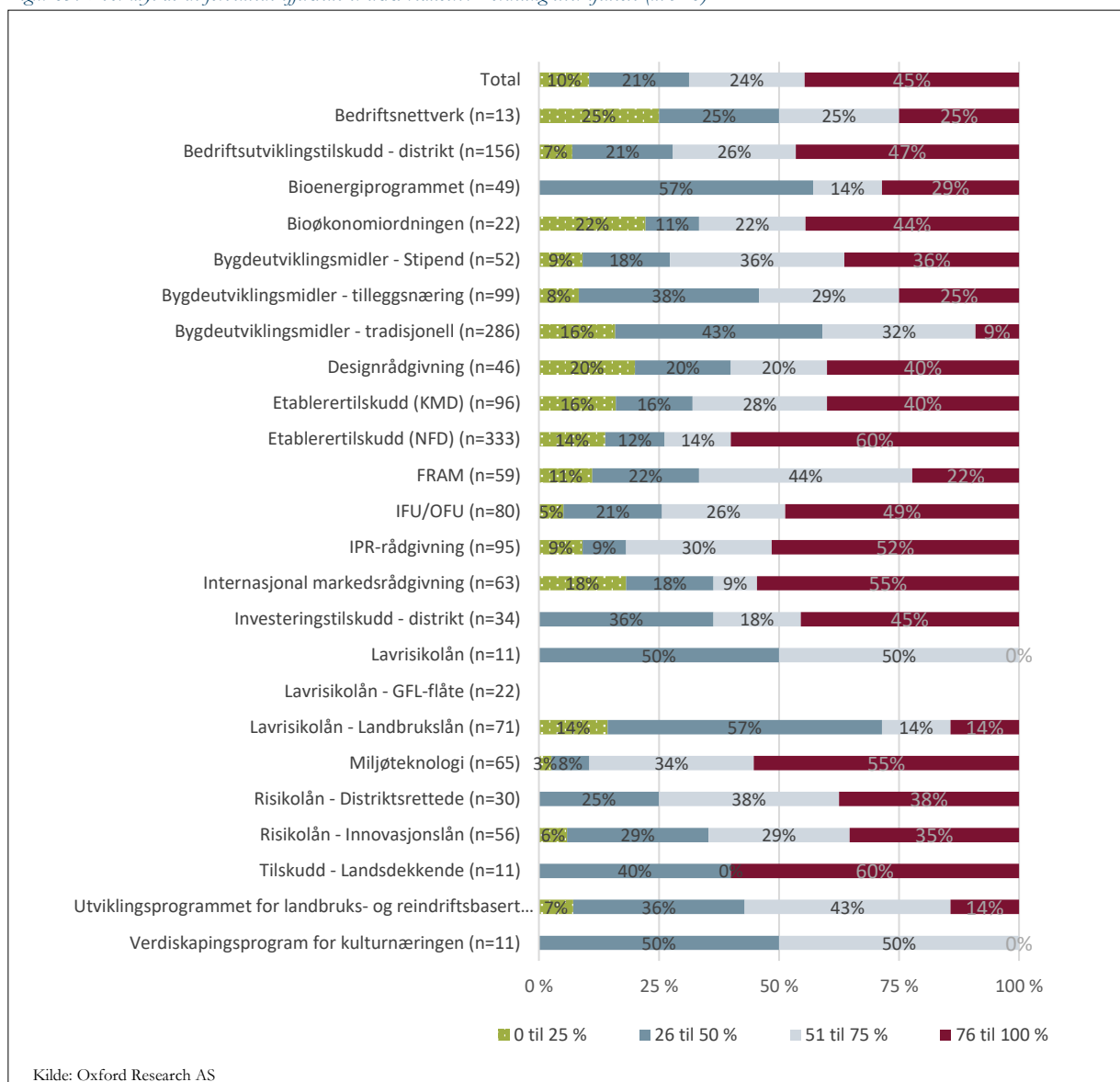
Av de som rapporterer at effektene ennå ikke er realisert, men at de forventer at effektene realiseres, er det 41 prosent som fremdeles har 76-100 prosent av prosjektet igjen. 22 prosent har 51-75 prosent av urealiserte effekter, 19 prosent har 26-50 prosent urealiserte effekter og 10 prosent har 0-25 prosent urealiserte effekter. Det er marginale forskjeller mellom dette resultatet og fjorårets resultat.

Figur 62: Hvor mye av de forventede effektene er ikke realisert? (n: 563)

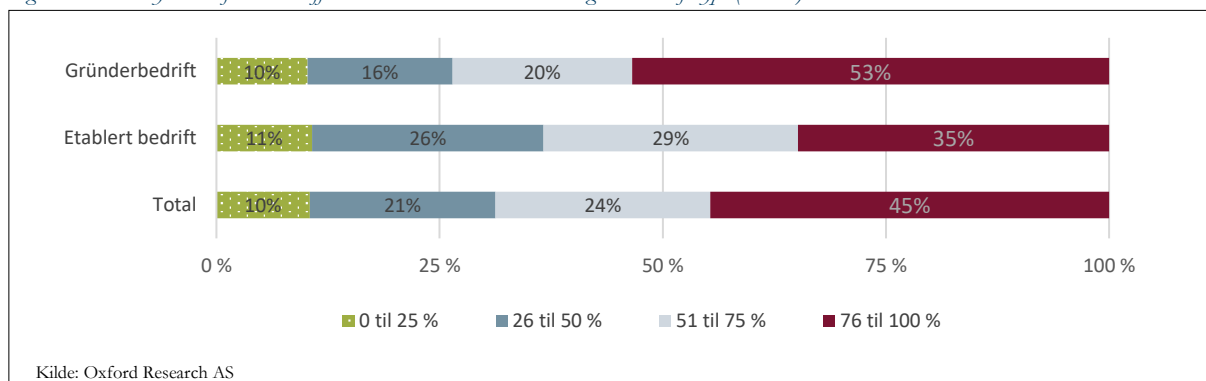
Blant de som ikke har fått realisert effektene av sine prosjekter, så vi av tjenestefordelingen at de fleste tilhører ordninger med lang prosjektperiode og mer komplekse utfordringer. For eksempel er det slik at bedriftene som har mottatt Etablerertilskudd NFD og Miljøteknologiordningen i liten grad har fått realisert sine forventninger, og det er få virksomheter som ikke forventer vesentlige effekter.

Figur 63: Hvor mye av de forventede effektene er ikke realisert? Fordeling etter tjeneste (n: 516)

Figuren under viser at det er en høyere andel gründerbedrifter som fortsatt har mye å hente ut av sine prosjekter.

Figur 64: Hvor mye av de forventede effektene er ikke realisert? Fordeling etter bedriftstype (n: 525)

14. Bedriftenes utviklingsorientering

I dette kapitlet gjøres en oppsummerende analyse av prosjektenes bidrag til samarbeid, kompetanse, atferdsendring samt innovasjon. Dette er forhold som kan sies å betegne de mer utviklingsorienterte sidene ved bedriftene, det vil si karakteristika og egenskaper ved dem som kan bidra til å gi dem konkurransefortrinn. Det er grunn til å tro at bidraget til konkurransefortrinn vil være størst dersom en får til utvikling på et bredt spekter av områder. På den måten blir bedriftene mer unike, noe som gjør det vanskeligere å kopiere dem. Dette vil igjen gjøre det lettere for dem å opprettholde konkurransefortrinnene over tid og oppnå økt lønnsomhet.

Dersom vi ser tilbake på kapittel 5 om addisjonalitet, kan vi si at vi i dette kapitlet ser på bedriftenes adferdsaddisjonalitet. Adferdsaddisjonalitet handler som nevnt om de kvalitative endringene som oppstår når bedrifter mottar støtte.

For å identifisere hvor utviklingsorienterte bedriftene er, har vi benyttet en såkalt klyngeanalyse. Dette er en statistisk analyseteknikk som grupperer bedriftene ut fra felles kjennetegn. Dette innebærer at man må velge ut minst en variabel som bedriftene skal grupperes etter. Det mest vanlige er imidlertid å benytte flere variabler. I denne analysen bruker vi fire ulike variabler:

- Samlet bidrag til samarbeid
- Samlet bidrag til økt kompetanse
- Samlet bidrag til atferdsendringer
- Samlet bidrag til økt innovasjon

Vi går ikke nærmere inn på disse variablene her, men viser til den detaljerte omtalen i de foregående kapitlene. Her vises det hvilke variabler samle-indeksene består av.

14.1 RESULTATER AV ANALYSEN

Klyngeanalysen viser at virksomhetene som har besvart Etterundersøkelsen 2016, kan deles inn i tre hovedgrupper basert på deres skår på samlet antall bidrag (i stor grad 4 & 5) til henholdsvis samarbeid, kompetanse, atferdsendring og innovasjon. I tabellen under illustreres det hvordan virksomhetene i de tre gruppene i gjennomsnitt skårer på disse indikatorene.

- **Driftsorienterte.** Gruppe 1 består av 51 prosent av virksomhetene. Disse virksomhetene skårer klart lavest på alle de tre indikatorene. Disse kan betegnes som Driftsorienterte.
- **Utviklingsorienterte.** Gruppe 2 utgjør 33 prosent av virksomhetene. Disse virksomhetene skårer vesentlig høyere på alle de fire indikatorene enn gruppe 1, og kan karakteriseres som Utviklingsorienterte.
- **Superinnovatører.** Gruppe 3 er relativt liten og omfatter 16 prosent av bedriftene. Virksomhetene i denne gruppen skårer desidert høyest på alle indikatorene, og kan kalles Superinnovatører.

Vi vil understreke at de navnene som vi har satt på gruppene, er ”satt på spissen”. De er kun ment å være noen hovedtypologier som det kan diskuteres ut fra. Vi vil også påpeke at de tallene som er gjengitt i tabellen under, er gjennomsnittstall. Dette innebærer at det vil være en viss variasjon i skåren på de enkelte indikatorene mellom prosjektene som tilhører de ulike hovedgruppene. Variasjonen vil imidlertid langt fra være så stor at disse ikke kan sies å tilhøre en gruppe som har

relativt like karakteristika på et overordnet nivå. I tillegg er det viktig å påpeke at det er prosjekter og kjennetegn ved disse som er grunnlaget for kategoriseringen, ikke kjennetegn ved bedriftene. Imidlertid er det interessant å se nærmere på sammenhenger mellom ulike prosjektkategorier og de bedriftstypene som gjennomfører dem. Dette vil både si noe om i hvilken grad Innovasjon Norge når sine mål samt gi innspill i forhold til videreutvikling av Innovasjon Norge sin virksomhet.

Tabell 26: Inndeling av bedriftene i grupper basert på klyngeanalyse. Gjennomsnitt og prosent.

Karakteristika	Gruppe 1: Driftsorienterte	Gruppe 2: Utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatører
Antall bidrag til samarbeid	1,66	4,59	5,40
Antall bidrag til kompetanse	0,84	5,09	8,19
Antall bidrag til atferdsendring	0,58	3,69	5,85
Antall bidrag til innovasjon	0,69	3,17	9,80
Etterundersøkelsen 2016	51 %	33 %	16 %
Etterundersøkelsen 2015	53 %	35 %	12 %
Etterundersøkelsen 2014	56 %	32 %	12 %
Etterundersøkelsen 2013	49 %	38 %	13 %
Etterundersøkelsen 2012	50 %	35 %	15 %
Etterundersøkelsen 2011	55 %	33 %	12 %
Etterundersøkelsen 2010	50 %	36 %	14 %
Etterundersøkelsen 2009	52 %	28 %	21 %
Etterundersøkelsen 2008	66 %	25 %	10 %
Etterundersøkelsen 2007	67 %	21 %	13 %
Etterundersøkelsen 2006	43 %	37 %	20 %
Etterundersøkelsen 2005	49 %	36 %	15 %

Kilde: Oxford Research AS

14.2 KJENNETEGN VED BEDRIFTENE I DE TRE GRUPPENE

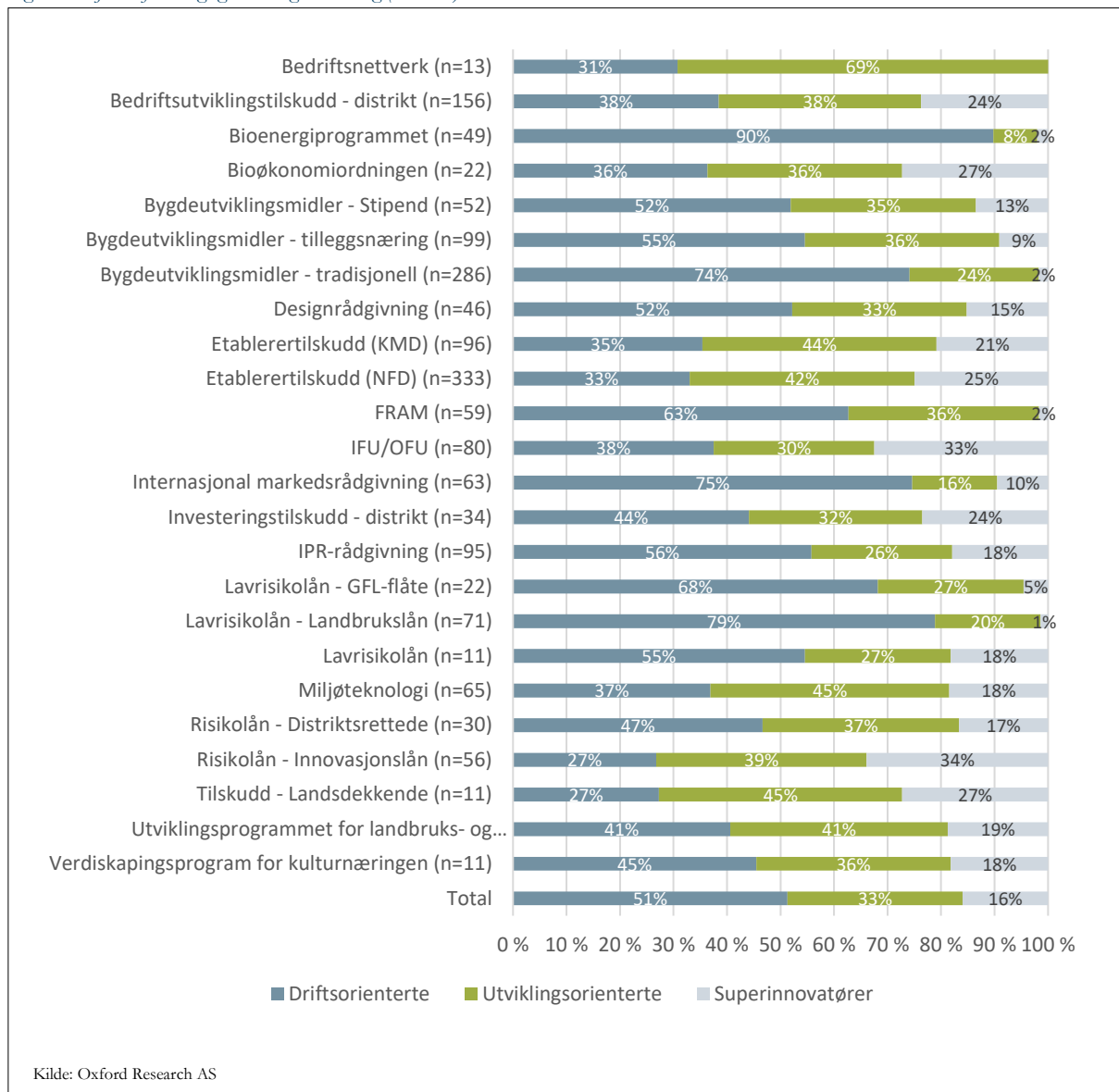
For at den gjennomførte klyngeanalysen i større grad skal kunne brukes til politikktutforming og seleksjon av prosjekter, er det nødvendig å gjøre mer detaljerte analyser relatert til hva som kjennetegner de tre gruppene ut fra noen sentrale kjennetegn ved prosjektene og bedriftene. I det videre vil vi se nærmere på hvordan virksomhetene i de tre gruppene fordeler seg ut fra følgende karakteristika:

- Tjenestefordeling
- Bedriftstype
- Bedriftsstørrelse
- Distriktpolitisk virkeområde
- Innvilget beløp
- Innsatsaddisjonalitet
- Kundeoppgitte økonomiske resultater
- Bruk av IPR
- Eierskap
- Eksport

14.2.1 Utviklingsorientering og tjeneste

Gjennom hele rapporten har vi sett at det er klare variasjoner i resultatene mellom ulike tjenester. I figuren under ser vi derfor nærmere på hvordan de ulike tjenestene fordeler seg på gruppene Driftsorienterte, Utviklingsorienterte og Superinnovatører i årets undersøkelse.

Figur 65: Tjenestefordeling og utviklingsorientering (n: 1812)

Figuren over viser tydelig at det er klare forskjeller i tjenestefordelingen mellom de tre gruppene. Blant Driftsorienterte er det en klar overvekt av mottakere av landbruks- og fiskerirettede tjenester, som Bioenergiprogrammet (90 prosent), Lavrisikolån - Landbrukslån (79 prosent), Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell (74 prosent) og Lavrisikolån - GFL-flåte (68 prosent). En fellesnevner for disse tjenestene er at de gir tilskudd til fysiske investeringer, og ved slike investeringer har ikke kunden for eksempel like stort behov for samarbeid eller innovasjon. Dette er den samme gruppen tjenester som pleier å dominere kategorien Driftsorienterte, mens det er overraskende at det er en høy andel virksomheter som har mottatt Internasjonal markedsrådgivning (75 prosent) i denne gruppen.

Blant Utviklingsorienterte er den høyeste andelen blant Miljøteknologi (45 prosent), Etablerertilskudd (KMD) (44 prosent), Etablerertilskudd (NFD) (42 prosent) og Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping (41 prosent).

Tjenestene med høyest andel Superinnovatører er alle tjenester med formål om innovasjon og kompetanseheving, for disse er høye resultater på adferdsaddisjonalitet en god måloppnåelse. Tjenestene med høyest andel Superinnovatører er, som i foregående årganger, Risikolån - Innovasjonslån (34 prosent), IFU/OFU (33 prosent), Bioøkonomiordningen (37 prosent), Tilskudd - Landsdekkende (37 prosent) og Etablerertilskudd (NFD) (25 prosent). Vi finner flere av de samme tjenestene med høye andeler både blant de Utviklingsorienterte og Superinnovatørene.

14.2.2 Utviklingsorientering og bedriftstype

I dette avsnittet ser vi nærmere på om det kan påvises noen sammenheng mellom bedriftenes alder på søknadstidspunktet og deres gruppetilhørighet. Resultatene er vist i tabellen under.

Tabell 27: Bedriftstype og utviklingsorientering (n: 1812)

Bedriftstype	Gruppe 1: Driftsorienterte	Gruppe 2: Utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatører
Gründer	40 %	38 %	23 %
Etablert bedrift	60 %	29 %	11 %
Total	51 %	33 %	16 %

Kilde: Oxford Research AS

Som vi ser av tabellen, er det - som i foregående års undersøkelser - en høyere andel gründerbedrifter blant Superinnovatørene enn etablerte bedrifter. Det er også en større andel gründerbedrifter enn etablerte bedrifter i gruppen Utviklingsorienterte. Denne forskjellen i fordeling mellom gruppene er statistisk signifikant. Dette gjenspeiler funnene i resten av kapitlene gjennom at gründerbedriftene generelt får mer ut av sine prosjekter enn de etablerte bedriftene.

14.2.3 Utviklingsorientering og bedriftsstørrelse

Hvis en tar utgangspunkt i et markedssviktperspektiv og antar at noe av grunnen til at bedrifter får støtte fra Innovasjon Norge er at deres gode prosjekter ikke er i stand til å tiltrekke seg tilstrekkelig finansiering fra markedet, er det interessant å se nærmere på i hvilken grad det er en overvekt av noen størrelseskategorier i de tre gruppene. Resultatene i tabellen under viser at det ikke finnes noen klare sammenhenger her. Vi ser – som i de fire foregående undersøkelsene - en tendens til at Driftsorienterte i større grad forekommer blant de aller minste og de største bedriftene, at de Utviklingsorienterte er overrepresenterte blant de største og at Superinnovatørene i større grad tilhører gruppen av mellomstore bedrifter med mellom fem og 50 årsverk.

Tabell 28: Størrelsesfordeling etter utviklingsorientering (n: 1668)

Bedriftsstørrelse	Gruppe 1: Driftsorienterte	Gruppe 2: Utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatører
0-4,99 årsverk	56%	32%	12%
5-9,99 årsverk	39%	35%	27%
10-19,99 årsverk	39%	33%	28%
20-49,99 årsverk	48%	31%	22%
50-99,99 årsverk	59%	29%	12%
100-249,99 årsverk	57%	36%	7%
250 eller flere årsverk	52%	48%	
Sum	51%	33%	16%

Kilde: Oxford Research AS

14.2.4 Utviklingsorientering og geografi

Sett opp mot Innovasjon Norges målsetninger, er det et interessant spørsmål om det er et bytteforhold mellom å satse på høy grad av utviklingsorientering og det å gi støtte til prosjekter i distriktene. For å kaste lys over dette, har vi undersøkt i hvilken grad det er forskjeller i andelen bedrifter i de tre gruppene innenfor og utenfor det distriktspolitiske virkeområdet.

Som tidligere år har vist, er Superinnovatører i større grad lokalisert utenfor det distriktspolitiske virkeområdet, altså i mer sentrale strøk. Selv om tabellen under ikke viser store forskjeller i verdier, er forskjellene statistisk signifikante (på 1-prosentnivået) og Superinnovatører er fortsatt overrepresenterte utenfor det distriktspolitiske virkeområdet med 19 prosent, mens andelen er 13 prosent innenfor. Samtidig er det slik at det er en større andel virksomheter i gruppen Driftsorienterte innenfor (55 prosent) enn utenfor virkeområdet (47 prosent).

Tabell 29: Fordeling ut fra distriktspolitisk virkeområde etter utviklingsorientering (n: 1812)

Distriktspolitisk virkeområde	Gruppe 1: Driftsorienterte	Gruppe 2: Utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatører
Utenfor	47 %	34 %	19 %
Innenfor	55 %	32 %	13 %
Totalt	51 %	33 %	16 %

Kilde: Oxford Research AS

14.2.5 Utviklingsorientering og innvilget beløp

Det er rimelig å anta at det er en sammenheng mellom prosjektets størrelse og hvilke resultater som oppnås gjennom det. I sin rapport «Innovasjons- og verdiskapingseffekter av utvalgte næringspolitiske virkemidler» viser SSB (2016) akkurat dette. Der finner de hovedsakelig effekter fra de større tilsagnene. For å få et inntrykk av prosjektets størrelse, har vi valgt å se på innvilget beløp fra Innovasjon Norge. I år har vi valgt å presentere både gjennomsnittlig beløp og medianen av de innvilgede beløpene. Fordi spesielt noen av lånetjenestene deler ut veldig store beløp som drar opp snittet er det også informativt å se hva som er «det vanligste» tilsagnet i de ulike gruppene. Som vi ser av tabellen under er det ikke stor forskjell i størrelse på beløpene innvilget til de ulike gruppene, men forskjellene er – som i fjorårets undersøkelsene - statistisk signifikante. Men det er likevel slik at de som får mest ut av sine prosjekter, nemlig Superinnovatører, ikke har mottatt høyere støttebeløp enn de to andre gruppene. Det er i årets undersøkelse de Utviklingsorienterte som har mottatt mest i støtte fra Innovasjon Norge.

Tabell 30: Gjennomsnitt og median av innvilget beløp fra Innovasjon Norge etter utviklingsorientering (n: 736)

	Gruppe 1: Driftsorienterte	Gruppe 2: Utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatører
Gjennomsnittlig innvilget beløp	1 051 413	1 301 742	920 319
Median av innvilget beløp	330 000	400 000	450 000

Kilde: Oxford Research AS

14.2.6 Utviklingsorientering og innsatsaddisjonalitet

I tabellen under vises det hvordan innsatsaddisjonaliteten fra Førundersøkelsen 2016 fordeler seg i de tre gruppene. Grunnen til at vi har valgt å bruke vurderingene i Førundersøkelsen som addisjonalitetsmål, er at dette er et mer robust mål på utløsende effekt enn det er i Etterundersøkelsen. I Etterundersøkelsen vil svarene i større grad være påvirket av prosjektets utfall.

Analysene viser at det er signifikante forskjeller mellom gruppene ut fra innsatsaddisjonalitet. Som i de fleste foregående årgangene (med unntak av 2015 og 2012) har Superinnovatører de høyeste andelen høy addisjonalitet, fulgt av Utviklingsorienterte og til sist Driftsorienterte. Også denne gangen er det Driftsorienterte som i større grad enn de andre gjennomførte prosjektet uavhengig av støtten fra Innovasjon Norge, som betyr at denne gruppen har den høyeste andelen lav addisjonalitet.

Tabell 31: Innsatsaddisjonalitet etter utviklingsorientering (n: 1736)

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
Gruppe 1: Driftsorienterte	11 %	27 %	62 %
Gruppe 2: Utviklingsorienterte	5 %	21 %	74 %
Gruppe 3: Superinnovatører	5 %	21 %	75 %
Total	8 %	24 %	68 %

Kilde: Oxford Research AS

14.2.7 Utviklingsorientering og økonomiske resultater

I undersøkelsen gir kundene svar på i hvilken grad prosjektet bidro til økonomiske indikatorer. Tabellen under summerer opp hvor stor andel av de ulike gruppene som svarte at prosjektet i stor grad bidro til den enkelte økonomiske indikator. Det er en vesentlig større andel av Superinnovatører som rapporterer at prosjektet i stor grad har bidratt på de økonomiske indikatorene, mens prosjektene i langt mindre grad bidrar til økonomiske resultater for de Driftsorienterte. Dette er et gjennomgående funn i alle Etterundersøkelsene.

Tabell 32: Prosjektens bidrag til økonomiske resultater etter utviklingsorientering (n: 1287 - 1614, andel som svarer i stor grad)

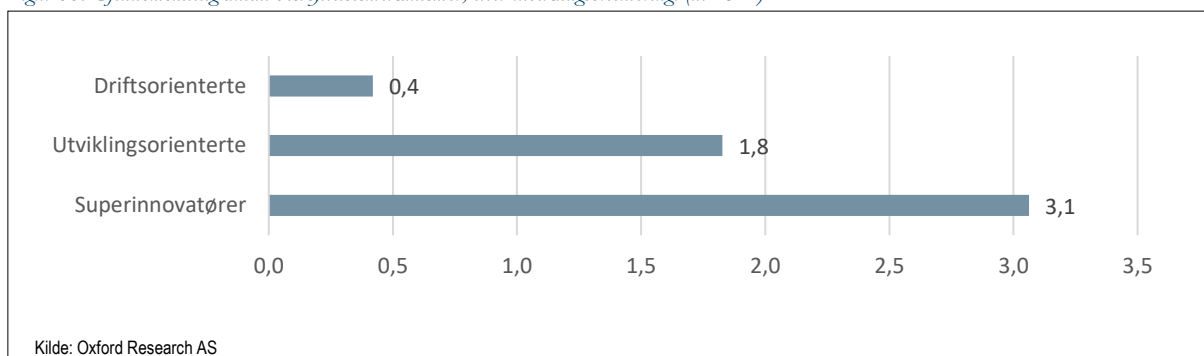
Prosjektbidrag	Gruppe 1: Driftsorienterte	Gruppe 2: Utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatører
Økt omsetning	27 %	44 %	66 %
Økt eksport	3 %	12 %	36 %
Bedret konkurransevne	22 %	56 %	81 %
Bedret lønnsomhet	22 %	40 %	63 %
Bedret overlevelsesmulighet	36 %	65 %	85 %
Sysselsetting	6 %	22 %	46 %

Kilde: Oxford Research AS

14.2.8 Utviklingsorientering og bruk av IPR

Det er også stor forskjell mellom de tre gruppene når det gjelder deres praksis med å beskytte IPR. Mens kun 16 prosent av Driftsorienterte benytter en eller flere mekanismer for å beskytte sin IPR, er andelen 59 prosent blant Utviklingsorienterte. Dette må betraktes som en høy andel, men blekner likevel når vi sammenligner med Superinnovatører. Her er andelen hele 84 prosent, og viser at denne gruppen tar beskyttelse av sine innovasjoner på alvor. Figuren under viser at Superinnovatører benytter langt flere ulike mekanismer enn de andre to gruppene for å beskytte sine innovasjoner. Når vi i tillegg vet at de i langt større grad enn de andre bedriftene benytter seg av patenter samt registrerer varemerker, underbygger dette at denne gruppen er den som i størst grad skaper nye varer og tjenester.

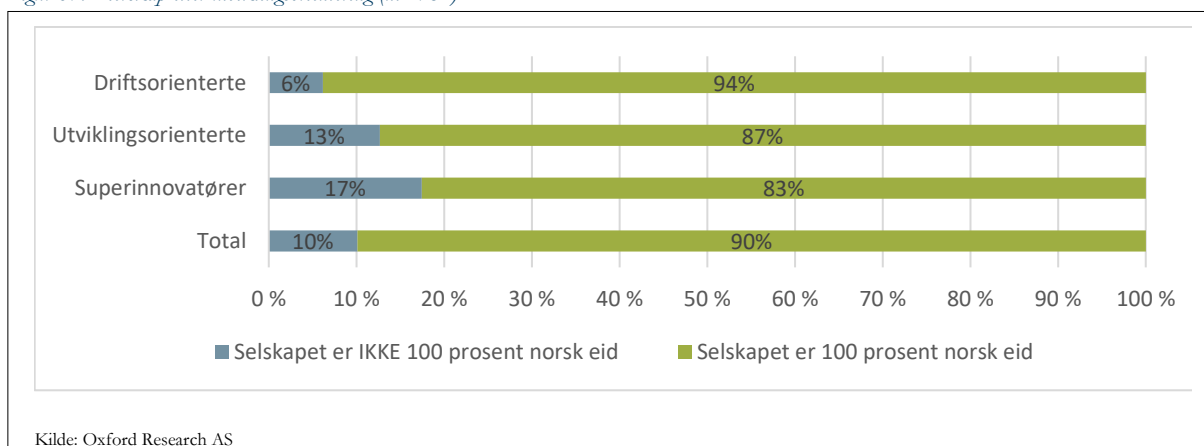
Figur 66: Gjennomsnittlig antall beskyttelsesmekanismer, etter utviklingsorientering. (n: 1812)

14.2.9 Utviklingsorientering og eierskap

Som i fjorårets undersøkelse, har vi tatt med en analyse av virksomhetenes utviklingsorientering sett opp mot virksomhetenes eierskap. I denne analysen skiller vi mellom virksomheter som er helt og fullt norskeide og virksomheter som ikke er det. Resultatet i neste figur viser at det er statistisk signifikante forskjeller. Vi ser at det er en høyere andel ikke 100 prosent norskeide virksomhetene blant Superinnovatørene sammenlignet med de andre kategoriene. Dette tyder på at ikke rent norskeide virksomheter får mer ut av sine prosjekter enn rent norskeide virksomheter.

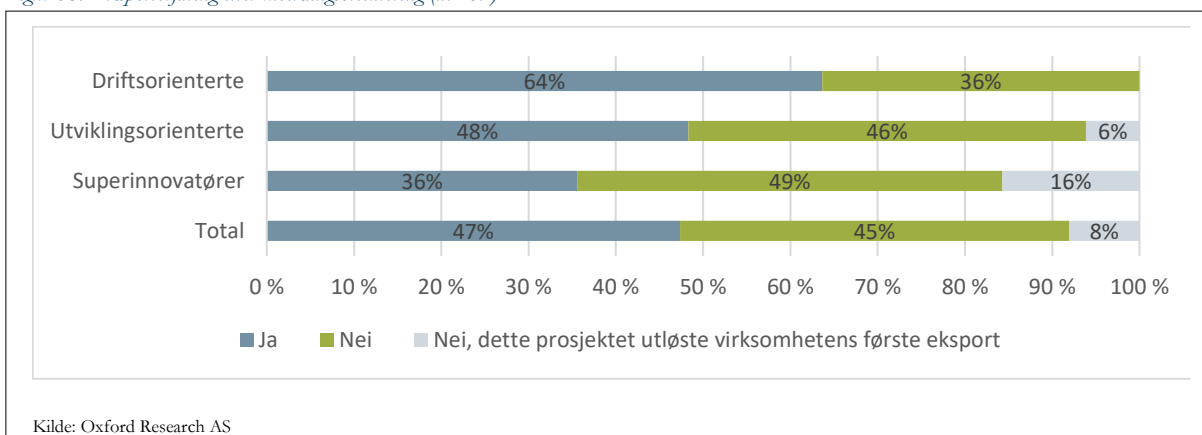
Figur 67: Eierskap etter utviklingsorientering (n: 1781)

14.2.10 Utviklingsorientering og eksport

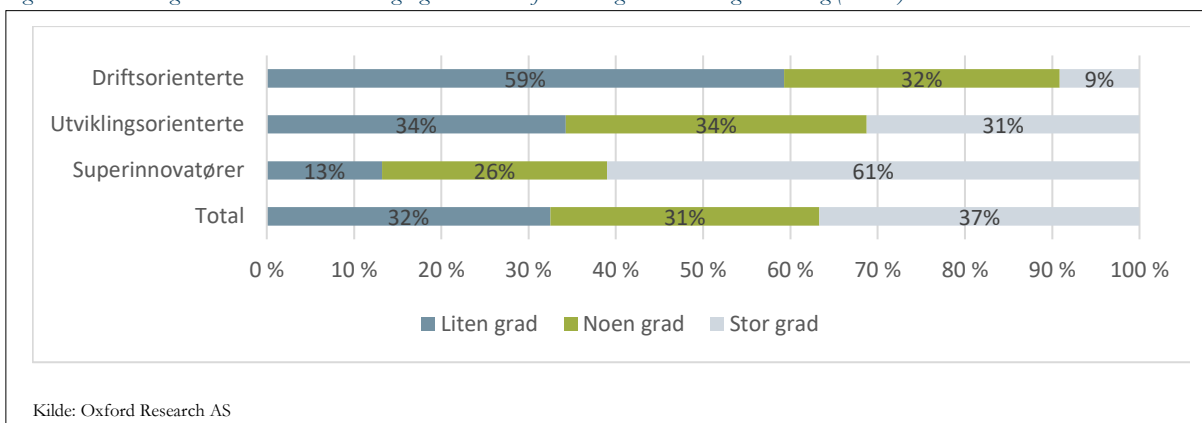
I neste kapittel presenteres en dybdeanalyse av virksomhetenes eksportaktiviteter og Innovasjon Norges bidrag til disse. I dette avsnittet har vi sett nærmere på noen av disse spørsmålene sett opp mot virksomhetenes utviklingsorientering. Først undersøker vi hvorvidt virksomheten hadde eksportert før prosjektet fikk støtte fra Innovasjon Norge i 2016. Som det framgår av neste figur, er det store forskjeller i virksomhetenes tidligere eksporterfaring. Vi ser at Superinnovatørene skiller seg ut med den høyeste andelen som påpeker at prosjektet de fikk støtte til utløste deres første eksport.

Figur 68: Eksporterfaring etter utviklingsorientering (n: 469)

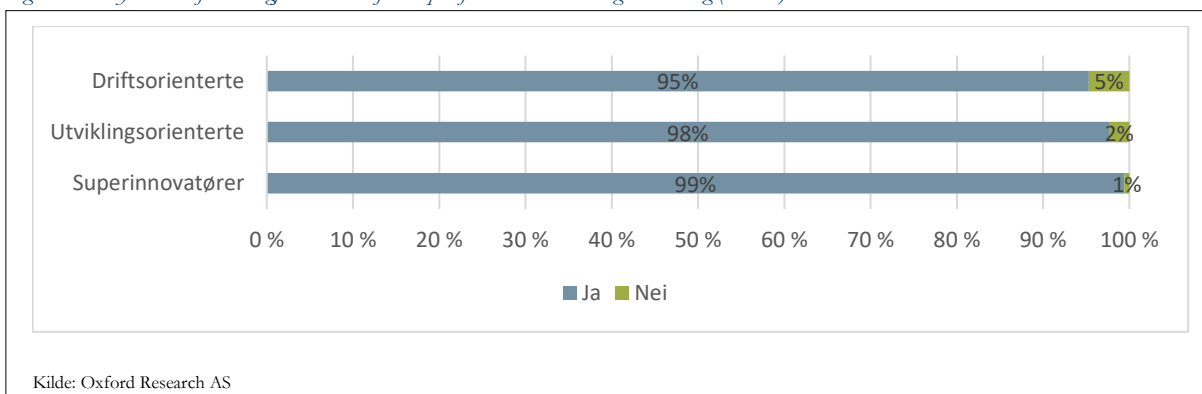
I neste figur viser vi at Superinnovatørene – som i fjorårets undersøkelse - har den klart største andelen som sier at Innovasjon Norge i stor grad bidro til at de kom i gang med sin internasjonaliseringsprosess.

Figur 69: INs bidrag til at virksomheten kom i gang med internasjonalsisering etter utviklingsorientering (n: 443)

Avslutningsvis ser vi at det også er noe forskjeller i andelen virksomheter som sier at de vil benytte Innovasjon Norges tjenester igjen ved neste internasjonalsiseringsaktivitet. Her er det de Driftsorienterte som skiller seg negativt ut gjennom en høyere andel som svarer at de ikke vil benytte Innovasjon Norges tjenester igjen.

Figur 70: Benytte INs tjenester igjen i internasjonale prosjekter etter utviklingsorientering (n: 399)

15. Eksport

- Økning i andel virksomheter som har støtt på eksportbarrierer
- Enda større økning i andel virksomheter som har fått hjelp fra Innovasjon Norge til å overkomme eksportbarrierene
- Økning i andel virksomheter som eksporterer for alle eksportmarkeder
- Økning i andel virksomheter som sier at tjenesten fra Innovasjon Norge bidro til at virksomheten kom i gang med sin internasjonaliseringsprosess

For å få mer kunnskap om Innovasjon Norges bidrag til økt eksport i virksomhetene, ble det i 2017 utviklet et helt nytt spørsmålsbatteri som skal gi mer dybdekunnskap om:

- Hvorvidt virksomhetene har eksportert tidligere
- I hvilken grad Innovasjon Norges tjenester bidrar til at virksomhetene har kommet i gang med sin internasjonaliseringsprosess
- Hvilke markeder virksomhetene har eksportert til
- I hvilken grad virksomhetene har støtt på ulike barrierer i sine internasjonaliseringsprosesser
- I hvilken grad virksomhetene har fått hjelp fra Innovasjon Norge til å overkomme de ulike barrierene de har støtt på i sine internasjonaliseringsprosesser
- Hvorvidt virksomheten vil benytte Innovasjon Norges tjenester igjen i fremtidige internasjonaliseringsprosesser

Dette spørsmålsbatteriet ble benyttet første gang i Førundersøkelsen for 2017-årgangen, og ble deretter revidert og benyttet i sin nye form i Førundersøkelsen for 2018-årgangen. Det er denne versjonen som også ble benyttet i Etterundersøkelsen for 2014-årgangen og som også er brukt i årets undersøkelse. Dermed er det mulig å sammenligne utviklingen i resultatene mellom de tre siste Etterundersøkelsene.

Utgangspunktet for analysen i dette kapittelet er alle kundene som har svart enten Liten grad (2), Noen grad (3), Stor grad (4) eller Svært stor grad (5) på spørsmålet om ”I hvilken grad har eller vil utviklingsprosessen føre til økt eksport (2) for virksomheten?” (q204 i spørreskjemaet, se også kapittel 10.5). I Etterundersøkelsen 2016 er det 495 bedrifter (498 bedrifter i 2015, 421 bedrifter i 2014) som dermed fikk videre spørsmål om sin eksportvirksomhet. Analysen vil fokusere på hvorvidt det kan identifiseres noen forskjeller i de ovenstående spørsmålene med tanke på bedriftenes alder (etablerte versus gründerbedrifter), deres geografiske og næringsmessige tilhørighet eller andre kjennetegn som kan si noe om hvorvidt støtten fra Innovasjon Norge treffer noen virksomheter bedre enn andre. Før vi går nærmere inn på resultatene fra analysen, vil vi kort presentere sentrale kjennetegn for de 495 bedriftene som inngår i analysen.

15.1 HVEM ER BEDRIFTENE SOM INNGÅR I ANALYSEN?

Det første vi kan merke oss, er at det er en nokså jevn fordeling mellom gründerbedrifter (47 prosent, 45 i 2015) og etablerte bedrifter (53 prosent, 55 prosent i 2015). Når det gjelder deres næringsmessige tilhørighet, ser vi at de hovedsakelig tilhører tre næringer; Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting (22 prosent, 24 prosent i 2015), Industri (20 prosent, 19 prosent i 2015) samt

Informasjon og kommunikasjon (IKT, 20 prosent, 17 prosent i 2015). Andre næringer er langt mindre representert i dette bedriftsutvalget. Vi ser videre at bedriftene samlet sett er nokså jevnt fordelt med hensyn til hvorvidt de har adresse innenfor det distriktpolitiske virkeområdet (44 prosent, 45 prosent i 2015) eller utenfor (56 prosent, 55 prosent i 2015). Vi finner de største andelen bedrifter i Oslo (13 prosent, 10 prosent i 2015), Rogaland (12 prosent, 10 prosent i 2015), Trøndelag (12 prosent, 15 prosent i 2015), og lavest andel i Vestfold og Telemark (5 prosent), Nordland (6 prosent) og Møre og Romsdal (7 prosent).

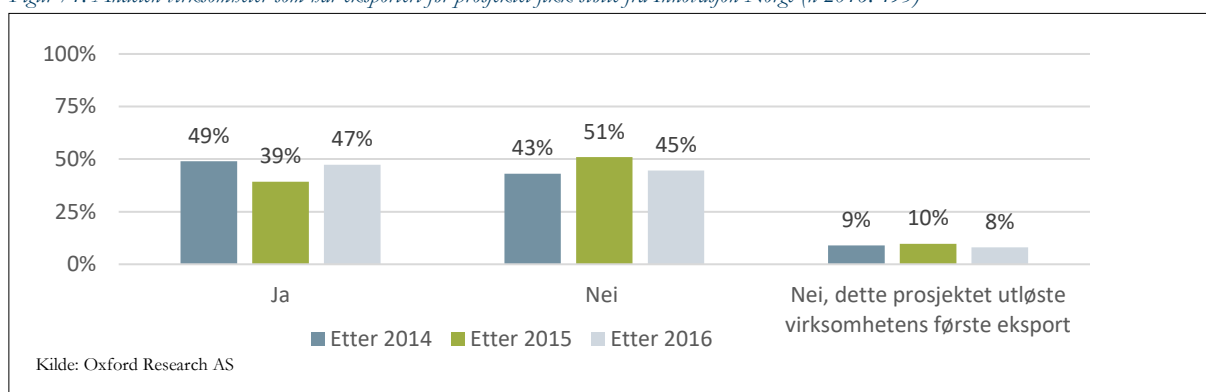
Når vi ser mer i dybden på bedriftene i de tre mest representerte næringene i denne analysen, fremkommer det noen interessante forskjeller. Vi ser for det første at langt høyere andeler IKT-bedrifter og tjenesteytere er lokalisert utenfor det distriktpolitiske virkeområdet enn tilfellet er med industribedrifter, der majoriteten er hjemmehørende innenfor virkeområdet. For det andre er IKT-bedriftene og tjenesteyterne langt mindre målt i antall årsverk. Videre er det en jevn fordeling mellom gründerbedrifter og etablerte bedrifter blant IKT-bedriftene og tjenesteyterne, mens industribedriftene i langt større grad er etablerte bedrifter. Vi ser også at IKT-bedriftene og tjenesteyterne i langt større grad enn industribedriftene har beskyttet sin IPR og de har også høyere andeler som rapporterer radikale innovasjoner. Dette samsvarer med funnene i fjorårets undersøkelse.

I motsetning til fjorårets undersøkelse, finner vi ingen forskjeller i eierskapet til bedriftene i disse tre næringene.

15.2 TIDLIGERE EKSPORTERFARING

Vi starter med å se på hvorvidt virksomhetene har eksportert tidligere. Dette er vist i figuren under.

Figur 71: Andelen virksomheter som har eksportert før prosjektet fikk støtte fra Innovasjon Norge (n-2016: 495)

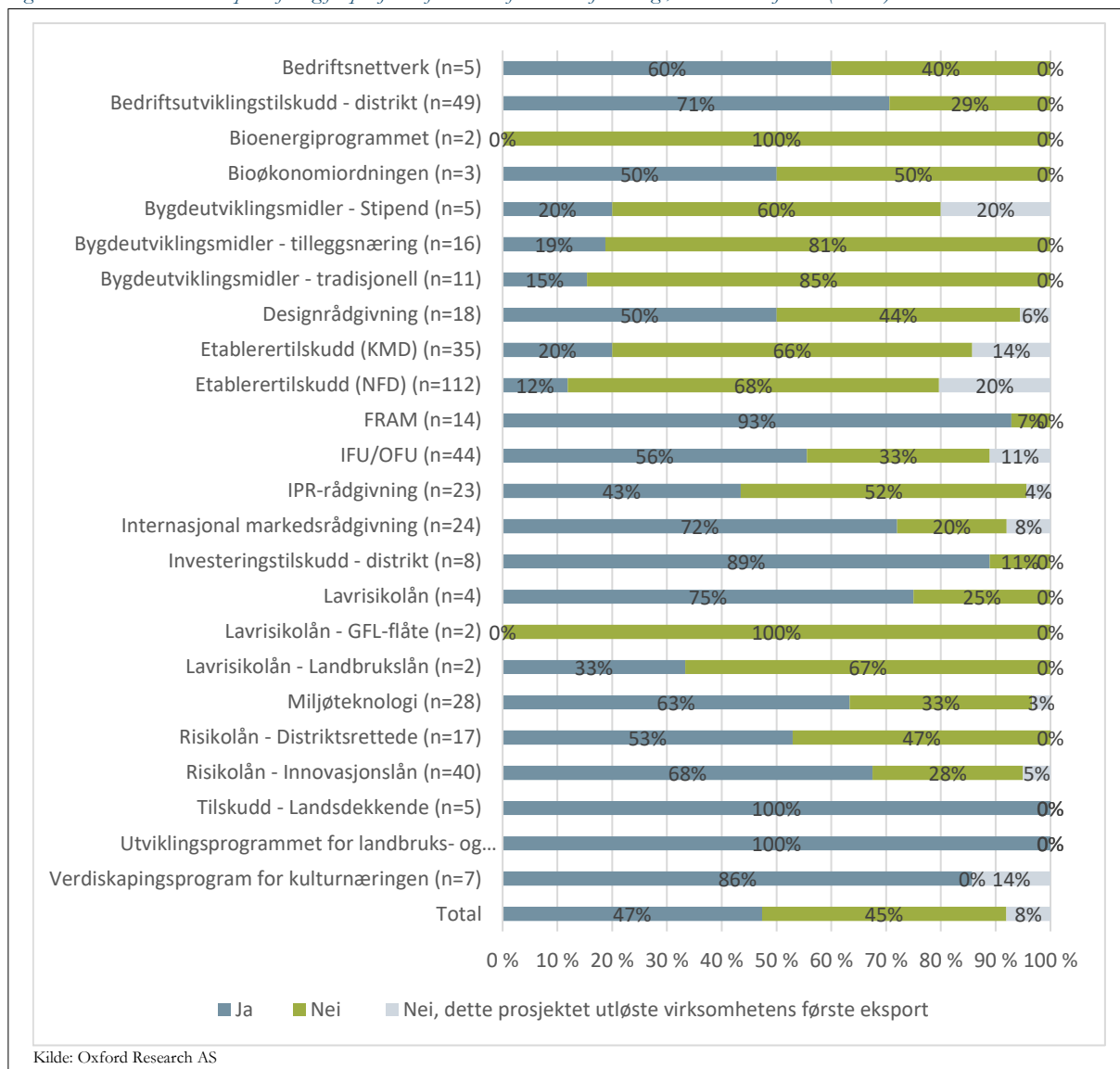

I underkant av 5 av 10 virksomheter som har besvart dette spørsmålet, har eksporterfaring fra før, det vil si før de fikk støtte til prosjektet de er spurt om i denne Etterundersøkelsen. Dette er omtrent det samme som i Etterundersøkelsen 2014, og representerer en retur til normalen sammenlignet med 2015-undersøkelsen.

Tilsvarende finner vi en andel på 45 prosent av virksomhetene som ikke har tidligere eksporterfaring, og som ikke tilskriver Innovasjon Norge-støtten deres første eksport. Dermed gjenstår det en andel på ti prosent av virksomhetene som oppgir at det støttede prosjektet utløste deres første eksport.

Som vi ser av figuren under, er det meget stor variasjon når vi analyserer dette spørsmålet opp mot de ulike tjenestene. Minst like viktig er det å merke seg at det for enkelte av tjeneste foreligger meget få svar, i noen tilfeller bare ett. Vi velger å kun kommentere tjenester som har ti eller flere svar. Antall svar er oppgitt i parentes bak hver tjeneste.

Figur 72: Virksomhetenes eksporterfaring for prosjektet fikk støtte fra Innovasjon Norge, andeler etter tjeneste (n: 495)

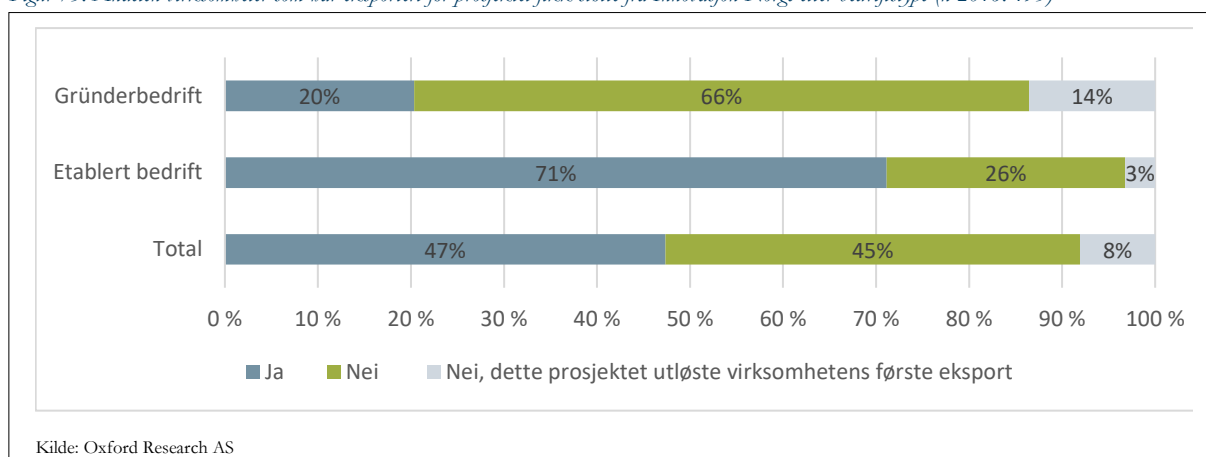

Når vi ser på andelen virksomheter som oppgir at det Innovasjon Norge-støttede prosjektet har utløst virksomhetens første eksport, finner vi de høyeste andelen blant de som har mottatt Bygdeutviklingsmidler – stipend og Etablerertilskudd (NFD) (begge 20 prosent) samt Etablerertilskudd (KMD) og Verdiskapingsprogram for kulturnæringen (begge 14 prosent). Etablerertilskudd (NFD) var også blant tjenestene med høyest andel på denne indikatoren i fjorårets undersøkelse (13 prosent).

Tidligere eksporterfaring finner vi i høyest grad blant mottakere av FRAM-midler (93 prosent), Internasjonal markedsrådgivning (72 prosent) og Bedriftsutviklingstilskudd – distrikt (71 prosent). I fjorårets undersøkelse var det tjenestene Miljøteknologi (66 prosent), Risikolån - Innovasjonslån

(63 prosent) og Tilskudd - Distriktsrettede (61 prosent) som skåret høyest på denne indikatoren. De laveste andelen av virksomhetene med tidligere eksporterfering er Bygdeutviklingsmidler - tilleggsnæring (19 prosent), Bygdeutviklingsmidler - tradisjonell (15 prosent) og Etablerertilskudd (NFD) (12 prosent). Etablerertilskudd (NFD) skårte også lavt i fjorårets undersøkelse. Disse resultatene harmonerer godt med resultatene vi finner når vi ser nærmere på eksporterfering målt opp mot bedriftstype i figuren under.

Figur 73: Andelen virksomheter som har eksportert før prosjektet fikk støtte fra Innovasjon Norge etter bedriftstype (n=2016: 495)

Som forventet har de etablerte bedriftene i større grad tidligere eksporterfering (71 prosent, 53 prosent i 2015, 66 prosent i 2014) sammenlignet med gründerbedriftene (20 prosent, 20 prosent i 2015, 28 prosent i 2014). Figuren viser videre at en tredobbelt så høy andel gründerbedrifter (14 prosent, 15 prosent i 2015, 12 prosent i 2014) oppgir at prosjektet de fikk støtte til fra Innovasjon Norge utløste virksomhetens første eksport sammenlignet med de etablerte bedriftene (3 prosent, 6 prosent i 2015 og 2014).

Til tross for at det er relativt få virksomheter (495) som har besvart spørsmålene som ligger til grunn for denne analysen, finner vi noen interessante signifikante forskjeller med hensyn til tidligere eksporterfering og støtten fra Innovasjon Norges utløsende effekt. Nøyaktig som i fjorårets undersøkelse finner vi at virksomheter:

- Som kan karakteriseres som Superinnovatører i større grad enn virksomheter som kan karakteriseres som Driftsorienterte eller Utviklingsorienterte
- Som ikke er helt norskeide i større grad enn helt norskeide virksomheter
- Som har brukt en eller flere mekanismer for å beskytte sin IPR i større grad enn virksomheter som ikke har beskyttet sin IPR
- Hjemmehørende utenfor det distriktpolitiske virkeområdet i større grad enn innenfor virkeområdet
- Som er små målt i antall årsverk (0 til 10 årsverk) i større grad enn større virksomheter
- Som tilhører næringene Informasjon og kommunikasjon eller Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting i større grad enn industrivirksomheter

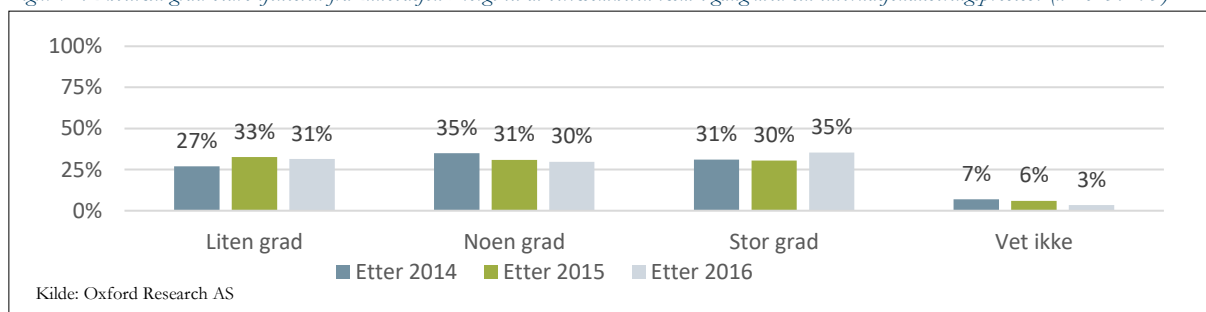
oppgir at prosjektet de fikk støtte til fra Innovasjon Norge utløste virksomhetens første eksport.

15.3 INNOVASJON NORGES BIDRAG TIL Å UTLØSE VIRKSOMHETENES FØRSTE EKSPORT

I foregående avsnitt var fokus på hvorvidt virksomhetene har eksportert tidligere eller ei, samt om prosjektet de fikk støtte til utløste virksomhetens første eksport. I dette avsnittet ser vi nærmere på i hvilken grad tjenesten fra Innovasjon Norge bidro til at virksomheten kom i gang med sin internasjonaliseringsprosess. Innholdsmessig kan de to spørsmålene høres like ut, men det er nyanseskjeller mellom dem. Ovenfor var fokuset på kundens prosjekt, i dette avsnittet er tjenesten fra Innovasjon Norge det sentrale. Det er viktig å være klar over at Innovasjon Norge ofte rådgir og veileder sine kunder i forbindelse med at tjenester blir ytt, og dette vil sannsynligvis spille inn i kundenes svargivning.

I figuren under viser vi fordelingen av svarene på spørsmålet: «I hvilken grad bidro tjenesten fra Innovasjon Norge til at virksomheten kom i gang med sin internasjonaliseringsprosess?»

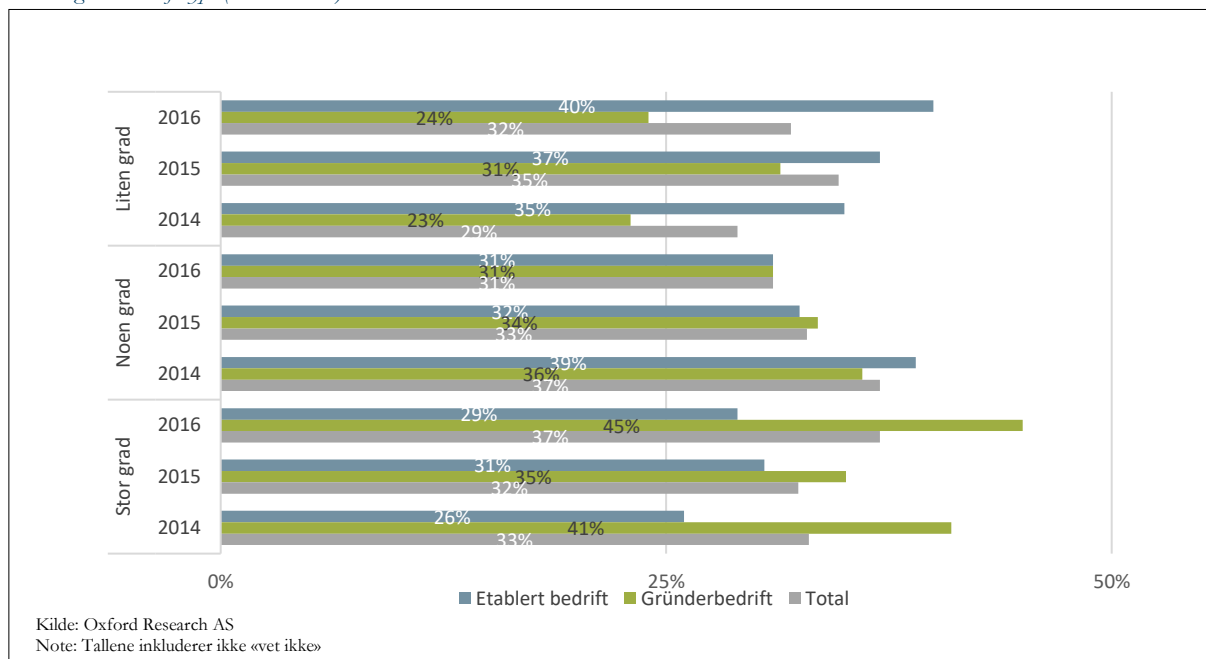
Figur 74: I hvilken grad bidro tjenesten fra Innovasjon Norge til at virksomheten kom i gang med sin internasjonaliseringsprosess? (n-2015: 495)

Vi ser at de 495 respondentene som svarte på dette spørsmålet fordeler seg relativt jevnt på de tre svaralternativene og at andelen som ikke vet er nokså lav. Den største endringen sammenlignet med fjorårets undersøkelse finner vi for svarkategoriene Stor grad, som har økt med fem prosentpoeng, det skyldes i hovedsak at andelen «Vet ikke» har gått ned.

I det videre vil vi analysere dette spørsmålet ut fra ulike bakgrunnsvariabler, og starter med å se på bedriftstype. En analyse basert på tjenester synes mindre hensiktsmessig, da flere av tjenestene har meget få svar.

Figur 75: I hvilken grad bidro tjenesten fra Innovasjon Norge til at virksomheten kom i gang med sin internasjonaliseringsprosess?
 Fordeling etter bedriftstype (n 2016: 477)

Som figuren over viser, oppgir 37 prosent av alle virksomhetene fra Innovasjon Norge at tjenesten i stor grad har bidratt til at virksomheten har kommet i gang med sin internasjonaliseringsprosess (32 prosent i 2015 og 33 prosent i 2014). Ikke uventet er det en høyere andel gründervirksomheter (45 prosent, mot 35 prosent i 2015 og 41 prosent i 2014) som svarer dette. For de etablerte virksomhetene gjelder dette 29 prosent (31 prosent i 2015, 26 prosent i 2014). Men er det geografiske, næringsmessige, eierskapsmessige eller andre forskjeller mellom virksomhetene med tanke på Innovasjon Norges bidrag til at de kommer i gang med sine internasjonaliseringsprosesser?

Til tross for at det er relativt få virksomheter som har besvart disse spørsmålene, finner vi flere interessante signifikante forskjeller. Vi finner at virksomheter:

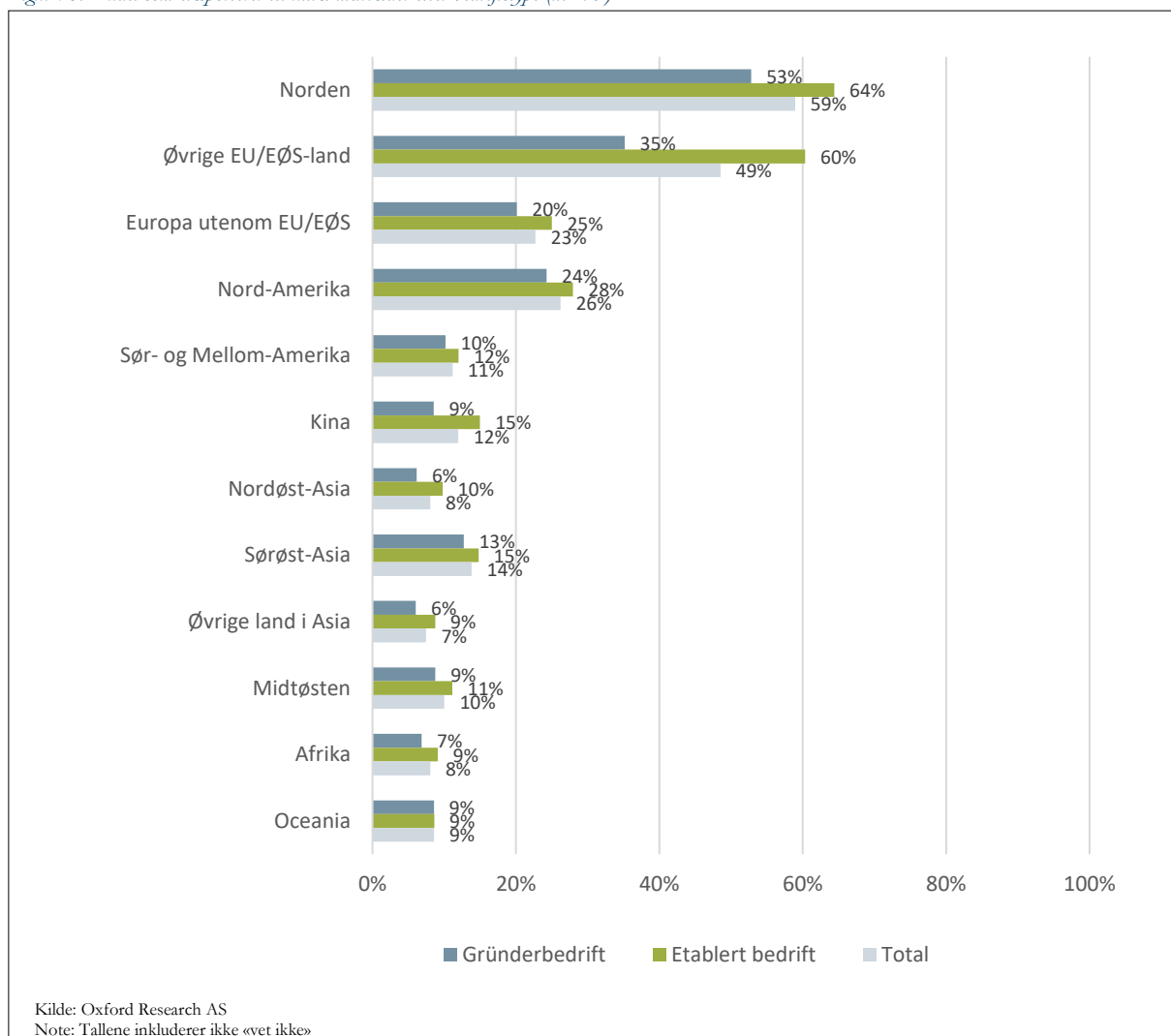
- Hjemmehørende utenfor det distriktspolitiske virkeområdet i større grad enn innenfor virkeområdet
- Som kan karakteriseres som Superinnovatører i større grad enn virksomheter som kan karakteriseres som Driftsorienterte eller Utviklingsorienterte
- Som tilhører kompetanseintensive næringer/tjenester i større grad enn mindre kompetanseintensive virksomheter
- Som har brukt en eller flere mekanismer for å beskytte sin IPR i større grad enn virksomheter som ikke har beskyttet sin IPR
- Som er små målt i antall årsverk (5 til 10 årsverk) i større grad enn større virksomheter
- Som ikke er helt norskeide i større grad enn helt norskeide virksomheter
- Som av Innovasjon Norges rådgivere er vurdert til å ha et høyt vekstpotensial i større grad enn virksomheter som er vurdert til å ha et mindre vekstpotensial
- Som tilhører næringene Informasjon og kommunikasjon eller Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting i større grad enn industrivirksomheter

oppgir at tjenesten fra Innovasjon Norge har bidratt til at de har kommet i gang med sin internasjonaliseringsprosess.

15.4 EKSPORTMARKEDER

Det er også kartlagt til hvilke markeder virksomhetene har eksportert. Her har vi spurt virksomhetene om eksport til en rekke geografiske markeder. Resultatene er vist i figuren under.

Figur 76: Andel som eksporterer til ulike markeder etter bedriftstype (n: 495)

Som vi ser av figuren over, er det de geografisk nære markedene virksomhetene i første rekke har eksport til, det vil si våre nordiske naboland og øvrige EU/EØS-land. Det er også interessant å merke seg at Nord-Amerika ser ut til å være et viktigere eksportmarked for virksomhetene enn Europa utenom EU/EØS og de andre oversjøiske markedene.

Størst forskjell mellom gründerbedrifter og etablerte bedrifter finner vi for øvrige EU/EØS-land. 35 prosent av gründerne eksporterer til disse, mot 60 prosent av de etablerte bedriftene. Vi ser at de etablerte bedriftene i større grad eksporterer til Kina enn gründervirksomhetene.

Vi finner også enkelte geografiske forskjeller når vi analyserer eksport til enkeltmarkeder. Virksomheter hjemmehørende utenfor det distriktspolitiske virkeområdet har høyere andeler som eksporterer til Nord-Amerika, Sør- og Mellom-Amerika, Kina, øvrige land i Asia, Midtøsten, Afrika og

Oceania sammenlignet med virksomheter som er lokalisert innenfor det distriktpolitiske virkeområdet.

Videre finner vi noen forskjeller når vi analyserer eksport til enkeltmarkeder ut fra virksomhetenes næringstilhørighet. Vi ser at industri- og IKT-bedriftene har mer eksport til Norden enn tjenesteyterne, mens industribedriftene er mer orientert mot øvrige EU/EØS-land og Kina som eksportmarked enn de to andre næringene.

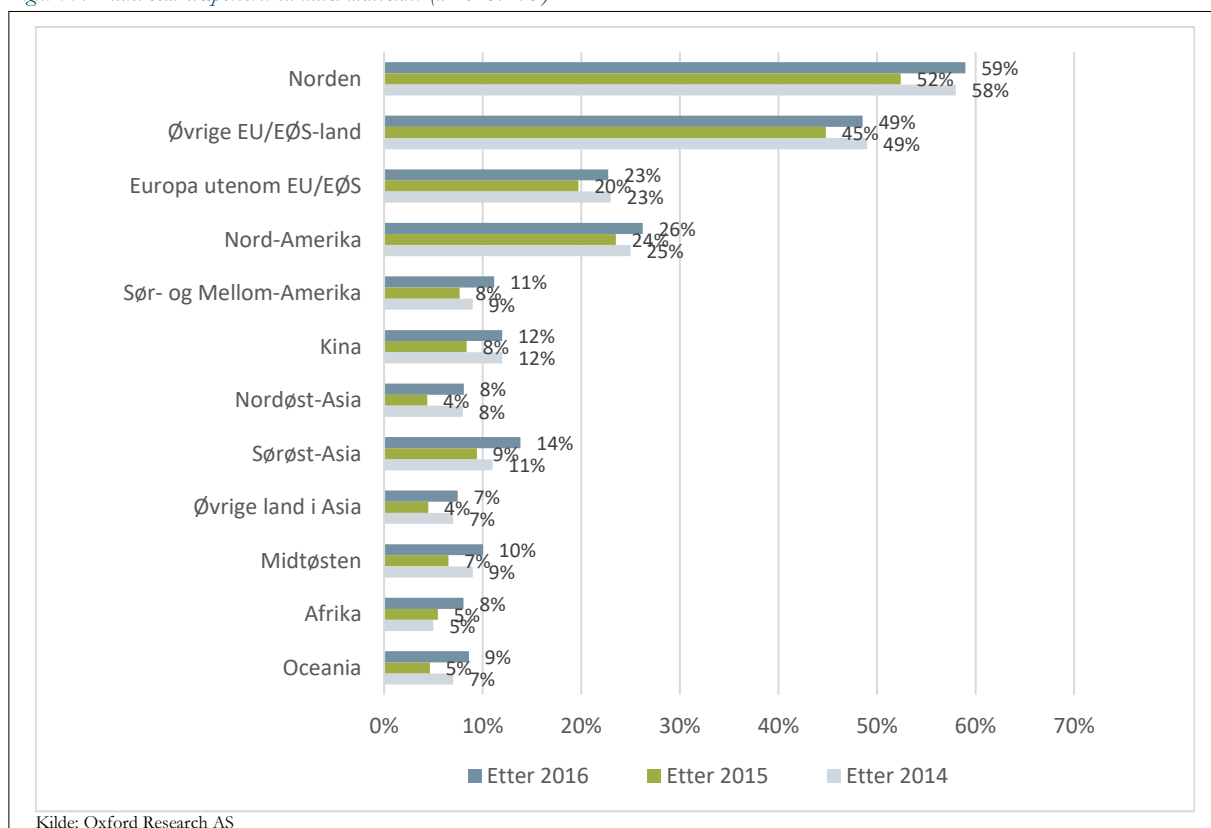
Vi finner enda klarere forskjeller når vi ser eksportmarkedene opp mot virksomhetenes størrelse målt i antall årsverk. Her gjelder stort sett at jo større virksomhetene er, jo mer eksporterer de til øvrige EU/EØS-land, Sør- og Mellom-Amerika, Kina, Sørøst-Asia, Midtøsten, Afrika og Oceania.

Vi finner også noen forskjeller i eksportmarkeder med hensyn til virksomhetenes eierskap. Her gjelder at virksomheter som ikke er 100 prosent norskeid har høyere eksport til øvrige EU/EØS-land, Kina, Nordøst-Asia, Sørøst-Asia, Midtøsten samt Oceania.

I motsetning til fjorårets undersøkelse, finner vi ingen forskjeller når vi sammenligner virksomheter som har beskyttet sin IPR med virksomheter som ikke har gjort det. Vi finner imidlertid at prosjekter som av Innovasjon Norges rådgivere er vurdert til å ha et høyt innovasjonsnivå i større grad enn virksomheter som er vurdert til å ha et lavere innovasjonsnivå har mer eksport til Nord-Amerika.

Som vi ser av figuren under, er endringene fra fjorårets undersøkelse relativt store, slik at andelen har økt for samtlige markeder, og er nå på samme nivå eller noe over nivåene som ble målt i 2014.

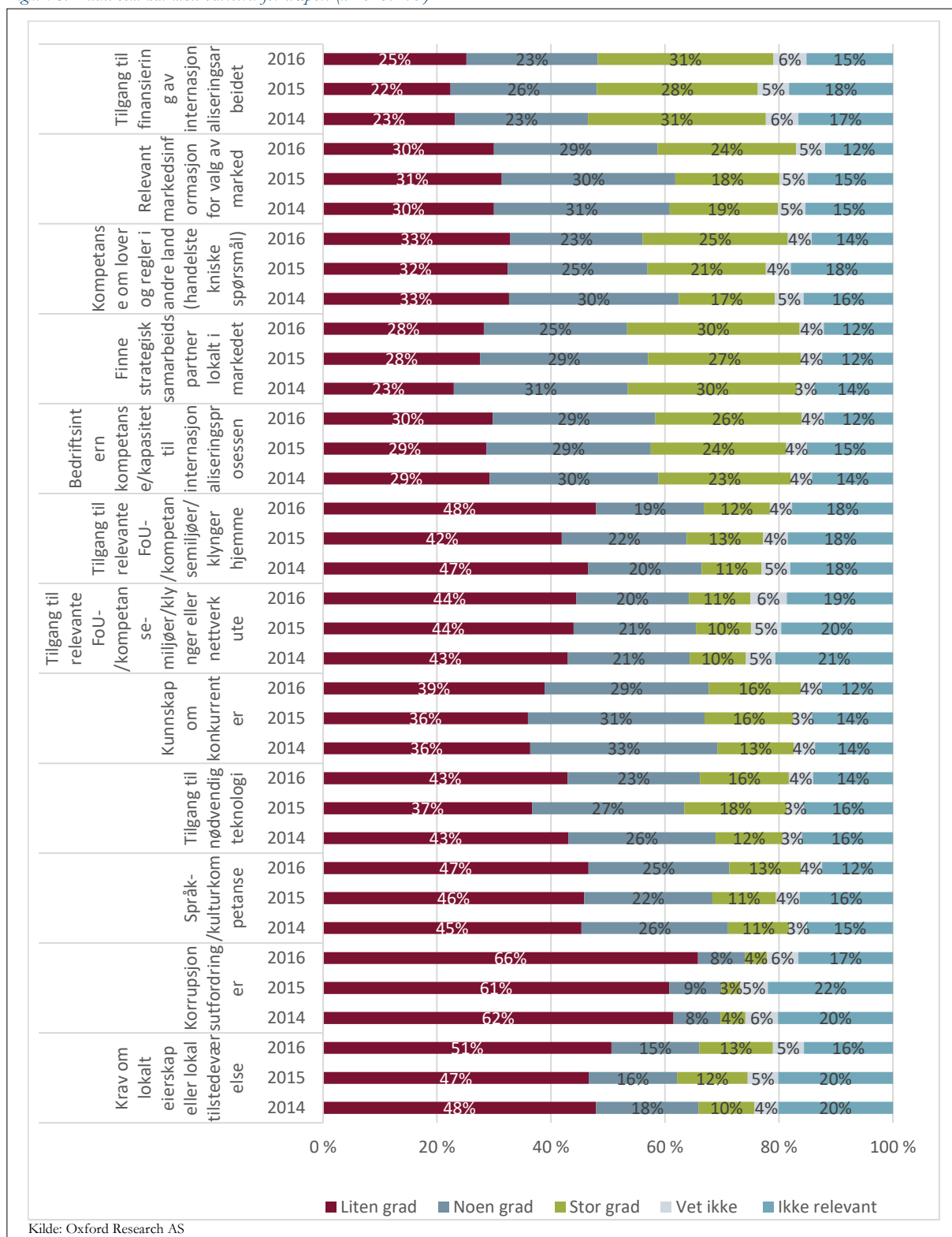
Figur 77: Andel som eksporterer til ulike markeder (n-2016: 495)

15.5 EKSPORTBARRIERER

Vi har også spurt virksomhetene om hvorvidt de har støtt på en rekke ulike barrierer/risikofaktorer i sitt eksportarbeid. Resultatet er vist i figuren under og viser både årets og fjorårets resultater.

Figur 78: Andel som har møtt barrierer for eksport (n 2016: 495)

Kilde: Oxford Research AS

Som figuren over viser, er det en synkende andel virksomheter som opplever at barrierene ikke er relevante, andelen av summen av «Vet ikke» og «Ikke relevant»-svar varierer mellom 16 og 25 prosent (mellom 16 og 27 prosent i 2015 og mellom 17 og 26 prosent i 2014). Sagt på en annen måte, uttrykt gjennom en indikator for samlet bidrag, ser vi at 61 prosent av virksomhetene (58 prosent i 2015, 60 prosent i 2014) oppgir å ha støtt på en eller flere eksportbarrierer i stor grad, og at de i snitt har møtt på 2,2 av i alt 12 mulige barrierer (2,0 i 2015 og 1,9 i 2014).

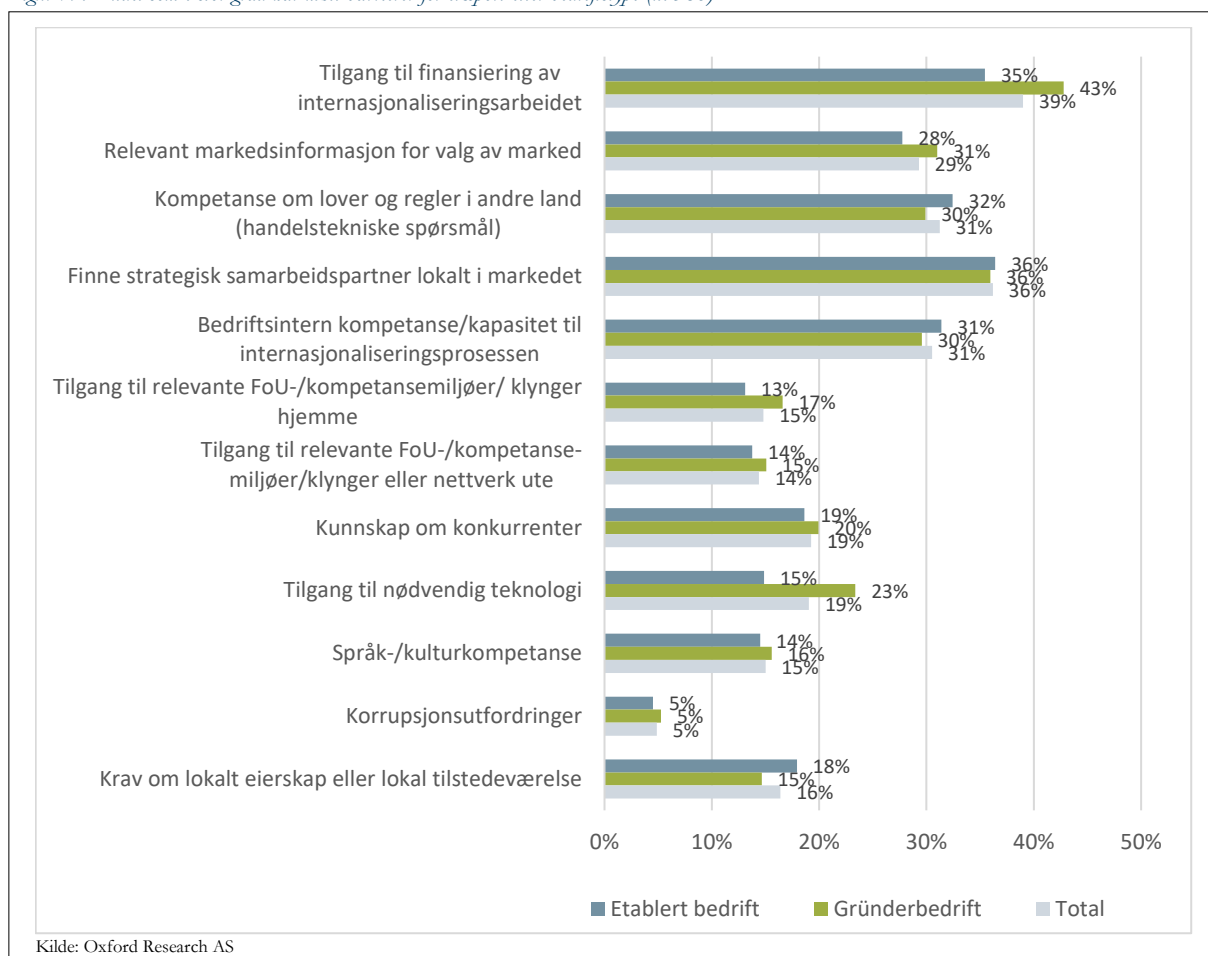
Blant de virksomhetene som har opplevd slike barrierer, er følgende de tre viktigste:

- Tilgang til finansiering av internasjonaliseringsarbeidet
- Finne strategisk samarbeidspartner lokalt i markedet
- Bedriftsintern kompetanse/kapasitet til internasjonaliseringsprosessen.

Dette er nøyaktig de samme tre barrierene som ble identifisert som de viktigste barrierene i Etterundersøkelsene i 2014 og 2015.⁹ Andelen virksomheter som oppgitt å ha opplevd disse barrierene i stor grad er økt med to til tre prosentpoeng.

I figuren under vises fordelingen av disse barrierene på bedriftstype.

Figur 79: Andel som i stor grad har møtt barrierer for eksport etter bedriftstype (n: 386)

⁹ En undersøkelse gjennomført i 2018 rettet mot norske vekstbedrifter og norske investormiljøer som investerer i vekstbedrifter finner omtrent de samme barrierene som de viktigste for bedrifters internasjonalisering (Vekstvilkår for norske scale-ups, Menon rapport nr. 58/2018).

Vi finner svært få signifikante forskjeller mellom gründerbedrifter og etablerte bedrifter for eksportbarrierene. Derimot finner vi noen geografiske forskjeller, der vi ser at virksomheter hjemmehørende utenfor det distriktpolitiske virkeområdet i større grad enn virksomheter hjemmehørende innenfor det distriktpolitiske virkeområdet har støtt på barrierer knyttet til tilgang til finansiering av internasjonaliseringsarbeidet, relevant markedsinformasjon for valg av marked, kompetanse om lover og regler i andre land samt bedriftsintern kompetanse/kapasitet til internasjonaliseringsprosessen samt tilgang til relevante FoU-/kompetanse-miljøer/klynger eller nettverk ute. Som vist innledningsvis, er det langt høyere andeler IKT-bedrifter og tjenesteytere enn industribedrifter som er lokalisert utenfor det distriktpolitiske virkeområdet.

Når det gjelder bedriftene i de tre mest representerte næringene i denne analysen, finner vi at IKT-bedrifter og tjenesteytere i større grad enn industrivirksomheter har utfordringer med tanke på tilgang til finansiering av internasjonaliseringsarbeidet og at IKT-bedriftene i større grad enn de andre sliter med å tilegne seg kunnskap om konkurrenter samt å få tilgang til nødvendig teknologi. De støter også i større grad enn de andre på utfordringer med korrupsjon og krav om lokalt eierskap eller lokal tilstedeværelse.

Når det gjelder bedriftsstørrelse, finner vi kun få forskjeller. De aller største virksomhetene målt i antall årsverk oppgir i større grad enn de mindre virksomhetene at de har støtt på korrupsjonsutfordringer.

De aller største forskjellene knyttet til eksportbarrierer finner vi når vi ser på virksomhetenes utviklingsorientering. Her finner vi at Superinnovatørene i større grad enn De Driftsorienterte og De Utviklingsorienterte har støtt på samtlige eksportbarrierer, unntatt språk-/kulturkompetanse, korrupsjonsutfordringer samt krav om lokalt eierskap eller lokal tilstedeværelse.

Vi finner videre store forskjeller med hensyn til hvorvidt virksomhetene har beskyttet sin IPR eller ikke. Førstnevnte gruppe har i større grad enn sistnevnte støtt på de samme barrierene som Superinnovatørene.

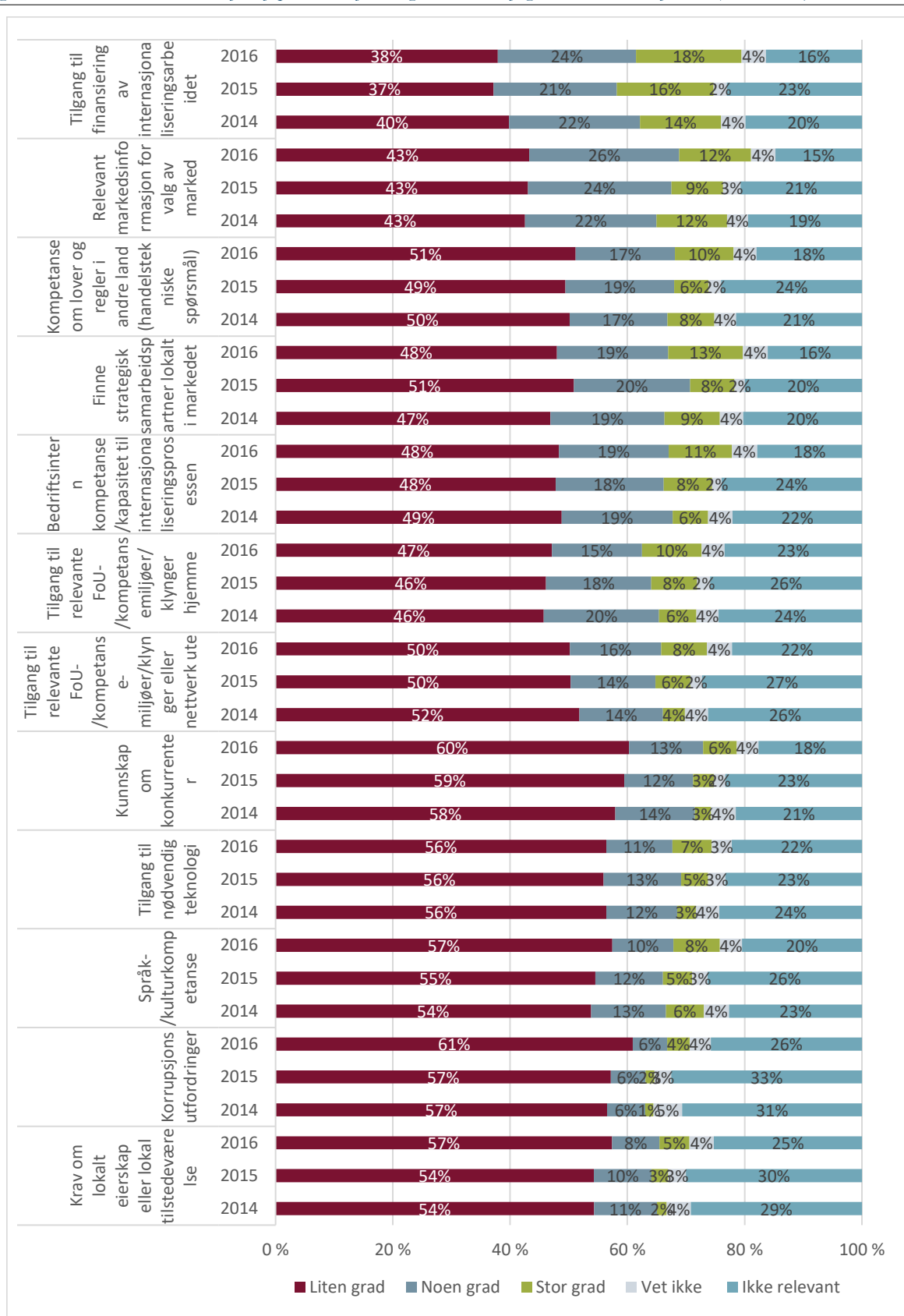
Virksomhetenes eierskap skiller kun på tre eksportbarrierer i årets undersøkelse. Virksomheter som ikke er helt norskeide har strevd mer med tilgang til finansiering av internasjonaliseringsarbeidet og kompetanse om lover og regler i andre land, mens rent norskeide virksomheter har hatt mer utfordringer med bedriftsintern kompetanse/kapasitet til internasjonaliseringsprosessen.

Når vi ser samlet sett på eksportbarrierene, finner vi ingen store endringer sammenlignet med fjorårets undersøkelse. Det er de samme barrierene som går igjen som de mest fremtredende, og det er også disse barrierene vi finner størst og flest statistisk signifikante forskjeller mellom de bakgrunnsvariablene som inngår i analysen. Det foreligger nå tre årganger med observasjoner og dermed fremstår resultatene som robuste og de gir indikasjoner til Innovasjon Norge om hvilke områder kundene trenger hjelp på. Flere indikatorer peker på at eksportbarrierer oppleves av stadig flere virksomheter. Samtidig tyder resultatene på at det er virksomhetene som satser hardest på innovasjon og eksport som også støter på flest barrierer i sin internasjonaliseringsprosess.

15.6 HJELP FRA INNOVASJON NORGE TIL Å HÅNDTERE EKSPORTBARRIERER

Vi har også spurt virksomhetene om hvorvidt de har fått hjelp av Innovasjon Norge til å håndtere de samme barrierene som vi har spurt om i foregående avsnitt. Resultatet er vist i figuren under.

Figur 80: Andel virksomheter som har fått hjelp av Innovasjon Norge til å håndtere følgende barrierer/risikofaktorer (n 2016: 495)

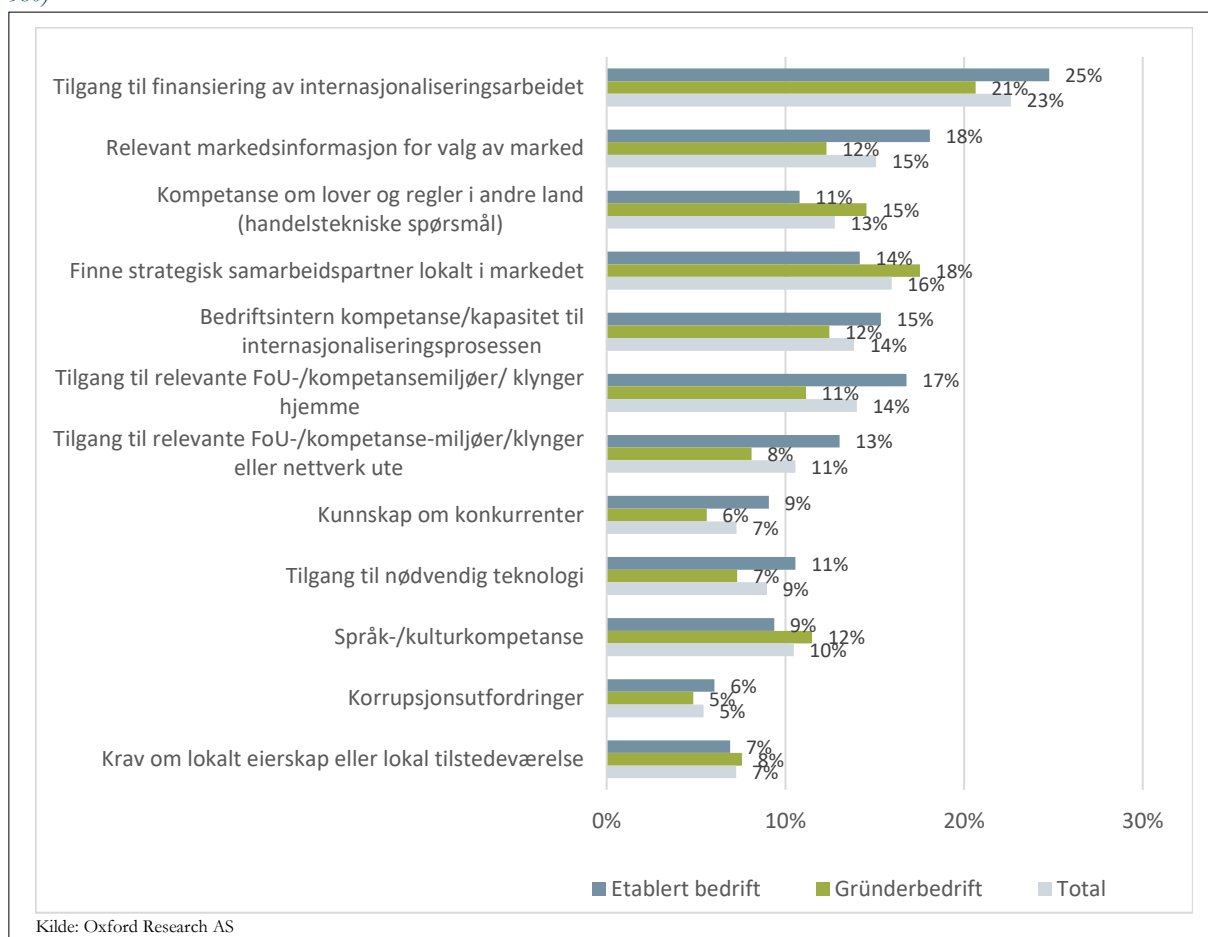
Kilde: Oxford Research AS

Det første vi kan lese ut av figuren er at en stadig lavere andel virksomheter, mellom 19 og 29 prosent (mellom 22 og 35 prosent i 2015 og mellom 23 og 36 prosent i 2014), svarer «Vet ikke» eller «Ikke relevant» på disse spørsmålene. Uttrykt gjennom en indikator for samlet bidrag, ser vi at 35 prosent av virksomhetene oppgir at de har fått hjelp av Innovasjon Norge til å håndtere eksportbarrierer i stor grad (31 prosent i 2015, 33 prosent i 2014), og at de i snitt har fått hjelp til å overkomme 1,1 av i alt 12 mulige barrierer (0,78 i 2015, 0,75 i 2014). Blant virksomhetene som oppgir å ha fått hjelp fra Innovasjon Norge, er det mer eller mindre de samme barrierene som i størst grad er opplevd av bedriftene (se avsnittet over), som de har fått hjelp av Innovasjon Norge til å håndtere. De mest aktuelle barrierene de har fått hjelp til å håndtere er:

- Tilgang til finansiering av internasjonaliseringsarbeidet
- Relevant markedsinformasjon for valg av marked
- Finne strategisk samarbeidspartner lokalt i markedet

I figuren under vises fordelingen av barrierehandteringen på bedriftstype.

Figur 81: Andel virksomheter som i stor grad har fått hjelp av Innovasjon Norge til å håndtere følgende barrierer/risikofaktorer etter bedriftstype (n: 380)

Som vi ser av figuren over, er det – som i fjorårets undersøkelse - relativt små variasjoner i resultatene mellom gründerbedrifter og etablerte bedrifter. De eneste signifikante forskjellene finner vi for relevant markedsinformasjon for valg av marked, kunnskap om konkurrenter samt språk-/kul-

turkompetanse. I de to første tilfellene har gründerbedriftene i større grad enn de etablerte bedriftene fått hjelp fra Innovasjon Norge til å håndtere disse barrierene, mens de etablerte bedriftene i større grad har fått hjelp til å bedre sin språk-/kulturkompetanse.

Vi finner noen forskjeller med hensyn til virksomhetenes geografiske tilhørighet når det gjelder hjelp fra Innovasjon Norge til å håndtere eksportbarrierer. Virksomheter hjemmehørende innenfor det distriktpolitiske virkeområdet har i større grad enn virksomheter hjemmehørende utenfor det distriktpolitiske virkeområdet fått hjelp med kompetanse om lover og regler i andre land (handels-tekniske spørsmål), finne strategisk samarbeidspartner lokalt i markedet, bedriftsintern kompetanse/kapasitet til internasjonaliseringsprosessen, kunnskap om konkurrenter samt tilgang til nødvendig teknologi.

Vi finner også noen forskjeller med hensyn til virksomhetenes eierskap. Her ser vi at rent norske virksomheter i større grad enn ikke rent norske virksomheter har fått hjelp av Innovasjon Norge med relevant markedsinformasjon for valg av marked, finne strategisk samarbeidspartner lokalt i markedet, tilgang til relevante FoU-/kompetanse-miljøer/klynger eller nettverk ute samt kunnskap om konkurrenter.

Vi finner store forskjeller med hensyn til virksomhetenes utviklingsorientering. Her ser vi at Superinnovatørene i større grad enn De Driftsorienterte og De Utviklingsorienterte har fått hjelp av Innovasjon Norge med tilgang til finansiering av internasjonaliseringsarbeidet, relevant markedsinformasjon for valg av marked, bedriftsintern kompetanse/kapasitet til internasjonaliseringsprosessen, tilgang til relevante FoU-/kompetansmiljøer/ klynger hjemme, kunnskap om konkurrenter, tilgang til nødvendig teknologi, korrupsjonsutfordringer samt Krav om lokalt eierskap eller lokal tilstedeværelse. Dette understreker på ny Superinnovatørenes særegne evne til å benytte seg av Innovasjon Norges tjenestetilbud og få maksimalt utbytte av dette.

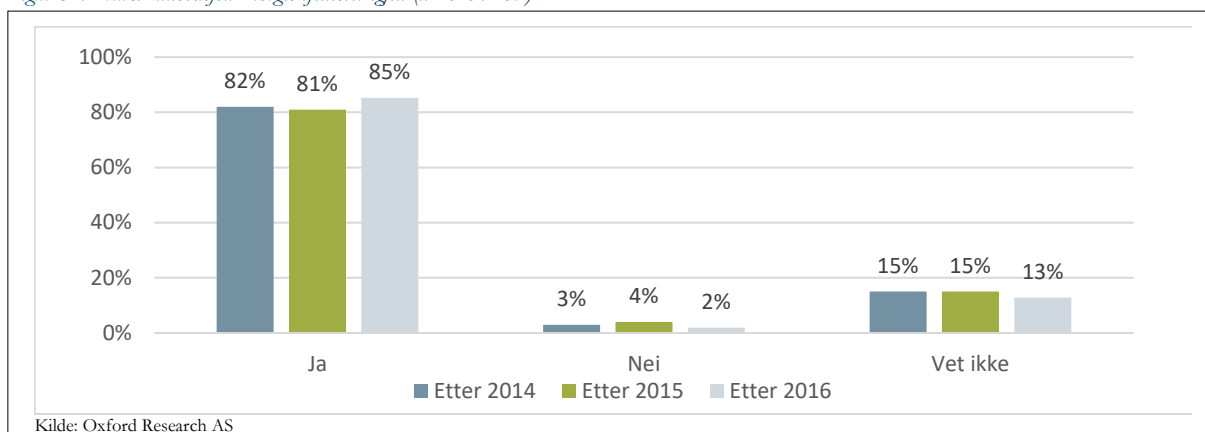
Vi finner ingen forskjeller med hensyn til virksomhetenes næringsmessige tilhørighet når det gjelder hjelp fra Innovasjon Norge til å håndtere eksportbarrierer. Det samme er tilfellet for virksomhetenes størrelse.

Når vi ser samlet sett på hjelp til å overkomme eksportbarrierene, finner vi ingen store endringer sammenlignet med fjorårets undersøkelse. Det er de samme barrierene man har fått hjelp med som går igjen som de mest fremtredende og det er de største barrierene for eksport (se forrige avsnitt) som virksomhetene har fått hjelp fra Innovasjon Norge til å overkomme. Flere indikatorer peker på at stadig flere virksomheter får hjelp av Innovasjon Norge til å håndtere eksportbarrierer. Resultatene tyder på at det er de mest hardtsatsende virksomhetene som i størst grad får denne hjelpen, uavhengig av hvor de kommer fra i landet eller hvilken næring til tilhører.

15.7 BENYTTE INNOVASJON NORGES TJENESTER IGJEN

Avslutningsvis i dette kapitlet har vi sett nærmere på hvorvidt virksomhetene som har eksportert, vil benytte Innovasjon Norges tjenester i internasjonale prosjekter i fremtiden. Dette kan betraktes som et mål på tilfredshet med den bistanden de har fått av Innovasjon Norge til internasjonalisering så langt.

Figur 82: Bruke Innovasjon Norges tjenester igjen (n-2015: 469)

Som vi ser av figuren over, er det kun fire prosent av virksomhetene som svarer at de ikke vil benytte Innovasjon Norges tjenester i internasjonale prosjekter i fremtiden. 15 prosent er usikre, mens 81 prosent sier at de ønsker å benytte seg av Innovasjon Norges tjenester igjen. Endringene fra fjorårets undersøkelse er dermed små, men utviklingen er positiv. Som i fjorårets undersøkelse, finner vi ingen signifikante forskjeller mellom gründerbedrifter og etablerte bedrifter når det gjelder deres tilbøyelighet til å benytte Innovasjon Norges tjenester i internasjonale prosjekter i fremtiden. Den eneste bakgrunnsvariabelen vi finner forskjeller for, er at virksomheter som har beskyttet sin IPR er mer tilbøyelige til å benytte Innovasjon Norges tjenester i internasjonale prosjekter i fremtiden enn de som ikke har det.

16. Kort om hver enkelt tjeneste

I det videre vil hver enkelt tjeneste som er med i denne undersøkelsen presenteres med noen nøkkeltall fra undersøkelsen. Nedenfor er disse nøkkeltallene først presentert for alle tjenestene samlet. Vi gjør oppmerksom på at resultatene i dette kapittelet er fremstilt uten ”Vet ikke/ikke relevant”-andeler.

16.1 ALLE TJENESTER

Antall kunder i populasjonen	7158	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	1792
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	6204,6	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	1,11

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	50%	4%	46%

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2016	12 %	19 %	69 %
2015	15 %	20 %	65 %
2014	16 %	21 %	63 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall årsverk	22,0
Eksportandel	11,5

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	68 %
Tjeneste	60 %
Prosess	55 %
Marked	59 %
Organisasjon	31 %
Andel som ikke gir innovasjon	6 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Internasjonalt nivå	48 %	36 %	25 %
Nasjonalt nivå	13 %	14 %	11 %
Regionalt nivå	7 %	11 %	8 %
Bedriftsnivå	20 %	26 %	39 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2016
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	3,22
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	80 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 12)	3,41
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	71 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	2,91
	Andel av prosjektene med atferdsendring	65 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 17)	2,96
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	64 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	19 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	46 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	36 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	56 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	40 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	12 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	31 %
Samfunns effekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir samfunns effekter	40 %
Miljøeffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir miljøeffekter	33 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	55 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	21 %

16.2 BEDRIFTSNETTVERK

Bedriftsnettverk er et tjenestetilbud som skal stimulere små og mellomstore bedrifter i hele landet til å etablere kommersielle, strategiske samarbeid om konkrete forretningsmessige prosjekter med andre bedrifter. Bedriftsnettverkstjenesten tilbyr finansiering (tilskudd) til planlegging, utvikling og etablering av bedriftsnettverk. Tjenesten kan finansiere kostnader knyttet til tilrettelegging og ledelse, samlinger, nødvendige analyser og felles kompetansebygging. Tjenesten bidrar med kompetanse knyttet til valg av konsulent, rådgiving og verktøy for nettverksutvikling. Målet med bedriftsnettverkene er å oppnå sterke og forpliktende samarbeidsrelasjoner for konkrete innovasjonsprosjekter.

Antall kunder i populasjonen	48	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	13
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	-	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	-

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	23 %	2 %	77 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2016	8 %	17 %	75 %
2015			
2014			

Gjennomsnitt per kunde	
Antall årsverk	127,7
Eksportandel	20,0

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	82 %
Tjeneste	90 %
Prosess	33 %
Marked	100 %
Organisasjon	36 %
Andel som ikke gir innovasjon	0 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Internasjonalt nivå	29 %	0 %	33 %
Nasjonalt nivå	14 %	33 %	33 %
Regionalt nivå	14 %	33 %	0 %
Bedriftsnivå	14 %	33 %	0 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2016
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	4,08
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	92 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 12)	4,08
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	85 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	3,38
	Andel av prosjektene med atferdsendring	85 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 17)	3,31
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	85 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	0 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	42 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	8 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	42 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	25 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	10 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	58 %
Samfunnseffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir samfunnseffekter	42 %
Miljøeffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir miljøeffekter	25 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	67 %
Rådgiving	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	0 %

16.3 BEDRIFTSUTVIKLINGSTILSKUDD - DISTRIKT

Bedriftsutviklingstilskudd – distrikt kan benyttes i nærmere definerte distriktsutviklingsområder. Målet med tilskuddet er å stimulere bedrifter innenfor det distriktpolitiske virkeområdet til å gjennomføre prosjekter som ikke ville blitt realisert i samme grad uten offentlige tilskudd. Utviklingsprosessene skal styrke kompetanse, eksterne samarbeidsrelasjoner, organisering, produkt- og prosessutvikling eller markedsutvikling. Tilskuddene benyttes til prosjekter med verdiskapingspotensial og skal også bidra til å internasjonalisere næringslivet. Støtte kan gis både til nyetableringer og til etablerte bedrifter..

Antall kunder i populasjonen	604	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	156
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	212,88	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	0,33

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	10 %	1 %	90 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2016	9 %	18 %	73 %
2015	13 %	24 %	63 %
2014	17 %	20 %	64 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall årsverk	26,4
Eksportandel	13,9

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	71 %
Tjeneste	68 %
Prosess	57 %
Marked	79 %
Organisasjon	40 %
Andel som ikke gir innovasjon	5 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Internasjonalt nivå	25 %	16 %	12 %
Nasjonalt nivå	15 %	16 %	15 %
Regionalt nivå	10 %	21 %	19 %
Bedriftsnivå	25 %	23 %	42 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2016
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	4,07
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	90 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 12)	4,08
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	77 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	2,89
	Andel av prosjektene med atferdsendring	76 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 17)	3,74
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	70 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	18 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	48 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	34 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	49 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	31 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	16 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	41 %
Samfunnseffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir samfunnseffekter	30 %
Miljøeffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir miljøeffekter	27 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	59 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	25 %

16.4 BIOENERGIPROGRAMMET

Bioenergiprogrammets formål er å bidra til en effektiv og fremtidsrettet bruk av bioenergi med basis i gårdens, landbrukets og bygdenes ressurser. Programmet tilbyr investeringsstøtte til landbruksforetak som vil bygge anlegg for varmesalg, gårdsvarmeanlegg, veksthus, biogass og flisproduksjon. I tillegg til økonomisk støtte, gis det også kompetansemessig hjelp for å etablere bioenergivirksomhet. Målgruppa for programmet er i hovedsak bønder og skogeiere, men for flisproduksjon kan også andre søke. Programmets samfunnsmessige effekter er at det bidrar til verdiskaping i landbruket basert på lokale bioenergiressurser, samt til å redusere CO₂-utslipp.

Antall kunder i populasjonen	138	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	49
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	62,34	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	0,33

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	47 %	6 %	47 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2016	10 %	13 %	77 %
2015	16 %	10 %	74 %
2014	16 %	19 %	66 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall årsverk	4,0
Eksportandel	0,0

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	45 %
Tjeneste	50 %
Prosess	65 %
Marked	3 %
Organisasjon	13 %
Andel som ikke gir innovasjon	16 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Internasjonalt nivå	11 %	7 %	7 %
Nasjonalt nivå	11 %	7 %	14 %
Regionalt nivå	22 %	14 %	0 %
Bedriftsnivå	22 %	50 %	57 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2016
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	1,88
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	71 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 12)	1,00
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	41 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	0,88
	Andel av prosjektene med atferdsendring	37 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 17)	0,78
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	31 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	8 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	15 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	39 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	39 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	17 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	3 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	8 %
Samfunnseffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir samfunnseffekter	41 %
Miljøeffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir miljøeffekter	61 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	81 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	7 %

16.5 BIOØKONOMIORDNINGEN

Bioøkonomiordningen ble opprettet i 2017 som en paraply over flere virkemidler knyttet blant annet til det tidligere Bioraffineringsprogrammet og Trebasert Innovasjonsprogram. Midlene skal legge grunnlag for økt verdiskaping i biobaserte næringer gjennom en markedsorientert og bærekraftig utnytting av bioressursene. Bioøkonomiordningen har for første gang egne poster i statsbudsjettet i 2017 fra tre oppdragsdepartement: NFD, KMD og LMD. I oppdragsbrev fra LMD er føringen at midlene skal nyttes til utviklingsprosjekter i bioøkonomi innen landbruk (jord og skog). Fra KMD skal midlene nyttes til prosjekter i distriktskommuner. Fra NFD kan man støtte utviklingsprosjektet innen bioøkonomi uavhengig av sektor.

Antall kunder i populasjonen	74	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	22
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	41,6	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	0,65

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	55 %	9 %	36 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2016	0 %	24 %	76 %
2015			
2014			

Gjennomsnitt per kunde	
Antall årsverk	109,3
Eksportandel	19,1

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	74 %
Tjeneste	50 %
Prosess	74 %
Marked	55 %
Organisasjon	33 %
Andel som ikke gir innovasjon	18 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Internasjonalt nivå	42 %	33 %	50 %
Nasjonalt nivå	17 %	11 %	14 %
Regionalt nivå	25 %	33 %	14 %
Bedriftsnivå	17 %	22 %	7 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2016
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	3,95
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	96 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 12)	4,32
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	82 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	3,68
	Andel av prosjektene med atferdsendring	91 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 17)	4,64
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	68 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	11 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	37 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	39 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	44 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	11 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	6 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	24 %
Samfunnseffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir samfunnseffekter	45 %
Miljøeffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir miljøeffekter	68 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	32 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	14 %

16.6 BYGDEUTVIKLINGSMIDLER - STIPEND

Bygdeutviklingsmidlene består av to hovedgrupper; fylkesvise og sentrale bygdeutviklingsmidler. Stipendordningen er en del av de fylkesvise bygdeutviklingsmidlene som består av tilskudd og rentestøtte til utvikling av enkeltbedrifter i og i tilknytning til landbruk. Formålet med stipendordningen er å bidra til å utvikle og etablere ny virksomhet utenom tradisjonelt landbruk. Det gis stipend både til utviklingsfasen og etableringsfasen. Stipendet har til hensikt å dekke kostnader som naturlig påløper i de aktuelle fasene, som for eksempel lønn, konsulentbistand, konsept-/produktutvikling, markedsundersøkelser, relevante kurs, mindre fysiske investeringer og lignende. Målgruppa i hovedsak er personer eller foretak som er tilknyttet landbrukseiendommer.

Antall kunder i populasjonen	114	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	52
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	13,9	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	0,14

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	40 %	8 %	52 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2016	15 %	2 %	83 %
2015	13 %	31 %	56 %
2014	10 %	20 %	71 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall årsverk	2,6
Eksportandel	0,5

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	76 %
Tjeneste	74 %
Prosess	51 %
Marked	76 %
Organisasjon	46 %
Andel som ikke gir innovasjon	4 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Internasjonalt nivå	8 %	0 %	6 %
Nasjonalt nivå	12 %	4 %	13 %
Regionalt nivå	31 %	33 %	19 %
Bedriftsnivå	38 %	48 %	56 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2016
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	3,31
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	79 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 12)	3,02
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	69 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	1,75
	Andel av prosjektene med atferdsendring	60 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 17)	2,92
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	60 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	29 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	52 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	41 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	61 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	50 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	0 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	17 %
Samfunnseffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir samfunnseffekter	55 %
Miljøeffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir miljøeffekter	36 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	60 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	29 %

16.7 BYGDEUTVIKLINGSMIDLER - TILLEGGSNÆRING

Bygdeutviklingsmidlene består av to hovedgrupper; fylkesvise og sentrale bygdeutviklingsmidler. De fylkesvise bygdeutviklingsmidlene består av tilskudd og rentestøtte til utvikling av enkeltbedrifter i og i tilknytning til landbruk. De sentrale bygdeutviklingsmidlene består av utviklingsprosjekter som griper over mer enn enkeltbedrifter, og målgruppa består av produksjons- eller bransjesammenslutninger, faglag, nettverk m.v. Tjenesten Bygdeutvikling - tilleggsnæring har til hensikt å bidra til utvikling av ny næringsutvikling for alternative næringer for å oppnå en effektiv og fremtidsrettet nærings- og forretningsutvikling med basis i lokale ressurser. Det gis i hovedsak støtte til investeringer i tilleggsnæringer samt støtte til bedriftsutvikling, men også i noe grad til rådgivning, nettverk og kompetanseoppbygging.

Antall kunder i populasjonen	291	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	99
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	72,93	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	0,25

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	44 %	4 %	52 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2016	11 %	24 %	64 %
2015	10 %	20 %	70 %
2014	15 %	34 %	51 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall årsverk	4,3
Eksportandel	0,3

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	78 %
Tjeneste	67 %
Prosess	56 %
Marked	76 %
Organisasjon	22 %
Andel som ikke gir innovasjon	5 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Internasjonalt nivå	16 %	13 %	14 %
Nasjonalt nivå	14 %	4 %	6 %
Regionalt nivå	9 %	19 %	9 %
Bedriftsnivå	46 %	42 %	60 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2016
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	3,10
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	83 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 12)	2,84
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	79 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	1,80
	Andel av prosjektene med atferdsendring	56 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 17)	2,61
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	64 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	19 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	40 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	35 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	52 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	45 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	3 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	24 %
Samfunnseffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir samfunnseffekter	43 %
Miljøeffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir miljøeffekter	38 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	68 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	20 %

16.8 BYGDEUTVIKLINGSMIDLER - TRADISJONELL

Bygdeutviklingsmidlene består av to hovedgrupper; fylkesvise og sentrale bygdeutviklingsmidler. De fylkesvise bygdeutviklingsmidlene består av tilskudd og rentestøtte til utvikling av enkeltbedrifter i og i tilknytning til landbruk, og målgruppa er hovedsakelig personer eller foretak som er tilknyttet landbruksseidommer. De sentrale bygdeutviklingsmidlene består av utviklingsprosjekter som griper over mer enn enkeltbedrifter, og målgruppa består av produksjons- eller bransjesammenslutninger, faglag, nettverk m.v. Bygdeutviklingsmidler – tradisjonell har til hensikt å bidra til å videreutvikle og effektivisere primærproduksjonen for de som ønsker å satse på tradisjonelt landbruk, og å bidra til en fremtidsrettet primærproduksjon med basis i lokale ressurser. Det gis i hovedsak støtte til investeringer i faste anlegg og tilhørende produksjonsutstyr av varig karakter, rentestøtte på lån til investeringsformål.

Antall kunder i populasjonen	805	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	286
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	466,18	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	0,59

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	33 %	6 %	62 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2016	15 %	19 %	66 %
2015	17 %	19 %	65 %
2014	23 %	24 %	54 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall årsverk	2,4
Eksportandel	0,1

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	60 %
Tjeneste	38 %
Prosess	75 %
Marked	19 %
Organisasjon	15 %
Andel som ikke gir innovasjon	11 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Internasjonalt nivå	2 %	0 %	1 %
Nasjonalt nivå	12 %	5 %	7 %
Regionalt nivå	5 %	2 %	3 %
Bedriftsnivå	43 %	60 %	72 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2016
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	2,49
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	74 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 12)	1,84
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	67 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	1,30
	Andel av prosjektene med atferdsendring	51 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 17)	1,38
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	58 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	13 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	38 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	45 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	66 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	63 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	0 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	16 %
Samfunnseffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir samfunnseffekter	71 %
Miljøeffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir miljøeffekter	44 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	81 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	6 %

16.9 DESIGNRÅDGIVNING

Designrådgivning skal hjelpe bedrifter til å forstå hvordan de kan ta en tydelig strategisk posisjon, bygge en sterk merkevare og ta i bruk design for å utvikle konkurransefortrinn. Programmet hjelper bedriftene med å identifisere designbehov, utarbeide oppdragsbeskrivelse og finne egnet profesjonell designkompetanse til aktuelle prosjekter. Målgruppen er bedrifter som tidligere ikke har brukt profesjonelle designtjenester.

Antall kunder i populasjonen	184	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	46
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	4,62	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	0,14

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	44 %	2 %	53 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2016	10 %	24 %	67 %
2015			
2014			

Gjennomsnitt per kunde	
Antall årsverk	13,1
Eksportandel	19,4

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	64 %
Tjeneste	66 %
Prosess	45 %
Marked	92 %
Organisasjon	44 %
Andel som ikke gir innovasjon	4 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Internasjonalt nivå	37 %	22 %	19 %
Nasjonalt nivå	11 %	6 %	6 %
Regionalt nivå	0 %	0 %	0 %
Bedriftsnivå	42 %	56 %	44 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2016
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	3,35
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	85 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 12)	3,35
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	72 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	2,00
	Andel av prosjektene med atferdsendring	61 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 17)	3,04
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	74 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	14 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	43 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	30 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	51 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	37 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	15 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	21 %
Samfunnseffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir samfunnseffekter	24 %
Miljøeffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir miljøeffekter	18 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	64 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	7 %

16.10 ETABLERERTILSKUDD – KOMMUNAL OG REGIONALDEPARTEMENTET

Formålet med etablererstipendet er å bidra til at omfanget av nye lønnsomme og bærekraftige bedrifter øker. Målgruppen er bedrifter i en tidlig fase, dvs. bedrifter som er yngre enn 5 år, med betydelig vekst- og verdiskapingspotensial. Generelt sett prioriteres etableringer som innebærer introduksjon av et eller flere nye produkter, en ny anvendelse av et produkt, en ny måte å organisere på og/eller er basert på en ny teknologi. Tilskuddene kan benyttes til å dekke kostnader av eget arbeid, konsulentbistand, kompetansetiltak, mindre fysiske investeringer og diverse oppstartskostnader.

Antall kunder i populasjonen	274	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	96
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	73,29	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	0,27

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	43 %	5 %	52 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2016	19 %	17 %	64 %
2015	16 %	17 %	67 %
2014	11 %	17 %	72 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall årsverk	2,5
Eksportandel	4,6

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	71 %
Tjeneste	72 %
Prosess	46 %
Marked	75 %
Organisasjon	34 %
Andel som ikke gir innovasjon	5 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Internasjonalt nivå	49 %	41 %	42 %
Nasjonalt nivå	15 %	14 %	9 %
Regionalt nivå	15 %	12 %	9 %
Bedriftsnivå	11 %	22 %	24 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2016
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	3,69
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	82 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 12)	4,11
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	84 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	3,07
	Andel av prosjektene med atferdsendring	83 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 17)	4,09
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	76 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	19 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	43 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	30 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	57 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	28 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	9 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	33 %
Samfunnseffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir samfunnseffekter	43 %
Miljøeffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir miljøeffekter	30 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	56 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	34 %

16.11 ETABLERERTILSKUDD – NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENTET

Formålet med etablererstipendet er å bidra til at omfanget av nye lønnsomme og bærekraftige bedrifter øker. Målgruppen er bedrifter i en tidlig fase, dvs. bedrifter som er yngre enn 5 år, med betydelig vekst- og verdiskapingspotensial. Etablererstipendene kan bevilges i hele landet og for alle næringer, unntatt offentlig virksomhet. For Etablererstipend (NHD) er det kun bedrifter med innovasjonshøyde nasjonalt og internasjonalt nivå som kan finansieres. Tilskuddene kan benyttes til å dekke kostnader av eget arbeid, konsulentbistand, kompetansetiltak, mindre fysiske investeringer og diverse oppstartskostnader. Finansieringen skal bidra til å redusere risikoen i prosjektet, i tillegg til at det tilbys faglig veiledning knyttet til etablering og bedriftsutvikling, og tilgang til kompetansenettverk mot andre bedrifter og kunnskaps- miljøer samt finansieringsnettverk (såkorn- og venturefond, private investorer og finansieringssituasjoner).

Antall kunder i populasjonen	1101	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	333
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	293,53	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	0,25

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	82 %	2 %	16 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2016	10 %	19 %	71 %
2015	14 %	19 %	67 %
2014	13 %	18 %	69 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall årsverk	3,2
Eksportandel	9,0

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	72 %
Tjeneste	63 %
Prosess	39 %
Marked	64 %
Organisasjon	31 %
Andel som ikke gir innovasjon	9 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Internasjonalt nivå	74 %	61 %	42 %
Nasjonalt nivå	12 %	18 %	16 %
Regionalt nivå	0 %	3 %	4 %
Bedriftsnivå	9 %	13 %	16 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2016
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	4,07
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	89 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 12)	4,59
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	83 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	3,44
	Andel av prosjektene med atferdsendring	80 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 17)	3,94
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	72 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	21 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	46 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	31 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	55 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	34 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	17 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	35 %
Samfunns effekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir samfunns effekter	42 %
Miljøeffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir miljøeffekter	36 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	32 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	38 %

16.12 FRAM

FRAM er et kompetansehevende tilbud til små og mellomstore bedrifter (SMB) med formål å styrke deltakernes konkurransekraft, lønnsomhet og innovasjonsevne. Tjenesten retter seg mot bedrifter med vilje, evne og mulighet til vekst. Kompetansehevingen skjer gjennom fellessamlinger med andre deltakerbedrifter, individuell rådgivning før og mellom fellessamlinger og nettverksbygging med andre deltakere. Bedriftene deltar i grupper med 8-12 bedrifter som deltar på 4-6 samlinger over en periode på 10 til 24 måneder. Det finnes tre typer tjenester innen FRAM; FRAM Strategisk Ledelse som bygger kompetanse innen bedrifts- og ledelsesutvikling, FRAM Marked (tidligere NAVIGATOR) som gir bedre utgangspunkt for inngang og vekst i et utenlandsk marked og FRAM Innovasjon (nytt i 2012) som bidrar til mer og riktigere innsats for å fremme vekst gjennom innovasjon.

Antall kunder i populasjonen	224	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	59
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	-	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	36 %	3 %	61 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2016	7 %	9 %	84 %
2015	19 %	15 %	66 %
2014	16 %	5 %	78 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall årsverk	12,6
Eksportandel	16,5

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	67 %
Tjeneste	59 %
Prosess	36 %
Marked	59 %
Organisasjon	31 %
Andel som ikke gir innovasjon	10 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Internasjonalt nivå	19 %	9 %	9 %
Nasjonalt nivå	19 %	9 %	0 %
Regionalt nivå	5 %	9 %	0 %
Bedriftsnivå	29 %	45 %	64 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2016
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	2,37
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	70 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 12)	2,78
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	58 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	1,53
	Andel av prosjektene med atferdsendring	51 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 17)	1,56
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	54 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	14 %
Konkurransevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	26 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	32 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	48 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	34 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	8 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	18 %
Samfunnseffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir samfunnseffekter	22 %
Miljøeffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir miljøeffekter	19 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	52 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	40 %

16.13 IFU/OFU

Industrielle og offentlige forsknings- og utviklingskontrakter (IFU/OFU) skal stimulere til innovativt utviklingssamarbeid. Tjenesten innebærer et nært utviklingssamarbeid om krevende forsknings- og utviklingsprosjekter mellom to eller flere parter som har inngått en kontraktfestet og målrettet samarbeidsavtale. IFU er en forpliktende utviklingsavtale mellom to eller flere innovative leverandør- og kundebedrifter i privat sektor, og samarbeid med utenlandske krevende kunder viser best resultater. OFU er et forpliktende og målrettet samarbeid mellom norske innovative leverandørbedrifter og norske offentlige virksomheter som for eksempel kommuner, fylkeskommuner, statsetater, sykehus eller forsvarssektoren. Innovasjon Norge bidrar med kompetanse i internasjonal forretnings- utvikling og finansielt med tilskudd for å avlaste risiko og legge til rette for iverksetting av krevende utviklingsprosjekter.

Antall kunder i populasjonen	223	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	80
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	297,3	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	1,40

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	85 %	5 %	10 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2016	15 %	20 %	65 %
2015	13 %	23 %	64 %
2014	9 %	20 %	71 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall årsverk	17,5
Eksportandel	25,2

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	73 %
Tjeneste	70 %
Prosess	51 %
Marked	68 %
Organisasjon	49 %
Andel som ikke gir innovasjon	5 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Internasjonalt nivå	71 %	61 %	54 %
Nasjonalt nivå	8 %	10 %	9 %
Regionalt nivå	4 %	8 %	11 %
Bedriftsnivå	14 %	16 %	14 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2016
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	3,75
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	90 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 12)	4,34
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	86 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	3,19
	Andel av prosjektene med atferdsendring	79 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 17)	4,74
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	81 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	24 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	54 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	37 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	57 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	32 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	20 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	47 %
Samfunnseffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir samfunnseffekter	39 %
Miljøeffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir miljøeffekter	31 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	37 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	22 %

16.14 INTERNASJONAL MARKEDSRÅDGIVNING

Tjenesten er Innovasjon Norges største individuelle rådgivningstjeneste levert av kontorene i utlandet. Formålet med tjenesten er å bidra til at gründere og etablerte bedrifter styrker sin evne til å utnytte internasjonale markedsmuligheter, realiserer sitt vekstpotensial og raskere oppnår kommersielle resultater. For å øke mulighetene for vekst er det en suksessfaktor at norske bedrifter tenker internasjonalt fra dag en. Internasjonalisering er også en viktig driver for innovasjon. Et næringsliv som tidlig orienterer seg internasjonalt, har bedre forutsetning for å utvikle løsninger med verden som marked. Internasjonal markedsrådgivning består av ulike leveranser som tilpasses bedriftens behov, i alle faser av en internasjonaliseringsprosess.

Antall kunder i populasjonen	525	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	63
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	-	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	75 %	0 %	25 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2016	14 %	14 %	71 %
2015			
2014			

Gjennomsnitt per kunde	
Antall årsverk	215
Eksportandel	35,6

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	59 %
Tjeneste	64 %
Prosess	47 %
Marked	69 %
Organisasjon	33 %
Andel som ikke gir innovasjon	2 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Internasjonalt nivå	65 %	53 %	31 %
Nasjonalt nivå	18 %	18 %	15 %
Regionalt nivå	0 %	6 %	8 %
Bedriftsnivå	12 %	24 %	38 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2016
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	1,48
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	49 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 12)	2,22
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	43 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	1,79
	Andel av prosjektene med atferdsendring	48 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 17)	1,48
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	41 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	11 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	31 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	11 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	31 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	14 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	11 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	44 %
Samfunnseffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir samfunnseffekter	22 %
Miljøeffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir miljøeffekter	11 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	50 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	8 %

16.15 INVESTERINGSTILSKUDD – DISTRIKT

Investeringstilskudd – distrikt kan benyttes i nærmere definerte distriktsutviklingsområder. Prosjekter med stor innovasjonsgrad og nyetableringer er høyest prioritert når det gjelder investeringstilskudd til fysiske investeringer. Det gis ikke tilskudd til normale utskiftninger, moderniserings- eller vedlikeholdsinvesteringer. Tilskuddet skal stimulere bedrifter innenfor det distriktpolitiske virkeområdet til å gjennomføre prosjekter som ikke ville blitt realisert i samme grad uten offentlige tilskudd.

Antall kunder i populasjonen	445	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	34
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	119,39	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	0,54

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	0 %	0 %	100 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2016	3 %	33 %	63 %
2015			
2014			

Gjennomsnitt per kunde	
Antall årsverk	14,6
Eksportandel	7,1

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	83 %
Tjeneste	86 %
Prosess	70 %
Marked	79 %
Organisasjon	43 %
Andel som ikke gir innovasjon	3 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Internasjonalt nivå	28 %	10 %	17 %
Nasjonalt nivå	22 %	24 %	17 %
Regionalt nivå	17 %	29 %	17 %
Bedriftsnivå	17 %	29 %	33 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2016
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	2,94
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	79 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 12)	4,09
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	79 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	2,62
	Andel av prosjektene med atferdsendring	74 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 17)	4,97
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	85 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	24 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	90 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	50 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	77 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	60 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	13 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	21 %
Samfunnseffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir samfunnseffekter	39 %
Miljøeffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir miljøeffekter	30 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	65 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	13 %

16.16 IPR-RÅDGIVNING

IPR-rådgivning er et tilbud til gründere og små og mellomstore bedrifter som utvikler innovative produkter og tjenester, og som har lite eller ingen erfaring med IPR-systemet fra før. Tilbudet er et supplement til tjenester som tilbys av kommersielle aktører. Immaterielle rettigheter (IPR) består av et juridisk system og strategier som kan både beskyttelse og konkurransefortrinn. Med strategisk bruk av IPR kan bedrifter sikre seg rettigheter til det de utvikler, og bruke rettighetene til å øke lønnsomheten.

Antall kunder i populasjonen	727	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	95
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	-	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	77 %	5 %	18 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2016	11 %	24 %	65 %
2015			
2014			

Gjennomsnitt per kunde	
Antall årsverk	6,4
Eksportandel	11,8

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	75 %
Tjeneste	51 %
Prosess	48 %
Marked	52 %
Organisasjon	38 %
Andel som ikke gir innovasjon	8 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Internasjonalt nivå	79 %	62 %	44 %
Nasjonalt nivå	6 %	17 %	8 %
Regionalt nivå	2 %	0 %	0 %
Bedriftsnivå	10 %	14 %	32 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2016
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	2,89
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	66 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 12)	3,29
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	58 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	2,48
	Andel av prosjektene med atferdsendring	54 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 17)	2,87
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	52 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	19 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	42 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	22 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	42 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	28 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	4 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	38 %
Samfunnseffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir samfunnseffekter	30 %
Miljøeffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir miljøeffekter	28 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	24 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	41 %

16.17 LAVRISIKOLÅN

Lavrisikolån er et tilbud til bedrifter med behov for finansiering av sitt langsiktige kapital-behov, og kan benyttes til finansiering av anleggsmidler, som bygninger, maskiner, driftstilbehør, fiskefartøy, fiskeredskap mv. Det kreves tilfredsstillende økonomi og god pantesikkerhet for lavrisikolån, og lånene gis med en konkurransedyktig markedsrente. Lavrisikolån kan gis til bedrifter over hele landet innen alle bransjer og næringer, men det prioriteres bedrifter i distrikter og prosjekter hvor lånetilbudet fra andre banker er begrenset på grunn av risikomessige vurderinger. I tillegg har Innovasjon Norge et spesielt ansvar for å ivareta finansiering av bedrifter i fiskeriene og i landbruket. Det er ingen begrensninger på bedriftsstørrelse, men lånene gis i hovedsak til små og mellomstore bedrifter med inntil 250 ansatte. Mange av de langsiktige investeringene finansieres i et samarbeid mellom lokal bank og Innovasjon Norge.

Antall kunder i populasjonen	150	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	11
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	609,87	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	6,69

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	9 %	0 %	91 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2016	30 %	40 %	30 %
2015	50 %	19 %	31 %
2014	5 %	19 %	76 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall årsverk	11,4
Eksportandel	10,8

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	70 %
Tjeneste	82 %
Prosess	70 %
Marked	55 %
Organisasjon	50 %
Andel som ikke gir innovasjon	18 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	Tjeneste	prosess
Internasjonalt nivå	0 %	0 %	0 %
Nasjonalt nivå	17 %	0 %	20 %
Regionalt nivå	33 %	44 %	20 %
Bedriftsnivå	33 %	33 %	20 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2016
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	3,00
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	82 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 12)	3,18
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	73 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	2,09
	Andel av prosjektene med atferdsendring	46 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 17)	3,55
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	73 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	9 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	73 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	55 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	64 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	73 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	14 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	44 %
Samfunnseffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir samfunnseffekter	26 %
Miljøeffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir miljøeffekter	37 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	82 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	20 %

16.18 LAVRISIKOLÅN – GFL - FLÅTE

Lavrisikolån er et tilbud til bedrifter med behov for finansiering av sitt langsiktige kapital- behov, og kan benyttes til finansiering av anleggsmidler, som bygninger, maskiner, driftstilbehør, fiskefartøy, fiskeredskap mv. Det kreves tilfredsstillende økonomi og god pantesikkerhet for lavrisikolån, og lånene gis med en konkurransedyktig markedsrente. Lavrisikolån kan gis til bedrifter over hele landet innen alle bransjer og næringer, men det prioriteres bedrifter i distrikter og prosjekter hvor lånetilbudet fra andre banker er begrenset på grunn av risikomessige vurderinger. I tillegg har Innovasjon Norge et spesielt ansvar for å ivareta finansiering av bedrifter i fiskerierne og i landbruket. Det er ingen begrensninger på bedriftsstørrelse, men lånene gis i hovedsak til små og mellomstore bedrifter med inntil 250 ansatte. Mange av de langsiktige investeringene finansieres i et samarbeid mellom lokal bank og Innovasjon Norge.

Antall kunder i populasjonen	65	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	22
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	1493,09	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	7,97

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	14 %	18 %	68 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2016	19 %	19 %	63 %
2015	29 %	7 %	64 %
2014	31 %	13 %	56 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall årsverk	5,0
Eksportandel	2,2

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	28 %
Tjeneste	47 %
Prosess	25 %
Marked	18 %
Organisasjon	25 %
Andel som ikke gir innovasjon	23 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Internasjonalt nivå	0 %	20 %	25 %
Nasjonalt nivå	50 %	0 %	0 %
Regionalt nivå	50 %	40 %	25 %
Bedriftsnivå	0 %	40 %	25 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2016
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	2,77
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	77 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 12)	1,73
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	45 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	1,14
	Andel av prosjektene med atferdsendring	46 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 17)	0,86
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	27 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	29 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	40 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	58 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	53 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	42 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	15 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	24 %
Samfunnseffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir samfunnseffekter	9 %
Miljøeffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir miljøeffekter	32 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	88 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	8 %

16.19 LAVRISIKOLÅN - LANDBRUKSLÅN

Landbrukslån er en del av ordningen med lavrisikolån, med landbruksaktører som mål-gruppe. Det kan gis lån til boligformål, kjøp av eiendom og investeringer i driftsbygninger og anlegg for tradisjonelt landbruk og tilleggsnæringer. Det kreves tilfredsstillende sikkerhet for lånene med pant i fast eiendom og evt. driftstilbehør. Landbrukslånene er kommersielle lån som gis til markedsmessige betingelser. Mange av de langsiktige investeringer finansieres i et samarbeid mellom lokal bank og Innovasjon Norge.

Antall kunder i populasjonen	183	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	71
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	473,72	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	2,30

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	21 %	8 %	70 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2016	16 %	10 %	74 %
2015	29 %	19 %	52 %
2014	28 %	15 %	57 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall årsverk	2,0
Eksportandel	0,0

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	51 %
Tjeneste	39 %
Prosess	67 %
Marked	28 %
Organisasjon	16 %
Andel som ikke gir innovasjon	11 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Internasjonalt nivå	0 %	0 %	0 %
Nasjonalt nivå	7 %	8 %	0 %
Regionalt nivå	14 %	0 %	0 %
Bedriftsnivå	43 %	62 %	69 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2016
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	2,10
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	72 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 12)	1,63
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	59 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	1,00
	Andel av prosjektene med atferdsendring	38 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 17)	1,15
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	52 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	7 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	33 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	28 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	59 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	59 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	2 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	12 %
Samfunnseffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir samfunnseffekter	65 %
Miljøeffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir miljøeffekter	34 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	86 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	8 %

16.20 MILJØTEKNOLOGI

Miljøteknologi er en ny tjeneste i årets undersøkelse, og omfatter renseteknologi, mer miljøvennlige produkter og produksjonsprosesser, mer effektiv ressurs håndtering og teknologiske systemer som reduserer miljøpåvirkningen. Tilskuddsordningen gjelder utvikling og investeringer i Norge, og dekker kostnader til prosjektering og utvikling av pilot- og demonstrasjonsanlegg, investeringskostnader ved bygging av anlegg og kostnader med igangkjøring og testing etter driftsstart. Det gis ikke støtte til drift av anlegg, og prosjektene må være nær kommersialisering, dvs. forprosjekter og utviklingsprosjekter i tidlig fase støttes ikke. Målgruppen er bedrifter i alle størrelser, over hele landet.

Antall kunder i populasjonen	213	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	65
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	480,34	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	2,38

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	66 %	11 %	23 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2016	12 %	20 %	68 %
2015	11 %	15 %	74 %
2014	0 %	41 %	59 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall årsverk	84,0
Eksportandel	25,1

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	75 %
Tjeneste	61 %
Prosess	49 %
Marked	64 %
Organisasjon	28 %
Andel som ikke gir innovasjon	5 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Internasjonalt nivå	69 %	55 %	48 %
Nasjonalt nivå	15 %	24 %	19 %
Regionalt nivå	0 %	6 %	4 %
Bedriftsnivå	10 %	6 %	15 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2016
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	4,51
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	97 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 12)	4,54
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	88 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	3,60
	Andel av prosjektene med atferdsendring	86 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 17)	3,17
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	79 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	22 %
Konkurransesevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	45 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	26 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	50 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	27 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	16 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	40 %
Samfunnseffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir samfunnseffekter	33 %
Miljøeffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir miljøeffekter	70 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	27 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	19 %

16.21 RISIKOLÅN - DISTRIKTSRETTEDE

Distriktsrettede risikolån kan benyttes til toppfinansiering av et investeringsprosjekt, det vil si til finansiering av den mest risikoutsatte delen av investeringen. Lånet omfatter nyetablering, nyskaping, omstilling og utvikling, men kan normalt ikke benyttes til å finansiere løpende driftsutgifter. Rentene for innovasjonslån ligger noe høyere enn for lån i det private kredittmarkedet og skal normalt ha noe kortere løpetid (normalt 5 - 15 år). Målgruppen er alle bedrifter i alle bransjer uansett størrelse, men i praksis utgjør små og mellomstore bedrifter med inntil 100 ansatte den største kundegruppen.

Antall kunder i populasjonen	49	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	30
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	293,84	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	2,21

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	0 %	0 %	100 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2016	12 %	12 %	76 %
2015	12 %	19 %	69 %
2014	0 %	38 %	63 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall årsverk	17,7
Eksportandel	17,4

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	81 %
Tjeneste	65 %
Prosess	76 %
Marked	65 %
Organisasjon	23 %
Andel som ikke gir innovasjon	0 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Internasjonalt nivå	26 %	31 %	24 %
Nasjonalt nivå	16 %	23 %	12 %
Regionalt nivå	5 %	8 %	12 %
Bedriftsnivå	32 %	15 %	35 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2016
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	3,10
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	83 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 12)	4,17
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	73 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	3,07
	Andel av prosjektene med atferdsendring	67 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 17)	3,63
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	80 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	48 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	84 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	77 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	88 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	77 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	41 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	44 %
Samfunnseffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir samfunnseffekter	40 %
Miljøeffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir miljøeffekter	40 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	68 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	7 %

16.22 RISIKOLÅN – INNOVASJONSLÅN

Innovasjonslån (tidligere kalt Landsdekkende risikolån) kan benyttes til toppfinansiering av et investeringsprosjekt; det vil si den delen av investeringen som er mest risikoutsatt på grunn av dårlig patentsikkerhet. Lånet benyttes til investeringsprosjekter som handler om ny-etableringer, nyskaping, omstilling, internasjonalisering og utvikling, og kan normalt ikke benyttes til å finansiere løpende utgifter som eksempelvis lønn, innkjøp av varer m.m. Innovasjonslån skal gis til prosjekter med høy addisjonalitet – det vil si prosjekter der Innovasjon Norges medvirkning skal være avgjørende for at prosjektet gjennomføres. Rentene for innovasjonslån ligger noe høyere enn for lån i det private kredittmarkedet og skal normalt ha noe kortere løpetid (normalt 5 - 15 år). Målgruppen er alle bedrifter i alle bransjer uansett størrelse, men i praksis utgjør små og mellomstore bedrifter med inntil 100 ansatte den største kundegruppen.

Antall kunder i populasjonen	138	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	56
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	711,71	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	3,20

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	88 %	5 %	7 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2016	14 %	16 %	70 %
2015	5 %	21 %	74 %
2014	14 %	10 %	76 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall årsverk	25,3
Eksportandel	30,7

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	83 %
Tjeneste	68 %
Prosess	77 %
Marked	73 %
Organisasjon	38 %
Andel som ikke gir innovasjon	2 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Internasjonalt nivå	61 %	58 %	34 %
Nasjonalt nivå	12 %	13 %	3 %
Regionalt nivå	2 %	0 %	0 %
Bedriftsnivå	12 %	29 %	44 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2016
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	3,46
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	91 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 12)	5,50
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	88 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	3,71
	Andel av prosjektene med atferdsendring	79 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 17)	4,80
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	86 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	31 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	73 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	46 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	84 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	50 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	35 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	37 %
Samfunns effekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir samfunns effekter	36 %
Miljøeffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir miljøeffekter	22 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	60 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	40 %

16.23 TILSKUDD - LANDSDEKKENDE

Tilskudd er et virkemiddel som kan skape konkurransevidring og er derfor underlagt retningslinjer i EØS-avtalen som angir maksimale støttesatser avhengig av formål, bedrifts-størrelse og geografisk lokalisering. I henhold til disse retningslinjene kan det gis tilskudd til SMB-støtte til konsulentbi-stand og andre tjenester/aktiviteter, støtte til opplæring, støtte til forskning, utvikling og innovasjon, støtte til investeringer og regional støtte til små nyetablerte bedrifter med vekstpotensial. Der-som det ikke kan gis tilskudd etter formålene over, kan tilskudd gis etter reglene om bagatellmessig støtte som kan utgjøre maksimalt € 200 000. Generelt sett gis det tilskudd til innovative og inter-nasjonalt rettede prosjekter for å bedre lønnsomheten redusere risikoen. Det er et krav om at til-skuddet skal være utløsende for at støtte skal kunne gis.

Antall kunder i populasjonen	191	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	11
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	51,08	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	0,98

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	100 %	0 %	0 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2016	9 %	18 %	73 %
2015	13 %	38 %	50 %
2014	11 %	26 %	63 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall årsverk	192,7
Eksportandel	31,4

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	55 %
Tjeneste	70 %
Prosess	50 %
Marked	73 %
Organisasjon	33 %
Andel som ikke gir innovasjon	9 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Internasjonalt nivå	50 %	29 %	20 %
Nasjonalt nivå	0 %	14 %	0 %
Regionalt nivå	17 %	14 %	40 %
Bedriftsnivå	0 %	14 %	20 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2016
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	4,82
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	100 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 12)	5,36
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	100 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	3,45
	Andel av prosjektene med atferdsendring	100 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 17)	4,18
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	91 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	33 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	67 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	50 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	50 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	30 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	11 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	67 %
Samfunnseffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir samfunnseffekter	33 %
Miljøeffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir miljøeffekter	25 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	55 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	50 %

16.24 UTVIKLINGSPROGRAMMET FOR LANDBRUKS- OG REINDRIFTSBASERT VEKST OG VERDISKAPING

Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping ble etablert i begynnelsen av 2015 og består av flere tidligere enkeltstående program. Utviklingsprogrammet skal skape økt vekst og verdiskaping innen lokalmat, reiseliv, reindriftsnæringen, Inn på tunet, innlandsfiske og andre tilleggsnæringer basert på landbrukets ressurser. Programmet skal stimulere til flere nye gründere, økt lønnsomhet og konkurransevne gjennom bedriftsutvikling, samarbeid, kompetanse- og omdømmeaktiviteter. Midlene kommer fra jordbruks- og reindriftsavtalen med ulike målgrupper.

Antall kunder i populasjonen	50	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	32
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	90,35	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	0,68

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	38 %	3 %	59 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2016	7 %	10 %	83 %
2015	15 %	15 %	70 %
2014	0 %	18 %	82 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall årsverk	33,0
Eksportandel	1,5

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	89 %
Tjeneste	75 %
Prosess	71 %
Marked	84 %
Organisasjon	48 %
Andel som ikke gir innovasjon	3 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Internasjonalt nivå	25 %	16 %	13 %
Nasjonalt nivå	25 %	11 %	19 %
Regionalt nivå	20 %	26 %	19 %
Bedriftsnivå	25 %	37 %	38 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2016
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	3,88
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	91 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 12)	3,81
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	81 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	2,56
	Andel av prosjektene med atferdsendring	69 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 17)	3,84
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	66 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	37 %
Konkurransevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	48 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	50 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	61 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	41 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	5 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	31 %
Samfunnseffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir samfunnseffekter	50 %
Miljøeffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir miljøeffekter	31 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	45 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	13 %

16.25 VERDISKAPINGSPROGRAM FOR KULTURNÆRINGEN

Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping ble etablert i begynnelsen av 2015 og består av flere tidligere enkeltstående program. Utviklingsprogrammet skal skape økt vekst og verdiskaping innen lokalmat, reiseliv, reindriftsnæringen, Inn på tunet, innlandsfiske og andre tilleggsnæringer basert på landbrukets ressurser. Programmet skal stimulere til flere nye gründere, økt lønnsomhet og konkurransevne gjennom bedriftsutvikling, samarbeid, kompetanse- og omdømmeaktiviteter. Midlene kommer fra jordbruks- og reindriftsavtalen med ulike målgrupper.

Antall kunder i populasjonen	111	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	11
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	13,56	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	0,34

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	55 %	0 %	45 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2016	20 %	10 %	70 %
2015	18 %	18 %	64 %
2014			

Gjennomsnitt per kunde	
Antall årsverk	8,4
Eksportandel	50,8

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	50 %
Tjeneste	64 %
Prosess	44 %
Marked	60 %
Organisasjon	55 %
Andel som ikke gir innovasjon	9 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Internasjonalt nivå	50 %	17 %	25 %
Nasjonalt nivå	0 %	33 %	0 %
Regionalt nivå	0 %	17 %	0 %
Bedriftsnivå	0 %	0 %	0 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2016
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	3,55
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	91 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 12)	5,18
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	73 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	2,91
	Andel av prosjektene med atferdsendring	73 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 17)	3,73
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	55 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	18 %
Konkurransevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	45 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	36 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	45 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	55 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	36 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	40 %
Samfunns effekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir samfunns effekter	27 %
Miljøeffekt	Andelen prosjekter som i stor grad gir miljøeffekter	64 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	36 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	33 %

Del 3: Spørreskjema

i154 - Spørreskjema til deg som mottok støtte eller en tjeneste i 2016

Som det fremgår av e-postinvitasjonen, inngår du/din bedrift i et stort utvalg som ønskes intervjuet om effektene av det prosjektet som ble støttet. Din bedrift var også invitert til en undersøkelse i 2016/2017, og dette er oppfølging av denne.

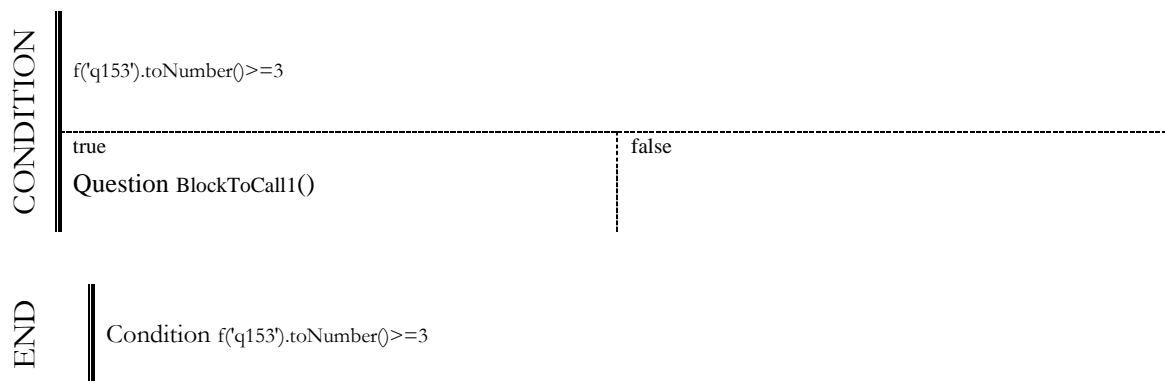
Når du skal bevege deg frem og tilbake i skjemaet, ber vi deg benytte knappene ">" nederst til høyre på hver side. Dersom du svarer ved hjelp av mobiltelefonen, ber vi deg benytte "Previous question" og "Next question" nederst på hver side, eller piltastene øverst på sidene. Dine svar vil da bli lagret. Ikke bruk manøvreringsknappene i din nettleser. Vi gjør oppmerksom på at det går raskere å besvare undersøkelsen på datamaskin enn på mobiltelefon.

Med vennlig hilsen
Tor Borgar Hansen
Prosjektleder
Oxford Research AS

q153 - Tilbud om finansiering fra Innovasjon Norge

Du/bedriften fikk i 2016 tilsagn om finansiering fra Innovasjon Norge til det omtalte prosjektet. Har du/dere benyttet dere av dette tilbudet?

- Ja (1)
- Nei, men kommer til å benytte det (2)
- Nei, og kommer ikke til å benytte det (3)
- Vet ikke/Ikke relevant (4)

q115 - Betydning av INs støtte

Hva ville skjedd med prosjektet/aktiviteten dersom IN ikke hadde gitt deg/bedriften dette tilbudet/støtten?

- Gjennomført prosjektet/aktiviteten uten endringer; samme omfang og tidsskjema (1)
- Gjennomført prosjektet/aktiviteten i samme omfang, men på et senere tidspunkt (2)
- Gjennomført prosjektet/aktiviteten i et mer begrenset omfang, men med samme tidsskjema (3)
- Gjennomført prosjektet/aktiviteten på et senere tidspunkt og i et mer begrenset omfang (4)
- Prosjektet/aktiviteten ville ikke blitt gjennomført (5)
- Vet ikke (99)

q117 - Samarbeid

Har prosjektet ført til økt samarbeid med følgende virksomheter:

	Ja (1)	Nei (0)	Vet ikke/Ikke relevant (99)
Universiteter og høyskoler (1)	☐	☐	☐
Forskningsinstitutter (2)	☐	☐	☐
Kunder (3)	☐	☐	☐
Konkurrenter (4)	☐	☐	☐
Leverandører (5)	☐	☐	☐
Konsulenter (6)	☐	☐	☐
Investorer/finansieringsmiljø (7)	☐	☐	☐
Offentlige myndigheter utenom IN (8)	☐	☐	☐
Bransjeorganisasjoner og lignende (9)	☐	☐	☐

q34 - Økt kompetanse

I hvilken grad har prosjektet ført til økt kompetanse om:

(ett svar per linje)

	Ingen grad (1)	Liten grad (2)	Noen grad (3)	Stor grad (4)	Svært stor grad (5)	Vet ikke (6)
Utvikling av nye produkter i form av varer (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Utvikling av nye produkter i form av tjenester (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Forbedring av produksjonsprosesser (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Utvikling av markeder (4)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Utvikling av organisasjon og ledelse i bedriften (5)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Strategiprosesser og veivalg (6)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rekruttering og opplæring av ansatte (7)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Økonomi, budsjetter og økonomistyring (8)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muligheter ved samarbeid og nettverk (9)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Internasjonalt samarbeid (10)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Internasjonale markeder (11)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Eksport (12)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

q2103 - Kompetansespredning

I hvilken grad har kompetansen som er opparbeidet gjennom prosjektet blitt spredd utenfor bedriften?

- Ingen grad (1)
- Liten grad (2)
- Noen grad (3)
- Stor grad (4)
- Svært stor grad (5)
- Vet ikke (99)
- Ikke relevant (88)

q119 - Innovasjonsadferd

Har prosjektet bidratt til:

	Ingen bidrag (1)	Små bidrag (2)	Noen bidrag (3)	Store bidrag (4)	Svært store bidrag (5)	Vet ikke/ikke relevant (99)
Økt fokus på utvikling og innovasjon? (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Økt fokus på utviklings- og endringsprosesser i bedriften? (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bedre utnyttelse av kunnskap? (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Større kunnskap om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres? (4)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ansettelse av nye medarbeidere? (5)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne? (6)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Å se nye muligheter i internasjonalt samarbeid? (7)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Utvikling av samarbeid/nettverk? (8)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

q121 - Varer

Har prosjektet ført til utvikling av nye varer eller forbedring av eksisterende varer?

- Ja (1)
- Nei (0)
- Vet ikke (99)

CONDITION	f('q121')==='1'	
	true	false
	Question q158(Utvikling og forbedring)	

q158 - Utvikling og forbedring

I hvilken grad har eller vil prosjektet/aktiviteten føre til:

	Ingen grad (1)	Liten grad (2)	Noen grad (3)	Stor grad (4)	Svært stor grad (5)	Vet ikke (99)	Ikke relevant (88)
Utvikling av helt ny vare (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Forbedring av design, egenskap og/eller kvalitet på eksisterende vare (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

CONDITION	f('q158')['1']=='2' f('q158')['1']=='3' f('q158')['1']=='4' f('q158')['1']=='5'	
	true	false
	Question q2016(Varens nyhetsverdi)	

q2016 - Varens nyhetsverdi

Hvordan vil du beskrive den nye varen?

(kun ett svar)

- Helt ny - finnes ikke fra før i noen markeder (1)
- Ny på det norske markedet - men kjent i utlandet (2)
- Ny på det regionale markedet - men kjent på det nasjonale markedet (3)
- Ny for virksomheten din - men kjent på markedet (4)
- Vet ikke/ikke relevant (5)

END | Condition f('q158')['1']==='2' || f('q158')['1']==='3' || f('q158')['1']==='4' || f('q158')['1']==='5'

END | Condition f('q121')==='1'

q2008 - Tjenester

Har prosjektet ført til utvikling av nye tjenester eller forbedring av eksisterende tjenester?

- Ja (1)
- Nei (0)
- Vet ikke (99)

CONDITION | f('q2008')==='1'

true | false

Question q2009(Utvikling og forbedring)

q2009 - Utvikling og forbedring

I hvilken grad har eller vil prosjektet/aktiviteten føre til:

	Ingen grad (1)	Liten grad (2)	Noen grad (3)	Stor grad (4)	Svært stor grad (5)	Vet ikke (99)	Ikke relevant (88)
Utvikling av en helt ny tjeneste (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Forbedring av design, egenskap og/eller kvalitet på eksisterende tjeneste (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

CONDITION | f('q2009')['1']==='2' || f('q2009')['1']==='3' || f('q2009')['1']==='4' || f('q2009')['1']==='5'

true | false

Question q2010(Tjenestens nyhetsverdi)

q2010 - Tjenestens nyhetsverdi

Hvordan vil du beskrive den nye tjenesten?

(kun ett svar)

- Helt ny - finnes ikke fra før i noen markeder (1)
- Ny på det norske markedet - men kjent i utlandet (2)
- Ny på det regionale markedet - men kjent på det nasjonale markedet (3)
- Ny for virksomheten din - men kjent på markedet (4)
- Vet ikke/ikke relevant (5)

END

Condition f('q2009')['1']=='2' || f('q2009')['1']=='3' || f('q2009')['1']=='4' || f('q2009')['1']=='5'

END

Condition f('q2008')==='1'

q122 - Produksjonsprosesser

Har prosjektet ført til utvikling av nye produksjonsprosesser eller effektivisering/forbedring av eksisterende produksjonsprosesser?

- Ja (1)
- Nei (0)
- Vet ikke (99)

CONDITION

f('q122')==='1'

true

Question q159(Utvikling og forbedring)

false

q159 - Utvikling og forbedring

I hvilken grad har prosjektet/aktiviteten ført til:

	Ingen grad (1)	Liten grad (2)	Noen grad (3)	Stor grad (4)	Svært stor grad (5)	Vet ikke (99)	Ikke relevant (88)
Utvikling av helt nye produksjonsprosesser? (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser? (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Utvikling av metoder for lagring, levering og/eller distribusjon? (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

CONDITION

f('q159')['1']=='2' || f('q159')['1']=='3' || f('q159')['1']=='4' || f('q159')['1']=='5'

true

Question q2013(Prosessens nyhetsverdi)

false

q2013 - Prosessens nyhetsverdi

Hvordan vil du beskrive den nye prosessen?

(kun ett svar)

- Helt ny - finnes ikke fra før i noen markeder (1)
- Ny på det norske markedet - men kjent i utlandet (2)
- Ny på det regionale markedet - men kjent på det nasjonale markedet (3)
- Ny for virksomheten din - men kjent på markedet (4)
- Vet ikke/ikke relevant (5)

EN D | Condition f('q159')['1']==2' || f('q159')['1']==3' || f('q159')['1']==4' || f('q159')['1']==5'

EN D | Condition f('q122')==1'

CONDI- TION | f('q158')['1']==2' || f('q158')['1']==3' || f('q158')['1']==4' || f('q158')['1']==5' || f('q2009')['1']==2' || f('q2009')['1']==3' || f('q2009')['1']==4' || f('q2009')['1']==5' || f('q159')['1']==2' || f('q159')['1']==3' || f('q159')['1']==4' || f('q159')['1']==5'

true | false

Question q2100(Beskyttelse av den nyutviklede varen, tjenesten og/eller prosessen)

q2100 - Beskyttelse av den nyutviklede varen, tjenesten og/eller prosessen

Har eller tror du at virksomheten vil komme til å bruke noen av følgende metoder for å beskytte det nye som utvikles i prosjektet?

(ett svar per linje)

	Ja (1)	Nei (2)	Vet ikke/ikke relevant (3)
Patent (1)	☐	☐	☐
Registrert varemerke (2)	☐	☐	☐
Registrert design (3)	☐	☐	☐
Fortrolighetsavtaler (4)	☐	☐	☐
Hemmelighold (5)	☐	☐	☐
Opphavsrett/copyright (6)	☐	☐	☐
Kompleks utforming/design (7)	☐	☐	☐
Annet (8)	☐	☐	☐

END | Condition f('q158')['1']==2' || f('q158')['1']==3' || f('q158')['1']==4' || f('q158')['1']==5' || f('q2009')['1']==2' || f('q2009')['1']==3' || f('q2009')['1']==4' || f('q2009')['1']==5' || f('q159')['1']==2' || f('q159')['1']==3' || f('q159')['1']==4' || f('q159')['1']==5'

q123 - Markedsutvikling

Har prosjektet ført til markedsutvikling og/eller endret markedsføring?

- Ja (1)
- Nei (0)
- Vet ikke (99)

CONDI- TION | f('q123')==1'

true | false

Question q160(Markedsutvikling og markedsføring)

q160 - Markedsutvikling og markedsføring

I hvilken grad har eller vil prosjektet/aktiviteten ført til:

	Ingen grad (1)	Liten grad (2)	Noen grad (3)	Stor grad (4)	Svært stor grad (5)	Vet ikke (99)	Ikke relevant (88)
Anvendelse av nye salgskanaler eller markedsføringsmetoder? (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Introduksjon av varer/tjenester til nye geografiske markeder? (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lansering av varer/tjenester på en ny måte (f.eks. ny design eller innpakning)? (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Identifisering av nye behov hos eksisterende eller nye kunder? (4)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

END

Condition f('q123')==1'

q124 - Organisasjonsutvikling

Har prosjektet ført til at virksomheten tar i bruk nye organisatoriske løsninger internt eller i sitt markedsarbeid?

- Ja (1)
- Nei (0)
- Vet ikke (99)

CONDITION

f('q124')==1'

true

false

Question q162(Organisasjonsutvikling)

q162 - Organisasjonsutvikling

I hvilken grad har prosjektet ført til endring i følgende forhold i bedriften?

	Ingen grad (1)	Liten grad (2)	Noen grad (3)	Stor grad (4)	Svært stor grad (5)	Vet ikke (99)	Ikke relevant (88)
Ledelsesfunksjoner og/eller strukturer? (13)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Forretningsmodellen? (14)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opplæringsystemer, arbeidsprosedyrer eller kvalitetsstyring? (15)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Arbeidsansvar og beslutningsprosedyrer? (16)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Organisering av relasjoner til andre virksomheter eller offentlige institusjoner? (17)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Prosesser/metoder for å identifisere kundebehov? (18)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

END

Condition f('q124')==1'

q204 - Viktighet av prosjektet/aktiviteten

I hvilken grad har prosjektet ført til følgende for virksomheten?

	Ingen grad (1)	Liten grad (2)	Noen grad (3)	Stor grad (4)	Svært stor grad (5)	Vet ikke/ikke relevant (99)
Økt omsetning (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Økt eksport (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bedret konkurransevne (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bedret lønnsomhet (4)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bedret overlevelsesmulighet (5)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

q206 - Sysselsetting

I hvilken grad har prosjektet hatt effekt på sysselsettingsutviklingen?

- Ingen grad (1)
- Liten grad (2)
- Noen grad (3)
- Stor grad (4)
- Svært stor grad (5)
- Vet ikke/ikke relevant (99)

CONDITON	f('q204')['2'].any('2','3','4','5')
	Question q85(Utløsende for eksport)

q85 - Utløsende for eksport

Hadde du/virksomheten eksportert før prosjektet fikk støtte fra Innovasjon Norge i 2016?

(kun ett svar)

- Ja (1)
- Nei (2)
- Nei, dette prosjektet utløste virksomhetens første eksport (3)

q86 - Økt eksport - markeder

Til hvilke(t) av disse markedene ble det eksportert?

(flere svar mulig)

- Norden (1)
- Øvrige EU/EØS-land (2)
- Europa utenom EU/EØS (3)
- Nord-Amerika (4)
- Sør- og Mellom-Amerika (5)
- Kina (6)
- Nordøst-Asia (7)
- Sørøst-Asia (8)
- Øvrige land i Asia (9)
- Midtøsten (10)
- Afrika (11)
- Oceania (12)

q2107 - Tjenesten fra Innovasjon Norge

I hvilken grad bidro tjenesten fra Innovasjon Norge til at virksomheten kom i gang med sin internasjonaliseringsprosess?

(kun ett svar)

- Ingen grad (1)
 Liten grad (2)
 Noen grad (3)
 Stor grad (4)
 Svært stor grad (5)
 Vet ikke (6)

g2105 - Barrierer for eksport

(to svar per linje)

	q2106 - I hvilken grad har din virksomhet støtt på følgende barrierer/risikofaktorer:							q2104 - I hvilken grad har du/din virksomhet fått hjelp av Innovasjon Norge til å håndtere følgende barrierer/risikofaktorer:						
	I G (1)	L G (2)	N G (3)	SG (4)	S G (5)	VI (99)	IR (88)	I G (1)	L G (2)	N G (3)	SG (4)	S G (5)	VI (99)	IR (88)
Tilgang til finansiering av internasjonaliseringsarbeidet (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Relevant markedsinformasjon for valg av marked (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kompetanse om lover og regler i andre land (handlestekniske spørsmål) (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Finne strategisk samarbeidspartner lokalt i markedet (4)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bedriftsintern kompetanse/kapasitet til internasjonaliseringsprosessen (5)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tilgang til relevante FoU-/kompetansemiljøer/ klynger hjemme (6)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tilgang til relevante FoU-/kompetansemiljøer/klynger eller nettverk ute (7)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kunnskap om konkurrenter (8)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tilgang til nødvendig teknologi (9)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Språk-/kulturkompetanse (10)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Korrupsjonsutfordringer (11)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Krav om lokalt eierskap eller lokal tilstedeværelse (12)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

q164 - Benytte Innovasjon Norge igjen

Tror du at du/din virksomhet vil benytte Innovasjon Norges tjenester i internasjonale prosjekter i fremtiden?

(kun ett svar)

- Ja (1)
- Nei (2)
- Vet ikke (3)

CONDIT TION	f('q164')==2'	
	true	false
	Question q166(Årsak)	

q166 - Årsak

Hva er årsaken til dette?

END	Condition f('q164')==2'
-----	-------------------------

q167 - Mangler i tjenestetilbud

Hva savnet du i Innovasjon Norges tjenestetilbud i forbindelse med din internasjonaliseringsprosess?

END	Condition f('q204')[2].any('2','3','4','5')
-----	---

q2114 - Miljøeffekter

Bidrar prosjektet til miljøeffekter (både i og utenfor egen virksomhet) i form av:

	Ingen grad (1)	Liten grad (2)	Noen grad (3)	Stor grad (4)	Svært stor grad (5)	Vet ikke (99)	Ikke relevant (88)
redusert forurensing? (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
reduksjon i utslipp av klimagasser? (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bedre utnyttelse av naturressurser? (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

q2115 - Samfunnseffekter

Bidrar prosjektet til samfunnseffekter (både i og utenfor egen virksomhet) i form av:

	Ingen grad (1)	Liten grad (2)	Noen grad (3)	Stor grad (4)	Svært stor grad (5)	Vet ikke (99)	Ikke relevant (88)
bedre helse og velferd? (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
økt dyrevelferd? (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Økt mangfold i næringslivet (kjønn, alder, nasjonalitet, minoritetsgrupper, mfl)? (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

q133 - Effektrealisering

Er prosjektets forventede effekter realisert?

- Ja, effektene er i hovedsak realisert (1)
- Nei, forventer effektene først innen 2 år fra nå (2)
- Nei, forventer effektene først etter 2 år eller mer (3)
- Nei, forventer ikke vesentlige effekter (4)
- Vet ikke (99)

CONDI- TION	f('q133').any('2','3')
	Question q217(Grad av effektrealisering)

q217 - Grad av effektrealisering

Hvor mye av den forventede effekten er enda ikke realisert?

- 0 til 25 % (1)
- 26 til 50 % (2)
- 51 til 75 % (3)
- 76 til 100 % (4)
- Vet ikke (99)

E N D	Condition f('q133').any('2','3')
----------	----------------------------------

q135 - Støtte flere ganger?

Har du/bedriften fått støtte til dette prosjektet mer enn en gang fra Innovasjon Norge?

- Nei (0)
- Ja (1)
- Vet ikke (99)

CONDI- TION	f('q135')==1'
	Question q177(Støtte flere ganger)

q177 - Støtte flere ganger

Hvor mange ganger har prosjektet mottatt støtte fra Innovasjon Norge?

Vennligst oppgi dette i tall.

E N D	Condition f('q135')==1'
----------	-------------------------

q136 - Veiledning og oppfølging

Har du/virksomheten fått veiledning og oppfølging fra Innovasjon Norge etter tilsagn om støtte/tjeneste?

- Ja (1)
- Nei (0)
- Vet ikke (99)

CONDI- TION	f('q136')==1'	
	true	false
	Question q137(Tilfreds med veiledning/oppfølging?)	

q137 - Tilfreds med veiledning/oppfølging?

Er du/virksomheten tilfreds med omfanget av veiledningen og oppfølgingen som du/dere fikk fra Innovasjon Norge etter tilsagn om støtte/tjeneste?

- Tilfreds (1)
- Ikke tilfreds (2)

EN D	Condition f('q136')==1'
---------	-------------------------

CONDI- TION	f('q136')==0'	
	true	false
	Question q178(Hvorfor ikke?)	

q178 - Hvorfor ikke?

Dersom du/virksomheten ikke har fått veiledningen og oppfølging fra Innovasjon Norge etter tilsagn om støtte/tjeneste - hvorfor ikke?

- Det var ikke nødvendig/ønskelig (1)
- Jeg/bedriften ønsket det, men fikk ikke (2)

EN D	Condition f('q136')==0'
---------	-------------------------

g129 - Omsetning

Skriv inn tallet uten mellomrom eller komma/punktum

	q127 - Omsetning 2019	q128 - Vet ikke/Ikke relevant
Angi virksomhetens omsetning i 2019 i kroner (1)	_____	☐

g2021 - Eksport

Skriv inn tallet uten komma/punktum eller prosenttegn

	q2019 - Eksport 2019	q2020 - Vet ikke/Ikke relevant
Angi virksomhetens eksport i 2019 som andel av omsetningen (1)	_____	☐

g142 - Årsverk

	q140 - Anslå antall årsverk	q141 - Vet ikke	q2014 - Har ikke stiftet selskap
Hvor mange årsverk hadde virksomheten per 31.12.2019 (ett årsverk tilsvarer ca 1850 timer)? (1)	_____	☐	☐

q207 - Utenlandske eiere

Har virksomheten utenlandske eiere?

- Ja, heleid av utenlandske eiere (1)
- Ja, en majoritet blant eierne er utenlandske (2)
- Ja, en minoritet blant eierne er utenlandske (3)
- Nei, selskapet er 100 prosent norsk eid (4)
- Vet ikke (99)

kontaktinfo - Kontaktinformasjon

Dersom vi har kontaktet deg ved hjelp av feil eller foreldet kontaktinformasjon, kan du oppdatere denne under

q201 - Virksomhetens navn

Vennligst oppgi virksomhetens navn her

q200 - Virksomhetens orgnr

Vennligst oppgi virksomhetens organisasjonsnummer her

q173 - Korrekt epost

Vennligst oppgi din korrekte e-post adresse her

q174 - Korrekt postadresse

Vennligst oppgi din korrekte postadresse her

q175 - Korrekt telefonnummer

Vennligst oppgi ditt korrekte telefonnummer her

q211 - Bedre tilbud til deg/din bedrift

Dersom du har noen innspill til hva Innovasjon Norge kan gjøre for å skape et enda bedre tilbud til deg/din bedrift, kan du oppgi dem her:

STOP

Complete –

DANMARK

Oxford Research A/S
Falkoner Allé 20
2000 Frederiksberg
Danmark
Tel: (+45) 3369 1369
office@oxfordresearch.dk

NORGE

Oxford Research AS
Østre Strandgate 1
4610 Kristiansand
Norge
Tel: (+47) 4000 5793
post@oxford.no

SVERIGE

Oxford Research AB
Norrandsgatan 11
103 93 Stockholm
Sverige
Tel: (+46) 08 240 700
office@oxfordresearch.se

FINLAND

Oxford Research Oy
Fredrikinkatu 61a
00100 Helsinki
Finnland
www.oxfordresearch.fi
office@oxfordresearch.fi

BRUXELLES

Oxford Research
C/o ENSR
5. Rue Archimède
Box 4, 1000 Brussels
www.oxfordresearch.eu
office@oxfordresearch.eu

LATVIJA

Baltijas Konsultācijas, SIA
Vilandes iela 6-1
LV-1010, Rīga, Latvija
Tel.: (+371) 67338804
info@balticconsulting.com
www.balticconsulting.com